VIKTOR PELEVIN

OMON RA

DOST

OMON RA

Viktor Pelevin

1962 yılında Moskova'da doğan ve halen aynı kentte yaşayan Viktor Pelevin, çağdaş yazının en ilgi çekici ve öncü romancılarından biri olarak kabul ediliyor. Uzun süre *Znamia* ve *Novy Mir* gibi dergilerde yazan Pelevin'in eserleri, birçok dünya diline çevrildi. Yazarın *Böceklerin Yaşamı* (Kasım, 2001) isimli romanı da Dost Kitabevi Yayınları tarafından yayımlandı.

D

Barlas Çevikus

1969 yılında İstanbul'da doğdu. Uludağ Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde öğrenim gördü. Şimdiye dek Jules Verne, Robert Louis Stevenson, Jane Austen, Miriam Williams gibi yazarlardan yaptığı çeviriler yayımlandı. 1998 yılından bu yana Medea İletişim Dergi Grubu'nun genel yayın yönetmenliğini yapmakta ve üç derginin yazı işleri müdürlüğünü yürütmektedir.

ISBN 975-298-055-4

Omon Ra
VIKTOR PELEVIN

© Marsh Agency, 1992

Bu kitabın Türkçe yayın hakları
Akcalı Telif Ajansı aracılığıyla
Dost Kitabevi Yayınları'na aittir.
Birinci Baskı, Mart 2003, Ankara

Çeviren, Barlas Çevikus

Editör, Handan Balkara

Teknik hazırlık, Ferhat Babacan - Dost İTB
Baskı ve cilt, Pelin Ofset, Ankara

Dost Kitabevi Yayınları
Karanfil Sokak, 29/4, Kızılay 06650, Ankara
Tel: (0312) 418 87 72 Fax: (0312) 419 93 97
raulman@domi.net.tr

Dost Dağıtım
Tel: (0312) 432 48 68 Fax: (0312) 435 75 96

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Türkçede telif sahibinin önceden yazılı izni olmadan kısmen ya da tamamen yeniden basılamaz, herhangi bir kayıt sisteminde saklanamaz, hiçbir şekilde elektronik, mekanik, fotokopi ya da başka türlü bir araçla çoğaltılıp iletilemez.

Viktor Pelevin

OMON RA

DOST
kitabevi

OMON RA

Rus Evreni'nin Kahramanları için

1

Omon, çok sık rastlanan bir isim olmamakla birlikte, muhtemelen en iyisi de değildir. Fikir babama aitti. Bütün hayatı boyunca polislik yapmıştı ve benim de polis olmamı istiyordu.

İçki içtiği zamanlarda, "Beni dinle, Ommy," derdi. "Eğer böyle bir isimle polis olursan... sonra bir de Parti'ye katılırsan..."

Arada bir insanlara ateş ettiği olduysa da, babam aslında cani ruhlu biri değildi. Güler yüzlü ve sıcak bir kişiliği vardı. Beni çok severdi; hayatın kendisine bahşetmediklerini hiç değilse bana vereceğini umardı. Asıl isteği, Moskova civarında küçük bir toprak parçası edinerek, orada pancar ve salatalık yetiştirmekti – pazarda satmak, hatta yemek için bile değil; beline kadar soyunup toprağı belleyerek, kıvrılıp bükülen kızıl solucanların ve toprağın altındaki diğer canlıların hareketlerini izlemekti niyeti. Bu sayede, el arabalarına doldurduğu gübreyi tatil köyünün bir ucundan öbür ucuna taşıyabilir ve diğer insanların bahçe kapılarının önünde durarak onlarla şakalaşabilirdi. Bunlardan hiçbirini elde edemeyeceğini anladığında, Krivomazov kardeşlerden hiç değilse birinin uzun ve mutlu bir hayat süreceğini umut etmeye başladı (babamın bir diplomat olarak yetiştirmek istediği büyük abim Ovir, on bir yaşında menenjitten ölmüştü ve onun hakkında tek hatırladığım, alnında dikdörtgen şeklinde uzun bir doğum lekesi olduğudur).

Babamın benim adıma yaptığı planlar bana gerçek bir güven telkin etmeyi başaramadı – ne de olsa, kendisi Par-

ti'liydi ve Matvei gibi mükemmel bir Rus ismi vardı; ancak tüm çabaları karşılığında tek kazandığı, küçük bir emekli aylığı ile yalnız ve sarhoş bir ihtiyarlıktan ibaretti.

Annemi çok iyi anımsamıyorum. Onunla ilgili aklımda kalan tek hatıra, tabancasını kılıfından çekmeye çalışan üniformalı sarhoş babamın ellerine yapışıp, saçları darmadağın olmuş bir halde "Matvei, kendine gel!" diye bağırmasıdır.

Annem ben çok küçükken öldü, ben de teyzelerimden biri tarafından büyütüldüm. Hafta sonları babamı görmeye giderdim. Genellikle öfkeli ve sıkıntılı bir hali olurdu; çok gururlandığı madalyası ise, lekeli pijamasının üzerinde yamuk bir şekilde asılı dururdu. Odasında kötü bir koku vardı ve duvarda da, sırtüstü yatmış Adem'in üzerinde süzülen sakallı bir Tanrı'nın kudretli elini narin insanoğlununkine dokunmak üzere uzatışının tasvir edildiği, Michelangelo'nun 'Yaratılış' adlı freskinin bir röprodüksiyonu asılıydı. Bu resmin babamın üzerinde şaşılacak derecede derin bir etkisi vardı, belli ki geçmişten bir şeyler hatırlatıyordu ona. Babam çekyat divanın üstünde horlarken, ben de genellikle odasında yere oturur ve oyuncak trenle oynardım. Zaman zaman uyanır ve gözlerini kısarak bir süre dikkatle bana bakardı. Sonra divanın kenarından aşağı sarkar ve bir koluyla yerden destek alarak, sıkmam gereken iri ve damarlı bir el uzatırdı bana.

"Pekâlâ, soyadın ne?"

"Krivomazov," diye yanıtlardım, mahcup bir gülümsemeyi taklit ederek. Başımı okşar ve bana şeker verirdi; bütün bunları o kadar ruhsuz bir tavırla yapardı ki, itici bile bulmazdım.

Teyzem hakkında söyleyebileceğim pek bir şey yok gibi – bana karşı oldukça ilgisizdi. Boş zamanlarımın büyük bir kısmını genç öncüler için düzenlenen çeşitli yaz kamplarında ve uzun dönem gündüz okullarında geçirmemi sağlamak için elinden geleni yapardı.

Çocukluğumla ilgili hatırladığım her şey, şu veya bu şekilde, gökyüzünü düşlemekle bağlantılı. Tabii ki, yaşantımın başlangıcı bunlardan ibaret değildi. Daha öncesinde, başka çocuklarla ve yerlere gelişigüzel saçılmış büyük plastik küplerle dolu uzun ve aydınlık bir oda vardı; tahta kaydırağın, hevesli bir aceleyle zar zor tırmandığım buz tutmuş basamakları vardı; avluda ayazdan çatlamış, boyalı alçıdan yapılmış genç dağcı modelleri ve daha pek çok şey vardı. Ancak, bütün bunları gören kişinin kendim olduğunu söyleyemem; kişi, çocukluğunun ilk zamanlarında (belki ölümden sonraki gibi) bütün yönlere aynı anda yayılır, öyleyse henüz var olmadığını söyleyebiliriz – kişilik, daha sonraki evrelerde, belli bir yöne bağlılık belirdiğinde ortaya çıkar.

Oturduğum yer, 'Cosmos' sinemasından uzakta değildi. Gittikçe incelen bir sütun oluşturan katı titanyum dumanının üstünde, yere saplanmış devasa bir pala gibi dikilen madeni bir füze, mahallemizi hâkimiyeti altına almıştı. Ancak işin tuhafı, kişiliğimin başlangıcını bu füze değil, oturduğum binanın yan tarafındaki küçük çocuk parkında bulunan tahta uçak belirlemişti. Aslında tam manasıyla uçağa benzemiyordu; daha ziyade, iki pencereli bir oyun eviydi. Bir tamirat sırasında, yıkılan bir tahta perdenin tahtalarından yapılma bir çift kanat ve bir kuyruk çakılmıştı üzerine. Daha sonra da, her yanını yeşile boyamışlar ve birkaç tane büyük, kırmızımsı yıldızla süslemişlerdi. İçine iki ya da üç kişi sığabilirdi. Küçük üçgen penceresi askerlik şubesinin duvarına bakan, ufak bir çatı odası vardı – parkta oynayan çocukların yazılı olmayan bir anlaşması gereği, bu çatı odası pilot kabini kabul edilirdi ve uçak vurulduğunda, dışarı ilk atlayanlar uçağın gövde kısmında oturanlar olurdu. Pilot ise ancak daha sonra, yeryüzü artık iyice gürleyerek pencerelere doğru yaklaşırken arkalarından atlayabilirdi – eğer vakit bulabilirse tabii. Ben her zaman

pilot olmaya çalışırdım. Tüylü menekşelerin ve tozlu kaktüslerin umutsuzca pencerelerinden bakındığı askerlik şubesinin tuğla duvarı olması gereken yerde, gökyüzünü, bulutları ve altımızdan süzülüp geçen Yeryüzü'nü sahiden görebilirdim.

Havacılarla ilgili filmlere bayılırdım ve bu filmlerden biri çocukluğumun en güçlü deneyiminin kaynağı olmuştu. Karanlığın bütün evreni kapladığı bir aralık gecesi, teyzemin televizyonunu açtığımda, kanatları salınan, yan tarafında bir maça ası, gövdesinde de haç bulunan bir uçak belirdi ekranda. Televizyona doğru eğildim ve tam o anda, kabin bölmesinin yakın plan görüntüsü ekranı kapladı. Kalın camların ardında, tam olarak insana benzemeyen bir surat, sert plastikten yapılma pırıl pırıl kulaklıkları olan bir başlığın ve kayakçılarınkini andıran koruyucu gözlüğün altından gülümsedi. Pilot, uzun siyah yenli bir eldivenle örtülü elini kaldırarak bana doğru salladı. Ardından, başka bir uçağın iç kısmının görüntüsüyle doldu ekran: İçi kürklü paltolar giymiş iki havacı, birbirinin tıpatıp aynı kontrol kollarının başında oturmuş, metal çerçeveli pleksiglasın ardına dikkatle bakarak, bir düşman uçağının döne döne yan taraflarından yaklaşmasını izliyorlardı.

Havacılardan biri ötekine, "M-109," dedi. "Bizi düşürecekler." Kemikleri çıkık, yakışıklı bir yüzü olan öbürü başıyla onayladı.

"Bunu senin aleyhinde kullanmam," dedi, besbelli yarım kalmış bir konuşmayı kaldığı yerden sürdürerek. "Ancak sakın unutma: Dua et de Varya'yla aranızdaki şu şey ömür boyu sürsün... Mezara dek!"

Bu noktada, ekrandaki olaydan koptum. Ani bir düşünceyle sarsıldım; hatta bir düşünce bile değil, düşüncenin hafifçe belirmiş gölgesiydi adeta –sanki asıl düşünce, yalnızca ucundan dokunarak, zihnimi ıskalayıp geçmiş gibiydi– daha demin, ekrana baktığım o kısacık süre içinde,

içi kürklü paltolar giymiş iki havacının oturduğu kabinden dünyayı görebildiysem, buna ya da başka bir kabine televizyonun yardımı olmadan girmeme hiçbir şey engel olamazdı. Çünkü uçuş, bir duygu kümesinden başka bir şey değildir. Daha şimdiden taklit etmeyi öğrendiğim en önemli şeydi bu, kırmızı yıldızlarla süslü kanatlı barakanın çatı odasında oturup, aslında gökyüzü olması gereken yerdeki askerlik şubesinin duvarına bakarak, kısık sesle vızıltılar çıkarırken öğrendiğim bir şey.

Bu belli belirsiz kavrayış beni öylesine sarstı ki, filmin geri kalan kısmını pek dikkat göstermeden izledim. Ancak ekran duman izleriyle dolduğu ya da yerde duran bir dizi düşman uçağı bana doğru havalandığı zaman, televizyon gerçeğine geri dönüyordum. "Demek oluyor ki," diye geçirdim içimden, "bir uçaktan dışarı bakarmışcasına, kendi içimden de dışarı bakabilirim. Dışarıya nereden baktığının pek bir önemi yok, önemli olan ne gördüğün..." O andan sonra, kışın caddelerde gezinirken, bir uçağın içinde karla kaplı tarlalar üzerinde uçtuğumu düşledim; bir köşeyi dönerken başımı yana doğru eğerdim ve dünya da uysallıkla sağa ya da sola yatardı.

Yine de, tam bir katiyetle kendim olarak adlandırabileceğim kişi, sonradan ve yavaş yavaş şekillendi. Sanırım gerçek kişiliğimi, gökyüzünün ince mavi tabakasının ötesindeki karanlık uzay boşluğunu hedefleyebileceğimi anladığımda hissetmiştim ilk kez. Aynı kış mevsimiydi. Bir akşam, Moskova'nın başka bir köşesindeki İktisadi İcraat Sergisi civarında geziniyordum. Karla kaplı boş ve karanlık bir sokakta yürümekteydim. Birdenbire, sol tarafımdan gelen ve kocaman bir telefonun çalışını andıran o vızıltıyı duydum. Döndüm – ve onu gördüm.

Sanki bir koltuktaymışcasına arkasına yaslanarak oturmuştu boşlukta. Yavaşça öne doğru eğiliyor ve arkasındaki borular da tıpkı onun gibi ağır ağır aynı doğrultuda

hareket ediyordu. Başlığının siyah camı üzerinde ışıldayan tek yer, üçgen şeklindeki parlak bir noktaydı; ancak beni görebildiğini biliyordum. Yüzyıllardır ölü olmalıydı. Kendine güvenli bir tavırla kollarını yıldızlara doğru uzatmıştı ve bacaklarının herhangi bir yardıma ihtiyaç duymadığı öylesine belliydi ki, insana gerçek özgürlüğü yalnızca ağırlıksız olmanın verebileceğini ilk ve son kez olarak kavramıştım – sırası gelmişken, şu Batılı radyo seslerinin ve muhtelif Soljenitsinler tarafından yazılmış tüm o kitapların hayatım boyunca bana sıkıntıdan başka bir şey vermemiş olmasının sebebi de budur. Yüksek sesle ifade edemesem de, birkaç saniyeliğine bile olsa bir araya gelen her insan grubunu, aralarındaki en rezil ve en aşağılık bireyi bağnazca taklit etmeye sessiz bir tehditle zorlayan devletten nefret ederdim; ama barış ve özgürlüğün yeryüzünde elde edilemeyeceğini anladıktan sonra, ruhum yukarılara çıkma arzusuyla doldu. Seçtiğim yolun gerektirdiği hiçbir şey vicdanımla ters düşmüyordu artık; çünkü vicdanım beni uzayın derinliklerine çağırıyor ve yeryüzünde olup bitenler pek ilgisini çekmiyordu.

Karşımda gördüğüm, bir sergi pavyonunun duvarındaki tanıtım mozaiğiydi. Uzaydaki bir kozmonotun resmiydi yalnızca, ancak bana o güne dek okuduğum düzinelerce kitaptan daha çok şey anlatmıştı bir an içinde. Birinin bana baktığım aniden hissedene kadar, orada durup onu seyrettim.

Dönüp baktığımda, arkamda benim yaşlarımda ve epey tuhaf kılıklı bir oğlan gördüm. Sert plastikten yapılmış parlak kulaklıkları olan deri bir başlık takmıştı ve boynunda da plastik bir yüzücü gözlüğü asılıydı. Benden biraz daha uzun boylu ve muhtemelen birkaç ay büyüktü. Projektörün aydınlattığı alana girdiğinde siyah eldivenli elini kaldırarak dudaklarına soğuk bir gülümseme kondurdu ve bir an için, üzerinde maça ası bulunan o savaş uçağının kabinindeki havacı karşımda duruyor sandım.

Adı Mitiok'tu. Farklı okullara gittiğimiz halde, birbirimize yakın oturduğumuz ortaya çıktı. Mitiok'un birçok konuda kuşkuları vardı ama bir şeyden çok emindi. Öncelikle pilot olacağını, sonra da Ay'a gideceğini biliyordu.

2

İnsanın sık sık başından geçen ama fazlaca üzerinde durulmayan sıradan olayların akışı ile hayatın genel hatları arasında ilginç bir ilişki olduğu aşikardır. Yaşamıma nasıl bir yön vereceğim konusunda henüz ciddi ciddi düşünmeye bile başlamadan önce, her şeyin çoktan belirlenmiş olduğunu şimdi gayet iyi anlayabiliyorum. En basit haliyle anlık bir görüntüsü bile verilmişti bana. Geleceğin bir yankısıydı belki bu. Ya da belki de, geleceğin yankıları olarak kabul ettiğimiz şeyler, uzun süre sonra geriye dönüp bakıldığında gelecekten kopup gelmiş bir yankı gibi görünen o an yaşamın toprağına düşen gelecek tohumlarıdır aslında.

Sözün kısası, yedinci sınıftan sonraki yaz sıcak ve tozluydu; ilk yarısından bütün hatırladığım, Moskova dışındaki anayollardan birinde yaptığım uzun bisiklet gezileridir. 'Sport' marka yarı-yarış bisikletimin arkasına, birkaç kez katlanıp şasiye mandalla tutturulmuş kalın bir parça kâğıttan yapılma, özel bir kaynanazırıltısı takmıştım – ben pedal çevirdikçe, kâğıt tekerin tellerine çarpıyor, bir hava motorunu andıran seri ve dingin bir sesle vızıldıyordu. Asfalt bir yokuştan hızla her inişimde, hedefine yaklaşan bir avcı uçağı oluyordum ve tabii ki her zaman da Sovyet tarafında yer alıyordum. Bunun için kimse beni suçlayamazdı; tek sorumlu, yaz başında birilerinden duyduğum bir şarkının aptalca sözleriydi: "Phantom'um gürleyerek mermi gibi yükselir bulutsuz gökyüzünün maviliklerine." Şarkının aptalca olduğunu çok iyi biliyor olmama karşın,

derinden etkilendiğimi itiraf etmeliyim. Başka hangi sözleri hatırlayabiliyorum? "Bir duman izi görüyorum gökyüzünde... Teksas'taki evim çok uzaklarda..." Bir baba, bir anne ve Mary adında biri vardı; şarkıda adıyla anıldığına göre, gerçekten de var olan bir kişiydi bu Mary.

Temmuz ayının ortalarında Moskova'ya döndükten sonra, Mitiok'un annesiyle babası 'Roket' kampında yer ayırttı bize. Güneydeki çocuklar için düzenlenen tipik bir yaz kampıydı bu, hatta belki de çoğu kamptan biraz daha iyiceydi. Aslında orada geçirdiğimiz günlerin ilk birkaçını hatırlıyorum yalnızca – sonradan önem kazanan olayların tümü o sıralar olmuştu zaten. Trende, Mitiok'la birlikte bir vagondan öbürüne koşturup, bulabildiğimiz bütün şişeleri tuvaletlere atmıştık. Şişeler daracık delikten geçip, demiryoluna düşüyor ve sessizce patlıyorlardı. Kafamda yer eden o aptal şarkı, bu basit oyuna Vietnam'ın özgürlük mücadelesi gibi bir hava veriyordu. Kampa katılacak herkes aynı trendeydi. Ertesi gün hepimizi ıslak bir taşra istasyonunda indirdiler, saydılar ve kamyonlara bindirdiler. Dağların arasından dolaşan bir yolda uzun süre ilerledikten sonra, sağ tarafımızda deniz belirdi ve çeşitli renklere boyanmış küçük evler bize doğru yaklaşmaya başladı. Asfaltlanmış bir tören alanında kamyonlardan indik; yan tarafında selvi ağaçları bulunan merdivenlerden çıkarılarak, tepenin üstüne kurulmuş, alçak cam duvarları olan bir binanın önüne getirildik. Burası yemek salonuydu. Akşam yemeği vakti geldiği halde, soğuk bir öğlen yemeği bekliyordu bizi – çünkü tahmin edilenden birkaç saat geç varmıştık oraya. Yemek oldukça kötüydü – içinde yıldız şeklinde makarnalar yüzen bol sulu bir çorba, pilavlı kart tavuk ve tatsız tuzsuz bir meyve kompostosu.

Kartondan yapılma uzaygemisi maketleri, yapışkan görünümlü mutfak tutkalıyla kaplı iplerle yemek salonunun

tavanına asılmışlardı. Bir tanesine hayranlıkla bakakaldım – meçhul sanatçı çok büyük bir uğraş vererek her tarafını "USSR" harfleriyle donatmıştı. Batmakta olan güneş, pencereden girip modelin üzerine vuruyordu; bu sahne, metroda tünelin karanlığından çıkan bir trenin ışığıymış gibi göründü bana bir anda. Nedense hüzünlendim.

Oysa ki Mitiok gayet neşeliydi ve çene çalmak istiyordu.

Çatalını birdenbire havaya kaldırarak, "Yirmili yıllarda tek bir çeşit uzaygemisi vardı," dedi. "Otuzlu yıllarda değiştiler, ellilerde bir kez daha değiştiler ve bu böyle sürüp gitti..."

"Yirmili yıllarda nasıl uzaygemileri vardı?" diye sordum kayıtsızca.

Mitiok bir an düşündü.

"Alexei Tolstoy'un çok kısa aralıklı patlamalardan güç alan o kocaman madeni yumurtaları vardı," dedi. "Temel ilke buydu ama daha pek çok çeşitlemesi yapılabilirdi."

"Ama hiçbir zaman gerçekten uçmadılar," dedim.

Hakkında konuştuğumuz maket, esintiyle hafif hafif sallanmaktaydı. Mitiok onu işaret ederek, "Bunlar da öyle," diye yanıtladı.

Tam anlamıyla kelimelere dökemediyse de, ne demek istediğini anlamıştım sonunda. Komünist geleceğe ait yıldızgemilerinin içinde uçtuğu tek boşluk (sırası gelmişken, eskiden çok sevdiğim bilimsel fantezi kitaplarında "yıldızgemisi" sözüyle ilk karşılaştığımda, Sovyet uzay araçlarının yan taraflarında bulunan kızıl yıldızlardan dolayı o adı aldıklarını düşünmüştüm) Sovyet ruhuydu. Tıpkı, içinde bulunduğumuz yemek salonunun da, daha önceki kamp sakinleri tarafından fırlatılmış gemilerin zaman içinde izlerini bırakacakları kozmik boşluk olduğu gibi. Karton filonun yaratıcıları gittikten çok sonra bile, yemek masalarının üstünde iz bırakmaya devam edeceklerdi. Bu düşünce, kampta yediğim haşlanmış meyvenin ardından her de-

fasında çektiğim o kendine özgü tarifsiz can sıkıntısının arasından süzüldü ve sonra birdenbire ilginç bir fikir geliverdi aklıma.

"Plastik uçak maketleri yapmayı severdim," dedim. "Özellikle de askeri uçaklar."

Mitiok, "Ben de öyle," dedi. "Ancak bu çok eskidendi."

"Doğu Alman modellerini severdim. Ama bizimkilerin içinde pilot olmazdı. Kokpitleri sürekli boş olduğu için aptal görünürlerdi."

"Doğru," dedi Mitiok. "Nereden aklına geldi şimdi bu?"

Çatalımla masamızın tam önünde asılı duran yıldızgemisini işaret ederek, "Orada birinin olup olmadığını düşünüyordum yalnızca," dedim.

Mitiok, "Bilmem ki," diye karşılık verdi. "İlginç bir soru gerçi."

Kamp, bir tepenin hafif eğimli yamacına kurulmuştu; tepenin daha aşağılarda kalan kısmı bir tür park oluşturuyordu. Mitiok ortalıktan kaybolduğu için bu yolu tek başıma katettim. Birkaç dakika sonra, kenarlarına selvi ağaçlarının dizildiği, uzun, ıssız bir yola geldiğimde hava kararmaya yüz tutmuştu.

Asfalt patika boyunca uzanan tel örgüye asılı geniş kontrplakların üzerinde elle çizilmiş afişler vardı. En baştakinde, yüzü tam anlamıyla Rus hatları taşıyan genç bir öncü görünüyordu. Küçük bir bayrağı olan pirinç bir borazanı baldırına bastırırken, ileriye doğru bakmaktaydı. İkinci afişte, aynı öncü boynuna bir trampet asmış, elinde de bagetlerini tutuyordu. Üçüncü panoda da o vardı. Selam durmuş ve bakışlarını yine aynı şekilde uzaklara dikmişti. Bir sonraki kontrplak, öbürlerinin neredeyse iki katı genişlikteydi ve oldukça da yüksekti – herhalde üç metre kadar vardı; iki renkliydi: Yavaşça yaklaşmakta oldu-

ğum sağ tarafı kırmızı, benden uzak olan kısmı ise beyazdı. Bu iki renk, ardında kırmızı bir iz bırakarak beyaz yüzeyi istila eden bir dalganın çentikli kenarı ile birbirinden ayrılmıştı. Önce bunun ne olduğunu anlayamadım. Koçbaşını andıran çıkıntılı sakalı ve açık ağzıyla Lenin'in yüzünü oluşturacak şekilde kırmızı ve beyaz benekler serpiştirildiğini ise ancak yakınına geldiğim zaman fark ettim. Başının arkası yoktu, yalnızca profilden resmedilmişti ve ardındaki bütün o kırmızı alanın tamamı Lenin'di. Yarattığı dünyanın yüzeyi boyunca dalgalanan cisimsiz bir tanrıya benziyordu.

Ayağım bir çukura girince tökezledim ve bakışlarımı bir sonraki panoya çevirdim. Aynı öncü bu kez bir uzay giysisi giymişti ve elinde de kırmızı bir başlık tutuyordu. Başlığın üzerinde "USSR" yazısı ve sivri uçlu bir anten vardı. Bir sonraki öncü ise uçmakta olan bir roketten dışarı sarkmış ve ağır-iş eldiveni giydiği eliyle selam durmuştu. Son resim, hoş sarı renkli Ay yüzeyinde, yemek salonundaki karton rokete benzeyen bir uzay gemisinin yanında duran, uzay giysileri içindeki öncüyü göstermekteydi. Açıkta kalan tek yeri gözleriydi; diğer panolardaki gözlerin aynısıydı bunlar, ancak başlığı yüzünün geri kalan kısmını örttüğü için tarif edilemez bir kederle dolu görünüyorlardı.

Arkamda hızlı adımlar duydum ve dönünce Mitiok'u gördüm.

"Var*mış*," dedi, bana doğru gelirken.

"Ne varmış?"

"Bak." Elini uzattı. Avcunda koyu renkli bir şey vardı. Kafası varakla sarılı, mumlu kilden yapılma küçük bir nesne olduğunu fark ettim.

Mitiok, "İçerideki küçük bir karton koltukta oturuyordu," dedi.

"Ne yani, yemek salonundaki roketi parçaladın mı?" diye sordum.

Başını salladı.

"Ne zaman?"

"Biraz evvel. On dakika önce. İşin ilginç yanı, orada bulunan her şey..." İki elinin parmaklarını bir kafes oluşturur gibi birbirine değdirdi.

"Yemek salonunda mı?"

"Hayır, roketin içinde. Yapmaya bu küçük adamla başlamışlar. Onu yapmış, koltuğa oturtmuş ve etrafına da kartonları yapıştırmışlar."

Mitiok bir karton parçası uzattı. Aldım ve cihazların, manivelaların, düğmelerin, hatta duvardaki bir resmin özenle yapılmış çizimlerini gördüm.

Mitiok, "Ama en ilginci," dedi, düşünceli ve sıkıntılı bir sesle, "hiç kapı olmamasıydı. Dış kısma çizilmiş bir kapak vardı ama içeride aynı yerde – yalnızca birtakım kadranlar yer alıyordu."

Karton parçasına yeniden bakınca, küçük mavi Dünya'nın göründüğü bir pencere fark ettim.

"Bu roketi yapanı bulmak isterdim," dedi Mitiok. "Çirkin suratına bir yumruk atardım."

"Niye ki?" diye sordum.

Mitiok yanıt vermedi. Elindekini tel örgünün üzerinden fırlatmak için kolunu kaldırdı ama elini yakaladım ve nesneyi bana vermesini istedim. İtiraz etmedi; sonraki yarım saat boyunca, kutu olarak kullanabileceğim boş bir sigara paketi aradım.

Bu tuhaf keşfin yankıları ertesi gün, kampın okuma saati sırasında geri döndü bize. Kapı açıldı ve Mitiok'u çağırdılar; dışarı, koridora çıktı. Neler konuşulduğunu az buçuk duyabiliyordum; "yemek salonu" kelimesi birkaç kez tekrar edilince her şey anlaşıldı. Ayağa kalkıp koridora yürüdüm. Mitiok, iki kamp lideri tarafından köşeye sıkıştırılmıştı – bıyıklı, sıska bir genç adam ve tıknaz, kızıl saçlı bir kadın.

"Ben de oradaydım," dedim.

Erkek lider, onaylayan bir tavırla baştan aşağı süzdü beni.

"Birlikte mi sürünmek istersiniz, yoksa sırayla mı?"

İçinde gaz maskesi olan yeşil bir çanta taşıdığını gördüm.

Kadın lider çekinerek, "Kolya, yalnızca bir tane gaz masken varken nasıl birlikte sürünebilirler ki?" diye sordu. "Sırayla yapmaları gerekir."

Mitiok bana kısa bir bakış attıktan sonra bir adım öne çıktı.

"Tak şunu," dedi kamp lideri.

Mitiok gaz maskesini taktı.

"Yat."

Yere yattı.

Kolya kronometresine basarak, "Başla," dedi. Bina boyunca uzanan koridorun zemini muşambayla kaplıydı ve Mitiok sürünmeye başlayınca, muşamba yumuşak ama hoş olmayan bir gıcırtı çıkardı. Tabii ki, Mitiok'un sürünmesi kamp liderinin izin verdiği üç dakikadan daha uzun sürdü –bu süre, koridoru yalnızca tek bir yönde sürünerek geçmesi için bile yeterli değildi– sürünerek yanımıza geri geldiğinde okuma saatinin sona ermesine yalnızca birkaç dakika kaldığı için, Kolya onu bir kez daha tekrarlamaya zorlamadı. Mitiok gaz maskesini çıkardı. Gözyaşı ve terden sırılsıklam olmuş yüzü kıpkırmızıydı. Ayaklarının muşambaya sürtünen kısımları su toplamıştı.

Kamp lideri, "Sıra sende," dedi, ıslak gaz maskesini bana uzatarak. "Hazırlan..."

Bir gaz maskesinin buğulu camlarından, bir koridorun boydan boya muşamba kaplı zeminine baktığınızda, bu görüntüde esrarengiz ve gizemli bir şey vardır. Üzerinde yattığınız ve nerede sona erdiğini bile göremediğiniz zemin, göğsünüzü ve göbeğinizi üşütür; tavanın solgun şeridi ve duvarlar adeta tek bir noktada birleşir. Çenenize bastıran ve dudaklarınızın etrafınızdaki her şeye yönlendiril-

miş bir nevi öpücük şeklini almasını sağlayan gaz maskesi hafifçe yüzünüzü sıkar. Birileri sizi ayağıyla dürtükleyerek sürünmenizi emretmeden önce yaklaşık yirmi saniye geçer: Uzun süren yavaş bir işkence; her şeyin farkına varmak için yeterli bir süre. Mesela toz – iki muşamba tabakasının arasındaki çatlakta birkaç saydam benek var; mesela süpürgelik tahtasındaki fazla boyanmış budak; mesela, ölümün inanılmaz derecede ince iki küçük taç yaprağına dönüştürdüğü bir karıncanın, yarım metre ötesindeki noktada, koridorda yürüyen birinin felaketten yalnızca bir saniye sonra bastığı yerde bıraktığı nemli bir leke.

"Başla!" Emir başımın hemen üzerinde çınlayınca, neşeyle ve ciddiyetle sürünmeye başladım. Ceza bana daha çok bir şakaymış gibi geliyordu ve Mitiok'un neden öylesine ağlamaklı döndüğünü anlamıyordum. İlk on metreyi şimşek gibi geçtim; ama sonra zorlaştı.

Sürünürken, ayağınızın üst kısmının yardımıyla kendinizi yerden kaldırdığınız bir an vardır; tam oradaki deri ince ve hassastır. Eğer ayağınıza bir şey giymediyseniz, sürtünmeden dolayı orası hemen su toplar. Yer muşambası vücuduma yapıştı; yüzlerce küçük böcek bacaklarımı deliyormuş ya da yeni dökülmüş asfaltın üzerinde sürünüyormuşum gibiydi. Zamanın ne kadar yavaş geçtiğine şaşırmıştım – Karadeniz'deki 'Aurora' kruvazörünün büyük bir suluboya resmi vardı duvarda; onun önünden epey bir zamandır sürünerek geçmekte olduğumun farkına vardım, oysa resim halen aynı yerde asılı duruyordu...

Sonra birdenbire her şey değişiverdi. Yani, her şey aynen eskisi gibi oldu –koridorda aynı şekilde sürünmekteydim– ama dayanma sınırının ötesine geçen acı ve yorgunluk, içimde bir şeyleri söndürür gibiydi. Ya da tam tersi – bir şeyleri ateşliyorlardı. Etrafımın çok sessiz olduğunu fark ettim; ayaklarımın altındaki muşambadan çıkan gıcırtı duyuluyordu yalnızca, sanki paslı tekerlekler üze-

rinde koridor boyunca ilerleyen bir şey varmış gibi. Pencerelerin dışında, benden epeyce aşağıda, deniz çağıldıyordu ve daha da uzak bir yerde, belki denizin de ötesinde, çocukların söylediği şarkılar yayılıyordu bir hoparlörden.

"Güzel uzaklar, canımı o kadar yakma,
Zalim olma..."

Yaşam, naif yeşil bir mucizeydi; gökyüzü açık ve sakindi, güneş parlıyordu – ve bu dünyanın tam ortasında, iki katlı yatakhane binası duruyordu, binanın içinde de, yüzümde gaz maskesiyle sürünmekte olduğum o uzun koridor vardı. Her şey son derece doğal ama aynı zamanda çok acıklı ve anlamsızdı; gerçek yüzümün kamp liderlerinden ve özellikle de düzinelerce gözün zaferimi ve utancımı izlediği kapı çatlaklarından saklanmış olduğuna memnun, lastik burnumun içinde ağlamaya başladım.

Birkaç metre sonra gözyaşlarım kurudu ve çok sessizce, belki de aslında hiç ses çıkarmadan şarkıya eşlik ettim:

"Saf kaynaktan güzel uzaklara,
Güzel uzaklara doğru çiziyorum yolumu."

Bir trompetin canlı, gösterişli notası kampın üzerinde uçuştu – kalk borusuydu bu. Durdum ve gözlerimi açtım. Koridorun sonuna üç metre kalmıştı. Önümdeki koyu gri duvara asılı rafın üzerinde sarı bir Ay küresi vardı; sanki bir rafın üzerinde durmuyormuş da gri bir boşlukta asılıymış gibi, gözyaşlarına bulanmış buğulu camın ardında bulanık ve hayal meyal görünüyordu.

3

Hayatımda ilk kez şarap içtiğimde on dört yaşındaydım ve kış mevsimiydi. Mitiok'un beni götürdüğü bir garajda olmuştu bu – uzun saçlı dalgın bir tip olan asker kaçağı ağabeyi, bekçi olarak çalışırdı orada. Garaj, beton blok-

larla dolu, parmaklıklarla kuşatılmış geniş bir arazideydi; Mitiok ve ben blokların üstüne tırmanmaya çalışarak epey vakit geçirirdik; uzun zaman önce terk edilmiş ve geriye yalnızca beton bloklardan oluşan bir yığını şaşılacak derecede andıran iskeleti kalmış bir uzaygemisinin bölmelerine benzeyen, gerçeğin geri kalan kısmından bütünüyle gizlenmiş şaşırtıcı yerlere varırdık kimi zaman. Dahası, eğri büğrü tahta parmaklıkların ardındaki sokak lambaları esrarengiz ve doğaüstü bir şekilde yanar, birkaç küçük yıldız da temiz ve bomboş gökyüzünde asılı dururdu – kısacası, boş ucuz içki şişeleri ve donmuş sidik dereleri olmasa, kozmik boşlukla çevrili olacaktık.

Mitiok ısınmak için içeri girmemizi önerince, garajın oluklu alüminyum yarımküresine doğru yola koyulduk; arazi gibi, garajın da kozmik bir yanı vardı. İçerisi karanlıktı: Otomobillerin benzin kokan silik şekillerini seçebiliyorduk. Camlı bir penceresi olan, duvara arkasını vermiş ahşap kaplamalı bir kulübe vardı köşede: İçinde ışık yanıyordu. Mitiok'la birlikte ite kaka içeri girdik, dar ve rahatsız banka oturduk ve harap bir teneke çanaktan kendimize çay doldurup içtik sessizce. Mitiok'un ağabeyi karton zıvanalı uzun sarma sigaralar içiyor ve *Young Technology* dergisinin eski bir sayısına göz gezdiriyordu; bize henüz selam bile vermemişti. Mitiok bankın altından bir şişe çekerek çimento zemine pat diye koydu ve "İster misin?" diye sordu.

Kendimi tedirgin hissetmeme karşın başımla onayladım. Mitiok az önce çay içtiğim bardağı koyu kırmızı bir sıvıyla ağzına kadar doldurarak bana uzattı. Bu yeni tarzı kapmaya çalışırcasına, bardağı kavradım, ağzıma götürdüm ve içtim; bir şeyi ilk kez yapmak için ne kadar da az güç sarf edilmesi gerektiğine şaşmıştım. Mitiok ve ağabeyi içkinin geri kalanını bitirirlerken, ben de dikkatle kendimi dinledim ama bana bir şey olduğu yoktu. Yere bırakılmış dergiyi alıp da gelişigüzel bir sayfa açınca, isim-

lerini tahmin etmeniz istenen uçan makine çizimleriyle dolu iki sayfayla yüz yüze geldim. İçlerinden birini diğerlerinden daha çok sevmiştim –kanatları kalkış esnasında rotor görevi görebilen bir Amerikan uçağıydı bu– ve pilot kabini olan küçük bir de roket vardı ama Mitiok'un ağabeyi tek kelime etmeden ve hatta bakışlarını bile kaldırmadan dergiyi elimden çekip alınca rokete iyice bakamadım. Kırıldığımı belli etmemek için kalktım ve içinde su ısıtıcısı olan cam bir kavanozun kurumaya yüz tutmuş ucuz salam parçaları arasında durduğu masaya oturdum.

Çöplük gibi kokan bu küçük mide bulandırıcı odada bulunduğumu düşününce bir tiksinti duydum; az önce kirli bir bardaktan ucuz şarap içmiş olduğum ve içinde yaşadığım uçsuz bucaksız ülkenin çöp kokan bu pis küçük odalarla ve ucuz şarap içen insanlarla dolu olduğu gerçeği beni tiksindirdi; ama en önemlisi, çöken rejimin başkentine yüksekten bakan bir pencereden akşamları dışarısını seyrettiğimde gördüğüm ve nefesimin kesilmesine neden olan o rengarenk ışık dizilerinin dekorunu bu hepsi aynı şekilde kokan odaların oluşturduğunu düşünmenin verdiği acıydı. Bütün bunların hepsi, dergideki o güzelim Amerikan yapımı uçan makineyle karşılaştırıldığında iyice acıklı görünüyordu.

Masanın üzerine yayılmış olan gazeteye indirdim bakışlarımı. Yağ lekeleriyle, sigara yanıklarıyla, bardakların ve fincan tabaklarının bıraktığı yuvarlak izlerle dolu gazetenin insanlık dışı bir neşe ve güçle yüklü manşetleri tuhaf biçimde ürkütücüydü: Yollarına uzun süredir kimse çıkmamıştı ama halen boşluğu yumruklamayı sürdürüyorlardı ve eğer sarhoşsanız (çoktan sarhoş olduğumun farkına vardım ama üstünde durmadım), kolaylıkla yanlış bir yerde bulunabilir ve boşta gezen ruhunuzu bir çeşit 'Yürürlükteki Düzenin Başlıca Gayesi' ya da 'Pamuk Toplayıcılarının Selamları' manşetinin altında ezilmiş bulabilirdiniz.

Etrafımdaki oda bütünüyle tuhaflaşıverdi ansızın; Mitiok dikkatle beni izliyordu. Bakışlarımı yakaladı, göz kırptı ve dili dolanarak sordu:

"Ne diyorsun, Ay'a gidecek miyiz?"

Başımı salladım ve gözlerim 'Yörüngeden Haberler!' başlıklı bir yazıya takıldı. Metnin alt kısmı yırtıldığı için geriye yalnızca kalın harflerle yazılmış "Yirmi sekiz gün..." kelimeleri kalmıştı. Ama bu kadarı da yeterliydi – hemen anlamıştım. Gözlerimi kapadım: Evet, doğruydu, belki de yaşamlarımızı sürdürdüğümüz o köstebek yuvaları gerçekten de karanlık ve pisti; belki de bizler bu köstebek yuvalarına layıktık ama başlarımızın üzerindeki mavi gökyüzüne seyrekçe serpiştirilmiş yıldızların arasında parıldayan ve uzayda uçan olağanüstü, suni ışık noktaları vardı; takımyıldızlar arasında telaşsızca kayan, burada Sovyet topraklarında yaratılmış noktalar; kusmuklarla boş şişelerin arasında ve tütün dumanının pis kokusunda, çelikten, yarı iletkenlerden ve elektrikten yapılmış noktalar. Ve her birimizin, hatta buraya gelirken yanından geçtiğimiz, kar yığınının içinde dertop olmuş bir kurbağayı andıran mor suratlı alkoliğin bile, hatta Mitiok'un ağabeyinin ve tabii ki Mitiok ile benim bile – yukarıdaki saf soğuk mavilikte, hepimizin kendine ait küçük bir sefareti vardı.

Dışarı koştum; saydam kış göğünde olmayacak derecede yakın görünen Ay küresinin mavimsi sarılığına bakarken, gözyaşlarımı içime akıtarak uzun süre öylece dikildim.

4

Muhtemelen, liseden mezun olmamızdan çok önce bu karar benim ve Mitiok'un ruhunda olgunlaşmış olduğu için, askeri akademiye yazılmaya tam olarak ne zaman karar verdiğimi hatırlamıyorum. Kısa bir süre için, seçim yapmakta

zorlandık –ülkede birçok uçuş okulu vardı– ama *Soviet Aviation* dergisindeki çift sayfalık renkli ilavede, Zaraisk'deki Maresiev Kızıl Bayrak Uçuş Okulu'nda bulunan Ay Köyü'nün etkinlikleri hakkında tüm o anlatılanları gördükten sonra kararımızı çabucak verdik. Karar verir vermez, kendimizi oradaki öğrenci kalabalığının içinde, sarı boyalı kontrplak dağların ve kraterlerin arasındaymış gibi hissettik; insana hemen çocukluğunu hatırlatan taze şeftali rengindeki geniş emaye çeşmeden akarken fotoğraf makinesi tarafından yakalanarak hareketsizleştirilmiş suyla yıkanan kısacık saçlı genç adamlarda ve jimnastik turnikesinde perende atanlarda kendi geleceğimizi görebiliyorduk. Çeşmenin şeftali rengi her nedense resme daha fazla güvenmenize neden oluyordu ve eğitim görmek için Zaraisk'e gitmeyi, ufacık insanlarla dolup taşan uçakların yarı çürümüş cesetlerine benzeyen uçak simülatörlerinin fotoğraflarına bakarken istediğinizden daha çok istemenizi sağlıyordu.

Karar verdikten sonra, gerisi daha kolay oldu: Ağabeyinin içinde bulunduğu durumdan dolayı şaşkınlığa uğramış ve korkmuş olan Mitiok'un annesiyle babası, küçük oğullarının böylesine sağlam ve güvenilir bir mesleği olacağı için sevinçliydiler. O sıralar zamanının büyük bir bölümünü, üzerinde patlak gözlü bir geyik işlemesi olan battaniyenin altında, duvarın karşısındaki divanda yatarak geçiren babam ise, artık müzmin bir ayyaş olup çıkmıştı: Benim bir pilot olmaya niyetlendiğimi bile anladığını sanmıyorum ve bu arada, teyzem de bu olaya en az onun kadar ilgisizdi.

Zaraisk şehrini hatırlıyorum. Ya da daha doğrusu, orayı hatırlıyor muyum yoksa unuttum mu, kesin olarak bir şey diyemiyorum – hatırlayacak ya da unutacak çok az şey vardı orada. Beyaz taşlardan yapılma yüksekçe bir çan kulesi dururdu şehrin tam ortasında. Bir zamanlar prensesin

biri, kulenin tepesinden aşağıdaki taşların üzerine atlamış; aradan geçen yüzyıllara karşın bu olay hâlâ şehir halkı tarafından hayal meyal hatırlanıyordu. Kulenin yanında tarih müzesi yer alıyordu ve müzenin yakınlarında da postahane ve karakol vardı.

Otobüsten indiğimizde pis bir yağmur yağıyordu ve hava soğuktu. Bir binanın girişine sığınıp, üzerinde "Oy Kullanma Merkezi" yazan tentenin altında yarım saat yağmurun dinmesini bekledik. Görünüşe göre binanın içindekiler içki içiyorlardı; kapının ardından, güçlü bir soğan kokusu ve sesler gelmekteydi. Birileri şarkı söylemekte ısrar edince, oldukça yaşlı erkek ve kadın sesleri duyuldu: "Henüz hayattayken tadını çıkaralım..."

Yağmur dinip otobüsümüzü bulmaya gittiğimizde bir de baktık ki bizi oraya getiren aynı otobüstü bu. Meğer dışarı çıkmamız gerekmiyormuş, şoför yemeğini yerken içeride bekleyebilirmişiz. Küçük ahşap evler camlardan birer birer kayıp gitmeye başladı ve evler bittikten sonra da orman göründü. Zaraisk Uçuş Okulu ormanın içinde, şehirden epeyce uzaktaydı. Oraya ulaşmak için, "Sebze Dükkânı" adındaki (görüldüğü kadarıyla dükkân filan yoktu ortalıkta, nitekim bu ismin savaş öncesinden kaldığını söylediler) en son otobüs durağından sonra beş kilometre yayan gitmek gerekiyordu. Mitiok ve ben otobüsten inip, sırılsıklam akçaağaç tohumlarıyla dolu bir yolda yürümeye koyulduk; yol bizi ormanın derinliklerine götürdü ve tam da yanlış tarafa gittiğimizi düşünmeye başlamıştık ki, metal boruların birbirine kaynaklanmasıyla yapılmış ve büyük teneke yıldızlarla süslenmiş kapılar çıktı karşımıza. Orman iki yanda da, tepesine dikenli teller dolanmış gri renkli boyasız kalasların oluşturduğu bir çite kadar uzanıyordu. Bölgedeki askerlik şubesinin verdiği izinlerimizi ve henüz kısa bir süre önce aldığımız geçiş belgelerimizi kapıdaki uyuşuk nöbetçiye gösterdik; girmemize izin

verildi ve bir toplantının başlamak üzere olduğu gazinoya gitmemiz söylendi.

Küçük bir yerleşim alanının tam ortasına doğru giden asfaltlanmış bir yolun hemen sağında, dergide gördüğüm Ay Köyü başlıyordu – Ay yüzeyinin panoramik görünümüne benzetilmiş özel bir arazi ile yaklaşık bir düzine surla çevrili, sarı boyalı, uzun ve tek katlı birkaç kışla binasından oluşuyordu. Köyü geçip, kaydolmaya gelmiş oğlanların sütunların etrafında toplaştıkları garnizon gazinosuna vardık. Kısa süre sonra bir subay gelip birini çavuş atadı, sınav kuruluna kayıt yaptırmamızı ve ardından da gidip asker eşyalarımızı almamızı emretti.

Sınav kurulu, gazinonun avlusundaki Çin yapısına benzer kafes işi bir çadırdaydı – bira içen ve radyodan hafif bir Doğu müziği dinleyen üç subay, kâğıtlarımızı alıp numaralandırılmış dörtgen kartonlar dağıttılar. Sonra da bizi belimize kadar gelen otlarla kaplı bir spor sahasının kenarına götürdüler (burada yıllardır hiç kimsenin spor yapmadığı besbelliydi) ve sınavlar sırasında içinde yaşayacağımız iki ordu çadırı verdiler. Bunlar, toprağa çakılmış tahta sırıkların üzerine germemiz gereken çok katlı kauçuk çarşaf tomarlarıydı. Yatakları çadırların içine sürükleyip iki sıra halinde yayarken, birbirimizle tanışmaya başladık – somyalar eski ve ağırdı, ranza oluşturmak için üzerlerine başka bir yatak konulmadığı takdirde direklerine vidalanabilecek nikel kaplama topuzları vardı. Bu topuzları bize özel bir torbada ayrı olarak vermişlerdi; sınavlar sona erdiğinde bir tanesini gizlice sökerek, güneydeki o uzak ve unutulmaz akşamın tek tanığı olan, varak kafalı, mumlu kilden yapılma pilotu koyduğum sigara pakedine sakladım.

Çadırlarda hemen hiç vakit geçirmiyorduk; ama söküldükleri zaman, kauçuktan yapılma sugeçirmez yaygıların altında epeyce uzamış, kalın saplı, renksiz ve iğrenç otlar bittiğini gördük.

Sınavları pek az anımsıyorum. Bütün hatırladığım, hiç de zor olmadıkları; ders kitaplarının sayfalarını hatmetmekle geçirdiğim o uzun bahar ve yaz günlerini işgal etmiş tüm o formül ve grafiklerle sınav kâğıdını tamamen doldurmaya imkân yoktu. Geçer not almak Mitiok ile benim için sorun olmadı ve ardından da, herkesi her şeyden çok korkutan mülakatlara geldi sıra. Eski iş elbiseleri giymiş bir binbaşı, bir albay ve alnında kabuk bağlamış bir yara izi olan ufak tefek yaşlı bir adam tarafından mülakata alındık. Kozmonot sınıfına katılmak istediğimi söyleyince, albay benden bir Sovyet kozmonotunu tanımlamamı istedi. Uzun süre düşündüm ama doğru cevabı bulamıyordum; sonunda, denetçilerin sıkkın ifadelerinden, beni dışarıya, koridora göndermek üzere olduklarını anladım.

Daha önce tek kelime etmemiş olan yaşlı adam, "Pekâlâ," dedi, "bir kozmonot olma fikrinin ilk ne zaman aklına geldiğini hatırlıyor musun?"

Umudumu kaybetmiştim çünkü soruyu nasıl yanıtlayacağım konusunda hiçbir fikrim yoktu. Mumlu kilden yapılma kırmızı cismi ve çıkış yeri olmayan karton roketi ona anlatmaya beni iten bu umutsuzluk olmalı. Yaşlı adam bunun üzerine birden canlandı ve gözleri parlamaya başladı. Hatta, Mitiok ile benim gaz maskeleriyle koridorda süründüğümüz bölüme geldiğim zaman kolumu tuttu ve alnındaki yaranın açık kırmızıya dönüşmesine yol açan bir kahkaha attı. Sonra da aniden ciddileşiverdi.

"Uzaya gitmenin ne kadar zor olduğunun farkında mısın?" diye sordu. "Ya vatanın için hayatını feda etmen gerekirse? O zaman ne yaparsın, ha?"

Suratımı asarak, "Eğer iş oraya varırsa..." dedim.

Belki üç dakika boyunca doğrudan doğruya gözlerimin içine baktı.

"Sana inanıyorum," dedi. "Yapabilirsin."

Bebekliğinden beri Ay'a gitmek isteyen Mitiok'un da sınava girdiğini duyunca, ismini küçük bir kâğıda yazdı. Daha sonra Mitiok, tam olarak neden Ay'a gitmek istediği hakkında yaşlı adamın bir sürü soru sorduğunu söyledi bana.

Ertesi gün kahvaltıdan sonra, başarılı adayların listeleri garnizon gazinosunun sütunlarına asıldı: Benim ve Mitiok'un adı, alfabetik sırayı bozarak, yan yana yazılmıştı listede. Çocukların bir kısmı ayaklarını sürüye sürüye itiraz etmeye gitti, bir kısmı çapraz çizgili asfaltın beyaz çizgileri üzerinde sevinç içinde havalara sıçradı, bir kısmı da evine telefon etmeye koştu; bense, bütün bu olan bitenin çok yukarısında, bir uçağın renksiz ağustos göğünde bıraktığı beyaz izi hatırlıyorum.

Birinci sınıf askeri okul öğrencisi olarak yazılanlarımız, uçuş eğitim kadrosuyla toplantıya çağırılmıştı – öğretmenler gazinoda bizi bekliyorlardı. Sert ve resmi görünümlü subayların oturduğu, sahneyi boydan boya kaplayan bir masa ve ağır kadife perdeler hatırlıyorum. Oturum, sivri uçlu sıska bir burnu olan, genç görünümlü bir yarbay tarafından idare ediliyordu: Konuşurken, onu uçuş elbisesi ve basınçlı başlığın içinde, pahalı blucinler gibi lekelerle kaplı bir MiG avcı uçağının kabininde otururken hayal ettim.

"Pekâlâ çocuklar, korkutucu şeylerden söz ederek başlamak istemeyiz, öyle değil mi? Ama yaşadığımız zamanları seçemediğimizi gayet iyi bilirsiniz – zamanlar bizi seçer. Belki de size böyle bir bilgi vermemeliyim ama yine de anlatacağım..."

Yarbay bir an durdu, yanında oturan binbaşıya doğru eğildi ve kulağına bir şeyler fısıldadı. Binbaşı yüzünü buruşturdu, düşünceli bir şekilde kalemiyle masaya hafifçe vurdu ve başını salladı.

Yarbay hafif bir sesle, "Pekâlâ," dedi. "Silahlı kuvvetler bünyesindeki siyasi eğitmenlerin geçenlerde gerçekleştir-

diği bir kapalı oturumda, yaşadığımız zaman bir Savaş Öncesi Dönem olarak tanımlandı!"

Yarbay duralayıp bir tepki bekledi ama dinleyiciler belli ki hiçbir şey anlamamışlardı – en azından Mitiok ve ben anlamamıştık.

"Durun da açıklayayım," diye devam etti daha da hafif bir sesle. "Toplantı on beş temmuzdaydı, tamam mı? On beş temmuza kadar Savaş Sonrası Dönem'deydik ama o günden bu yana –tam bir ay geçti– Savaş Öncesi Dönemde bulunuyoruz, anlaşıldı mı?"

Salon birkaç saniyeliğine sessizliğe büründü.

Yarbay artık normale dönmüş bir sesle, "Bunu sizleri korkutmak için söylemiyorum," diye devam etti, "ama omuzlarımızda taşıdığımız sorumluluğu hatırlamalıyız, öyle değil mi? Diplomalarınızı ve rütbelerinizi aldığınızda, yalnızca Sovyet topraklarında bulunan türden, Gerçek Erkekler olacağınızdan hiç şüpheniz olmasın, kocaman bir büyük E harfiyle."

Yarbay oturdu, kravatını düzeltti ve bir bardağın kenarını dudaklarına değdirdi – elleri titriyordu ve dişlerinin bardağa çarpmasıyla çıkan takırtının en hafif yankısını bile işitebileceğimi düşündüm. Binbaşı ayağa kalktı.

Ahenkli bir sesle, "Çocuklar," dedi, "sizlere artık askeri okul öğrencisi demek daha doğru olmasına karşın, ben yine de size çocuklar diyeceğim. Çocuklar! Boris Polevoi'nin *Gerçek Bir Erkeğin Öyküsü* adlı kitabında ölümsüzleştirdiği efsanevi kahraman Alexei Maresiev'in öyküsünü hatırlayın! Okulumuza adını veren kahraman! Savaşta iki bacağını birden kaybetti. Ama bacaklarını kaybettikten sonra cesaretini yitirmedi, takma bacaklar üzerinde yeniden ayağa kalktı ve Nazi pisliklerini vurmak için, İkaros[1] gibi göklere

1) İkaros: Yunan mitolojisinde efsanevi mimar Daidalos'un oğlu. Babasının kuştüyleri ve balmumu ile yaptığı kanatlarla Girit'ten kaçarken Güneş'e çok yakın uçtuğu için kanatları erir ve denize düşüp boğulur. (ç.n.)

yükseldi! Birçok insan bunun imkânsız olduğunu söyledi ona; ama o, asıl önemli olanı unutmadı – bir Sovyet erkeği olduğunu! Gerçek Bir Erkek! Ve sizler de bunu asla unutmamalısınız, asla, nerede olursanız olun! Bütün uçuş eğitim personeli adına ve uçuş siyasi eğitmen yardımcısı olarak kendi adıma, mümkün olan en kısa zamanda sizleri Gerçek Erkekler yapacağımıza söz veriyorum!"

Sonra, birinci sınıf öğrencilerinin kışlasındaki yerlerimizi gösterdiler; çadırlardan buralara taşınacaktık. Ardından da, süratli karasinek filolarının yanında uçan kocaman adalara benzeyen tozlu MiG'lerin ve IL'lerin tavana asılı iplerin ucunda sallandığı yemekhaneye götürdüler bizi.

Akşam yemeği oldukça kötüydü: İçinde yıldız şeklinde makarnalar olan sulu bir çorba, pilavlı kayış gibi bir tavuk ve haşlanmış meyve. Yemeği yedikten sonra felaket uyku bastırdı; Mitiok ve ben yataklarımıza güçlükle gidebildik ve hemen uykuya daldım.

5

Ertesi sabah, kulağıma dolan acı ve şaşkınlık iniltileriyle uyandım. Aslında, aynı sesleri uzun süredir rüyamda işitiyordum ama beni yerimden sıçratıp uyandıran tek ses, ayyuka çıkan yürek parçalayıcı bir ağlama olurdu. Gözlerimi açıp bakındım. Etraftaki yataklar tuhaf kıpırtılarla ve boğuk böğürtülerle çalkalanıyordu – dirseklerimin üzerinde doğrulmaya çalıştım ama yapamadım; çok doldurulmuş valizleri denklemekte kullanılanlara benzer geniş kayışlarla yatağa bağlanmıştım çünkü: Tek yapabildiğim, başımı sağa sola azıcık döndürebilmekti. Yanımdaki yatağa baktığımda, önceki gün tesadüfen tanıştığım genç köylü çocuğu Slava'nın korku dolu gözleriyle karşılaştım; yüzünün alt kısmı sıkı sıkı bağlanmış bir kumaş parçasıyla örtülüydü. Sorunun

ne olduğunu sormak için ağzımı açmaya çalıştım ama dilimi oynatamadığımı fark ettim ve yüzümün alt kısmını da hissetmiyordum, uyuşmuş gibiydi sanki. Kendi ağzımın da bağlanmış ve içine bir şeyler tıkıştırılmış olduğunu tahmin ettim ama şaşkınlığa düşmeden önce korkuyla irkildim: Slava'nın bacaklarının olması gerektiği yerde, battaniye dik bir basamak oluşturarak aniden aşağı iniyordu ve battaniyenin yeni kolalanmış nevresimi, karpuz suyunun pamuklu havlularda bıraktığı izlere benzer kırmızı lekelerle kaplıydı. İşin daha da korkutucu yanı – ben de kendi ayaklarımı hissedemiyor ve başımı kaldırıp bakamıyordum!

"Beşinci takım!" Kelimeler, bir çavuşun sonsuz imalarla yüklü, manidar ve pes sesinde kuvvetle gürledi. "İlkyardım yerine!"

Yaklaşık on adam bir anda koğuşa giriverdiler – ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileriydi bunlar (ya da daha doğrusu, kollarındaki çizgilerden anladığım kadarıyla hizmetlerinin ikinci ya da üçüncü yılında olan askeri okul öğrencileri). Onları daha önce görmemiştim – subaylar, onların patates toplayanlara yardım etmeye gittiklerini söylemişlerdi. Ayaklarında tepeleri kıvrılmamış tuhaf botlar vardı ve sendeleyerek, duvarlara ya da yatakların kenarlarına tutunarak yürüyorlardı. Yüzlerinin çok solgun ve sağlıksız olduğunu fark ettim, sonsuz eziyetlerle dolu uzun günlerin izini taşır gibiydiler; sabit bir "her zaman hazırım" ifadesi verilmişti sanki yüzlerine. Hiç yeri yokken, Mitiok ve benim yaz kampındaki uzak merasim alanında diğer herkesle birlikte tekrarladığımız Genç Öncüler selamının sözlerini hatırladım o an – kendi kendimize, sıraya girmiş yoldaşlarımıza ve o bulutsuz temmuz sabahına "her zaman hazır" olduğumuza dair yüksek sesle söz verirken nasıl da sahtekârlık etmiş olduğumuzun farkına vardım.

Askeri okul öğrencileri, odada yalnızca iki yatak kalana dek, inleyen ve kıvranan birinci sınıf öğrencilerinin

bağlı olduğu tekerlekli yatakları teker teker iterek koridora çıkardılar – benimki ve pencere yanında duran bir yatak, yani Mitiok'un yattığı kalmıştı geride. Kayışlardan dolayı ona doğru dürüst bakamıyordum, ancak sessiz ve uyur gibi yattığını gözümün ucuyla görebiliyordum.

Yaklaşık on dakika sonra bizi almaya geldiler, yatakları ayakuçlarından tutarak döndürdüler ve koridor boyunca ilerlettiler. Bir öğrenci yatağı iterken, öbürü de geri geri yürüyerek çekiyordu; sanki yatak onu kovalarken koridorda gerileyerek önünden kaçmaya çalışır gibi görünüyordu. İki yanında kapılar olan uzun ve dar bir asansöre girerek yukarı çıktık. İkinci sınıf öğrencisi yanımdan uzaklaşarak başka bir koridora doğru ilerledi ve rahatsız konumumdan dolayı okuyamadığım kahverengi geniş bir plakası olan siyah kaplamalı bir kapının yanında durduk. Kapı açıldı; tavanından uçak bombası şeklinde kocaman bir kristal avize sarkan ve duvarlarının üst kısımları asmalarla sarılı oraklar, çekiçler ve eskiden ölülerin küllerinin saklandığı kaplardan oluşan birtakım hafif rölyef süslerle dekore edilmiş bir odaya itildim.

Kayışlarımı çıkardılar ve bacaklarıma bakmamaya çalışarak dirseklerimin üzerinde doğruldum: Tam karşımda, odanın arka tarafında, yüksek ve dar bir pencereden eğimli olarak gelen gri ışıkla aydınlanmış kocaman bir masanın üzerinde yeşil bir lamba duruyordu. Kırışık bir suratın ışıklar saçan müşfik gözleriyle baş sayfasından dik dik bana baktığı *Pravda*'nın açık sayfaları, masada oturan adamı benden saklıyordu. Yerdeki muşamba gıcırdadı ve Mitiok'un yatağı yanı başımda duruverdi.

Sayfaları çevrildikçe, gazete birkaç kez hışırdadı ve sonra da masanın üzerine indi.

Mülakat sırasında kolumu tutan alnı yaralı ufak tefek yaşlı adam önümüzde duruyordu. Bu kez, sırma işlemeli ilikleri olan bir korgeneral üniforması giymişti; saçları

düzgünce taranmıştı, bakışları da aydınlık ve ciddiydi. Yüzünün, bir dakika önce *Pravda*'nın baş sayfasından bana bakan suratın bir kopyası gibi göründüğünü fark ettim: Önceden gördüğüm bir filmdeki gibi olmuştu aynen. Filmde, bir ikonu uzun süre gösteriyorlar ve ardından da başka bir ikon yavaş yavaş belirerek onun yerini alıyordu – resimler birbirinin benzeriydi ama tam olarak aynı değildiler ve geçiş bulanık olduğu için, ikon gözlerinizin önünde değişiyormuş gibi görünüyordu.

Yaşlı adam, "Pekâlâ çocuklar, birbirimizi uzunca bir müddet oldukça sık görecek olduğumuza göre, bana Yoldaş Uçuş Lideri diyebilirsiniz. Sınavlarınızın –ve bilhassa da mülakatın– sonuçlarından dolayı sizi tebrik etmeme izin verin," dedi, göz kırparak. "KGB'nin gizli uzay eğitim okuluna birinci sınıf için derhal kaydedilmiş bulunmaktasınız – demek ki, Gerçek Erkekler olmak için sadece kısa bir süre beklemeniz gerekecek. Bu arada, Moskova'ya gitmeye hazırlanın. Orada görüşürüz."

Yer muşambasının yatağın ufacık tekerlekleri altında her nedense bana deniz kenarında bir temmuz gününü hatırlatan huzurlu bir nostalji şarkısı söylediği o uzun koridorlardan geçirilerek boş koğuşa geri götürülene kadar, neden söz ettiğini anlamamıştım.

Mitiok ve ben bütün gün uyuduk (önceki akşam yemeğimize ilaç koymuşlardı herhalde – ertesi gün bile hâlâ uykuluydum). O akşam, gıcırdayan çizmeler giymiş sevimli ve sarışın bir teğmen bizi almaya geldi. Yataklarımızı asfalt eğitim alanına, Yoldaş Uçuş Lideri'nin de aralarında bulunduğu müşfik görünümlü bazı kıdemli generallerin bir masada oturdukları mermi şeklindeki beton gölgeliğin önüne doğru iterken, kahkahalar atarak fıkralar anlattı. Tabii ki Mitiok ve ben oraya kendi başımıza da yürüyebilirdik ama teğmen bunun tüm birinci sınıf öğrencileri için geçerli bir yönetmelik maddesi olduğunu söyledi ve

diğerlerini tedirgin etmemek için sakince yatmamızı emretti.

Yan yana istiflenmiş bütün o yataklar, eğitim alanının bir otomobil ya da traktör fabrikası gibi görünmesine yol açmıştı: Hafif bir inilti, yatakların üstünde karmaşık bir uçuş rotası izliyordu – bir noktada yok oluyor, başka bir noktada beliriyor, sonra bir üçüncüsünde ortaya çıkıyordu, göze görünmeyen muazzam bir sivrisinek yatakların üzerinde ok misali dolaşıyormuş gibiydi. Sarı saçlı teğmen, toplu bir mezuniyet eğlencesi ve son durum sınavının başlamak üzere olduğunu söyledi dışarı çıkarken.

Kısa bir süre sonra, kendine benzer yaklaşık elli kişinin en başındaki teğmenimizin, sınav kurulu için 'Kalinka' eşliğinde dans edişini seyrediyorduk. Solgun ve sinirli görünüyordu ama siyasi eğitmen yardımcısının akordiyonunun yetersiz eşliğine karşın emsalsiz bir ustalık sergiliyordu. Teğmenin adı Landratov'du – adını, Uçuş Lideri ona kırmızı bir diploma verdiği ve tebrik ettiği zaman duydum. Ardından aynı dansı bütün herkes yaptı ve sonuna doğru, onları izlemekten fena halde sıkılmıştım. Eğitim alanının hemen yanındaki spor sahasına bakmak için döndüm – ve onun neden bu kadar kalın bir yabani ot örtüsüyle kaplı olduğunu birdenbire anlayıverdim.

Yattığım yerden sapların rüzgârda salınışını izledim. Harap haldeki futbol kalesi direklerinin hemen ardındaki gri renkli, üst kısmına dikenli tel çekilmiş, yağmurdan çatlamış parmaklık, tahtalarından pek çoğu çürük ya da eksik olduğu halde Çin Seddi gibi görünmüştü bana; uzaklardaki Çin çayırlarından Zaraisk şehrine kadar onca yolu katederek sanki uzadıkça uzuyor, etrafındaki her şeyin kadim ve Çinli görünmesine yol açıyordu – sınav kurulunun içinde çalıştığı kafes işi çadır, modası geçmiş avcı uçağı ve hatıra olarak söktüğüm nikel kaplama topuzu avcumda sıkarak yattığım yatağımdan görebildiğim eski ordu çadırları.

Ertesi gün, bir kamyon Mitiok ve beni alıp, yaz havasının estiği orman ve çayırların arasından geçirdi: Kamyonun yan tarafındaki serin çeliğe yaslanarak, sırt çantalarımızın üzerine oturduk. Tentenin kenarı rüzgârla savruldukça, telleri uzun zaman önce koparılıp alınmış gri renkli kurumuş telgraf direkleri ile ağaç gövdelerinin aralıktan görünüp görünüp kaybolduğunu hatırlıyorum. Zaman zaman ağaçlar aralandığında, üçgen şeklinde solgun ve düşünceli bir gökyüzü parçasının bir anlık görüntüsünü yakalayabiliyordum. Sonra durduk ve yalnızca belli belirsiz bir takırtı ile bölünen beş dakikalık bir sessizlik oldu; çişini yapmak için dışarı çıkan şoför, yakındaki atış poligonunda mevcut bir iki makineli tüfekle kısa atışlar yapıldığını açıkladı. Sonra kamyonun bitmez tükenmez sarsıntısı yeniden başladı: Uykuya daldım; yalnızca birkaç saniyeliğine uyandığımda çoktan Moskova'ya varmıştık bile. Tentedeki yarık, okul günlerimin mazide kalmış yaz aylarından bir manzarayı bir an için gösterdi bana – Lubyanka'nın yanındaki "Çocukların Dünyası" dükkânının kemerlerini.

6

Çocukken, tam orta yerinde kocaman bir resmimin (başımda bir kask ve yüzümde bir gülümseme ile) yer aldığı, hâlâ ıslak mürekkep kokan, sayfaları açık bir gazete hayal ederdim ve gazetenin manşeti şöyle olurdu: "Kozmonot Omon Krivomazov kendini çok iyi hissediyor!" Bunu neden bu kadar çok istediğimi anlamak kolay değil. Belki hayatımın bir kısmını başka insanlar arasında geçirmek istiyordum – bu fotoğrafa bakarak beni düşünen, ne düşündüğümü ve ne hissettiğimi, ruhumun derinliklerinde olup bitenleri tahmin etmeye çalışan insanlar. Belki de hepsinden önemlisi, ben de bu insanlardan

biri olmak istiyordum – binlerce tipografik noktadan oluşan kendi yüzüme bakmak, bu adamın nasıl filmlerden hoşlandığını, kız arkadaşının kim olduğunu merak etmek ve birdenbire, bu Omon Krivomazov'un kendim olduğunu hatırlamak. O zamandan beri yavaş yavaş ve kolay farkedilmeyecek biçimde değiştim. Başka insanların ne olursa olsun benimle ilgilenmeyeceklerini, tıpkı benim de başka insanların fotoğraflarına duyduğum umursamazlıkla, bırakın fotoğrafımı, beni bile düşünmeyeceklerini anladıktan sonra, başka insanların düşüncelerini merak etmekten vazgeçtim. Kahramanlığımın meçhul kalacağı haberi beni hiç sarsmadı. Beni asıl sarsan, bir kahraman olmak zorunda kalacağım haberiydi.

Geldiğimizin ertesi günü, neyin kısaltması olduğuna akıl erdiremediğimiz 'HSS' harflerini taşıyan parlak sarı apoletleri olan siyah üniformalarla donatılır donatılmaz, Mitiok ve ben, sırayla Uçuş Kumandanı'nı görmeye götürüldük. Önce Mitiok gitti ve ben de bir buçuk saat sonra çağırıldım.

Yüksek meşe kapılar beni içeri almak üzere ilk açıldığında, odanın bir savaş filminin sahnesine ne kadar da benzediğini görerek afallamıştım. Büronun orta yerinde, üzerine sarı bir harita örtülmüş, etrafında birkaç adamın oturduğu bir masa duruyordu: Uçuş Lideri, üç general ve iki albay. Albaylardan biri, parlak kırmızı suratlı, kısa boylu şişman bir adam, öbürü de hastalıklı yaşlı bir çocuk gibi görünen sıska biriydi – koyu renk gözlüğü vardı ve tekerlekli sandalyede oturuyordu.

Uçuş Lideri, kırmızı suratlı şişman adamı göstererek, "Uçuş Kontrol Merkezi Komutanı, Albay Khalmuradov," dedi.

Khalmuradov başıyla selamladı.

"Özel Kozmonotlar Müfrezesi Siyasi Eğitmen Yardımcısı Urchagin."

Tekerlekli sandalyedeki albay yüzünü bana döndü, başıyla hafifçe selam vererek öne doğru eğildi ve bana daha yakından bakmak istermiş gibi gözlüğünü çıkardı. Elimde olmadan ürperdim – adam kördü; bir gözünün gözkapakları birbirine tamamen kaynamıştı ve diğerinin de kirpiklerinin arasında beyaz sümüksü bir madde donukça parlıyordu.

Tiz tenor bir sesle, "Bana ilk adımla, Bamlag diye hitap edebilirsin," dedi. "Umarım seninle dost oluruz, Omon."

Uçuş Lideri beni generallere tanıtmadı ve onların da, benim oradaki varlığımın bile farkında olduklarını gösteren bir halleri yoktu. Bununla birlikte, sanırım Zaraisk Uçuş Okulu'ndaki sınavlar sırasında onlardan birini görmüştüm.

Uçuş Lideri beni takdim ederek, "Askeri Okul Öğrencisi Krivomazov," dedi. "Pekâlâ, başlayalım mı?"

Bana dönerek ellerini göbeğinin üzerinde kavuşturdu ve dedi ki:

"Omon, gazete okuduğuna, film seyrettiğine eminim ve Amerikalıların birkaç astronotlarını Ay'a indirdiklerini ve hatta orada motorlu bir taşıtla dolaştıklarını biliyorsundur. Görünüşte barışçıl amaçları var ama bu, olaylara nasıl baktığına bağlı. Küçük bir ülkede, mesela Orta Afrika'da çalışan basit bir işçi düşün..."

Uçuş Lideri yüzünü buruşturdu ve kollarını kıvırmak, alnındaki teri silmek gibi birtakım hareketler yaptı.

"Ve sonra bir de bakıyor ki, Amerikalılar Ay'a inmişler, oysa biz daha... Anlıyor musun?"

"Evet, efendim, Yoldaş Korgeneral!" diye yanıtladım.

"Senin hazırlanacağın uzay deneyinin asıl amacı, Omon, teknolojide batılı ülkelerin gerisinde kalmadığımızı ve bizim de Ay'a keşif heyeti gönderebilecek durumda olduğumuzu kanıtlamaktır. Dünyaya geri dönmesini sağlayabileceğimiz pilotlu bir gemi gönderebilecek kapasitede değiliz

şu anda. Ama bir olasılık daha var – geri getirilmesi gerekmeyen otomatik bir gemi gönderebiliriz."

Uçuş Lideri rölyef haritadaki çıkıntılı dağların ve küçük çukur kraterlerin üzerine eğildi. Haritanın ortasından, çiviyle yeni yapılmış bir çentiğe benzeyen parlak kırmızı bir çizgi geçiyordu boydan boya.

Uçuş Lideri, "Bu, Ay yüzeyinin bir kesimi," dedi. "Bildiğin gibi Omon, uzay bilimi programımız daha ziyade Ay'ın uzak yüzü üzerinde çalıştı; oysa Amerikalılar aydınlık yüze indiler. Buradaki uzun çizgi, birkaç yıl önce 'sputnik'lerimizden biri tarafından keşfedilen Lenin Yarığı. Geçen yıl, Ay yüzeyinden örnekler toplaması için otomatikleştirilmiş bir keşif seferi gönderildi bu benzersiz jeolojik oluşuma ve ilk tahliller, yarığın daha fazla araştırılması gerektiğini ortaya koydu. Şüphesiz, uzay programımızın daha ziyade otomasyona yönelik olduğunu biliyorsundur – insan yaşamını riske atanlar Amerikalılardır. Biz yalnızca makineleri tehlikeye atarız. Maksat, yarığın dibi boyunca hareket edebilecek ve bilimsel bilgileri dünyaya iletebilecek, kendi kendini idare eden özel bir taşıt, bir 'ay gezgini' göndermek."

Uçuş Lideri çalışma masasının çekmecesini açtı ve gözlerini benden ayırmadan, eliyle çekmecenin içini yoklamaya koyuldu.

"Yarığın toplam uzunluğu yüz elli kilometre ama genişliği ve derinliği yalnızca birkaç metreden ibaret. Ay gezgininin yarıkta yetmiş kilometre yol alması –piller de bu mesafeyi katedebilecek güçte olmalı– ve yarığın tam ortasına 'Barış', 'Lenin' ve 'USSR' sözcüklerini şifrelenmiş olarak radyo dalgaları halinde uzaya gönderecek bir radyo vericisi monte etmesi öngörülüyor."

Elinde küçük kırmızı bir oyuncak belirdi. Kurduktan sonra haritadaki kırmızı çizginin başlangıcına koyduğu oyuncak vızıldayarak ileri doğru hareket etmeye başladı

– gövdesi, sekiz küçük siyah tekerleğin üzerine oturtulmuş bir konserve kutusuna benziyordu ve yan tarafında 'USSR' harfleri, ön tarafında da göze benzer iki çıkıntı vardı. Hareketlerini herkes dikkatle takip ediyordu; hatta Albay Urchagin bile diğerleriyle aynı anda başını çevirmişti. Oyuncak masanın kenarına geldi ve düşüp yere yuvarlandı.

Uçuş Lideri düşünceli bir şekilde, "Buna benzer bir şey," dedi, bana hızlı bir bakış fırlatarak.

"Konuşmama izin var mı, efendim?" dediğimi duydum.

"Konuş bakalım."

"Ay gezgini elbette ki otomatikleştirilmiş, öyle değil mi Yoldaş Korgeneral?"

"Öyle."

"O zaman bana niçin ihtiyaç duyuluyor?"

Uçuş Lideri başını eğdi ve içini çekti.

"Bamlag," dedi, "sıra sende."

Tekerlekli sandalyenin elektrikli motoru vızıldadı ve Albay Urchagin masadan uzaklaştı.

Bana doğru yaklaşıp elbisemin kolundan tutarak, "Gel biraz yürüyelim," dedi.

Merakla Uçuş Lideri'ne baktım. Başını salladı. Urchagin'in peşinden koridora çıktım ve ağır ağır yürümeye başladık – yani ben yürüdüm ve o da, tepesindeki el yapımı pleksiglas topun içinde kırmızı bir gül oyması olan manivelayla hızını ayarlayarak yanımda ilerledi. Urchagin birkaç kez konuşmak üzere ağzını açtı ama her defasında yeniden kapadı ve ince eliyle aniden bileğimi kavradığında, onun nereden başlayacağını bilemediğine çoktan emin olmuştum.

Sanki kamp ateşi etrafında şarkılar söylüyormuşuz gibi duygulanarak, "Şimdi beni dikkatle dinle, Omon, sözümü de kesme," dedi.

"Genel bilgilerle başlayacağım. Bilirsin, insanlığın yazgısı karmaşık düğümlerle, hiç manası yokmuş gibi görünen şeylerle, kabul edilmesi güç acı gerçeklerle doludur. Çok fazla hata yapmamak için olayları çok net ve çok sarih bir şekilde görmelisin. Tarihteki hiçbir şey ders kitaplarında olduğu gibi değildir. Diyalektik, Marx'ın ileri bir ülke için tasarlanmış olan ama zaferini en gerikalmışında kazanan öğretisine çıkar. Biz komünistlerin, fikirlerimizin doğruluğunu kanıtlamaya zamanı yoktu – savaş, gücümüzden çok şey götürdü; geçmişin kalıntılarıyla ve ülkemizin içindeki düşmanlarla uzun süre mücadele etmek zorunda kaldık. Batıyı teknolojik açıdan saf dışı etmeye vakit bulamadık. Ama fikirler mücadelesinde bir saniye bile duramazsın. Paradoks –başka bir diyalektik parçası– gerçeği yalanla desteklememizdedir, çünkü Marksizm bütün muzaffer gerçekleri barındırır ve uğruna hayatını vereceğin amaç, resmi anlamda, bir aldatmacadır. Ama ne kadar bilinçli olarak..."

Yüreğimin daraldığını hissettim ve gayri ihtiyari, bileğimi kurtarmaya çalıştım ama Albay Urchagin'in parmakları ince çelik bir halkaya dönüşmüştü sanki.

"...kahramanlıktaki becerini ne kadar bilinçli olarak ortaya koyarsan, gerçekliğinin derecesi o kadar yüksek olacak, kısa ve güzel canın anlamı da o kadar büyük olacaktır!"

"Canımı vermek mi? Ne kahramanlığı?" diye sordum takatsizce.

Benimki kadar alçak bir sesle, "Bildiğimiz kahramanlık işte," dedi, sanki korkmuş gibi konuşarak. "Tıpkı sen ve arkadaşın gibi, yüz küsur delikanlının daha şimdiden kanıtlamış olduğu kahramanlık."

Hiçbir şey söylemeden bir an bekledikten sonra, önceki ses tonuyla devam etti:

"Uzay programımızın otomatikleştirilmiş teknoloji üzerine kurulduğundan bahsedildiğini duymuş muydun?"

"Evet."

"Seninle birlikte 329 numaralı odaya gidelim de sana uzay otomasyon tekniklerimizi anlatsınlar."

7

"Yoldaş Albay!"

Benim taklidimi yaparak, "Yoldaş Arbey," diye karşılık verdi. "Canını vermeye istekli olup olmadığını sordular Zaraisk'de, değil mi? Sen ne yanıt verdin?"

Odanın ortasında, yere mıhlanmış demir bir sandalyede oturuyordum; kollarım sandalyenin kollarına, bacaklarım da sandalyenin bacaklarına bağlıydı. Pencereler kalın perdelerle örtülüydü ve köşede de, üzerinde kadransız bir telefonun durduğu küçük bir yazı masası vardı. Albay Urchagin tam karşımda, tekerlekli sandalyesinde oturuyordu; konuşurken gülüyordu ama fena halde ciddi olduğunu anlayabiliyordum.

"Yoldaş Albay, anlayın beni, ben sıradan bir oğlanım yalnızca. Sanıyorsunuz ki ben büyük bir... Ama ben o insanlardan değilim, şu..."

Hareket etmeye başlayınca Urchagin'in tekerlekli sandalyesi vızıldadı. Hızla bana doğru gelip önümde durdu.

"Dur bir dakika, Omon," dedi, "dur bir dakika. Şimdi sadede geliyoruz. Bizim olan bu ülkenin topraklarının kimin kanıyla sulandığını sanıyorsun sen? Özel bir tür kanla mı? Birtakım özel insanların kanıyla mı?"

Elini uzattı, yüzüme dokundu ve kuru, küçük yumruğuyla ağzımın ortasına vurdu – aslında çok sert değil, ağzımın içine dolan kanın tadını hissettirecek kadar sert vurmuştu.

"Topraklarımızın sulandığı kan türü bu işte. Senin gibi delikanlıların kanı..."

Boynumu okşadı.

"Kızma," dedi. "Ben artık senin ikinci babanım. Kemerimle bile dövebilirim seni. Niçin karı gibi siniyorsun?"

"Bir kahraman olmaya hazır hissetmiyorum kendimi," diye yanıtladım, kanı yalayarak. "Yani, kendimi kesinlikle hazır hissetmiyorum... Zaraisk'e geri gitsem daha iyi olacak sanki..."

Urchagin bana doğru eğildi ve yumuşak, kibar bir sesle konuşurak boynumu sıvazladı:

"Böylesine küçük bir aptal olma, Ommy. Bilmelisin ki oğlum, kahramanlık bundan ibarettir. Kahraman olmaya kimse hiçbir zaman hazır değildir – buna hazırlanmanın yolu yoktur. Top lombozuna çıkmakta ustalaşana ve muntazamca göğsünün üstüne düşme becerisini elde edene kadar çalışabilirsin tabii ki – bütün bunları öğretiyoruz. Ama kahramanlığın gerçek manevi rolünü kimseye öğretemezsin; o rol yalnızca oynanır. Rol öncesinde yaşamayı ne kadar çok istediysen, destansı fedakârlık rolü için o kadar iyidir. Ülkenin destansı kahramanlara ihtiyacı var, hatta gizlilerine bile – o temel gücün gelişmesine onlar yardımcı olurlar, öyle ki..."

Gürültülü bir gaklama sesi duydum. Bir kuşun kara gölgesi perdelerin arasından geçip gidiverdi ve albay sessizliğe gömüldü. Bir süre tekerlekli sandalyesinde düşüncelere daldı, sonra motoru çalıştırdı ve koridora çıktı. Kapı arkasından çarparak kapandı ama bir dakika sonra yeniden açıldı ve elinde lastik bir hortum parçası tutan sarı saçlı bir Hava Kuvvetleri teğmeni içeri girdi. Yüzü tanıdık geliyordu ama onu daha önce nerede gördüğümü çıkaramadım.

"Beni hatırladın mı?" diye sordu.

Hayır anlamında başımı salladım. Masaya doğru gitti ve üstüne oturdu. Bacakları, akordeon gibi katları olan parlak siyah çizmelerinin içinde aşağı sallanıyordu; bu manzaraya bakınca onu nerede gördüğümü hatırladım – Zaraisk

Uçuş Okulu'nda Mitiok'un ve benim yataklarımızı eğitim alanına iten teğmendi. Hatta ismini bile hatırlıyordum.

"Land... Land..."

Lastik hortumu bükerek, "Landratov," dedi. "Seninle konuşmak için gönderildim. Urchagin gönderdi beni. Maresiev Okulu'na geri dönmeyi gerçekten istemiyorsun değil mi?"

"Oraya dönmek istediğimden değil," dedim. "Ben Ay'a gitmek, bir kahraman olmak istemiyorum."

Landratov kıkırdadı, ellerini göbeğine ve uyluklarına çarptı.

"Pekâlâ," dedi, "demek ki istemiyorsun? Seni burada rahat bırakacaklarını mı sanıyorsun? Ya da gitmene izin vereceklerini? Ya da okula geri göndereceklerini? Bunu yapsalar bile, yatağından kalkıp da ilk adımlarını koltuk değnekleriyle atmanın nasıl bir şey olduğunu biliyor musun? Ya da yağmurdan önce ne hissedeceğini?"

"Hayır," dedim.

"Belki de bacakların iyileştiği zaman her şeyin güllük gülistanlık olacağını sanıyorsun. Geçen yıl iki öğrenci vatana ihanet suçundan yargılandı. Dördüncü yıldan itibaren uçuş simülatörlerinde çalışırlar – simülatörlerin ne olduğunu biliyor musun?"

"Hayır."

"Esas itibarıyla, uçakta olmak gibidir; kumanda kolların ve pedallarınla birlikte bir kokpitte oturursun – tek fark, bakmakta olduğun şey bir televizyon ekranıdır. İşte o iki hıyar, Immelman taklasını çalışmak yerine en alçak seviyede batıya uçup gittiler ve telsize yanıt vermekten de kaçındılar. Onları nihayet yaka paça dışarı çıkardıklarında, ne yapmaya çalıştıklarını sordular. İkisi de hiçbir şey söylemedi ama biri soruyu daha sonra yanıtladı. Yalnızca nasıl bir şey olduğunu hissetmek istediğini söyledi; hissetmemiş miydi, bir dakika için de olsa..."

"Ona ne oldu?"

Landratov lastik hortumu masaya, yanı başına çarptı.

"Ne fark eder?" dedi. "Asıl nokta şu ki, onları anlayabiliyorum. Onca zaman, eninde sonunda uçma fırsatı bulacağını ümit edip duruyorsun ama nihayet sana gerçeği anlattıklarında... Bacakların olmadan kimin işine yarayacağını sanıyorsun? Ülkenin de neredeyse hiç uçağı yok; Amerikalılar fotoğraflarını çekebilsin diye sınır boylarında bir aşağı bir yukarı uçup duruyorlar. Ama yine de..."

Landratov sessizliğe gömüldü.

"Ama yine de, ne?"

"Boş ver. Söylemek istediğim şu, Zaraisk'den sonra bulutların arasında bir avcı uçağıyla fırtına gibi eseceğini mi sanıyorsun? Şansın varsa, kendini Hava Kuvvetleri Savunma bölgesindeki bir şarkı ve dans orkestrasında bulursun. Ama daha büyük bir olasılıkla, akıbetin bir lokantada 'Kalinka' yapmak olur. Üçte birimiz kendini içkiye verir ve üçte birimizin de –ameliyatları iyi gitmeyenlerin– sonu intihar olur. İntihar konusunda sen ne düşünüyorsun bu arada?"

"Gerçekten de bilmiyorum," dedim. "Bu konuyu hiç düşünmedim."

"Eh, ben eskiden düşünürdüm. Özellikle de ikinci yıl, televizyonda tenis gösterildiği ve koltuk değneklerimle gazinoda görevli olduğum zamanlar. Tam manasıyla perişandım. Sonra geçip gitti. Bir kere kendinle barıştın mı, her şey daha kolaylaşır. Benden söylemesi, aklından böyle düşünceler geçecek olursa teslim olmaman gerektiğini sakın unutma. Ay'a gidecek olursan göreceğin tüm o ilginç şeyleri düşünmelisin. Bu alçaklar, oraya canlı gitmene izin vermeyeceklerdir gerçi. Sen en iyisi onların suyuna git, tamam mı?"

"Onları pek sevmiyorsun galiba," dedim.

"Niye seveyim ki? Her söyledikleri yalan. Aklıma gelmişken, Uçuş Lideri'yle birlikteyken ölüm hakkında, hatta

Ay'a gitmen konusunda bile hiçbir şey söyleme. Yalnızca otomatik sistemlerden söz et, tamam mı? Aksi takdirde seninle bu odada bir konuşma daha yapacağız. Ben emirlere uyarım."

Landratov lastik hortumunu havada salladı, sonra da cebinden bir paket 'Flight' sigarası çıkarıp bir tane yaktı.

"Senin şu arkadaşın gözünü kırpmadan kabul etti," diye haber verdi bana.

Açık havaya çıktığımda biraz başım dönüyordu. Binanın gri kahverengi bloklarının şehirden ayırdığı iç avlu, bir taşra köyünden avluya santimi santimine uyacak şekilde kesilip çıkarılmış ve buraya taşınmış bir arazi parçası gibiydi aynı: Boyası çatlamış ve soyulmakta olan ahşap bir yazlık ev ve demir boruların birbirine kaynatılmasıyla oluşturulmuş bir barfiksin üzerine asılı yeşil bir koridor halısı vardı – birileri halıyı dövmüş ve sonra da orada unutmuş olmalıydı; parsellenmiş arsalar, bir tavuk kümesi ve bir spor sahası, birkaç masatenisi masası ve görür görmez bana Stonehenge'in fotoğraflarını hatırlatan, yere yarı gömülü, boyanmış eski araba lastiklerinin oluşturduğu bir çember vardı. Mitiok, çıkış kapısının yanındaki bir bankta oturuyordu: Gidip yanına oturdum; ayaklarımı uzatarak, postallarımın içine tıkıştırılmış siyah üniforma pantolonuna baktım – Landratov'la aramızda geçen konuşmadan sonra, o bacaklar aslında benim değilmiş gibi geliyordu.

Mitiok sessizce, "Hepsi doğru mu?" diye sordu.

Omuzlarımı silktim. Ne demek istediğini tam olarak bilmiyordum.

"Pekâlâ, uçaklara dair tüm o zırvalara inanabilirim," dedi. "Ama ya nükleer silahlar hakkında söylenenler... Belki 1947'de hâlâ iki milyon politik esiri aynı anda zıplatabilirdin. Ama artık esirlerimiz yok ve her ay yapılan nükleer testler var..."

Az önce benim çıktığım kapı açıldı ve Albay Urchagin'in tekerlekli sandalyesi göründü; fren yaptı ve avluyu kulaklarıyla birkaç kez taradı. Şimdiye kadar söylenmiş olanlara yeni bir şeyler eklemek için bizi aradığını fark ettim, ancak Mitiok konuşmayı kesti ve Urchagin de belli ki bizi rahatsız etmemeye karar verdi. Tekerlekli sandalyenin elektrikli motoru vızıldadı ve binanın öbür tarafındaki eklentiye doğru hareket etti. Yanımızdan geçerken, Urchagin gülümseyen yüzünü bize doğru çevirdi ve gözlerinin çukura kaçmış yuvaları, ruhlarımızın derinliklerine şefkatle bakar gibi oldu.

8

Moskofların büyük kısmı, KGB binasının bitişiğindeki 'Çocukların Dünyası' mağazasının önünde kuyruğa girdikleri ya da Lubyanka istasyonundan metroyla geçtikleri saatlerde ayaklarının altındaki derinliklerde neler olup bittiğini çok iyi bilirler sanırım, bu yüzden bunları yeni baştan anlatmayacağım. Roketimizin orijinal boyutlarda olduğunu ve yanında aynı büyüklükte bir diğer roket için daha yer bulunduğunu söylemekle yetineceğim. Asansör, savaş öncesi döneme ait eski bir modeldi; aşağı inmek o kadar uzun sürüyordu ki, yolda bir kitaptan iki üç sayfa okuyabilirdiniz.

Model roketin bağdaşık türden bir yapısı yoktu; bazı parçaları gelişigüzel birbirine tutturulmuş kalaslarla yapılmıştı ve yalnızca mürettebata ait görev yerleri orijinaline uygun bir şekilde inşa edilmişti. Uygulamalı eğitim için tasarlanmıştı her şey ama Mitiok ile benim eğitime başlamak için bir süre daha beklememiz gerekiyordu. Yine de hiç vakit kaybetmeden aşağıya, inşa halindeki Moskova'nın kuşbakışı manzarasına nazır pencereler olduğu farz edil-

miş iki resmin bulunduğu büyük bir kutunun içine indirildik.

İçeride yedi tane yatak olduğu için, Mitiok ve ben sayımızın kısa süre sonra artacağını anlamıştık. Kutu, model roketin bulunduğu eğitim salonundan yalnızca üç dakikalık yürüme mesafesindeydi: Asansöre bir haller olmuştu – önceden aşağı inmek uzunca bir zaman alırken, şimdi yukarı çıkmak daha bile uzun sürüyor gibiydi.

Boş zamanlarımızın büyük bir bölümünü eğitim salonunda geçirdiğimizden, yukarı çok sık çıkmazdık. Albay Khalmuradov, anlattıklarını örnekleyebilmek için model roketi kullanarak, roket uçuş teorisi üzerine bir dizi kısa ders verdi bize. Teknik donanımı öğrenirken roket yalnızca bir ders aracıydı ama akşam olup ana ışıklar söndürüldüğünde, bazen birkaç saniyeliğine, duvar lambalarının loş ışığı onu çoktan unutulmuş ve harikulade bir şeye dönüştürürdü; Mitiok ve bana, çocukluğumuzdan son bir selam gibi.

İlk gelenler ikimiz olmuştuk. Mürettebatımızın diğer üyeleri, aradan bir süre geçtikten sonra akademide belirdiler. Önce Sema Anikin geldi, eskiden gemici olan tıknaz bir köy delikanlısı. Üniformayla bostan korkuluğu gibi duran Mitiok'un aksine, siyah üniforma ona gerçekten de yakışıyordu. Sema çok sakin ve fazla konuşmayan biriydi; en basit ve romantiklikten en uzak iş onunki olmasına karşın, hepimizin yapması gerektiği gibi, bütün zamanını alıştırma yapmaya harcardı. Roketin ilk kademesinden sorumluydu; gösterişi ve kelimelerle oynamayı seven Urchagin'in ifadesiyle, gencecik hayatının kalkıştan sadece üç dakika sonra sona ereceği alnında yazılıydı. Bütün seferin başarısı, onun görevini ne kadar hassasiyetle yaptığına bağlıydı ve eğer en küçük bir hata dahi yapacak olsa, hepimiz erken ve anlamsız bir ölümle yüz yüze gelecektik. Sema'nın

bu sorumluluğu omuzlarında hissederek çalıştığı belliydi. Boş kışlada bile egzersiz yapıyor, hareketlerini iyice otomatikleşene dek bileyliyordu. Bağdaş kurarak oturur, gözlerini kapar ve iki yüz kırka kadar sayarken dudaklarını kıpırdatmaya başlardı; sonra da, her kırk beş derecede bir karmaşık el hareketleri yaparak, saat yönünün tersi istikamette dönmeye başlardı. Zihninde yaptığı işin, ilk kademeyi ikinciye bağlayan mandalları açmak olduğunu bilmeme karşın, hareketleri Hong Kong dövüş sporlarıyla ilgili bir filmden bir şeyler hatırlatırdı bana; elle yapılan bu komplike işlemi sekiz kere tekrarladıktan sonra derhal sırtüstü devrilir ve gözle görünmeyen ikinci kademeye karşı koyar gibi, iki bacağıyla birden yukarıya doğru kuvvetli bir tekme savururdu.

İkinci kadememiz, Sema'dan iki ay kadar sonra gelen Ivan Grechka'ydı. Zaraisk'teki üçüncü yılında bize transfer olan, parlak saçlı ve mavi gözlü bir Ukraynalıydı, dolayısıyla hâlâ biraz güçlükle yürüyordu. Sıcacık bir sadeliği vardı, sanki dünyaya sürekli gülümser gibiydi; bu gülümseme sayesinde, tanıştığı herkesin ona kanı kaynıyordu. Ivan, özellikle Sema'yla yakın arkadaş oldu. Durmadan birbirlerine sataşıyorlar ve kademesini kimin daha çabuk ve daha iyi ayıracağını görmek için sürekli çekişiyorlardı. Sema daha çevikti, ancak Ivan yalnızca dört mandal açması gerektiği için kimi zaman daha hızlı oluyordu.

Üçüncü kadememiz olan Otto Plucis, pembe yüzlü ve dalgın bir Baltıklıydı. Hatırlayabildiğim kadarıyla, Ivan ile Sema kışlada çalışırlarken onlara bir kez olsun katılmamıştı – görünüşe bakılırsa mütemadiyen ranzasına uzanır ve özene bezene boyanmış postallar içindeki ayaklarını pırıltılı nikel kaplama somya demirine dayayarak bacak bacak üstüne atıp *Red Warrior*'ın çapraz bulmacasını çözerdi. Eğer roketimizde emniyetli tek bir bölüm varsa, bu bölümün üçüncü kademe için tasarlanan ayrılma düzeneği olduğunu

anlamak için, Otto'nun kendi payına düşen mandallarla model üzerinde nasıl uğraştığını görmeniz yeterli olurdu. Otto komik biriydi. Tehlike geçti işaretinden sonra, çocukların yaz kampında birbirlerini korkutmak için anlattıklarına benzer saçma sapan hikâyeler anlatmaktan zevk alırdı.

"Bu keşif seferi Ay'a doğru yola çıktıktan sonra," derdi karanlıkta. "Yıllardır uçuyorlardır ve daha yeni yeni yaklaşmaktadırlar. Sonra birdenbire kapak açılır ve birtakım beyaz giysili adamlar içeri girerler. Kozmonotlar, 'Biz Ay'a gidiyoruz!' derler. Beyaz giysili adamlar da derler ki: 'İyi, iyi. Heyecanlanmaya gerek yok. Size yalnızca ufak bir aşı yapacağız..."

Balistik grubunun eğitimi daha karmaşık bir hal aldığında, Mitiok ile ben, teknik donanım eğitimine hâlâ başlamamıştık. Sema Anikin'i bu durum hemen hiç etkilememişti – kahramanlık becerisi dört kilometre yükseklikte gerçekleşiyordu ve tek yapması gereken, üniformasının üzerine şişirilmiş bir iş kaputu giymekti. Ivan'ın işi daha zordu: Ölümsüzlük anının geldiği kırk beş kilometrede hava soğuktu ve oksijen yoğunluğu da azalmış oluyordu; bu yüzden, pösteki bir kaput, kürklü uzun botlar ve modeldeki dar kapaktan içeri girmesini güçleştiren oksijen maskesiyle eğitim görüyordu. Otto için her şey daha kolaydı – elektrikli ısıtma sistemiyle tamamlanmış özel bir uzay giysisi yapılmıştı kendisine. Terzi kadınlar tarafından Kızıl Dağ'daki giyim fabrikasında, Vietnam'da ele geçirilmiş birkaç Amerikan yüksek irtifa giysisinden oluşturularak dikilmişti, ancak henüz tamamen hazır değildi – ısıtma sisteminin tamamlanmasıyla uğraşılıyordu hâlâ. Zaman kaybetmemek için Otto, derin dalışlarda kullanılan dalgıç giysisiyle çalışıyordu; kapaktan başını uzattığında kask camının ardında görünen terli, çiçekbozuğu kırmızı suratını hâlâ gözümün önüne getirebiliyorum; merhaba

dediğinde, bu dostane sözcükler karman çorman tuhaf sesler halinde çıkardı ağzından.

Otomatikleştirilmiş kozmik sistemlerin genel kuramı hakkındaki konferanslar, Uçuş Lideri ve Albay Urchagin tarafından dönüşümlü olarak veriliyordu.

Uçuş Lideri'nin adı Pkhadzer Vladlenovich Pidorenko idi. Adını, doğduğu küçük Ukrayna köyünden almıştı. Babası da Çeka üyesiydi ve zamanın modasına uyarak, oğlunun ilk adını "Dzerzhinsky Bölgesi İktisadi Eylemcileri ve Partisi"nin Rusça söylenişinin ilk harflerinden almıştı ve ikinci adı da Vladimir Lenin'in kısaltmasıydı: Dahası, Pkhadzer ve Vladlen isimlerindeki harflerin toplamı on beş ediyordu ve bu da, Sovyet cumhuriyetlerinin sayısına eşitti. Ancak kendi adıyla çağırılmaya tahammül edemiyordu ve kendisiyle birlikte görev ifa eden astları ona ya "Yoldaş Korgeneral" ya da, ben ve Mitiok gibi, "Yoldaş Uçuş Lideri" diyorlardı. "Otomatikleştirilmiş sistemler" terimini öylesine saf ve hayali bir tonlamayla telaffuz ederdi ki, konferanslarını dinlemek için çıktığımız Lubyanka'daki bürosu bir an için devasa bir kuyruklu piyanonun ses tablasına dönüşürdü – bu terimi oldukça sık kullanmasına karşın, bize kesinlikle hiçbir teknik bilgi vermezdi ve zamanın çoğunu sıradan öyküler ya da Beyaz Rusya'da partizanlarla savaştığı günleri anlatmakla geçirirdi.

Urchagin de aynı şekilde, hiçbir teknik konuyla ilgilenmezdi. Genellikle ayçekirdeği yer, kabukları tükürürken ya güler ya da bize şakalar yapardı.

"Bir osuruğu beş parçaya nasıl ayırırsın?" diye sormuştu bir keresinde.

Bilmediğimizi söylediğimizdeyse, kendisi yanıtlamıştı: "Eldivenin içine osursun."

Sonra da tiz bir kahkaha patlatırdı. Kör, felçli, tekerlekli sandalyeye mahkûm ama yine de işini yapmayı sürdüren

ve yaşamdan asla bıkmayan bu adamın iyimserliği beni hayrete düşürürdü. Uzay okulunda birbirine benzeyen iki siyasi eğitmen vardı – ikisi de albay olan Urchagin ve Burchagin. Mürettebatımıza genellikle Urchagin ders verirdi. Bu ikisi için, elektrikli motoru olan yalnızca bir tane Japon malı tekerlekli sandalye vardı; bu yüzden de biri eğitimle meşgulken, diğeri, üniformasının ceketi üzerinde, yatakta gövdesini dirsekleriyle destekleyerek, altındaki lazımlığı meraklı gözlerden saklayan battaniyeyle beline kadar örtülü bir halde, beşinci kattaki küçücük bir odada sessiz ve hareketsiz yatardı. Odanın fakir mobilyaları – üzerine kaplanmış karton tabakada ince yırtıklar olan ve üstünde yazı yazmak için kullanılan bir harita muhafazası, sürekli olarak masanın üzerinde duran bir bardak koyu çay, beyaz perde ve plastik bitki– beni öylesine derinden etkilerdi ki dokunsan ağlayacak hale gelirdim ve işte o anlarda, bütün komünistlerin kurnaz, rezil ve çıkarcı olduğunu düşünmekten vazgeçerdim.

Mürettebatın en son gelen üyesi, ay modülünden sorumlu olan Dima Matiushevich'di. Oldukça çekingen biriydi ve genç yaşına karşın saçları epey ağarmıştı. İçini kimseye açmazdı ve onun hakkında tüm bildiğim, orduda görev yapmış olduğuydu. Mitiok'un bir dergiden keserek yatağının başucuna astığı Kuindzhi imzalı bir tablo röprodüksiyonunu görünce, o da kendi yatağının başucuna, üzerinde küçük bir kuş çizimi ve süssüz büyük harflerle yazılmış üç kelime bulunan bir kâğıt parçası asmıştı: OVERHEAD THE ALBATROSS.

Dima'nın gelişi, 'Ruhen Güçlü' adı verilen yeni bir disiplinin programa katılmasıyla aynı zamana denk geldi. Programda bu disipline en yüksek mevki verilmiş olmasına karşın, kelimenin tam manasıyla bir ders konusu değildi aslında. Profesyonel kahramanlar tarafından ziyaret edil-

meye başlandık – hepsi de, hiç duygusallaşmadan yaşamlarını anlattılar bize; evinizin mutfağında duyduğunuz aynı basit sözcüklerle konuştular; bu yüzden de kahramanlıklarının gerçek özü, günlük yaşamın sıradan ve küçük ayrıntılarından, etrafımızdaki gri ve soğuk havadan filizlenmiş gibiydi.

Bu 'Ruhen Güçlü'lerin arasından en iyi hatırladığım kişi, emekli Binbaşı Ivan Trofimovich Popadya'ydı – ne de komik bir isim. Uzun boylu, gerçek bir Rus Herkülü'ydü ve ceketi madalyalarla süslüydü. Yüzü ve boynu pembeydi ve küçük beyaz yara izleriyle doluydu. Sol gözü bir bez parçası ile kapatılmıştı. Yaşamı çok sıradışıydı: Parti liderleri ve hükümet üyeleri tarafından kullanılan bir av bölgesinde basit bir avcı olarak başlamış işe; görevi ise, hayvanları –yabandomuzlarını ve ayıları– ağaçların arkasında saklanan nişancılara doğru sürmekmiş. Bir gün korkunç bir kaza olmuş. Büyük bir erkek yabandomuzu, köpeklerin oluşturduğu hattı geçerek, bir huş ağacının arkasından ateş etmekte olan bir Parti liderini öldürücü şekilde yaralamış. Adam yakındaki kasabaya giderken yolda ölmüş ve en yetkili parti üyelerinin katıldığı bir oturumda, lider konumundakilerin vahşi hayvan avlamasını yasaklayan bir karar benimsenmiş. Ama tabii ki, ihtiyaç baki kalmış ve bir gün Popadya, av bölgesinin Parti Komitesi'ne çağırılmış; kendisine meseleyi orada izah etmişler ve demişler ki:

"Ivan! Bunu yapmanı emredemeyiz – eğer emredebiliyor olsaydık bile emretmezdik, böyle bir şeyi emretmek yanlış olur. Ancak bu, yapılması gereken bir şey. Düşün. Seni zorlamayacağız."

Popadya bu konuyu bütün gece düşünmüş ve ertesi sabah Parti Komitesi'ne giderek kabul ettiğini söylemiş.

Parti Sekreteri, "Zaten başka bir yanıt beklemiyorduk," demiş.

Ivan'a kurşun geçirmez yelek, kask ve bir yabandomuzu postu vermişler; o da yeni işinde çalışmaya gitmiş – günlük kahramanlık şeklinde tanımlamanın abartılı olmayacağı bir iş. İlk birkaç gün, özellikle de korunmasız bacakları için biraz korkmuş; ama sonra alışmış ve durumdan haberdar olan hükümet üyeleri de Ivan'ın yan tarafına, mermilerin etkisini yumuşatmak için yastıkla desteklediği kurşun geçirmez yeleğe nişan almaya çalışmışlar. Tabii ki arada sırada, Merkezi Komite'den yaşlı bir tipin hedefi şaşırdığı olurmuş, o zaman Ivan da uzun bir hastalık iznine çıkar ve en sevdiği kitap olan ünlü havacı Pokryshkin'in anılarının da aralarında bulunduğu bir sürü kitap okurmuş. Bu işin ne kadar tehlikeli –faal askerlik hizmetinden aşağı kalmayacak derecede tehlikeli– olduğu, yabandomuzu postunun iç cebinde taşıdığı için delik deşik olan Parti kimliğini her hafta yenilemek zorunda kalmalarından anlaşılabilir. O yaralandığı zaman, kendi oğlu Marat'ın da aralarında bulunduğu başka avcılar devralıyormuş görevini ama Ivan her zaman için en deneyimli, sorumluluk gerektiren işlerde en güvenilebilecek kişi olarak görülüyormuş. Ivan Popadya'yı iyileştirmeye çalışırlarmış. Bu arada Ivan da oğluyla birlikte, ormanın vahşi sakinlerinin –ayıların, kurtların ve yabandomuzlarının– alışkanlıklarını ve çıkarttıkları sesleri inceleyerek profesyonel becerilerini geliştirirmiş.

Kaza uzun zaman önce, Amerikalı siyaset adamı Kissinger ülkemizi ziyaret ettiğinde olmuş. Önemli müzakereleri yönetiyormuş ve bunların birçoğu da, nükleer silahların geçici olarak sınırlandırılmasını sağlayacak bir anlaşmayı imzalayıp imzalamayacağımıza bağlıymış (bu husus bilhassa önemliydi, çünkü bizim hiç nükleer silahımız olmadığını düşmanın öğrenmesine izin verilemezdi). Bu yüzden de Kissinger en görkemli şekilde ağırlanmış ve devletin elindeki tüm olanaklar seferber edilmiş – örneğin, kısa boylu ve etine dolgun esmerlerden hoşlandığı keşfedilince, Bol-

şoy Tiyatrosu'nda sahnelenen Kuğu Gölü'nde, hükümet locasındaki Kissinger'ın boynuz çerçeveli gözlüğünün camlarından ışıldayan bakışları altında dolaşmaları için etine dolgun esmerlerden oluşan bir kuğu dörtlüsü bulunmuş.

Avlanırken görüşme yapmanın daha kolay olacağı düşünülmüş ve Kissinger'a ne avlamaktan hoşlandığı sorulmuş. Kissenger muhtemelen ince bir politik espri yapmaya yeltenerek, ayıları tercih ettiğini söylemiş ve ertesi sabah sahiden de ava götürülünce hem şaşırmış hem de biraz korkmuş. Yolda, kendisi için iki tane ayı hazırlanmış olduğu söylenmiş ona.

Bu iki ayı, bölgedeki en iyi özel hizmet avcıları olan baba ile oğuldan, Ivan ve Marat Popadya adlı komünistlerden başkası değilmiş. Ivan ve Marat arka ayaklarının üzerinde şaha kalkıp kükreyerek ormandan çıktığında, onur konuğu, Ivan'ı iyi bir atışla hiç tereddüt etmeden yere sermiş; kancaları gövdesindeki özel halkalara geçirerek, onu arabaya sürüklemişler. Ancak, Marat elinden geldiğince yavaş hareket ettiği ve göğsünü iyice açıp Amerikah'nın kurşunlarına karşı savunmasız bıraktığı halde, Amerikalı her nedense burnunun dibindeki Marat'ı vuramamış. Birdenbire hiç akla gelmeyen bir şey olmuş – yabancı konuğun tüfeği tutukluk yapmış ve ne olup bittiğini kimse anlayamadan, tüfeğini karın içine atarak, elinde bir bıçakla Marat'ın üzerine saldırmış. Gerçek bir ayı bu şekilde davranan bir avcının çabucak hakkından gelebilir elbette ama Marat taşıdığı sorumluluğu hatırlamış. Amerikalıyı korkutup kaçırmak niyetiyle pençelerini kaldırarak gürlemiş ama avcı ya sarhoş ya da deli olsa gerek, koşarak yanına gidip bıçağı Marat'ın karnına saplamış; ince bıçak, kurşun geçirmez yeleğin levhaları arasından geçmiş. Marat düşmüş. Bütün bunlar, babası birkaç metre ötede yattığı yerden bakarken olup bitmiş; Marat'ı onun yanına sürüklemişler ve Ivan, oğlunun hâlâ hayatta olduğunu anlamış – neredey-

se hiç duyulamayacak bir şekilde inliyormuş. Karda bıraktığı kan izi, küçük plastik kesesindeki özel sıvı değil, gerçek kanıymış!

Ivan, "Dayan, oğlum!" diye fısıldamış, gözyaşlarına engel olmaya çalışarak. "Dayan!"

Kissinger keyifle yanında duruyormuş. Kendisine eşlik eden memurlara, hep birlikte oracıkta, kendi deyimiyle "oyuncak ayıların" tepesinde dikilerek şerefe kadeh kaldırmayı ve anlaşmayı da aynı noktada imzalamayı teklif etmiş. Marat ve Ivan'ın üzerine, ormancı kulübesinin duvarında asılı onur listesi panosunu koymuşlar –listede baba ile oğulun da resimleri varmış– ve uydurma bir masa yapıvermişler. Sonraki bir saat boyunca Ivan, etraflarında dolanan ayaklardan başka bir şey görememiş ve yabancı bir lisandaki sarhoş konuşmalarından ve çevirmenin süratli mırıltılarından başka bir şey de duyamamış; Amerikalılar masanın üzerinde dans ettiklerinde neredeyse eziliyormuş. Ortalık kararıp herkes gittiğinde, anlaşma imzalanmış, Marat ise ölmüşmüş. Açık ağzından sızan kan incecik bir şerit halinde mavi akşam karının üzerine akıyormuş ve bölge yöneticisinin taktığı altın Sovyetler Birliği Kahramanlık yıldızı da kürkünün üstünde parıldıyormuş. Ivan gece boyunca oğlunun ölüsünün yanında yatmış ve gözyaşlarından utanmadan ağlamış.

Eğitim salonunun duvarından her sabah bana baktığını görmekten bıkıp usandığım kelimelerin uzun süre önce unutulmuş anlamını yeni baştan kavrayıverdim aniden: "Yaşamda, kahramanlığa her zaman yer vardır." Romantik bir saçmalıktan ibaret değildi bu, Sovyet yaşantımızın gerçekliğin nihai bir vakası değil, adeta onun bekleme odası olduğu gerçeğinin kesin ve ciddi bir ifadesiydi yalnızca. Ben bunu şu şekilde hayal ediyordum: Amerika'nın hiçbir yerinde, göz kamaştırıcı bir mağaza vitriniyle yola park edil-

miş Cadillac arasında, kahramanlığa yer yoktu ve olması mümkün de değildi – yoldan bir Sovyet casusunun geçtiği o nadir anlar dışında tabii ki. Ama burada, Rusya'da, Savaş Sonrası ya da Savaş Öncesi dönemde, görünüşü tıpkı Amerika'dakine benzer bir mağaza vitrininin dışındaki benzer görünümlü bir kaldırımda duruyor olabilirsiniz yalnızca ve kahramanlığa açılan kapıyı aralayan da budur, dış dünyada değil ama içeride, ruhun derinliklerinde.

Düşüncelerimi kendisiyle paylaştığım zaman Urchagin, "Aferin," dedi, "ama dikkat et. Kahramanlığa açılan kapı hiç şüphe yok ki içimizde aralanır ama kahramanlığın vuku bulduğu yer dış dünyadır. Eğer şahsi idealizme kapılırsan, yükseklere yaptığın mağrur yolculuğun bütün anlamı, yalnızca bir tek kısa an içinde elinden çalınacaktır."

9

Aylardan mayıstı, Moskova civarındaki yer tezeği bataklıkları yanıyordu ve dumanla kaplı gökyüzünde solgun ve sıkıntılı bir güneş asılıydı. Urchagin, İkinci Dünya Savaşı'nda kamikaze pilotu olan Japon bir yazarın kitabını, okumam için bana vermişti; yazarın tarif ettiği duygularla durumum arasındaki benzerlik beni afallatmıştı. Tıpkı onun gibi ben de ileride olacakları düşünmüyor, günlük yaşıyordum – kendimi kitaplara veriyor ve sinema perdesindeki şiddetli patlamaları izlerken (cumartesi akşamları bize savaş filmleri gösteriyorlardı) dünyadan bütünüyle uzaklaşıyordum; pek iyi olmayan notlarım için ciddi şekilde endişelenirken hem de. "Ölüm" sözcüğü, yıllardır duvarımda asılı duran ve bana yapmam gereken bir şeyi hatırlatan bir not gibi yaşantımdaydı – hâlâ orada olduğunu biliyor ama hiç durup bakmıyordum ona. Mitiok ve ben bu konuyu hiç tartışmadık; ama nihayet, gerçek uzay do-

nanımıyla uygulama yapmaya başlayacağımız söylendiğinde, birbirimize baktık ve dondurucu bir rüzgârın ilk esintisini hisseder gibi olduk.

Ay gezgini, dışarıdan bakıldığında, sekiz ağır tramvay tekerleği üzerine yerleştirilmiş geniş bir çamaşır teknesini andırıyordu. Gövdeye bağlı bir sürü farklı uzantısı vardı – çeşitli şekillerde antenler, mekanik kollar, vesaire. Bunların hiçbiri çalışmıyordu ve sırf televizyonda görünsünler diye konulmuşlardı ama buna karşın hepsi de son derece etkileyiciydi. Ay gezgininin kapağı pul pul görünen küçük çatlaklarla kaplıydı: Bilinçli olarak yapılmış bir şey değildi bu; öyle olmasının tek sebebi, yapımında kullanılan madeni kaplamanın, metronun zemininde kullanılanın aynısı olmasıydı ama uzantılar gibi bu da alete daha da esrarengiz bir görünüm veriyordu.

İnsan aklının kendine özgü bir çalışma tarzı vardır: Ayrıntılara her şeyden fazla ihtiyaç duyar. Hatırlıyorum da, küçükken sık sık tanklar ve uçaklar çizip arkadaşlarıma gösterirdim; aslında hiçbir anlamı olmayan bir sürü çizgiden oluşmuş bu çizimleri her zaman beğenirlerdi, bunun üzerine ben de ayrıntıları kasıtlı olarak çoğaltmaya başlamıştım. İşte aynen böyle bir anlayışla, ay gezgini çok karmaşık ve dâhiyane bir makineye benzetilmişti.

Kapak, bir tarafından menteşelenmişti – lastik tıkaçla hava geçirmez bir şekilde sımsıkı kapatılmış ve üstüne birkaç kat ısı izolasyonu yapılmıştı. İçeride, bir tankın tareti büyüklüğünde bir alanda, pedalları ve yalnızca iki vites dişlisi olan, biraz değişime uğramış spor bir bisiklet iskeleti vardı, vites dişlilerinden biri arka tekerlek çiftinin miline muntazaman kaynaklanmıştı. Gidon, sıradan yarış bisikletlerinde kullanılan türdendi – özel bir transmisyon sistemi vasıtasıyla ön tekerlekleri hafifçe çevirmeyi anca başarabilirdi ama zaten buna gerek kalmaması gerektiği söylenmişti bana. Duvarlardaki raflar şimdilik boştular;

gidonun ortasına tutturulmuş bir pusula vardı ve ahizeli bir radyo vericisinin yeşil teneke kutusu da zemine monte edilmişti. Gidonun önündeki duvarda, apartman dairelerinin kapılarındaki gözetleme deliklerine benzeyen iki minik yuvarlak merceğin siyah benekleri vardı; bu merceklerden bakınca, ön tekerleklerin kenarları ve dekoratif bir mekanik kol görülüyordu. Karşı duvarda radyo hoparlörü asılıydı – siyah bir ses kumandası olan, kırmızı plastikten yapılmış, tamamen sıradan, küp şeklinde bir kutu. Uçuş Lideri, mürettebatın psikolojik olarak anavatandan ayrı kalma duygusuna karşı koyabilmesi için, tüm Sovyet uzay araçlarının Moskova Bikın radyo istasyonundan yayınlanan programları aldığını açıklamıştı. Geniş ve dışbükey harici mercekler, üst ve yan taraflarından siperlerle örtülmüşlerdi; bu yüzden de, ay gezgininin suratı andıran bir şeyi, kavunların ve çocuk dergilerindeki robotların üzerine çizilenlere benzer, basit ve sevimli bir yüzü vardı.

Tırmanarak içeri girdiğim ve kapağın kafamın üstüne kapandığını işittiğim ilk an, böyle kümese tıkılmış gibi iki büklüm durmaya asla katlanamayacağımı düşündüm. Ağırlığımı gidonu tutan ellerim, pedallara dayadığım bacaklarım ve ağırlığımın bir kısmını olsun taşımaktan ziyade bedenimin alması gereken şekli belirleyen sele arasında dağıtarak, bisiklet iskeletinin üzerine eğilmek zorunda kalıyordum. Bir bisikletçi, ancak çok hızlı gitmeye çalıştığı zaman bu şekilde eğilir – ama hiç değilse istediği zaman dik durabilir; oysa ben doğrulamıyordum, çünkü kapağa dayanan sırtım ve başım o daracık yere sıkışıp kalmıştı adeta. Ama sonraları, yaklaşık iki haftalık çalışmadan sonra buna alışmaya başladığımda durum değişti, anlaşıldı ki orada kendini saatlerce kapana kıstırılmış gibi hissettiğini unutmana yetecek kadar yer vardı.

Gözetleme deliğinin yuvarlak mercekleri suratımın hemen önündeydi ama mercekler her şeyin biçimini öyle

kötü bozuyordu ki, gövdenin ince çelik duvarının dışında neler olduğunu anlamama imkân yoktu. Tekerleklerin hemen önündeki küçük bir toprak parçası ve yivli bir anten, net bir odak ayarıyla canavar gibi büyütülmüştü; ama başka her şey, sanki gaz maskesinin cam merceklerine dolan gözyaşları arasından uzun ve karanlık bir koridora bakıyormuşum gibi, zikzaklar çizerek ve buğulanarak birbirine giriyordu.

Araç oldukça ağırdı ve onu harekete geçirmek de güçtü – hatta, Ay'ın çorak topraklarında onu yetmiş kilometre ilerletebileceğimden bile şüphe duymaya başlamıştım. Avluda yalnızca bir tur atmak bile beni yormaya yetiyordu; sırtım ağrıyor ve omuzlarım acıyordu.

Mitiok'la dönüşümlü olarak iki günde bir, asansörle yukarı çıkıyor, avluya giriyor, fanilam ve donuma kadar soyunduktan sonra ay gezginine tırmanıyordum; sonra da, tavukları korkutarak ve arada sırada içlerinden birini ezerek, ay gezginine avluda tur üstüne tur attırmak yoluyla bacak kaslarımı güçlendiriyordum – tavukları kasıtlı olarak ezmiyordum tabii ki; o merceklerden bakıldığı zaman, yerde dertop olmuş bir tavuğu mesela bir gazeteden ya da rüzgârın çamaşır ipinden uçurduğu bir bacak sargısından ayırt etmeye imkân yoktu ve yeterince çabuk fren de yapamazdım. En başlarda, Urchagin tekerlekli sandalyesiyle önden giderek bana yol gösteriyordu –merceklerden bakıldığında gri-yeşil renkli bulanık bir leke olarak görünüyordu– ama zamanla işin sırrını çözdüm ve bütün avluyu gözlerim kapalı dolaşacak hale geldim. Tek yapmam gereken, gidonu belirli bir açıda tutmaktı; böylece araç düzgün bir daire çizerek başlangıç noktasına geri geliyordu. Hatta bazen gözetleme deliklerinden bakmayı keserek işi kaslarıma bırakıyor, kafamı önüme yaslayıp kendi düşüncelerime dalıyordum. Kimi zaman çocukluğumu hatırlar, kimi zaman da ebediyetten önceki son dakika hızla yaklaşırken

neler hissedeceğimi hayal ederdim. Bazen de, bilincimde yeniden baş gösteren o çok eski düşünceleri çözmeye çalışırdım. Örneğin, "Ben kimim?" sorusuna kafa yorardım.

Çocukken, sabah erkenden uyanıp gözlerimi tavana diktiğimde kendime sık sık sorduğum bir soruydu bu. Daha sonraları, biraz daha büyüdüğümde, bu soruyu okulda da sormaya başladım ama aldığım tek yanıt, Lenin'in yansıma kuramına göre bilincin yüksek seviyeli bir varlığa ait olduğuydu. Bu kelimelerin ne anlama geldiğini anlamadığım için her zamanki şaşkınlığım devam etmişti. Nasıl oluyordu da görebiliyordum? Bu gören "ben" kimdi? Ve görmek ne demekti? Kendi dışımdaki bir şeyi mi görüyordum, yoksa yalnızca kendime mi bakıyordum? Kendi dışımda ve kendi içimde – ya bunun anlamı neydi? Çok defa, yanıtın eşiğindeymişim gibi bir hisse kapılıyordum ama son adımı atmaya her kalkıştığımda, eşiği aşmak üzere olan "ben"in izini kaybediyordum.

Teyzem çalışmaya gittiği zamanlarda, yaşlı bir komşudan bana bakmasını rica ederdi genellikle ve ben aynı soruları ona da sorardım; yanıt vermenin onun için ne kadar zor olduğunu görmek bana büyük zevk veriyordu.

"Senin içinde, Ommy, bir ruh var," demişti kadın, "ve o ruh senin gözlerinden bakıyor; ama hamster'ın o tencerenin içinde nasıl yaşıyorsa, o da senin bedeninde öyle yaşıyor. Ve bu ruh, hepimizi yaratan Tanrı'nın bir parçası. Ve sen de o ruhsun."

"Ama madem öyle, Tanrı beni bu tencereye niçin hapsetti?" diye sormuştum.

"Bilmiyorum," demişti yaşlı kadın.

"Peki, ya o nerede?"

Yaşlı kadın elleriyle işaret ederek, "Her yerde," demişti.

"O zaman, bunun anlamı benim de Tanrı olduğum mu?"

"Hayır," demişti. "İnsanoğlu Tanrı değildir. Ama Tanrı'nın görüntüsünde yaratılmıştır."

Yabancı bir konu yakalamışken, "Sovyetlerdeki insanlar da Tanrı'nın görüntüsünde mi yaratılmış yani?" diye sormuştum.

Yaşlı kadın, "Tabii ki," demişti.

"Çok tanrı var mı?"

"Hayır. Yalnızca bir tane var."

Teyzemin kitaplığında duran tanrıtanımazın elkitabını başımla işaret ederek, "Peki öyleyse, elkitabında niçin onlardan bir sürü olduğu yazılı?" diye sormuştum.

"Bilmiyorum."

"Hangisi en iyi tanrı?"

Yaşlı kadın yine aynı yanıtı vermişti:

"Bilmiyorum."

Bunun üzerine şöyle demiştim:

"Öyleyse, tanrımı kendim seçebilir miyim?"

Yaşlı kadın bir kahkaha atarak, "Seçersin, Ommy," demişti ve bunun üzerine ben de, içinde farklı farklı bir yığın tanrı olan elkitabını araştırmaya başladım. Bilhassa, antik Mısırlıların binlerce yıl önce inandığı Ra'yı beğendim. Onu beğenmemin nedeni büyük bir ihtimalle, bir şahin başına sahip olmasıydı; pilotlara, kozmonotlara ve her çeşit kahramana sıklıkla şahin adı verilirdi. Eğer gerçekten de bir tanrının görüntüsünde yaratıldıysam, o görüntünün bu olması gerektiğine karar verdim. Kalın bir alıştırma kitabının içine şu alıntıyı geçirdiğimi hatırlıyorum:

"Sabah vakti, Ra, Dünyayı aydınlatarak, Manjet kayığıyla kutsal Nil Nehri'nde yol alır, akşamları da Mesektet kayığına geçer ve yeraltına inerek, aşağıdaki Nil'de ilerlerken karanlığın güçleriyle savaşır ve sabah olunca ufukta yeniden belirir."

Ansiklopedi, Dünya'nın aslında Güneş'in etrafında döndüğünü antik çağlarda insanların bilemeyeceklerini söylüyordu ve bu yüzden de, bu şiirsel efsaneyi düzmüşlerdi.

Ansiklopedideki yazının altında, Ra'yı bir kayıktan diğerine geçerken gösteren eski bir Mısır resmi vardı: Birbirinin aynı iki tekne yan yana duruyordu; teknelerden birindeki kız, diğer teknedeki kıza bir kasnak uzatıyordu, kasnağın üstüne tünemiş bir şahin vardı – bu, Ra'ydı. Gemilerdeki bütün o olağandışı ve harika şeyler arasında en çok hoşuma gidense, Moskova banliyölerinde Kruşçev zamanında yapılmış evlerin neredeyse aynısı olan beşer katlı dört kasvetli evdi.

Bundan sonra, 'Omon' ismiyle çağrıldığımda karşılık versem de, kendimi hep 'Ra' olarak düşündüm: Gözlerimi kapayıp duvara doğru döndüğümde, uykuya dalmadan önce atıldığım hayali maceraların kahramanı bu adı taşıdı hep – rüyalarım olağan gelişimsel değişikliklerden etkilenene dek.

Gazetelerde ay gezgininin fotoğrafını görenlerden herhangi biri, varoluşunun tek amacı Ay yüzeyinde yetmiş kilometre boyunca sürünmek ve sonra da ebediyen durmak olan o çelik tencerenin içinde, iki cam mercekten dışarı bakan bir insan olduğunu tahmin edecek mi acaba? Ama ne fark eder ki? Eğer birisi gerçeği tahmin etse bile, o insanın ben olduğumu, Uçuş Lideri'nin bir defasında kolunu omzuma dolayıp, pencereden görünen parlak bir bulutu işaret ederek bana hitap ettiği gibi, 'anavatanın sadık şahini' Omon Ra olduğunu asla bilemeyecek.

10

Ders programımızda yer alan başka bir konu –'Ayın Genel Kuramı'– Mitiok ile benden başka herkes için seçmeliydi. Dersler, emekli bir Felsefe Yarbayı olan Ivan Evseievich Kondratiev tarafından veriliyordu. Adamdan nedense hoşlanmamıştım, gerçi onu sevmemem için geçerli hiçbir sebep yoktu ortada ve dersleri gayet ilgi çekiciydi. Bizimle

yaptığı ilk dersine nasıl da alışılmadık bir şekilde başladığını hatırlıyorum – yarım saat boyunca, kâğıt parçalarından Ay hakkında çeşitli şiirler okumuştu; sonunda o kadar duygulanmıştı ki, durup gözlüğünü silmek zorunda kalmıştı. O zamanlar not alma alışkanlığımı hâlâ kaybetmemiştim, işte o sınıftan elimde kalan, parça parça alıntılarla dolu saçma sapan bir not yığınıdır: "Altın bir bal damlası gibi, tatlı tatlı parlar Ay... Ay'ın, umudun ve sessiz gurur... Ay, bu kelimenin anlamı her Rus kulağı için ne kadar da zengin... Ama dünyada, Ay'ın işkenceleri altında ezilen başka bölgeler de var; o en ulvi güce ve üstün yiğitliğe sonsuza dek ulaşamayan... Ama gökyüzünde, her şeye göğüs germek üzere eğitilmiş, anlamsızca çarpıtılmış bir yuvarlak cisim... Düşünce akışını kontrol ederdi eskiden ama yalnızca Ay'ın yanında... O kasvetli akışkan Ay olmak..." Buna benzer laflarla dolu bir buçuk sayfa daha. Sonra, Yarbay Kondratiev daha ciddileşmiş ve ritimli resmi bir sesle konuşmaya başlamıştı:

"Sevgili arkadaşlar! Vladimir Ilyich Lenin'in, 1918 yılında Inessa Armand'a yazılmış bir mektupta yer alan tarihi sözlerini hatırlayalım. 'Bütün gezegenler ve gökteki kütleler içinde,' diye yazıyor Lenin, 'bizim için en önemli olanı Ay'dır.' O zamandan bu yana uzun yıllar geçti ve dünya pek çok yönden değişti ama Lenin'in bu zekice saptaması, temel anlamından hiçbir şey yitirmedi: Doğruluğunu zaman teyit etti ve Lenin'in bu kelimelerinin ateşi, takvimlerin bugünü gösteren yaprağını hâlâ aydınlatmaktadır. Kuşkusuz, insanlık tarihinde Ay'ın muazzam bir rolü vardır. Ünlü Rus bilim adamı Georgy Ivanovich Gurdjiev, faaliyetlerinin ilk yasadışı döneminde Ay'ın Marksist kuramını geliştirdi. Bu kurama göre, Dünya'nın toplam beş ayı vardı ve devletimizin sembolü olan yıldızın beş noktalı olmasının nedeni de buydu. Her bir ay düşüşüne toplumsal ayaklanmalar ve felaketler eşlik etmiştir – nitekim, dünya-

ya 1904 yılında düşen ve Tunguska Meteoru olarak bilinen dördüncü ay, ilk Rus devrimini tetikledi; kısa süre sonra da ikinci devrim oldu. Daha önceki ay düşüşleri sosyo-politik yapılarda değişimlere yol açtı – kozmik felaketler, insan iradesi ve bilincinden bağımsız olarak belirlenen üretim güçlerinin gelişim seviyesini ya da gezegenlerin oluşumunu etkilemedi elbette; ancak, devrimin öznel önkoşullarının gelişimini kolaylaştırdı. Şimdiki ayımızın –beşinci ve sonuncu ayın– düşüşü, güneş sistemine komünizmin mutlak zaferini getirecek. Bu yolda, Lenin'in Ay üzerine yaptığı iki ana çalışmayı incelemeliyiz – 'Ay ve İsyan' ve 'Bir Yabancıdan Öğütler'. Konunun burjuva tarafından nasıl tahrif edildiğini incelemekle başlayacağız bugün – dünyadaki organik yaşamın sadece Ay'ı beslemeye hizmet ettiğini, Ay tarafından soğurulan gazlara kaynak oluşturduğunu iddia eden görüşlerle. Bu doğru değildir, dünyadaki organik yaşamın varoluş amacı Ay'ı beslemek değildir, Lenin'in kanıtladığı gibi, bir, iki ve üç numaralı adamların dört, beş, altı, yedi numaralı adamlar tarafından sömürülmediği, yeni bir toplum yaratmaktır..."

Bu böyle sürüp giderdi. Daha bir sürü karmaşık şey anlatmıştı ama en canlı hatırladığım, inanılmaz derecede şiirsel bulduğum için çok etkilendiğim bir görüntüdür: Saatin çalışmasını zincire asılı bir ağırlık sağlar. Ay böylesi bir ağırlık, Dünya saat, yaşam da dişlilerin tıkırdaması ve mekanik guguk kuşunun ötüşüdür.

Sık sık sağlık kontrolünden geçiyorduk – her birimizi didik didik muayene ediyorlardı; bu da anlaşılabilir bir şeydi. Dolayısıyla, Mitiok ve benim "reenkarnasyon kontrolü" diye adlandırdıkları bir şeye tabi tutulmamız gerektiğini öğrendiğimde, yalnızca reflekslerimizi test edeceklerini ya da kan basıncımızı ölçeceklerini sanmıştım. O ilk kelimenin en anlama geldiğini bilmiyordum.

Ama alt kata çağırılıp da beni muayene edecek olan uzmanı gördüğümde, yakın gelecekte beni neler beklediği düşünüldüğünde oldukça yersiz kaçan, çocukça ve önüne geçilmez bir korkuya kapıldım.

Karşımda duran kişi, beyaz ceketinin cebinde stetoskop taşıyan bir doktor değil, bir subay, bir albaydı – tek farkı üniforma giymemiş olmasıydı; apoletli, siyah, garip bir cüppe giymişti. İri yapılı ve şişmandı, kaynar çorbayla haşlanmış gibi duran kıpkırmızı bir suratı vardı. Boynuna asılı sicimden bir düdük ve kronometre sarkıyordu; ağır bir tankın gözetleme deliğine benzeyen gözleri olmasa, bir futbol hakemine benzeyecekti. Ama ne olursa olsun, yeterince cana yakın biriydi ve çok gülüyordu; konuşmanın sonlarına doğru rahatladığımı hissettim. Bir masa, iki sandalye, suni deriyle kaplı bir kanepe ve başka bir odaya açılan bir kapıdan başka hiçbir şeyin olmadığı küçük bir büroda konuştu benimle. Birkaç tane sarımtırak form doldurdu, dereceli bir bardakta acı bir sıvı verdi bana ve masanın üstüne küçük bir kum saati koydu. Sonra, kum saatindeki bütün kumlar bitince, kendisini takip etmemi söyleyerek ikinci kapıdan dışarı çıktı.

Hatırlıyorum da, kum saatini seyrederken kum taneciklerinin o daracık cam boğazdan ne kadar da yavaş yuvarlandıklarına hayret etmiştim, ta ki her kum taneciğinin kendi öz iradesine sahip olduğunu, hiçbirinin düşmek istemediğini, çünkü onlar için bunun ölüm manasına geldiğini fark edene kadar. Ama aynı zamanda başka çareleri de yoktu, bu son kaçınılmazdı. Sonraki dünya ve bu dünya, tıpkı bu kum saati gibi, diye düşündüm: Hayatta olan herkes aynı yönde öldükten sonra, gerçeklik baş aşağı çevrilir ve onlar yeniden hayata dönerler; neticede, ters yönde ölmeye başlarlar.

Bu düşünce beni bir an için hüzünlendirdi, sonra kum taneciklerinin uzun süredir düşmediklerini fark ettim; git-

meli ve yarbaya katılmalıydım. Kendimi tedirgin ve aynı zamanda şaşılacak derecede tasasız ve neşeli hissettim; yarbayın beni ardında beklediği kapıya yürüyene kadar sanki yıllar geçtiğini hatırlıyorum, oysa kapı yalnızca iki üç adım uzaklıktaydı. Kapı koluna uzandım ve ittim ama açılmadı. Sonra kendime doğru çekmeyi denedim ve ansızın, kapıyı değil de bir battaniyeyi çektiğimi fark ettim. Yatağımda yatıyordum ve Mitiok da ayakucuna ilişmişti. Sersemlemiştim.

Mitiok, "Eee? İçeride olmak nasıldı?" diye sordu. Tuhaf bir şekilde heyecanlı görünüyordu.

Tek dirseğim üzerinde doğruldum ve neler olup bittiğini düşünmeye çalışarak, "Ne? Nerede?" diye sordum.

"Reenkarnasyon kontrolünde," dedi Mitiok.

Kapı kolunu az önce nasıl çektiğimi hatırlayarak, "Bekle," dedim, "bir dakika... Hayır. Hiçbir şey hatırlamıyorum."

Uzun zamandır sonbaharda kırlarda dolaşıyormuşum gibi, tuhaf bir şekilde amaçsız ve yalnız hissettim kendimi. Bu öylesine alışılmadık bir duyguydu ki neredeyse her şeyi unutmuştum, son birkaç aydır sürekli benimle olan o duyguyu, ölümün yaklaştığı duygusunu bile: Artık o kadar belirgin değildi, ama oradaydı, diğer tüm düşüncelerimin arka planında o vardı.

Mitiok küçümseyerek, "Kimseye bir şey söylemeyeceğine ant mı içtin?" diye sordu.

"Beni yalnız bırak," dedim, yüzümü duvara dönerek.

"Siyah cüppeler giyen şu iki şişko suratlı astsubay seni az önce sürükleyerek getirdi," diye devam etti, "ve bana dediler ki, 'İşte, al bakalım Mısırlı'nı'. Gömleğin de kusmuk içindeydi. Hiçbir şey mi hatırlamıyorsun?"

"Tek bir şey bile," dedim.

"Neyse, bana şans dile," dedi. "Şimdi gitmeliyim."

"İyi şanslar," dedim. Tek istediğim uyumaktı; çünkü eğer yeterince çabuk uyursam, yeniden kendim olarak uyanabilirmişim gibime geliyordu.

Mitiok gıcırdayan kapıyı arkasından kapadı ve sonra da sabah oldu.

"Krivomazov! Uçuş Lideri seni istiyor!" Bizim mangadan biri kulağıma bağırmıştı. Giyinip hazır olana kadar tam anlamıyla uyanamadım. Mitiok'un yatağı boştu ve hiç bozulmamıştı: Diğer çocuklar da yataklarında yalnızca fanilalarıyla oturuyorlardı. Sıkıntıyla birbirlerine bakarlarken havada dolaşan gerilimi hissedebiliyordum ve Ivan bile, o saçma ama çok komik sabah şakalarından yapmıyordu. Bir şeyler olmuştu; Uçuş Lideri'nin üçüncü kattaki bürosuna giderken, neler olduğunu anlamaya çalışıyordum. Perdelerin arasından sızan güneşten korunmak için gözlerimi sımsıkı yummuş bir halde yürürken –buna hiç alışık değildim– koridorda duvara dayalı duran kocaman ve tozlu bir aynada kendi aksimi fark ettim, yüzümün ölü gibi solgun görünmesi beni şaşırtmıştı. Kahramanlık becerimin uzun süre önce gerçekten de başlamış olduğunun farkına vardım.

Uçuş Lideri beni selamlamak için ayağa kalktı ve elimi sıktı.

"Eğitim nasıl gidiyor?" diye sordu.

"İyi, Yoldaş Uçuş Lideri," dedim.

Gözlerimin içine bakarak beni inceledi.

"Evet, bunu görebiliyorum. Seni çağırtmamın nedeni, Omon, bana yardım etmeni istemem. Bu teybi al," dedi, önündeki masada duran Japon malı küçük bir kasetçaları işaret ederek, "bu formları ve kalemi de alıp 329 numaralı odaya git. Şu anda oda boş. Bir bant kaydını yazıya geçirdiğin oldu mu hiç?"

"Hayır," diye karşılık verdim.

"Kolaydır. Bantın bir kısmını dinlersin, duyduğunu yazarsın, sonra biraz daha dinlersin. Eğer ilk dinleyişinde anlayamazsan, anlayana kadar tekrar tekrar dinle."

"Anlıyorum. Gidebilir miyim?"

"İzin verildi. Hayır, bekle. Bunu senden niçin istediğimi sanırım anlayacaksın. Çok yakında, aşağıdaki hiç kimsenin yanıtlayamayacağı soruların olacak," derken, Uçuş Lideri bir yandan da yere doğru uzattığı parmağını aşağı yukarı hareket ettiriyordu. "Bu soruları ben de yanıtlamamaya karar verebilirdim ama neler olup bittiğini bilmenin senin için daha iyi olacağını düşünüyorum. Gereksiz yere kendine eziyet etmeni istemiyorum. Ama öğreneceklerini ne siyasi eğitmenlerin, ne de mürettebatın bilmemesi gerektiğini aklından çıkarma. Şu anda olanlar benim açımdan disiplin dışı bir hareket. Görüyorsun işte, kimi zaman generaller bile kurallara karşı geliyor."

Hiç konuşmadan, teybi birkaç sarı formla birlikte –formlar önceki gün görmüş olduklarımın aynısıydı– masadan aldım ve 329 numaralı odaya gittim. Perdeler sıkıca kapatılmıştı; bacaklarında ve kolluklarında deri kayışlar olan madeni sandalye hâlâ ortalık yerde duruyordu ama sandalyeye duvardan çıkan bazı kablolar bağlıydı şimdi. Köşede duran küçük bir yazı masasına oturdum, önüme bir sayfa çizgili kâğıt koydum ve teybi çalıştırdım.

"Teşekkür ederim, Yoldaş Albay... Çok rahat, sanki bir koltuk gibi, gerçekten, ha-ha-ha... Tabii ki gerginim. Sınav gibi bir şey bu, öyle değil mi? Anlıyorum. Evet. İki 'i'yle – Sviridenko..."

Teybi kapattım. Mitiok'un sesiydi bu ama nedense bir tuhaftı; biri ciğerleri yerine ses tellerine bir demirci körüğü bağlamıştı sanki – rahat, tekdüze bir şekilde ve nefesini hep dışarı vererek konuşuyordu. Teybi biraz başa sardım ve 'play'e bastım. Bundan sonra bantı bir daha hiç durdurmadım.

"...sınav gibi bir şey bu, öyle değil mi?.. Anlıyorum. Evet. İki 'i'yle – Sviridenko... Hayır teşekkürler, sigara içmiyorum. Bizim mangada kimse içmez, hoş karşı-

lanmaz bu... Evet, bir yıldan fazla oldu. İnanmakta güçlük çekiyorum. Çocukken, Ay'a gitmeyi hayal ederdim... Tabii ki, tabii ki... Doğru, yalnızca kalpleri billur gibi temiz olanlar. Bütün Dünya ayaklarının altına serilmişken öyle olmaları gerekir... Ay'a kimin ineceği konusunda mı? Hayır, bu konuda hiçbir şey duymadım... Ha-ha-ha, benimle dalga geçiyorsunuz... Ama odanız biraz tuhaf – şey, farklı yani. Burada her yer bu şekilde mi, yoksa sadece bu özel bölüm mü böyle? Raflardaki tüm o kurukafalar, Tanrım – tıpkı kitap gibi sıralanmışlar. Hepsi de etiketli, baksanıza... Hayır, öyle demek istemedim. Raflarda duruyorlarsa mutlaka bir sebebi vardır. Otopsiler, bir tür arşiv... Anlıyorum. Anlıyorum. Gerçekten, şimdi!... Nasıl saklanmışlar ki? Ya şu, pencerenin oradaki, buz kazmasından mı?.. Maden. İki form daha vardı. Son kontrol fırlatmadan hemen önce. Evet, hazırım. Ama Yoldaş Albay, bütün ayrıntıları anlattım... Yalnızca kendimden mi söz edeyim, çocukluğumdan başlayarak mı? Hayır, teşekkür ederim, gayet rahatım... Pekâlâ, eğer usul böyleyse. Araba koltuklarındakine benzer baş dayanakları olmalıydı. Öne eğilecek olursam yastık düşebilir... İşte, ben de o aynayı duvara niçin koyduğunuzu merak ediyordum. Demek öbürünü de masaya koyuyorsunuz. Ne kadar da kalın bir mum... Hangi maddeden yapılmış? Ha-ha-ha, şaka yapıyorsunuz, Yoldaş Albay... Bu inanılmaz. Sahiden de böyle bir şeyi ilk kez görüyorum. Hakkında bir şeyler okumuştum bir yerlerde ama yapıldığını hiç görmemiştim. İnanılmaz. Bir koridora benziyor. Nereye? Bunun içine mi? Kutsal İsa, ne kadar da çok aynanız var, tıpkı berber dükkânı gibi. Niçin hayır, ne demek istiyorsunuz, Yoldaş Albay?.. Büyükannemden kaptığım güzel bir deyiş bu yalnızca. Ben bilimsel bir tanrıtanımazım, öyle olmasaydım havacılık akademisine gitmezdim... Gayet iyi hatırlıyorum. On bir yaşıma kadar Moskova'ya taşınmamıştım –demiryolu hat-

tındaki o küçük kasabalardan birinde doğmuşum– üç günde bir tren geçer ve başkaca da hiçbir şey olmaz. Kesinlikle hiçbir şey. Sokaklar pistir ve tam ortasında da kazlar dolaşır. Bir sürü sarhoş vardır. Her şey gridir – yazmış, kışmış, hiç fark etmez. İki fabrika, bir sinema. Tabii bir de park vardır ama oraya burnunuzu sokmasanız daha iyi edersiniz. Sonra, bilirsiniz, gökte o uğultu duyulduğunda başınızı kaldırıp seyredersiniz. Bunu açıklamaya gerek yok... Sürekli kitap okurdum; bende iyi olan her şeyi onlara borçluyum. Tabii ki en sevdiğim kitap, beni derinden etkileyen 'Andromeda Nebulası'ydı. Düşünsenize – demir bir yıldız... Ve bu gece gibi karanlık gezegende – mavi bir ışık çemberinin tam ortasında, yüzme havuzlu bir Sovyet yıldız gemisi; ve ışığın sona erdiği yerde – ışıktan korktuğu için karanlıkta saklanmak zorunda olan düşman bir canlı türü. Bir tür denizanası ya da başka bir şey –ne olduklarını tam anlayamamıştım– ve şu siyah haç vardı – sanırım kiliseyi ve papazları ima ediyordu bu. Siyah haç karanlıkta sürünerek dolaşırken, insanlar da mavi ışığın olduğu yeri kazarak anameson çıkarmaktadırlar. Sonra siyah haç onları bir tür esrarengiz enerjiyle çarpar! Erg Noor'a nişan almıştır ama Niza Krit göğsünü ona siper eder. Daha sonra, bizimkiler intikamlarını alırlar – ufka doğru nükleer bir saldırı. Niza Krit'i kurtarır ve denizanalarının liderini yakalayıp Moskova'ya gönderirler. Ben de bütün bunları okurken, yurtdışındaki elçiliklerimizde ne kadar da önemli işler yapıyorlar diye düşünüyordum! İyi kitaptır. Başka bir kitap daha hatırlıyorum... Şu mağara vardı..."

"..."

"Hayır, mağara sonradan ortaya çıktı, bir mağara değildi orası, koridorlar vardı. Tavanları meşale isiyle kaplı alçak koridorlar. Geceleri, Lord Prens'i koruyan savaşçılar meşale taşırlardı. Söylediklerine göre, onu Akadlardan koruyorlardı. Aslında tabii ki erkek kardeşinden korumaktaydılar...

Eğer söylememem gereken bir şey söylersem affet beni Kuzey Kulesi Komutanı ama buradaki herkes –bütün savaşçılar ve bütün kullar– aynı şeyi düşünüyor. Hatta benim dilimin kesilmesini emretsen bile, herhangi biri de sana aynı şeyi söyleyecektir. Meskalamdug'dan korunmak için askerleri buraya toplayan Kraliçe Shubad'ın kendisiydi. Meskalamdug ne zaman ava çıksa, uçları sivri bronz başlıkları olan iki yüz savaşçıyla birlikte sürekli olarak güney duvarı boyunca at sürer – aslan avlamak için onlara neden ihtiyaç duyar ki? Herkes bunu konuşur. Elbette hayır, Kuzey Kulesi Komutanı, beşparmakotu çiğnemeye başlamış olmalısınız yeniden! Ben, Arrata rahibi ve mühür oymacısı Ninhursag'ım. Yani, büyüdüğümde rahip ve oymacı olacağım; şimdilik bir çocuğum... O yazdığınız da nedir? Niçin, beni tanırsınız. Bronz süsleri olan bir gem vermiştiniz bana. Hatırlamıyor musunuz? Niçin... Bir dakika... Namtura ile oturuyordum –onu bilirsiniz, kulakları kesilmişti– ve bir üçgenin nasıl oyulması gerektiğini öğretiyordu bana. Benim için en zor şekil buydu. Önce iki derin çentik atarsınız ve sonra da orta kısmını üçüncü taraftan kanırtmak için geniş bir keski kullanırsınız ve... Evet doğru, sonra dışarıdan birisi perdeyi çekip saygısızca açtı ve baktığımızda, orada iki savaşçının durduğunu gördük. Ne mutlu! dediler. Prensimiz artık prens değil, büyük kral Abaraggi! Kutsal Nanna'ya doğru az önce yola koyulmuştu ve bizlerin de gitmek için hazırlanması gerekiyordu. Namtura mutluluktan ağladı ve Akadca bir şarkı söyleyerek eşyalarını bohçalamaya başladı. Ama ben, Namtura'ya keskileri toparlamasını söyleyerek doğrudan avluya çıktım. Kudretli Urshu! Savaşçılar avluyu meşalelelerle gündüz gibi aydınlatmışlardı! Neden olmasın, Kuzey Kulesi Komutanı, tabii ki hayır. Namtura ha bire böyle mırıldanır... Hayır, ben de asla fedakârlıkta bulunmadım. Yapma. Ben artık büyük kral Abaraggi'nin Nuun'uyum; kulaklarımın kesilmesi o kadar

basit bir mesele değil, kraliyetin emri gerekir... Pekâlâ, sizi affediyorum. Sonra, Bolt'un Lord Efendi'si bana geldi ve dedi ki: Ninhursag, bu özel bronz hançeri al, sen artık bir erkeksin. Ve bana bir torba arpa unu verdi – yolda yemeğini hazırlayacaksın, dedi. Sonra baktım ve onları bronz başlıklarıyla avluda yürürken gördüm. Yüce Urshu! diye düşündüm. Yani, Yüce Anu! Meskalamdug ve Abaraggi barış yapmış olmalılar... Ama o zaman da, her sözü Anu olan bir kralla nasıl tartışabilirsin ki. Sonra bana savaş arabamı gösterdiler ve bindim. İçinde bir çocuk daha vardı – boğaları o sürdü. Onu daha önce hiç görmemiştim. Türkuvaz boncukları olduğunu hatırlıyorum yalnızca, pahalı boncuklar. Kemerinde de bir hançer vardı – az önce bir tane daha vermişlerdi ona. Dönüp kaleye baktığımda biraz hüzünlendim. Ama sonra bulutlar yarıldı ve aralarından çıkan Ay öyle kuvvetli parladı ki... Ve ben kendimi son derece rahat ve mutlu hissettim... Sonra, ahırların yanındaki uçurum duvarına gömülü taş perdeyi kenara çektiler ve mağaranın girişi ortaya çıktı. Orada bir mağara olduğunu kesinlikle bilmiyordum. Gerçekten de... Savaşta asla cesur olamaz mıyım! Oradaki sizdiniz! Şimdi hatırlıyorum. Ve sonra, Kuzey Kulesi Komutanı, iki maşrapa birayla yanımıza geldiniz ve onları bize kralın kardeşi Meskalamdug'un gönderdiğini söylediniz. Üstünüzde aynı etek vardı ama kafanıza boyalı bir bronz başlık takmıştınız. Hepsini içip bitirdik. Daha önce hiç bira içmemiştim. Sonra, öbür çocuk bağırarak bir şeyler söyledi, dizginlere asıldı ve yola koyulduk – uçurum duvarındaki yarığın içine doğru. Yolun aşağıya indiğini hatırlıyorum ve kenarlarda da – göremedim, karanlıktı... Daha sonra? Daha sonra kendimi burada, sizin kulenizde buldum. Beni böylesine etkileyen şey bira mıydı?.. Beni cezalandıracaklar mı? Arabuluculuk yapın benim için, Kuzey Kulesi Komutanı. Neler olduğunu anlatın onlara. Ya da onlara tabletleri verin – olan biten her

şeyi yazmıştınız. Tabii ki bende var... Hayır size vermeyeceğim, kendim kullanacağım. Hiç kimse kendi mührünü başkasına vermez, demiş ki U... Arabulucu Anu! İşte, bakın! Gerçekten de beğendiniz mi? Kendim yaptım. Doğru dürüst yapabilmek için üç kere denemem gerekti. Bu, tanrı Marduk. Ne suru? Bunlar daha kudretli tanrılar. Kuzey Kulesi Komutanı Lord, benim için aracılık edin! Size üç tane mühür yaparım. Hayır, ağlamıyorum... Tamam, sustum. Teşekkür ederim. Bilge ve güçlü bir insansınız. Ağladığımı kimseye söylemeyin... Bir yudum bira bile onu ağlatıyorsa ne biçim Aratta rahibiymiş o, derler sonra... Tabii ki istiyorum. Nerede? Güneye mi, Kuzeye mi? Duvarınız aynayla kaplı tamamen. Anlıyorum... Evet, bunu biliyorum. Ninlil berrak akıntılı sularda yüzmeye gidip, sonra da kanalın kıyısına çıktığında olmuştu. Annesi defalarca söylediği halde, kanalın kıyısına çıkmaya devam etti ve Enlil orada onun karnına bir bebek koydu. Sonra Kiur'a geldi ve tanrılar konseyi dedi ki: Enlil, kadınlara tecavüz eden Enlil, şehri terk et! Ve tabii ki, Ninlil de peşinden gitti... Evet, pek hoş değil. Diğer ikisi mi? O daha sonra oldu: Enlil nehrin geçit yerinde bekçi kılığına girdiğinde ve Ninlil karnında hâlâ Nanna'yı taşırken..."[2]

2) Metnin bu bölümünde geçen isimler: *Meskalamdug*: Akad işgali öncesi (İÖ 2500), Mezopotamya'nın eski sülaleler dönemi kent devletlerinden biri olan Ur'un kralı; *Ninhursag*: Eski Sümer mitlerinde, insanın yaratılışından birinci derecede sorumlu ana tanrıça, toprak ve bereket tanrıçası; *Nanna*: Sümer mitolojisinde Ay Tanrısı; *Urshu*: Eski Mısır'da, tanrılarla insanlar arasında aracılık yaptığına inanılan ve tanrılara özgü doğaüstü güçlere sahip olmakla birlikte, insanlar gibi hastalanabilen, hatta ölebilen ya da öldürülebilen tanrısal varlıkları içeren kategorinin adı. Ölüler Tanrısı Anubis ve bir gözü Güneş, öbür gözü Ay olan şahin başlı tanrı Horus bu kategoriye girer; *Anu*: Mezopotamya mitolojilerinde en büyük Tanrı olan Gök Tanrısı (An). Diğer tanrı ve tanrıçalar onun çocuklarıdır; *Marduk*: Babil'in koruyucu ve en güçlü tanrısı; *Ninlil*: Sümer mitolojisinde Rüzgâr Tanrısı Enlil'in karısı. Doğurganlığın simgesidir; *Enlil*: Sümer mitolojisinde Rüzgâr Tanrısı. Enlil müstakbel karısı Ninlil'e tecavüz edince yeraltına sürgüne gönderilir, peşinden giden Ninlil ay tanrısı Nanna'yı yeraltında dünyaya getirir. (ç.n.)

"..."

"Diğer taraftan, bu ikisi, tek ve aynı tanrının iki farklı suretidir aslında. Korkutucu ve gizemli suretinin Hekate, aydınlık ve güzel suretinin ise Selene olduğu söylenebilir. Ama kabul etmeliyim ki, bu alanda pek bilgili değilim – Atina'dayken bir iki şey duymuştum yalnızca... Evet, gittim oraya. Domitian döneminde. Orada saklanıyordum. Aksi takdirde, Peder Senatör, şu anda bu tahtırevanda gidiyor olmazdık... Her zamanki terane – *lèse majesté*. Efendimin avlusunda Princeps'in bir heykelinin bulunduğunu ve yanında da iki kölenin gömülü olduğunu iddia ettiler. Hiçbir zaman böyle bir heykeli olmamıştı. Nerva'nın komutası altındayken bile, geri dönmeye korkardık. Ama şimdiki Princeps'ten korkmak için bir sebep yok. Bizzat Plinius Secundus'u Elçi olarak göndermişti bize – devir nasıl da değişti, Isis ve Serapis'e şükürler olsun! Tesadüf değil... Niçin olmasın, ne demek istiyorsunuz, Peder Senatör, Herkül üzerine yemin ederim! Bunu Atina'da öğrendim; şehir henüz Mısırlılarla doluyken... Ne kadar da ilginç tabletleriniz var, üzerlerindeki parafin neredeyse hiç belli olmuyor. Ve şu aslanın ağızlıkları – elektron mu onlar? Yapmayın ya, Korinthos bronzu demek... İlk defa görüyorum... Ama beni zaten bilirsiniz – Sextius Rufinus. Hayır, ben azad edilmiş bir köleyim. Tahtırevan gerçekten de harika bir şey –eğer köleler becerikliyse yani– tahtırevanda giderken yazı bile yazabilirsiniz. Fener sanki bir odadaymış gibi yanar ve fıstıkçamları süzülerek yanınızdan geçer... Evet Peder Senatör, insanın yüreğini okuyabildiğinizi görüyorum. Hiç durmadan kendi kendime şiir yazıyorum. Marş filan değil tabii, kendimce bir şeyler parçalıyorum işte... 'Bir zamanlar Catullus'un söylediği, Ve ayrıca Calvus ile eskilerin de söylediği, Basit sözleri olan bir şarkı söylerim.

Bana ne sanki? Forumu terk ederek, şiiri kendim seçtim...' Tabii ki abartıyorum, Peder Senatör ama şiir de bunun içindir zaten. Aslında, Hıristiyanların duruşmasında beni tanık yapan edebiyattı. Elçimizi görmeye gitmiştim. Büyük adamdır... Şey, aslında tam anlamıyla tanık değildim. Hayır, hayır, her şeyi aynen olduğu gibi yazdım – o gerçekten de Celileli, şu Maximus. Geceleyin onun evinde buluşup bir çeşit duman çekerler. Sonra, üzerinde sandaletlerinden başka hiçbir şey olmadan dama çıkıp, horoz gibi öter – bunu görür görmez Hıristiyan olduklarını anladım... Yarasalar hakkındaki bölümü de ben uydurdum tabii... Ama ne fark eder ki? Gladyatör okuluna gideceklerdi zaten. Ama Elçimizi gerçekten de sevdim. Evet... Beni masasına davet etti ve şiirimi okudu. Sonra dedi ki: Sextius, akşam yemeğe gelmelisin. Dolunayda. Seni alması için birini göndereceğim, dedi. Şiirlerimin yazılı olduğu bütün parşömenleri topladım – onları Roma'ya göndermeye niyetli, diye düşündüm. En güzel pelerinimi giydim... Hayır, harmani giyemezdim, ben bir Romalı değilim. Yola koyulduk ama yol şehrin dışına çıkardı bizi. Uzun süredir yoldaydık ve ben de arabada uyuyakalmışım. Uyandığımda, konakla tapınak arası bir bina ve meşale tutan insanlar gördüm. Eh, içeri girdik ve avludan geçtik. Açık havada kurulmuş bir masa vardı ve inanılmaz derecede büyük bir Ay her yeri aydınlatmaktaydı. Köleler şöyle dediler bana, Lord Elçi bir dakikaya kadar çıkacak, masaya uzanın ve biraz şarap için. Sizin yeriniz burası, mermer kuzunun altı. Uzandım ve içmeye başladım; orada yatan diğerleri de sessizlik içinde bana bakıyorlardı. Elçi şiirim hakkında onlara ne anlatmış olabilir acaba diye düşündüm... İyice rahatsız olmaya başlamıştım. Ama sonra, bir perdenin arkasında iki arp çalmaya başladı ve birdenbire kendimi çok

mutlu hissettim – olağanüstüydü. Derken bir de baktım, ayağa kalkmış, dans ediyorum... Ardından, üç ayaklı sehpalarda yanan ateşler ve sarı tunikli başka insanlar belirdi. Sanırım kafayı üşütmüşlerdi bir parça – orada öylece oturdular, oturdular, sonra birden kollarını Ay'a uzatıp Grekçe bir şarkı söylemeye başladılar... Hayır, anlayamadım – dans ediyor ve eğleniyordum. Ardından, Lord Elçi çıkageldi – gümüş bir diski olan sivri uçlu bir Frikya başlığı takmıştı ve elinde de bir kaval vardı. Gözleri parlıyordu. Kadehime daha şarap doldurdu. Güzel şiirler yazıyorsun Sextius, dedi. Ardından, Ay hakkında konuşmaya başladı – tıpkı sizin gibi, Peder Senatör. Heh, heh, bu tahtırevanda ne yaptığımızı hâlâ merak ediyorum. Doğru... Şu anda harmaninizi giymişsiniz ama o zaman üzerinizde bir tunik ve kafanızda da sivri bir Frigya başlığı vardı, aynen Elçi'ninki gibi. Evet, ucuna atkuyruğu takılmış kırmızı bir de mızrak tutuyordunuz. Size arkamı dönmeye çekindim ama Elçi, Hekate'ye bak, Sextius, kavalımı senin için çalacağım, deyip duruyordu bana. Usul usul çalmaya başladı, ben de kafamı kaldırıp baktım ve bakmaya devam ettim; sonra siz bana Hekate ve Selene hakkında sorular sormaya başladınız. Ama sizin tahtırevanınıza binmeyi nasıl becerdim? Yanlış bir şey mi var? Eh, şükürler olsun Is... Herkül. Apollon ve Herkül... Pekâlâ, onları geri götüreceğim, okuması için Elçi'ye getirmiştim. Siz de edebiyatla ilgili misiniz, Peder Senatör? Bakıyorum da durmadan bir şeyler yazıp duruyorsunuz. İşte. Bir hatıra. Şiirleri siz de sevdiniz. 'Sizin için bu vakit Liei'yi yürütür ve saçında da – mis kokulu şahane bir gül.' Elbette. Kabartmamı yapmama müsaade edin. Boş verin, oyma hiç de derin değil, görüntüyü basmak için çok fazla parafin gerekmeyecek. Neredeyse geldik mi? Teşekkür ederim, Peder Senatör,

saçlarım darmadağın olmuş. Böyle bir ayna başkentte ne kadar eder? Demeyin! Bitinya'da bu kadar paraya ev alırız biz. Bu da Korinthos bronzu mu? Gümüş mü? Üstünde bir de yazı var..."[3]

"..."

"Boş verin, okuyabiliyorum. Şimdi... 'Teğmen Wulf'a Doğu Prusya için. General Ludendorf.[4]' Oh, özür dilerim, Brigadenführer, geldiğinde açıktı. Ne kadar da olağanüstü bir puro tabakası, ayna gibi parlıyor. Demek bin dokuz yüz on beş yılında hâlâ teğmendiniz, öyle mi? Aynı zamanda havacı mıydınız? Amma yaptınız, Brigadenführer, çok can sıkıcı. Şu üç haç yüzünden tek bir nakil bile alamıyorum. Bir sürü Yak ve MiG var ama yalnızca bir tane Vögel von Richthofen'ımız var diyorlar. Eğer bu özel görev olmasaydı, muhtemelen bir yerlerdeki boş bir kışlada çürüyüp gidiyor olacaktım... Evet, ismim aynen 'kuş'[5] gibi yazılıyor. Babamın bana ne isim vermek istediğini öğrenince annem önce üzülmüş. Ama sonra Baldur von Schirach[6] –babamın bir arkadaşıydı– bütün bir şiiri bana ithaf etmiş. Günümüzde o şiiri okullarda okutuyorlar... Dikkat, oradaki pen-

3) Metnin bu bölümünde geçen isimler: *Hekate*: Yunan-Roma mitolojisinde, geceye ve karanlığa egemen, büyücülükle bağdaştırılmış kara güçler tanrıçası; *Selene*: Yunan mitolojisinde Ay tanrıçası; *Domitian* (Caesar Domitianus Augustus): İS 81-96 dönemi Roma İmparatoru; *Princeps*: Roma imparatorları için kullanılan gayri resmi ünvan; *Nerva* (Nerva Caesar Augustus): İS 96-98 dönemi Roma İmparatoru; *Plinius Secundus*: İS 61/62-113 yılları arasında yaşamış Romalı yazar ve avukat; *Isis*: Eski Mısır'da en önemli tanrıçalardan biri. İsis kültü eski Yunan ve Roma dünyasında büyük revaç bulmuştur; *Serapis*: Eski Mısır'da güneş tanrısı; *Herkül* (Hercules): Roma efsanelerinde Yunan mitolojisindeki Herakles ile bir tutulan yarı tanrı kahraman. (ç.n.)

4) *Ludendorff, Erich* (1865-1937): I. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın askeri stratejisinin belirlenmesinde önemli rol oynayan ve savaş sonrasında Nazi Partisi'ne katılan Prusyalı general. (ç.n.)

5) 'Vögel', Almancada 'kuş' anlamına gelir. (ç.n.)

6) *Baldur von Schirach*: Nazi gençlik hareketinin 1907-1974 yılları arasında yaşamış başkanı. (ç.n.)

cereden ateş ediyorlar... Neyse, duvar sağlam ve kalın... Eğer özel görevden haberi olsaydı neler yazmış olabileceğini gözümün önüne getirebiliyorum. Kendi çapında gerçek bir şiirdi o. Beni Batı Cephesi'ne naklettiklerini söyledikleri zaman onlara inanmıştım ama yalnızca Berlin'de neler olup bittiğini öğrenebildim. En başlarda tabii ki sinirlenmiştim. Cephedeki savaş pilotlarını geri çağırmaktan başka yapacak işleri yok mu bu Anenerbe'dekilerin, diye düşünmüştüm. Ama uçağı gördüğümde – Kutsal Meryem Ana! Hiç tereddüt etmedim... Niçin, tabii ki değil, Brigadenführer, yalnızca çocukken İtalya'da yaşadığım için. Evet. Onca yıldır uçtuğum halde bu kadar güzelini hiç görmemiştim. Onun aslında ne olduğunu anlamam biraz vakit aldı – özel bir motoru ve boyu uzatılmış kanatları olan bir Me-109... Kahretsin, şarjör sıkışmış... Tamam, ben hallederim... Her neyse, hangara adımımı attığım an, nefesim kesilmişti. Çok parlak ve çok beyazdı – karanlıkta parlıyordu sanki. Ancak beni asıl şaşırtan, eğitim oldu. Bana donanımı öğreteceklerini sanıyordum ama bunun yerine beni Anenerbe'ye, size getirip kafatasımı ölçerlerdi; ve o sırada sürekli Wagner çalardı. Soru soracak olsam, kimse yanıtlamazdı. O gece beni uyandırdıklarında, yine kafatasımı ölçeceklerinden emindim. Ama hayır, pencereden dışarı baktığımda, iki Mercedes'in motorları çalışır vaziyette beklediğini gördüm... Mükemmel bir atış, Brigadenführer! Tam taretin ortasına. Bu ustalığı nerede kazandınız... Neyse, arabaya bindik ve uzaklaştık. Daha sonra... Evet, meşaleli SS görevlileri bir kordon oluşturmuştu. Onların yanından geçtik ve ormandan çıktık; sütunlu bir bina ve bir havaalanı vardı. Ortalıkta kimsecikler yoktu; hafif bir esinti ve gökteki Ay vardı yalnızca. Berlin civarındaki bütün havaalanlarını bildiğime emindim ama bunu daha önce hiç görmemiştim. Uçağım pistte duruyordu ve gövdesinin altından beyaz bir şey sarkıyordu, bomba gibi bir şey; ama

yanında durmama bile müsaade etmeden, beni hemen bu binaya soktular... Hayır, hatırlamıyorum. Tek hatırladığım Wagner. Soyunmamı söylediler ve beni bir çocuk gibi yıkadılar... Hayır, el bombalarını saklayalım, onlara daha sonra ihtiyacımız olacak... Ardından cildime yağla masaj yaptılar – çok eski bir şey gibi kokuyordu, hoş bir kokuydu. Sonra bembeyaz bir uçuş giysisi verdiler bana; bütün nişanelerim de göğsünde asılıydı. Yani Vögel, işte bu, diye düşündüm... Hayatım boyunca hep böyle bir şey düşlemiştim. Sonra Anenerbe'li adamlar şöyle dediler: Uçağa gidin, yüzbaşı. Size her şeyi orada anlatacaklar. Hepsi sırayla elimi sıktılar ve ben de yola koyuldum. Çizmelerim de beyazdı; çamura basmaya korkuyordum... Bir dakika... Uçağa tırmandım ve orada... O sizdiniz, Brigadenführer, bu kask değil de, sivri ve siyah bir başlık vardı kafanızda... Ve bana her şeyi açıklamaya başladınız – on bir bine yüksel, Ay'a yönel ve sol paneldeki kırmızı düğmeye bas... Kahretsin. Bir tanesi kaçtı!... Beyaz bir harita muhafazası verdiler bana, sonra da bir termostan konyaklı kahve doldurdular. Hayır teşekkür ederim, dedim, kalkıştan önce içmem. Siz de sertçe şöyle dediniz: O kahveyi kimin gönderdiğini biliyor musun Vögel? Bunun üzerine arkamı döndüm ve onu gördüm –rüyamda görsem inanmazdım buna. Televizyondaki haber görüntülerindeki gibiydi tıpkı, hatta kruvaze ceketi bile aynıydı. Ama sivri bir başlık takmıştı ve boynunda da bir dürbün asılıydı. Bıyığı ise, portrelerde olduğundan biraz daha kalındı... Belki de ayışığında öyle görünüyordu. Aynen stadyumda yaptığı gibi el salladı... Ve neticede, kahveyi içtim, uçağa bindim, oksijen maskesini taktım ve havalandım. Birden kendimi çok iyi hissettim; ciğerlerim dev gibi olmuştu sanki. On bir bine yükseldim ve Ay'a yöneldim –muazzam büyüklükteydi, gökyüzünün yarısını kaplıyordu adeta– ve aşağı baktım. Aşağıdaki her şey yeşil görünü-

yordu ve ışıldayan bir nehir vardı... Sonra düğmeye bastım ve sağ tarafa yatmaya başladım; yere nasıl indiğimi ise hatırlamıyorum... İmzalar mısınız? Ve hatıra olarak bir şeyler karalayın benim için. Teşekkür ederim... Birçoğu cepheyi yarıp Berlin'e mi girdi? Bu yeterince açık... Yok bir şey, tuğla parçası geldi herhalde. Burnum kırık değil... Ha anlıyorum, hiç önemli değil. Bunun gibi bir puro tabakasıyla tıraş olabilirsin ve aynaya da ihtiyacın olmaz... Teşekkür ederim..."

"..."

"Hayır teşekkür ederim, başka istemem. Aslında ben istememiştim. Onları oraya siz kendiniz koydunuz, Yoldaş Albay, mumu yaktığınızda... Pekâlâ, sırada ne var – çok kitap okurum ve bir de, kendime küçük bir teleskop yapmıştım. Genellikle Ay'ı gözlerdim. Hatta bir keresinde, okul gösterilerinden biri için ay gezgini kılığına girmiştim. O akşamı çok iyi hatırlıyorum... Bütün çocuklar salonda toplanmışlardı ve üzerlerinde basit kostümler vardı – hepsi de dans edebiliyordu. Oysa ben kostümümün içinde –dörtayak üstünde durduğum zaman– tam bir ay gezgini gibi görünüyordum. Salon müzikle inliyor, herkesin yüzü al al oluyordu... Kapının yanında dikildim ve sonra da dörtayak üzerinde bomboş okulu dolaştım. Koridorlar karanlık ve boştu. Pencerelerden birine doğru emekledim ve dışarıya baktığımda gökyüzünde Ay'ı gördüm. Rengi sarı bile değildi, Kuindzhi'nin resminde olduğu gibi yeşilimtrak bir renkti – o resmi bilir misiniz? Bir yerden kesip yatağımın başucuna asmıştım. Ay'a gideceğime işte o zaman yemin etmiştim... Ha-ha-ha... Eğer benim için elinizden geleni yaparsanız, Yoldaş Albay, gidebileceğime eminim... Nerede kalmıştık? Okulu bitirdikten sonra Zaraisk Uçuş Okulu'na gittim ve sonra da doğru buraya geldim... Bu size bir fikir verdi mi? Evet, biliyorum, Yoldaş Albay, erkek erkeğe konuşmak her zaman daha iyi-

dir... İmzalar mısınız? Mavi mürekkebin sizce mahsuru yok, değil mi? Doğru. Basit bir yürek, kısa bir açıklama... Evet, lütfen. Mümkünse, ahududu olsun. Sifon için silindirleri nereden alıyorsunuz? Of, ne kadar da saçma bir soru... Bir soru daha sorabilir miyim, Yoldaş Albay? Büronuza Ay'dan toprak getirdikleri doğru mu? Hatırlamıyorum, bizim mürettebattan birisi... Tabii ki görmek isterim, sadece televizyonda görmüştüm... Ne! Böyle bir kavanoz ne kadar alır ki, üç yüz gram kadar mı? Alabilir miyim? Teşekkür ederim... Çok teşekkür ederim... Daha iyi paketleyebilmem için bir sayfa daha verebilir misiniz? Teşekkür ederim. Hatırlıyorum. Sağa dönüp koridor boyunca gideceğim ve sonra da asansöre binip aşağı ineceğim. Yapamaz mıyım? Halen etkisi altında mıyım yani? Tamam o zaman, gösterin... Ne kadar da garip bir sivri başlığınız var? Hayır, beğendim. İç savaş sırasında orduda bizim de böyle başlıklarımız vardı. Çok etkileyici ama alışılmışın dışında; siperi yok ve yuvarlak bir neftesi var... Hayır, unutmadım. Sola mı demiştiniz? Peki o meşaleyi niçin taşıyorsunuz? Elektrikçi... Anlıyorum, özel bir geçişe ihtiyacı var. Yolu benim için aydınlatın, basamaklar çok dik... Aynen bizim iniş modülümüzdeki gibi. Yoldaş Albay, burası çıkmaz..."

Bir tıkırtının ardından farklı bir ses duyuldu, birlikte şarkı söyleyen bir erkek ve kadın. Seslerindeki canlılık, dinlemekte olduğum şeyle rahatsız edici bir tezat oluşturmuştu.

Teybi kapattım – fena halde korkmuştum.

Boynunda kronometre ve düdük asılı olan siyah cüppeli albayı hatırladım ve Mitiok'a kimsenin bir tek soru bile sormamış olduğunu fark ettim – arada bir monoloğunu kesen hafif düdük sesine her defasında karşılık vermişti Mitiok.

11

Öbür çocuklardan hiçbiri bana Mitiok hakkında soru sormadı. Onun benden başka kimseyle fazla samimiyeti yoktu aslında, el yapımı iskambillerle Otto'yla birkaç el oyun oynamışlığı vardı sadece. Yatağı bizim bölümden çoktan alınmıştı; eskiden Mitiok adında bir çocuğun var olduğunu bize hatırlatacak tek şey, hâlâ duvarda asılı duran renkli mecmua resimleriydi. Sınıfta herkes hiçbir şey olmamış gibi davranıyordu; Albay Urchagin daha bile neşeli ve keyifliydi.

Bu arada, elemanlarından birinin kaybolduğunun farkına varmamış gibi görünen küçük mangamız, işine her zamanki gibi devam ediyordu. Aslında kimse ağzını açıp bir şey demiyordu ama gün gibi aşikardı: Yakında hareket edecektik. Uçuş Lideri, savaş sırasında bir partizan müfrezesinde nasıl mücadele ettiğini anlatmak için bizimle birkaç kez bir araya geldi; fotoğraflarımız çekildi – önce teker teker, sonra hep beraber ve ardından da bütün öğretim elemanlarıyla birlikte sancağın önünde. Yer üstünde yeni öğrencilere rastlamaya başlamıştık – onlar bizden ayrı eğitiliyorlardı ve ne için eğitim gördüklerini aslında bilmiyordum: Bizim keşif seferimizin hemen ardından Alfa Microcephalus'a otomatik bir sonda gönderileceğine dair söylentiler vardı ama sonda mürettebatının yeni çocuklar olduğundan hiç emin değildim.

Eylül başlarında bir akşam, beklenmedik bir anda Uçuş Lideri'nin yanına çağırıldım. Bürosunda değildi ve bekleme odasındaki yaver –can sıkıntısını *Newsweek*'in eski sayılarından biriyle yenmeye çalışıyordu– 329 numaralı odada olduğunu söyledi.

'329' numarasını taşıyan kapının ardından, konuşmalar ve kahkaha benzeri sesler geliyordu. Kapıya vurdum ama kimse yanıt vermedi. Bir kez daha vurup kapı kolunu çevirdim.

Tavanın hemen altında, sigara dumanından oluşan bir bulut vardı; bu bulut her nedense bana Zaraisk Uçuş Okulu'ndaki uçakların havada bıraktığı izleri hatırlatmıştı. Odanın tam ortasındaki madeni sandalyede, kolları ve bacakları bağlanmış halde oturan ufak tefek bir Japon vardı – Japon olduğunu uçuş giysisinin yenindeki kırmızı yuvarlak güneşli beyaz dörtgenden anlamıştım. Dudakları morarıp şişmişti; bir gözü iyice kapanmış, mosmor bir çürüğün ortasındaki daracık aralıktan bakıyordu ve iş tulumu da kanla kaplıydı – kırmızı lekelerden bazıları yeniydi, öbürleri çoktan kurumuş ve kahverengi bir renk almışlardı. Landratov uzun parlak çizmeleriyle sandalyenin önünde ayakta duruyordu; Hava Kuvvetleri teğmenlerinin tören üniforması vardı üzerinde. Pencerenin orada, kısa boylu ve sivil giysili bir genç adam kollarını kavuşturarak duvara yaslanmıştı. Uçuş Lideri köşedeki masada oturmaktaydı; dalgın bakışlarla Japon'u süzüyor ve elindeki kurşunkalemin dibiyle masaya vuruyordu.

"Yoldaş Uçuş Lideri!" diye başladım ama elini sallayarak beni durdurdu ve masanın üzerine dağılmış kâğıtları bir dosyaya doldurmaya başladı. Landratov'a baktım.

Elini bana doğru uzatarak, "Merhaba," dedi ve ardından da hiç beklemediğim bir anda Japon'un karnına bir yumruk attı. Japon biraz vırakladı.

Landratov, "Bu piç, ortak bir göreve gitmek istemiyor!" diyerek omuzlarını silkti; gözleri hayretle büyümüştü; ayaklarını yapmacık bir şekilde dışa doğru çevirdi ve çizmelerine iki şaplak atarak hızlı bir dans çömelişi yaptı.

Uçuş Lideri masadan kalkarak, "Kes şunu, Landratov!" diye gürledi.

Odanın kuytu tarafından gelen nefret dolu hafif bir inilti işittim. Sesin geldiği yöne baktığımda, üzerinde roket resmi olan lacivert renkli bir kabın önünde arka ayakları üstüne oturmuş bir köpek gördüm. Oldukça yaşlı

bir husky'ydi bu, kıpkırmızı gözleri vardı ama vücudunu kaplayan açık yeşil üniforma ceketi ve göğsündeki tuğgeneral apoletleri ile Lenin'in iki nişanı, gözlerinden daha fazla şaşırtmıştı beni.

Uçuş Lideri nereye baktığımı farkedince, "Sizi tanıştırayım," dedi. "Yoldaş Laika. İlk Sovyet kozmonotu. Sırası gelmişken, annesi ile babası da bizim meslektaşımızdı. Onlar da güvenlik bölümünde çalışırlardı ama daha kuzeyde."

Uçuş Lideri'nin elinde küçük bir cep konyağı belirdi ve kaba biraz konyak döktü. Laika adamın bileğine hafif bir ısırık atmaya yeltendi ama başaramadı ve sonra da yeniden inlemeye başladı.

Uçuş Lideri gülümseyerek, "Zekidir," dedi. "Bir de her tarafa işemese. Landratov, git bir bez getir."

Landratov dışarı çıktı.

Japon, dudaklarını güçlükle hareket ettirerek, "*Ioi o tenki ni narimasita ne*," dedi. "*Hana va sakuragi, hito va fudzivara.*"

Uçuş Lideri, soran gözlerle pencerenin yanındaki genç adama baktı.

"Delirmiş bu, Yoldaş Korgeneral," dedi genç adam.

Uçuş Lideri masadan dosyasını aldı.

"Gidelim, Omon."

Koridora çıktığımızda kolunu omzuma koydu. Landratov elinde bir bezle yanımızdan geçti ve 329 numaralı odanın kapısını kaparken bana göz kırptı.

Uçuş Lideri "Landratov daha genç," dedi, düşünceli bir ifadeyle. "Biraz zırzoptur ama iyi havacıdır. Bu iş için doğmuş."

Sessizce birkaç metre ilerledik.

Uçuş Lideri, "Bak şimdi, Omon," dedi, "öbür gün Baikonur'a gideceksin. Bu kadar."

Bu sözleri aylardır bekliyordum; ama yine de, içine demir gömülü bir kartopu karın boşluğuma isabet etmiş gibi hissettim.

"Rica ettiğin gibi, çağrı işaretin 'Ra' olarak belirlendi. Zor oldu," dedi Uçuş Lideri, parmağıyla manalı bir şekilde yukarıyı işaret ederek, "ama sonunda başardık. Aşağıda sakın bu konuda bir şey söyleme henüz." Parmağını aşağıya doğru döndürüp hızla indirdi.

Model roket üzerinde yapılan son kontrole sadece izleyici olarak katıldım – öbür çocuklar kontrolü gerçekleştirirlerken, ben duvar kenarındaki bir bankta oturup seyrettim. Kendi sınavımı geçeli bir hafta olmuştu; avluda, tam donanımlı ay gezginini sekiz metreye yüz metrelik bir şeklin etrafında altı dakikada dolaştırmıştım. Ekibin zamanlaması mükemmeldi. Sonra veda fotoğrafı çektirmek için roketin önünde sıra olmuştuk. Fotoğrafı hiç görmedim ama nasıl çıktığını kolaylıkla hayal edebiliyorum: En önde, şişkin kaputuyla Sema Anikin var, elleri ve yüzü motor yağıyla lekelenmiş; onun arkasında, uzun pösteki paltosu ve göğsünde asılı oksijen maskesiyle Ivan Grechko, alüminyum bir bastona yaslanmış duruyor; onun arkasında ise, sıcak tutsun diye sarı ördek yavrularıyla süslü pazen battaniye parçalarıyla yamanmış gümüş renkli uzay giysisi içinde Otto Plucis var – yukarı kaldırıp arkaya ittiği kaskı, kozmik uzayda taş kesmiş bir ibiği andırıyor. Onun da arkasında, Otto'nunkinin tıpatıp aynı bir uzay giysisi içinde Dima Matiushevich duruyor; giysisinin tek farkı, battaniyenin ördek yavruları yerine basit yeşil çizgilerle bezeli olması. Ekibin son üyesi benim ve harp okulu üniformamı giymişim. Benim arkamda, Albay Urchagin elektrikli sandalyesinde oturuyor ve sol tarafında da Uçuş Lideri var.

Fotoğraf çekildikten sonra Uçuş Lideri, "Şimdi, geleneğe uygun olarak yukarı çıkacak ve Kızıl Meydan'da birkaç dakika geçireceğiz," dedi.

Salonu boydan boya geçtik ve küçük demir kapının önünde bir an için duraladık – kısa bir süre sonra üzerinde

gökyüzüne yükseleceğimiz roketin eksiksiz kopyasına son kez göz atmak için oyalandık. Uçuş Lideri yanındaki anahtar destesinden bir anahtar çıkararak duvardaki küçük demir kapıyı açtı ve daha önce gitmediğim bir yere doğru koridor boyunca ilerlemeye koyulduk.

Çeşitli renklerde elektrik telleriyle kaplı taş duvarların arasında zikzak çizerek uzunca bir müddet ilerledik: Koridorda birkaç dönemeç vardı ve kimi zaman tavan o kadar alçalıyordu ki, eğilmek zorunda kalıyorduk. Yol üzerindeki fazla derin olmayan bir girintide kurumuş çiçekler gördüm; yan tarafındaki duvarda da küçük bir tabela vardı ve üzerinde şu kelimeler yazılıydı: "Tam burada, 1932 yılında, Yoldaş Serob Nalbandian bir bahçıvan beliyle alçakça katledildi." Sonra ayaklarımızın altında kırmızı bir yol halısı belirdi, koridor genişlemeye başladı ve nihayet bir merdivenle son buldu.

Merdiven çok yüksekti ve yan tarafında da, tam ortasında dar basamaklar olan bir metre genişliğinde düz bir rampa vardı. Uçuş Lideri'nin Albay Urchagin'in tekerlekli sandalyesini bu rampadan ittiğini görünce, merdivenin neden bu şekilde inşa edilmiş olduğunu anladım. Uçuş Lideri yorulunca, Urchagin el frenini çekti ve bir süre hareketsiz durdular; zaten diğerleri de çok hızlı yürümüyorlardı, özellikle de Ivan'ın yüksek merdivenin üstesinden gelmesi kolay olmadığı için. En nihayet, üzerine armalar kazınmış çift kanatlı ağır bir meşe kapıya ulaştık; Uçuş Lideri, kapıyı başka bir anahtarla açtı ama kapı rutubetten şişmişti ve ben omzumla abanıp bütün gücümle itene kadar da açılmadı.

Gün ışığı gözlerimizi kamaştırdı: Bir kısmımız elini gözlerine siper etti, diğerleri sırtını döndü ve Albay Urchagin de yüzünde o her zamanki hafif tebessümüyle olduğu yerde sakince oturdu. Işığa alışınca, Kremlin duvarının önündeki gri renkli mezar taşlarına bakmakta olduğumuzu anladık.

Tahminimce Lenin Anıtmezarının arka girişinden çıkmış olmalıydık. Başımın üzerinde gökyüzünü görmeyeli çok uzun zaman olmuştu ve kendimi sersemlemiş hissediyordum.

Uçuş Lideri alçak sesle, "Sovyet kozmonotlarımızın her biri," dedi, "bu yerin küçük bir parçasını yanlarında uzaya götürmek için, uçuştan önce buraya, her Sovyet vatandaşı için kutsal olan bu taşlara gelmiştir. Ülkemizin uğraşıları uzun ve zahmetli olmuştur; en başlarda top arabalarından ve makineli tüfeklerden başka hiçbir şey yoktu ve şimdi siz delikanlılar son derece gelişmiş otomatik sistemlerle çalışıyorsunuz," dedikten sonra duraladı ve gözünü kırpmadan, soğuk bir ifadeyle birer birer hepimizin gözlerinin içine baktı, "bütün bunlar, Bamlag Ivanovich ile benim derslerde sizlere anlattığımız, Anavatan tarafından sizlere emanet edilmiş şeyler. Hiç şüphem yok ki, Anavatan toprağında son kez yürürken, her biriniz Kızıl Meydan'ın küçük bir parçasını yanınızda götüreceksiniz ama bununla birlikte, her birinizin hangi parçayı götüreceğini ben bilemem..."

Üstünde doğup büyüdüğümüz gezegenin yüzeyinde sessizce dikiliyorduk. Gündüz vaktiydi. Gökyüzü biraz bulutluydu ve mor köknarların iri dalları da rüzgârda hafif hafif sallanıyordu. Ortalık çiçek kokuyordu. Çanlar saat beşi çalmaya başladı: Uçuş Lideri saatine göz attı ve birkaç dakikamız daha olduğunu söyledi.

Anıtmezarın ana kapısı önündeki basamaklara ilerledik. Görevlerine yeni başlayan ve bizi gördüklerini hiç belli etmeyen iki nöbetçiyle, Spasskaya Kulesi yönünde uzaklaşan üç nöbetçiyi saymazsanız Kızıl Meydan'da kimsecikler yoktu. Gördüğüm ve hissettiğim her şeyi içime sindirerek etrafa bakındım: GUM'un[7] gri duvarları, St. Basil's Katedrali'nin meyve sebze şeklindeki oymaları, Lenin Anıt-

7) GUM (Gosudarstvenny Universalny Magazin): Devlet Satış Mağazaları. SSCB'deki ve dünyadaki en büyük mağazalardan biri. (ç.n.)

mezarı, duvarın ardında olduğunu bildiğim ve tepesinde kızıl bir bayrak olan yeşil kubbe, Tarih Müzesi'nin alınlığı ve kısa bir süre sonra bir Sovyet roketinin demir penisiyle yırtılacağından muhtemelen habersiz, Dünya'ya sırtını dönmüş gibi görünen basık gri gökyüzü.

Uçuş Lideri, "Vakit geldi," dedi.

Herkes ağır ağır Anıtmezar'm arkasına yürüdü. Bir dakika kadar sonra 'LENIN' kelimesinin altında yalnızca Albay Urchagin ve ben kalmıştık. Uçuş Lideri saatine bakıp öksürdü ama Urchagin dedi ki:

"Bir dakika Yoldaş Korgeneral. Omon'a birkaç kelime söylemek istiyorum."

Uçuş Lideri başını salladı ve cilalı mermer köşeyi dönerek uzaklaştı.

Albay, "Buraya gel, oğlum," dedi. Yanına gittim. Kızıl Meydan'ın taş döşeli zeminine iri ve seyrek yağmur damlaları düşmeye başlamıştı. Urchagin elini uzattı ve ben de aynısını yaptım. Elimi tuttu, hafifçe sıktı ve kendine doğru çekti. Eğildim ve kulağıma fısıldamaya başladı. Onu dinlerken, tekerlekli sandalyesinin önündeki basamakların yağmurda gitgide kararışını izledim.

Yoldaş Urchagin, sözcükler arasında uzun uzun duraklayarak yaklaşık iki dakika boyunca konuştu benimle. Susunca elimi bir kez daha sıktı ve sonra da salıverdi.

"Şimdi git ve diğerlerine katıl," dedi.

Anıtmezar'a doğru bir adım attıktan sonra tekrar dönüp sordum:

"Ya siz?"

Yağmur damlaları giderek sıklaşıyordu.

Tekerlekli sandalyenin yan tarafındaki tabanca kılıfına benzer muhafazanın içinden bir şemsiye çıkartarak, "Sorun değil," dedi. "Biraz buralarda dolanacağım."

O akşamüstü Kızıl Meydan'dan yanımda götürdüğüm şey bu oldu: Kararan taş zemin ve tekerlekli sandalyede

otururken siyah bir şemsiyeyi açmaya uğraşan, eski bir askeri ceket giymiş zayıf bir beden.

O akşam yemek oldukça kötüydü: İçinde yıldız şeklinde makarnalar olan bir çorba, çiroz gibi bir tavuk, pilav ve haşlanmış meyve; suyunu içtiğimde genellikle haşlanmış meyvelerin de tamamını yerdim ama bu kez acı ve pörsümüş armuttan bir lokma yediğimde midem bulanmaya başladı ve tabağımı önümden ittim.

12

İçinden kocaman telgraf direklerinin fırladığı kalın sazların arasında pedallı bir sandalda gidiyormuş gibi hissettim kendimi. Pedallı sandal her nedense biraz tuhaf ve alışılmadıktı, pedallar oturma yerinin önünde olacaklarına, sıradan bir bisikletten bozma gibiydi: İki kalın ve uzun yüzgecin arasına, üzerinde 'Sport' yazısı bulunan bir bisiklet iskeleti yerleştirilmişti. Bütün bu sazların ve pedallı sandalın nereden çıktığı ya da benim orada ne işim olduğu hakkında hiçbir fikrim yoktu. Ama bunu pek kafama taktığım da yoktu. Çevremdeki her şey o kadar güzeldi ki, hiç durmadan gezinmek ve bakınmak istiyordum yalnızca; büyük bir ihtimalle ömür boyu böyle dolaşsam sıkılmazdım. Gökyüzü bir harikaydı – ufukta asılı uzun, ince, eflatun renkli bulutlar bir dizi stratejik bombacı gibi duruyordu. Hava sıcaktı; çarkların sudaki şıpırtısı ve batıdaki gök gürlemesinin uzaktan gelen çınlaması duyuluyordu.

Sonra bunun gök gürlemesi olmadığını fark ettim. İçimdeki her şey –ya da çevremdeki her şey– düzenli aralıklarla sarsılıyordu ve başım uğuldamaya başlamıştı. Birbiri ardına gelen her darbede, çevremdeki her şey –nehir, sazlar, başımın üstündeki gökyüzü– biraz daha silikleşiyor gibiydi. Dünya en ince ayrıntılarıyla, evdeki tuvalet kapısının

içeriden göründüğü kadar aşina hale gelmeye başlıyordu ve bisikletin artık su yüzeyinde ya da sazlarla çevrili değil de, beni çevremdeki her şeyden ayıran saydam bir kürenin içinde olduğunu fark ettiğim ana kadar, her şey çok çabuk olup bitiyordu. Kürenin çeperi her darbede daha da kalınlaşıp katılaşıyordu; giderek daha az ışık geçiriyor ve nihayet bütünüyle karanlığa gömülüyordu. Ardından, başımın üstündeki gökyüzü yerini bir tavana bıraktı ve cılız bir elektrik ışığı belirdi; duvarlar şekil değiştirmeye, üzerime üzerime gelmeye ve kıvrılıp katlanarak bardaklarla, teneke kutularla ve diğer eşyalarla dolu raflar oluşturmaya başladılar. Sonra, dünyanın ritmik sarsıntısı en başından beri olduğu şey haline geldi – bir telefon zili.

Gidonu sıkı sıkı kavramış ve iskelete yapışmış bir halde ay gezgininin içindeki selede oturuyordum; muflonlu bir kaput, kulaklıklı kürk bir başlık ve kürklü botlar giymiştim; bir oksijen maskesi boynumdan atkı gibi sarkıyordu. Zil sesi, yere vidalanmış radyonun yeşil kutusundan geliyordu. Ahizeyi kaldırdım.

Korkunç pes bir ses, "Hangi cehennemdesin, seni lanet olası işe yaramaz bok kafalı seni!" diye ıstıraplı bir tonda gürledi kulağımda. "N'apıyorsun orada, otuz bir mi çekiyorsun?"

"Kim o?"

"Uçuş Kontrol Merkezi Komutanı Albay Khalmuradov. Uyanık mısın?"

"Ne?"

"Siktir git, ne diyor bir de. Hazır ol, kalkışa bir dakika!"

Dehşet içinde dudağımı ısırıp, boştaki elimle direksiyonu yakalamaya çalışırken, "Bir dakika içinde hazırım, efendim!" diye mırıldanarak yanıt verdim.

Ahize "Seni kıçımın kenarı," diye belli belirsiz tısladıktan sonra ciyaklamaya başladı – bana bağıran adam, başka biriyle konuşurken ahizeyi ağzından uzaklaştırmıştı bes-

belli. Sonra telefonda metalik bir çınlama duyuldu; soğuk ve ruhsuz ama kuvvetli bir Ukrayna aksanıyla konuşan başka bir ses duydum:

"Elli dokuz... Elli sekiz..."

Adamı deliler gibi haykırmaya ya da küfürler savurmaya sevk edecek denli kuvvetli bir utanç ve buhran içindeydim; az kalsın dönüşü olmayan bir hata yapacak olduğum düşüncesi başka her şeyin önüne geçmişti. Kulaklarımda patlayan rakamları takip ederken, neler olduğunu hatırlamaya çalıştım ve aslında o kadar da kötü bir şey yapmış olmamın mümkün olmadığını anladım. Bütün hatırlayabildiğim, iştahım aniden kaçtıktan sonra haşlanmış meyve tabağını ağzımdan indirip masadan kalktığımdı. Sonrasına ilişkin hatırladığım tek şey ise, telefonun çaldığı ve yanıt vermem gerektiğiydi.

"Otuz üç..."

Ay gezgininin tam donanımlı olduğunu fark ettim. Eskiden hep bomboş duran raflar tıka basa doldurulmuştu – en alt rafta, pırıltılı vazelinle kaplanmış Çin malı 'Çin Seddi' tuzlama sığır eti kutuları vardı; üst rafta bir harita muhafazası, bir kupa, bir konserve açacağı ve kılıf içinde bir tabanca vardı, ayrıca her şey tel kafesle güvenlik altına alınmıştı. Üzerinde "Yanıcı Madde" yazan bir oksijen tüpü sol kalçama dayalıydı ve sağ kalçama da, duvardaki küçük elektrik lambasının ışığını yansıtan alüminyum bir süt güğümü yaslanmıştı. Lambanın altında iki siyah daireyle işaretlenmiş bir Ay haritası asılıydı: Aşağıdaki dairenin altında "İniş Alanı" yazılıydı. Haritanın yanında, ipe asılı kırmızı bir fosforlu kalem vardı.

"On altı..."

İki gözetleme deliğinin arkası tamamen karanlıktı – zaten başka türlü olmasını beklemeyemezdim; çünkü ay gezgini roket başlığının altında kalıyordu.

"Dokuz... Sekiz..."

Yoldaş Urchagin'in sözlerini hatırladım: "Geri sayımın bu son saniyeleri, tarihin milyonlarca televizyon ekranından konuşan sesi değildir de nedir?"

"Üç... İki... Bir... Ateşle."

Epey altımda bir yerlerde, her geçen saniye daha da şiddetlenerek, çok geçmeden tasavvur edilemeyecek boyutlara ulaşan gümbürtü ve patlamalar duydum, yüzlerce balyoz roketin demir gövdesini dövüyordu sanki. Sonra sarsıntı başladı ve kafamı önümdeki duvara birkaç kez çarptım – eğer kürk başlık olmasaydı beynim patlardı herhalde. Birkaç kutu tuzlama sığır eti yere düştü ve sonra her şey birdenbire öyle keskin bir açıyla devrildi ki, bir an için parçalanacağız sandım – ve ertesi an, hâlâ kulağıma bastırmakta olduğum telefon ahizesinde uzaklardan gelen bir ses duyuldu:

"Omon! Uçuyorsun!"

Aldığım dersleri hatırlayarak, uzaya ilk fırlatıldığında Gagarin'in yapmış olduğu gibi, "Kalktık," diye bağırdım.

Sarsıntı, hızını iyice almış bir trende hissedilen türden titreşimlere dönüşürken, patlamalar güçlü ve düzenli bir gümbürtü halini aldı. Ahizeyi yerine koyar koymaz telefon yeniden çaldı.

"Omon, iyi misin?"

Sema Anikin'in sesiydi bu; arka planda ise başka bir ses uçuşun ilk aşaması hakkında tekdüze bir şekilde bilgi naklediyordu.

"İyiyim," dedim. "Ama biz niçin... Ha, anladım..."

"Öylesine derin bir uykuya dalmıştın ki, kalkışı ertelemek zorunda kalacaklar sandık. Her şey saniyesi saniyesine hesaplanmıştı. Yörüngenin doğru olması buna bağlı. Hatta rampaya asker bile gönderdiler, o da seni uyandırmak için roket başlığını tekmeledi. Radyodan da sana sesleniyorlardı ha bire."

"Ya!"

Birkaç saniye sessiz kaldık.

Sema, "Dinle," diye başladı yeniden, "Yalnızca dört dakikam var, hatta daha bile az. Ondan sonra ilk kademeyi ayırmam gerekiyor. Hepimiz birbirimizle vedalaştık, bir sen kaldın... Konuşmak için son şansımız bu."

Söylenecek doğru kelimeleri bulamıyordum; tek hissettiğim utanç ve halsizlikti.

Sema bana bir kez daha seslendi: "Omon!"

"Evet, Sema," dedim, "Seni duyuyorum. Uçuyoruz, anlıyor musun?"

"Evet," dedi.

Bu sorunun ne kadar saçma ve küstahça olduğunun farkına vararak, "Kendini nasıl hissediyorsun?" diye sordum.

"Ben iyiyim. Senden n'aber?"

"Ben de iyiyim. Ne görüyorsun?"

"Hiçbir şey. Dışarısını görmek mümkün değil. Bu gürültü dayanılır gibi değil. Ve de sarsıntılar."

"Burada, yukarıda da öyle," dedim ve sesimi kestim.

Sema, "Tamam," dedi, "benim zamanım doldu. Baksana! Ay'a indiğinde beni düşün tamam mı?"

"Tabii ki," dedim.

"Sema adında bi herif olduğunu hatırlasan yeter. İlk kademe. Söz mü?"

"Söz."

"Oraya gidip işi bitirmelisin, duyuyor musun beni?"

"Evet."

"Zaman doldu. Hoşça kal."

"Hoşça kal, Sema."

Ahizede boğuk tıkırtılar oldu ve parazitlerin arasından, en sevdiği şarkıyı söyleyen Sema'nın güçlü ve berrak sesini duydum.

"O-oo, Afrika'da bunun kadar uzun bir nehir var... O-oo, Afrika'da bunun kadar yüksek bir dağ var... O-oo, timsahlar ve suaygırları... O-oo, maymunlar ve gergedanlar... O-oo... Ah-ah-ah-ah..."

"Gergedanlar" sözcüğünü söylerken, bir muşamba parçasının yırtılışını andıran bir çatırtı oldu ve bir dakika sonra da kısa bip sesleri kalmıştı yalnızca; ama bundan bir saniye önce –eğer hayal görmediysem– Sema'nın şarkısı bir çığlığa dönüşmüştü. Bir sarsıntı daha oldu; sırtım tavana çarptı ve ahizeyi düşürdüm. Motorların gümbürtüsündeki değişimden ikinci kademenin ateşlendiğini anladım. Sema için en feci şey herhalde motoru çalıştırmak olmuştu. Bunun nasıl bir şey olduğunu gözümde canlandırdım – roket borularının devasa genişlikteki ağızlarının bir saniye sonra vahşice canlanacaklarım bile bile güvenlik camını kırarak, kırmızı düğmeye basmak. Sonra Ivan'ı hatırladım ve tekrar ahizeye sarıldım ama hâlâ bipliyordu. Telefonun mandalına birkaç kez bastım ve bağırdım:

"Ivan! Ivan! Beni duyabiliyor musun?"

"Ne var?" dediğini duydum nihayet.

"Sema, o..."

"Evet," dedi, "her şeyi duydum."

"Sen ne zaman gidiyorsun?"

"Yedi dakika içinde," dedi. "Şu anda ne düşündüğümü biliyor musun?"

"Ne?"

"Çocukken nasıl güvercin yakaladığımı hatırlayıverdim birden. Bilirsin, o büyük sandığı alır, altına ekmek kırıntıları serpiştirirdik. Diklemesine yerleştirdiğimiz sandığın üst kenarını, ucuna yaklaşık on metrelik ip bağladığımız bir çubuğa yaslardık. Sonra da çalıların arasına ya da bir bankın arkasına saklanır ve güvercinin teki sandığın altına girince ipi çekiverirdik. Sandık güvercinin üstüne düşerdi."

"Doğru," dedim. "Biz de aynısını yapardık."

"Ve hatırlar mısın, sandık üstüne düştüğünde güvercin uçmaya çalışır ve kanatlarını sandığın kenarlarına çarpardı; hatta bu yüzden sandık zıp zıp zıplardı."

"Hatırlıyorum," dedim.

Ivan başka bir şey söylemedi.

Bu arada hava epeyce soğumuştu. Nefes almak da güçleşmişti – her hareketten sonra, sanki yüksek bir merdiven tırmanmışım gibi soluklanmak istiyordum. Nefes almak için oksijen maskesini yüzüme dayamaya başladım.

"Fişek kutularıyla kibrit kükürdünden nasıl bomba yaptığımızı da hatırlıyorum. Sıkı sıkı tıkıştırırsın; yan tarafta küçük bir delik olması gerekir; yanına da birkaç kibrit dizersin..."

"Kozmonot Grechka." Ahizedeki pes ses, uçuş başlamadan evvel beni sövüp sayarak uyandıran kişiye aitti. "Hazırlan."

Ivan isteksiz bir sesle, "Emredersiniz, efendim," diye yanıtladı. "Sonra onları iplikle bağlardın – iplik bollaşabileceği için izolasyon bandı daha iyi iş görür. Eğer yere düşmeden patlasın diye onu pencereden atmak istersen, mesela yedinci kattan, o zaman dört kibrite ihtiyacın vardır. Sonra da..."

Pes ses, "Kes şunu," dedi. "Oksijen maskeni tak."

"Emredersiniz, efendim. Sonuncusunu kutuyla değil de, bir sigara izmaritiyle yakarsın, en iyi yöntem budur. Yoksa onları delikten uzaklaştırabilirsin."

Bundan sonra parazitten başka hiçbir şey duymadım. Sonra yeniden duvara çarptım ve ahizede kısa bip sesleri duyuldu. Üçüncü kademe ateşlenmişti. Gariptir ama, dostum Ivan'ın az önce kırk beş kilometre yükseklikte –her zamanki gibi gösterişsiz ve alçakgönüllü bir şekilde– bu hayattan ayrılmış olduğu gerçeği beni etkilememişti. Hiç üzüntü duymadım; tam tersine, tuhaf bir coşku ve rahatlama hissettim.

Birdenbire, bilincimi yitirmekte olduğumu anladım. Yani, bilincimi yitirdiğimde değil, yeniden kazandığımda fark ettim. Bir saniye önce kulağıma götürmüş olduğum ahize şimdi yerde duruyordu; kulaklarım çınlıyordu ve

tavanın altındaki selemden yere doğru aval aval bakıyordum. Oksijen maskesi bir dakika önce boynumda bir atkı gibi asılıydı – oysa şimdi, ben kendime gelmek için kafamı sallamaya çalışırken, maske ahizenin yanında, yerde duruyordu. Oksijene ihtiyacım olduğunu fark edince uzanıp maskeyi aldım ve ağzıma götürdüm – kendimi anında daha iyi hissettim; çok üşüdüğümü fark edebiliyordum. Muflonlu kaputumun bütün düğmelerini ilikleyerek yakalarımı kaldırdım ve kürk başlığımın kulaklıklarını indirdim. Roket hafifçe sarsılıyordu. Uyumak istiyordum ve bunun iyi bir fikir olmadığını bilmeme rağmen karşı koyamadım – ellerimi gidona koydum ve gözlerimi kapadım.

Ay'ı düşledim – çocukluğumuzda Mitiok'un onu çizdiği haliyle: Siyah bir gökyüzü, açık sarı renkli kraterler ve uzaktaki sıradağlar. Ufukta alevler içinde asılı duran güneş küresine doğru yavaş ve sakince yürüyen bir ayı, ön pençelerini ağızlığının önüne doğru uzatmıştı: Göğsünde, altın Sovyetler Birliği Kahramanlık yıldızı ve acıklı bir tebessümle kıvrılmış ağzının kenarında da kurumuş kan damlaları vardı. Birdenbire durdu ve yüzünü bana çevirdi. Beni izlediğini hissettim ve hareketsiz mavi gözlerine bakmak için başımı kaldırdım.

Ayı alçak sesle, "Ben ve bütün bu dünya, birinin kafasından geçmekte olan bir düşünceden başka bir şey değiliz," dedi.

Uyandım. Her şey çok sessizdi. Bilincimin bir bölümünün dış dünyayla bağlantı kurduğu çok açıktı ve bu ani sessizlik, gürültüyle çalmaya başlayan bir çalar saat gibi etkilemişti beni. Eğilip duvardaki gözetleme deliklerinden baktım. Roket başlığı roketten çoktan ayrılmıştı ve Dünya gözlerimin önünde duruyordu.

Ne zamandır uyumakta olduğumu anlamaya çalıştım ama tam olarak çıkaramadım. En az birkaç saat geçmiş olmalıydı, çünkü şimdiden karnım acıkmıştı. Üst raftaki

nesneleri araştırmaya başladım – orada bir konserve açacağı gördüğümü sanıyordum ama artık yoktu. Sarsıntıyla yere düşmüş olması gerektiğine karar verdim ve etrafa bakınmaya başladım ama tam o sırada telefon çaldı.

"Alo!"

"Bekle, Ra. Omon, beni duyabiliyor misin?"

"Evet, Yoldaş Uçuş Lideri."

"Şimdilik her şey iyi gidiyor gibi. Yalnızca bir tek zorlu an yaşadık, o da uzakölçer arıza yaptığında oldu. Aslında arıza yaptığı filan yoktu, anlarsın ya, bir diğer paralel sistem çalıştırılınca, uzakölçer işlevini gerçekleştiremedi. Hatta birkaç dakikalığına kontrolü bile yitirdiler. Nefes almakta güçlük çektiğin zaman oldu bu, hatırlıyor musun?"

Tuhaf bir şekilde konuşuyordu, aceleci ve telaşlıydı. Bir an için sarhoş olduğundan şüphelendiysem de, muhtemelen çok sinirli olduğunda karar kıldım.

"Herkesi fena korkuttun, Omon. Öyle uyuyarak yani. Neredeyse kalkışı ertelemek zorunda kalacaktık."

"Özür dilerim, Yoldaş Uçuş Lideri."

"Boş ver, boş ver. Senin hatan değil. Baikonur'a götürmeden önce sana çok ilaç yüklemişler, hepsi bu. Şimdilik her şey gayet iyi gidiyor."

"Şu anda neredeyim?"

"Çoktan esas yörüngene girdin bile. Ay'a doğru uçuyorsun. Dünya yörüngesinden çıkarken de mi uyudun yoksa?"

"Öyle olmalı. Yani siz, Otto'nun çoktan..."

"Evet, Otto gitti bile. Eminim roket başlığının ayrıldığını görebiliyorsundur. Ama fazladan iki dönüş yapmanız gerekti. Otto ilk önce korkuya kapıldı. Roketleri bir türlü ateşleyemedi. Ödleklik ettiğini sandık ama çocuk sonradan kendini toparladı... Her neyse, sana selam söyledi."

"Ya Dima?"

"Ne olmuş Dima'ya? Dima'nin bir şeyi yok. Otomatik iniş sistemi uçuşun ataletli bölümünde kullanılmaz. Gerçi

hâlâ yapması gereken düzeltmeler var... Matiushevich, bizi duyabiliyor musun?"

Dima'nın ahizedeki sesi, "Evet, efendim," dedi.

"Tamam, sen şimdilik dinlen," dedi Uçuş Lideri. "Yarın saat 15:00'de yörünge düzeltmesi için hazır ol. Tamam."

Ahizeyi yerine koydum ve Dünya'nın mavi yarım dairesine bakmak için gözlerimi deliklere yapıştırdım. Gezegenimizin uzaydan görünüşünün bütün kozmonotları nasıl hayretler içinde bıraktığını sıklıkla okurdum. Yazılarında, inanılmaz güzellikte bir çeşit buğulu etkiden, karanlık taraftaki şehirlerin parlak elektrik ışıklarının onlara devasa şenlik ateşlerini hatırlattığından ve aydınlık taraftaki nehirleri bile nasıl görebildiklerinden söz ederlerdi – neyse, hiçbiri doğru değil. Dünya'nın uzaydan görünen hali, okullarda kullanılan büyük dünya kürelerini andırıyor daha çok, gaz maskesinin buğulanmış camlarından bakarken gördüğümü hatırladığım gibi. Biraz sonra manzaradan sıkılmıştım; başımı mümkün olduğunca rahat bir şekilde kollarımın üzerine koyarak yeniden uykuya daldım.

Uyandığımda, Dünya artık görünmüyordu. Gözetleme deliklerinden tek görebildiğim, merceklerin bulanıklaştırdığı uzak ve ulaşılamaz yıldızların beyaz benekleriydi. Dondurucu boşlukta bütünüyle desteksiz olarak asılı duran devasa ve muazzam derecede sıcak bir kürenin varlığını hayal ettim; en yakın yıldızlardan, var olduklarından başka haklarında hiçbir şey bilmediğimiz ve hatta bunun bile kesin olmadığı o küçücük parıldayan noktalardan milyarlarca kilometre uzaktaydı; o yıldızların var oldukları bile kesin değildir, çünkü ışığı bütün yönlerde yol almaya devam ederken bir yıldız ölebilir. Uzaydaki bütün hareketleri önceden belirlendiği ve tesadüfi karşılaşmalara imkân tanımayan mekanik yasalarına tabi oldukları için berbat ve anlamsız bir hayat sürdüklerinden başka, yıldızlarla ilgili hiçbir şey bilmiyoruz demek ki. Ama diğer taraftan,

düşündüm ki, biz insanlar sürekli birbirimizle karşılaşıyor, gülüyor, birbirimizin omzuna vuruyor ve veda ediyor gibi görünsek de, yine de bilincimizin ara sıra ürkek bir bakış attığı özel bir boyut var; aşağısı ya da yukarısı, dünü ya da yarını bulunmayan, birbirimize yaklaşma, hatta irademizi kullanma ve yazgımızı değiştirme umudu bile olmayan bir boşlukta bizim de hemen hiç hareket etmeden asılı durduğumuz bir boyut; diğerlerine ne olduğunu titrekçe parlayarak bize ulaşan aldatıcı ışıktan anlarız ve bütün ömrümüzü, kaynağının varlığı çok uzun süre önce sona ermiş bile olsa, ışık dediğimiz şeye doğru yolculuk ederek geçiririz. Ve ben, diye düşündüm, sloganlarda işçi ve köylüler, asker ve aydınlar olarak adlandırılan kalabalıkların üzerinden uçacağım o ana doğru yolculuk etmekteydim hayatım boyunca ve şimdi, kaderin ve yörüngenin görünmez ipliklerinin ucunda asılıyım işte görkemli karanlıkta – ve şimdi görüyorum ki, dairesel bir demiryolunda hiç durmadan dönüp duran bir cezaevi vagonunda müebbet hapis cezası çekmekle, bir gökcismi olmak arasında pek de fark yok.

13

Saniyede iki buçuk kilometre hızla uzayda yolculuk ediyorduk ve uçuşun ataletli bölümü yaklaşık üç gün sürdüğü halde en az bir haftadır uçuyormuş gibi hissediyordum kendimi. Belki de gözetleme deliklerinin önünden güneş her gün birkaç defa geçtiği için öyle geliyordu bana ve her defasında inanılmaz güzellikte bir gündoğumu ve günbatımı izleme imkânım oluyordu.

Koskoca roketten geriye yalnızca ay modülü kalmıştı şimdi. Modül, doğrultma ve frenleme kademesinden oluşuyordu; içinde Dima Matiushevich vardı ve platformunda

da iniş aracı, yani ay gezgini duruyordu. Roket başlığı yakıttan tasarruf etmek amacıyla dünya yörüngesinden çıkmadan evvel atılmıştı ve ay gezgininin gövdesinin dışında sadece uzay vardı artık. Ay modülü geri geri uçuyordu ve tabiri caizse, ana roketi Ay'ı nişan almış gibiydi; Lubyanka binasının kendi halindeki asansörü, yeraltına inmeye yarayan bir mekanizma olmaktan çıkıp yeryüzüne çıkmayı sağlayan bir araca dönüştüğünde olduğu gibi, ona karşı olan hislerim de zamanla değişti.

Başlangıçta, ay modülü Dünya üzerinde yükseldikçe yükseldi. Sonra belli bir noktada, Ay'a doğru düşmekte olduğu yavaş yavaş kesinlik kazandı. Ama bir farklılık vardı. Asansörle inerken de, çıkarken de başım yukarıdaydı, oysa dünya yörüngesinden tepetaklak fırlamıştım. Kalkıştan ancak bir iki gün sonra başım yukarı dönük halde buldum kendimi; bisikletimin gidonunu sıkı sıkı tutarak ve var olmayan tekerleklerinin Ay'la sessizce çarpışmasını bekleyerek, gittikçe artan bir hızla kapkara bir kuyudan aşağı düşüyordum.

O sıralar yapacak hiçbir işim olmadığından, bütün bu düşünceler için vaktim vardı. Sık sık Dima'yla konuşmak geliyordu içimden ama o hep karmaşık yörünge düzeltme işlemleriyle meşguldü. Bazen ahizeyi kaldırır ve Uçuş Kontrol Merkezi'ndeki mühendislerle yaptığı anlaşılmaz konuşmalara kulak verirdim:

"Kırk üç derece... Elli yedi... Saptın..."

Bu konuşmaları bir müddet daha dinledim, sonra da umudumu kestim. Anlayabildiğim kadarıyla Dima'nın asıl vazifesi Güneş'i ve Ay'ı optik birer aygıtta tutarak birtakım ölçümler yapmak ve sonucu dünyaya iletmekti; dünyada, fiili yörüngeyi planlanan yörüngeyle karşılaştırarak, motorlardan istenen düzeltici itişin süresini hesaplıyorlardı. Selemde birkaç kez sertçe sarsıldığıma bakılırsa, Dima işinin üstesinden geliyordu anlaşılan.

Sarsıntılar durunca, yarım saat kadar bekledim ve ahizeyi kaldırıp onu aradım:

"Alo! Dima!"

Her zamanki soğuk tavrıyla, "Evet, seni duyuyorum," dedi.

"Yörüngeyi düzelttin mi yani?"

"Öyle görünüyor."

"Zor oldu mu?"

"Fena değildi," diye yanıtladı.

"Söylesene," dedim, "tüm bunları nereden öğrendin sen? Bütün o dereceler filan? Derslerde bunlardan hiçbirini görmedik."

"Stratejik roket müfrezesinde iki yıl görev yaptım," dedi. "Kumanda sistemi oldukça benziyor, tek fark yıldızları kullanıyor olmak. Hiç radyo bağlantısı olmadan – her şeyi bir hesap makinesiyle kendin hallediyorsun. Hata yaptın mı geberdin demektir."

"Ya hata yapmazsan?"

Dima buna yanıt vermedi.

"Görevlerin nelerdi?"

"Harekat Subayı'ydım. Sonra da Strateji Subayı oldum."

"Bunun anlamı ne?"

"Karmaşık bir şey değil. Eğer taktik harekat roketindeysen, Harekat Subayı'sındır. Eğer stratejik bir roketteysen de Strateji Subayı'sındır."

"Zor mudur?"

"Fena değildir. Sivil dünyada bekçi olarak çalışmak gibi bir şey. Rokette yirmi dört saatlik görev ve sonra da üç gün dinlenme."

"Demek saçların bu yüzden ağardı... Sanırım hepiniz kır saçlısınızdır."

Dima buna da yanıt vermedi.

"Sorumluluk yüzünden, değil mi?"

"Hayır. Daha ziyade eğitim uçuşları."

"Hangi eğitim uçuşları? Ha – *Izvestiya*'nın arka sayfasında küçük puntolarla, Pasifik Okyanusu'nun şu şu bölgelerinde denize açılmak yasaktır, diye yazdıkları zamanlarda, öyle değil mi?"

"Doğru."

"Sık sık eğitim uçuşu yaparlar mı?"

"Belli olmaz ama her ay çöp çekersin. Bütün filo, yılda on iki kere. Yirmi dört kişi birden. Heriflerin saçlarını ağartan bu işte."

"Ya çöp çekmek istemezsen?"

"Çöp çekmek yalnızca bir tabir. Aslında, eğitim uçuşundan önce Siyasi Eğitmen Yardımcısı herkese bir zarf verir. Çekeceğin çöp zaten o zarfın içindedir."

"Eğer kısa çöpü çekersen, kabul etmeyebilir misin?"

"Birincisi, kısa değil uzun bir çöptür o. Ve ikincisi de, hayır. Tek yapabileceğin, kozmonot müfrezesi için bir başvuru yazmaktır. Ama gerçekten de şanslı olman gerekir."

"Şanslı çok insan var mı?"

"Hiç saymadım. Ben şanslıydım."

Dima, pek kibar sayılmayacak bir şekilde sık sık duralayarak, istemeye istemeye yanıtladı sorularımı. Aklıma soracak başka hiçbir şey gelmediği için ahizeyi yerine koydum.

Frenlemeye sadece birkaç dakika kala, onunla konuşmak için bir girişimde daha bulundum. İtiraf etmek bana utanç veriyor ama arsız merakıma yenik düşmüştüm – Dima değişir miydi acaba, şeyden önce?.. Son konuşmamızdaki kadar ketum olup olmayacağını öğrenmek istedim; ya da uçuşunun sona ermek üzere olmasının onu biraz daha konuşkan yapıp yapmayacağını. Ahizeyi alıp ona seslendim.

"Dima! Benim, Omon. Telefonu al."

Aldığım yanıt şöyleydi:

"Dinle, beni iki dakika sonra ara! Eğer radyon çalışıyorsa, hemen aç onu!"

Dima telefonu kapattı. Sesi heyecanlıydı ve ben de radyoda bizden söz ettiklerini düşündüm. Ama Radyo Bikın müzik yayınlıyordu – tam açtığım sırada, bir synthesizer çınlamasının sonunu yakaladım; program sona ermekteydi ve birkaç saniye sonra da sessiz bir ara oldu. Sonra saat gongu duyuldu ve Moskova adında bir yerde saatin öğleden sonra iki olduğunu öğrendim. Biraz bekledikten sonra ahizeyi kaldırdım.

Dima heyecanla, "Duydun mu?" diye sordu.

"Evet," dedim, "ama yalnızca en sonunu."

"Ama tanıdın, değil mi?"

"Hayır," dedim.

"Pink Floyd'du. 'One of These Days'."

Şaşkınlıkla, "Emekçiler nasıl olmuş da bu şarkıyı istemişler?" diye sordum.

Dima, "Tabii ki istememişler," dedi. "'Bilimsel Yaşam' programının jenerik müziği o. 'Meddle' albümünden. Katıksız underground."

"Pink Floyd'u sevdiğini mi söylemek istiyorsun yani?"

"Ben mi? Ben onların hayranıyım. Bütün albümleri vardı bende. Onlar hakkında sen ne düşünüyorsun?"

Dima'nın bu kadar istekle konuştuğunu ilk defa görüyordum.

"Genel olarak fena değiller," dedim. "Ama her yaptıkları değil. Kapağında inek olan şu albümleri var ya."

"'Atom Heart Mother'," dedi Dima.

"O albümü severim. Hatırladığım bir tane daha var – kapağında bir avluda otururken göründükleri bir double albüm; ve duvarda da onları aynı avluda otururken gösteren bir resim vardır..."

"'Ummagumma'."

"Olabilir. Bence buna müzik denemez."

Pes bir ses, "Doğru! Müzik değil o, pislik!" diye gürledi ahizede, biz de birkaç saniye için sesimizi kestik.

Nihayet tekrar konuştuğunda, "Yanlışın var," dedi Dima. "Albümün sonunda 'Saucerful of Secrets'ın yeni bir yorumu yer alır. 'Nice Pair'dekinden daha farklı bir renkte. Şarkıyı söyleyen de farklıdır üstelik."

Bunu unutmuştum.

"'Atom Heart Mother'ın en çok nesini seviyorsun?" diye sordu Dima.

"Plağın ikinci yüzünde iki şarkı vardır. Biri sakin, yalnızca gitar, öbüründe ise orkestra çalar. Sonu çok iyidir – tam ta-ta ta-ta ta-ta ta-ta tam-taram tra-ta-ta..."

"Biliyorum," dedi Dima. "'Summer Sixty-Eight'. Ve sakin şarkı da, 'If'."

"Olabilir," dedim. "Peki, en sevdiğin plak hangisi?"

Dima, "En sevdiğim diyebileceğim bir plak yok," dedi gururla. "Sevdiğim plaklar değil, müzik. 'Meddle'ın ilk şarkısını severim mesela. Yankı hakkında olanı. Her dinlediğimde ağlatır beni. O şarkıyı sözlük yardımıyla tercüme etmiştim. 'Overhead the Albatross pa-ra-ram, pa-ram... And help me understand the best I can...'"

Dima içini çekti ve sessizliğe gömüldü.

"İngilizcen çok iyi," dedim.

"Evet, roket tümeninde de aynı şeyi söylemişlerdi. Siyasi Eğitmen Yardımcısı söylemişti. Ama sorun bu değil. Bir türlü bulamadığım bir plak vardı. Son iznimde sırf onu aramak için Moskova'ya gittim ve yanımda dört yüz ruble götürdüm. Her yere sordum ama kimse adını bile duymamıştı."

"Hangi plaktı o?"

"Bilmezsin. Bir film müziği. 'Zabriskie Point'ti adı."

"Ah," dedim, "bende vardı o. Plağı değil de kasedi. Aslında bir özelliği yoktu... Dima, niçin sessizleştin? Hey, Dima!"

Dima'nın sorusu gelmeden önce ahize uzun süre çatırdadı.

"Nasıl bir şey?" diye sordu.

"Nasıl anlatsam," dedim. "'More'u dinlemiş miydin?"

"Tabii ki."

"Ona benziyor. Tek fark, şarkı söylememeleri. Bildik bir soundtrack. Eğer 'More'u dinlediysen, onu da dinlediğini varsayabilirsin. Tipik Pinky – saksofon, synthesizer. Albümün ikinci yüzü..."

Telefonda bir bip sesi duyuldu ve kafatasımın içi Khalmuradov'un gürlemesiyle doldu:

"Ra, yanıt ver! Ne kaynatıyorsunuz orada öyle, bok herifler? Yapacak işiniz yok mu? Yumuşak iniş için otomatik sistemi hazırla!"

Dima isteksizce, "Otomatik sistem hazır!" diye yanıtladı.

"Öyleyse, frenleme motorunun eksenini ay dikeyine göre ayarlamaya başla!"

"Tamam."

Ay gezgininin gözetleme deliklerinden uzaya göz attım ve Ay'ın iyice yaklaştığını gördüm. Gözlerimin önündeki manzaranın üst yarısı siyah değil de mavi olsaydı, Ukrayna bayrağının neredeyse aynısı olacaktı. Telefon çaldı. Ahizeyi kaldırdım, ancak yine Khalmuradov'du.

"Dikkat! Üçe kadar sayınca frenleme motorunu radyoaltimetre kumandasıyla çalıştır!"

"Anlaşıldı," diye karşılık verdi Dima.

"Bir... İki..."

Telefonu hemen kapattım.

Motor ateşlendi ve kesik kesik çalışmaya başladı. Yaklaşık yirmi dakika sonra aniden omzum duvara savruldu, ardından da sırtım tavana çarptı ve her taraf dayanılmaz derecede gürültülü bir çarpışmayla sarsıldı; Dima'nın veda etmeden ölümsüzlüğe göçmüş olduğunu anladım. Ama

kırılmış değildim – son konuşmamız haricinde hep suskun ve çekingen olmuştu; ve içimden bir ses, kıtalararası balistik füzesinin sepetinde günler boyu oturunca, bir daha merhaba demesine ya da veda etmesine hiç gerek kalmadığını anlamış olduğunu söylüyordu.

İnişin farkına varmadım. Sarsıntı ve gümbürtüler birdenbire duruverdi ve gözetleme deliklerinden bakınca, uçuştan önce gördüğüm zifiri karanlığın aynısını gördüm. İlk önce, bir şeylerin ters gittiğini sandım; ama ardından, plana göre Ay'a ay gecesi sırasında inmem gerektiğini hatırladım.

Bir süre, neyi beklediğimi bilmeden bekledim. Ansızın telefon çaldı.

Telefondaki ses, "Benim, Khalmuradov," dedi. "Her şey yolunda mı?"

"Evet komutanım, Yoldaş Albay."

"Uzakölçer bir dakika içinde harekete geçirilecek ve kılavuz raylar indirilecek," dedi. "Yüzeye inecek ve rapor vereceksin. Ama frenleri kullan, anlıyor musun?"

Sonra ahizeyi ağzından uzaklaştırarak, daha sakin bir sesle ekledi:

"Hun-der-ground'muş. Bak sen şu piçe."

Ay gezgini sallandı ve dışarıdan boğuk bir pat sesi geldi.

Khalmuradov, "İleri," dedi.

Muhtemelen görevimin en zor kısmı buydu – iniş modülünden çıkarak, ay yüzeyine indirilmiş iki daracık kılavuz ray üzerinden aşağı doğru ilerlemem gerekiyordu. Ay gezgininin tekerleklerindeki flanşlara uyması için, kılavuz raylara özel yivler yapılmıştı ve kayıp düşmek olanaksızdı; ama yine de kılavuz raylardan birinin bir kaya parçasına denk gelme riski vardı ki, böyle bir durumda ay gezgini yan yatıp devrilebilirdi. Pedalları birkaç kez çevirdim ve koca aracın ileri doğru hareketlenerek, kendi momentiyle ilerlemeye başladığını hissettim. Fren yaptım ama atalet

kuvveti çok büyüktü ve ay gezgini aşağı doğru sürüklendi. Ansızın madeni bir ses duyuldu ve fren boşaldı. Pedalları birkaç kez korkunç bir hızla geri çevirdim ama ay gezgini karşı konulmaz bir şekilde ileri fırladı, iki yana sallandı ve sekiz tekerleğinin birden üstünde, dengeli bir şekilde durdu.

Ay'daydım. Ama bu konuda hiçbir şey hissetmiyordum; dişli çarktan kurtulan zinciri yerine nasıl takacağımı düşünüyordum. Nihayet başardığımda, telefon çaldı. Uçuş Lideri arıyordu. Sesi içten ve resmiydi.

"Yoldaş Krivomazov! Sovyet otomatik uzay istasyonu 'Luna-17B'nin Ay'a yaptığı yumuşak inişten dolayı, burada, Uçuş Kontrol Merkezi'ndeki hava kuvvetlerine bağlı tüm subaylar adına seni kutlarım!"

Patlama sesleri duyunca, şampanya patlattıklarını anladım. Müzik de vardı – marş gibi bir şeydi; ahizedeki çatırtılar neredeyse tamamen bastırdığı için, müziği çok zor duyabiliyordum.

14

Geleceğe yönelik gençlik düşlerim, yaşamın geri kalanıyla tamamen alakasız olan o akşamların sakin hüzünlerinden doğmuştu: Bisikletin yanındadır ve başka birinin kamp ateşinden artakalanların yanı başında çimenlere uzanmışsındır; henüz batmış olan güneşin Batı göğünde bıraktığı mor çizgileri seyrederken, Doğu'da da ilk yıldızları görebilirsin.

Çok şey görmüş geçirmiş değildim ama hoşuma giden pek çok şey vardı. Ay'a yapacağım bir uçuşun, kaçırdığım her şeyi kapsayacağını ve telafi edeceğini düşünüyor, kaçırdıklarımı sonradan yakalamayı umuyordum; hayattaki en iyi şeylerin ancak göz ucuyla görüldüğünü nereden bile-

bilirdim? Çocukken, diğer dünyaların manzarasını hayal ederdim sık sık –solgun bir ışıkla aydınlanmış, kraterlerle kaplı kayalık ovalar; uzaklarda sivri tepeli dağlar, simsiyah bir gökyüzünde parıldayan yıldızlar arasında alev alev yanan devasa bir güneş; metrelerce kalınlıkta kozmik toz tabakaları hayal ederdim, Ay yüzeyinde milyarlarca yıldır hareketsiz duran kayalar getirirdim gözümün önüne– yere eğilip uzay giysimin kalın eldivenleri içindeki parmaklarımla tutup kaldıracağım güne dek, bir kayanın onca yıl aynı yerde hiç hareket etmeden duracağını düşünmek, nedense beni gerçekten de heyecanlandırırdı. Dünya'nın mavi yuvarlağını görmek için başımı nasıl kaldıracağımı düşünürdüm ve yaşantımın bu en önemli dakikası, inanılmaz derecede harika bir şeylerin eşiğinde olduğumu hissettiğim tüm o anlarla birleştirirdi beni.

Oysa öyle anlaşılıyordu ki, zayıf elektrik ışığının nadiren vurduğu dar, karanlık ve havasız bir alanmış Ay; gözetleme deliklerinin işe yaramaz merceklerinden görünenlerse, sonsuz karanlıktan ve başımı gidona dayalı kollarımın üzerine yaslayıp iki büklüm olarak daldığım huzursuz ve rahatsız uykudan ibaretmiş meğer.

Ağır ağır yol alıyordum –günde yaklaşık beş kilometre kadar– ve çevremdeki dünyanın neye benzediği hakkında en ufak bir fikrim bile yoktu. O halde, doğal olarak, bu sonsuz karanlık krallığı muhtemelen hiçbir şeye benzemiyordu zaten – çünkü benden başka, onu bir şeylere benzetebilecek kimse yoktu etrafta ve ben de aküden tasarruf etmek için farları açmamıştım. Altımdaki toprağın yüzeyi belli ki düzdü, çünkü araç sarsıntısız ilerliyordu. Gidonu hiç çeviremiyordum –iniş sırasında sıkışmış olmalıydı– bu yüzden de tek yapmam gereken durmadan pedal çevirmekti. Ama uzaydaki yolculuğum öyle uzun sürmüştü ki, kasvetli düşüncelerin beni alaşağı etmesine izin vermemiştim ve hatta mutlu olmayı bile başarmıştım.

Saatler ve günler geçti. Başımı gidona yaslayıp uyumak için duruyordum sadece. Tuvaleti kullanmak korkunç derecede rahatsız bir şeydi ve bu yüzden de, anaokulunda okuma saati sırasında yapmaya alıştığım gibi son ana kadar beklemeyi tercih ediyordum. Tuzlama sığır eti yavaş yavaş tükeniyor, güğümdeki su da giderek azalıyordu; önümdeki haritanın üzerindeki kırmızı çizgiyi her akşam bir santim daha uzatıyordum ve çizginin sona ermesi gereken küçük siyah daire gittikçe biraz daha yaklaşıyordu. Daire, metro istasyonunun sembolüne benziyordu; bir adı olmaması canımı sıktığı için yanına bir tane yazmıştım – 'Zabriskie Point'.

Sağ elimle muflonlu kaputumun cebindeki nikel kaplama topuzu sıkarak, teneke kutulardan birinin 'Çin Seddi' yazan etiketine dalıp gitmiştim bir saattir. Uzak Çin çayırlarında esen ılık rüzgârların hayalini görüyordum ve yerdeki telefonun can sıkıcı çalışıyla pek alakadar olmamıştım ama bir müddet sonra açtım.

"Yanıt ver, Ra! Telefonu niye açmıyorsun? Niçin hareket etmiyoruz? Uzakölçer sayesinde her şeyi buradan görebiliyorum."

"Dinleniyorum, Yoldaş Uçuş Lideri."

"Göstergede ne yazdığını bildir!"

Küçük çelik silindirin ağzındaki rakamlara göz attım.

"Otuz iki kilometre yedi yüz metre."

"Şimdi ışığı söndür ve dinle. Buradaki haritaya bakılırsa, çok yaklaşmış olduğun görülüyor."

Bir tüfek namlusu gibi haritadan bana bakan küçük siyah daireye varmak için önümde daha çok yol olduğunu bilmeme karşın, kalbimin sıkıştığını hissettim.

"Neye yakınım?"

"'Luna-17B'nin iniş modülüne."

"Ama 'Luna-17B' benim," dedim.

"Boş ver, onlar da öyleydi."

Yine sarhoştu sanki. Ama neden bahsettiğini anlamıştım. Ay'dan toprak almak üzere gönderilmiş keşif seferinden söz ediyordu; o zaman iki kozmonot Ay'a iniş yapmıştı: Pasiuk Drach ve Zurab Pratsvania. Beş yüz gram toprağı dünyaya göndermek için yanlarındaki küçük roketi kullanmışlar; sonra da Ay yüzeyinde bir buçuk dakika yaşayıp kendilerini vurmuşlardı.

Uçuş Lideri, "Dikkat, Omon!" dedi. "Şimdi gözünü dört aç. Hızını düşür ve farlarını yak."

Bir düğmeye hafifçe vurdum ve gözlerimi deliklerin siyah merceklerine yapıştırdım. Optik bozulma, ay gezgininin etrafındaki karanlığı önümde sonsuz bir tünel gibi uzanan bir kubbeye dönüştürüyordu. Net olarak tek görebildiğim, sert ve engebeli kayalık yüzeyin küçük bir kısmıydı – bazalt olduğu aşikardı; hareket hattımın üzerinde yaklaşık her bir buçuk metrede bir, topraktan fırlayan uzun ve alçak kayalar çıkıyordu yoluma; çöllerdeki kum tepeciklerini hatırlatıyorlardı bana. İşin tuhafı, ilerlerken onların varlığını hiç hissetmiyordum.

Ahizedeki ses, "Nasıl gidiyor?" diye sordu.

"Hiçbir şey görmüyorum," dedim.

"Farlarını kapatarak devam et. Acele etme."

Kırk dakika daha ilerledim. Sonra, ay gezgini bir şeyle çarpıştı. Ahizeyi kaldırdım.

"Dünya, yanıt ver. Burada bir şey var."

"Farları aç."

Görüş alanımın tam ortasında, siyah deri eldivenler içinde iki el vardı. Sağ elin alışılmıştan uzun parmakları, içinde halen bir miktar kum ve ufak taşlar bulunan küçük bir küreğin sapındaydı; sol el ise, donuk donuk parıldayan 'Makarov' tabancasını sıkıca kavramıştı. Eller arasında koyu renkli bir şey vardı. Yakından bakınca, muflonlu bir subay kaputunun kaldırılmış yakasını ve üzerinde yükselen kürk başlığın tepesini seçebildim; adamın omzunu

ve kafasının bir bölümünü ay gezgininin tekerleği kapatıyordu.

Ahize, "Nedir o, Omon?" diye fısıldadı kulağıma.

Görebildiklerimi kısaca tarif ettim.

"Peki ya apoletler, onları görebiliyor musun?"

"Hayır."

"Yarım metre geri git."

"Ay gezgini geri gitmez,"dedim. "Kontrapedal freni var."

"Kahretsin... Tasarımcıların amirine söylemiştim," diye mırıldandı Uçuş Lideri. "Onun kim olduğunu merak ediyorum, Zura'mı yoksa Pasha mı. Zura yüzbaşı, Pasha da binbaşıydı. Tamam, farları kapat, aküleri bitireceksin."

"Emredersiniz komutanım," dedim ama emri yerine getirmeden önce, hareketsiz duran ele ve kürk başlığın kumaş tepesine bir kez daha baktım. Bir süre hareket edemedim ama sonra dişlerimi sıktım ve pedala bütün gücümle yüklendim. Ay gezgini zıplar gibi oldu ve bir saniye sonra yeniden yere indi.

Telefonda Uçuş Lideri'nin yerini alan Khalmuradov, "İleri,"dedi. "Programın gerisinde kalıyorsun."

Zamanımın hemen hemen tümünü zifiri karanlıkta geçirerek enerjiden tasarruf ettim; çılgın gibi pedal çeviriyor ve ışığı yalnızca pusulayı kontrol etmek için birkaç saniyeliğine yakıyordum – gerçi manasız bir hareketti bu, çünkü gidon zaten hiçbir işe yaramıyordu. Ama öyle yapmamı emretmişlerdi. Hissettiklerimi tarif etmek güç: Karanlık, sıcak ve sıkışık bir alan, alnınızdan ter damlıyor, hafif bir sallantı var – belki ana rahmindeki cenin de böyle bir tecrübe geçirir.

Ay'da olduğumun farkındaydım; ama beni dünyadan ayıran muazzam mesafe, tam anlamıyla soyutlanmama neden oluyordu. Telefonda konuştuğum insanlar sanki yakınlarda bir yerdeymiş gibi geliyordu bana – seslerini ahi-

zede pırıl pırıl duyabildiğim için değil, bütünüyle soyut resmi ilişkilerin ve bizi birbirimize bağlayan kişisel duyguların bu denli uzaklara ulaşmasına akıl erdiremediğim için. Ama en tuhafı, beni çocukluğuma bağlayan anıların da böylesine akıl almaz bir mesafeye uzanabilmesiydi.

Okula giderken, yaz aylarında Moskova dışındaki bir köyde kalırdım. Köy, bellibaşlı otoyollardan birinin kenarına kuruluydu; zamanımın çoğunu bisikletimin selesi üzerinde geçirirdim ve bazen otuz kırk kilometre bisiklet sürdüğüm olurdu. Bisikletin ayarı tam yapılmamıştı ve tıpkı ay gezginindeki gibi çok alçak olduğu için gidonun üzerine iyice eğilmem gerekiyordu. Ve şimdi, galiba bedenim çok uzun süre o şekilde durduğu için, sanrılar görmeye başlamıştım. Gözüm açık uykuya dalar gibi oluyordum – karanlık da bunu iyiden iyiye kolaylaştırıyordu; altımdan hızla akıp giden asfalta düşen gölgemi ve otoyolun ortasındaki beyaz kesik çizgileri görebildiğimi hayal ediyor, dizel kokan havayı soluyordum. Yanımdan geçip giden kamyonların gürültüsünü ve lastiklerin asfaltta çıkardığı tıslama sesini duyabildiğimi düşünmeye başlıyor, bir sonraki radyo bağlantısına kadar da kendime gelemiyordum. Ama hemen ardından, Ay gerçekliğinden koparak Moskova otoyoluna geri dönüyor ve orada geçirdiğim saatlerin benim için ne kadar önemli olduğunun farkına varıyordum.

Bir keresinde, Yoldaş Kondratiev radyoyla bana bağlanıp Ay hakkında şiirler okumaya başladı. Ruhuma ayna tuttuğunu daha ilk mısralarından anladığım bir şiiri okumaya koyulduğunda, kırıcı olmadan ona nasıl dur diyebileceğimi düşünüyordum:

"Hiç tükenmeyen gerçek için takarız yaşamın hayati prangalarını,
Ama sana bakmak için çevirdiğimde başımı,
Ne kadar da değişmişsin sen, gençlik yıllarımdaki ben

Renklerin benim değil, yüzündeki bir tek çizgi bile doğru değil.
Ve beynimin içinde, tek görebildiğim ay tutkusu
Aramızda parlıyor, boğulmakta olan adamla sığ yer arasında;
Altındaki yarış bisikleti, uzaklaştırır benden seni
Ay'ın aydınlık yüzüne, miller boyunca ileriye doğru,
Şimdiye dek ne kadar oldu..."

Sessizce hıçkırdım ve Yoldaş Kondratiev hemen durdu.

"Devamı nasıl?" diye sordum.

"Unutmuşum," dedi Yoldaş Kondratiev, "Aklımdan tamamen çıkıp gitmiş."

Ona inanmadım ama tartışmanın ya da yalvarmanın anlamı yoktu.

"Şimdi ne düşünüyorsun?" diye sordu.

"Hiç," dedim.

"Hiçbir şey düşünmemek imkânsızdır,"dedi. "Her zaman bir düşünce vardır kafanın içinde. Anlat bana, bilmek isterim."

"Şey, sık sık çocukluğumu hatırlıyorum," dedim isteksizce. "Bisikletime nasıl bindiğimi. Buna çok benziyordu. Bugüne bakınca anlamıyorum – oradaydım işte, gidonu hayli alçakta kalan bisikletime biniyordum; gökyüzü gerçekten ışıl ışıldı ve hafif de rüzgâr vardı..."

Sustum.

"Pekâlâ? Anlamadığın nedir?"

"Bisikletimi kanala doğru sürdüğümü sanıyordum... Öyleyse nasıl oluyor da ben?.."

Yoldaş Kondratiev bir iki dakika boyunca hiçbir şey söylemedi ve sonra da ahizeyi sessizce yerine koydu.

Radyo Bikın'ı açtım – ama öyle olduğunu iki dakikada bir söyledikleri halde, sahiden de Radyo Bikın olduğuna inanamıyordum.

Bir kadın sesi, uzaklardaki Rusya'da öğlen tatiline girmiş bir fabrikanın üstünde süzülerek uçarken, "Nukino

köyünden Maria Ivanovna Plakhuta, Anavatan'a yedi oğul vermiştir," dedi. "Bunlardan ikisi olan Ivan Plakhuta ve Vassily Plakhuta şu anda askerde, KGB'nin tank birliklerinde görev yapıyorlar. Anneleri için komik şarkı 'The Samovar'ı yayınlamamızı istediler bizden. İşte isteğinizi yerine getiriyoruz çocuklar. Maria Ivanovna, burada sizin için şarkı söyleyecek kişi, kardeşlerinden sekiz yıl önce kıdemli astsubay rütbesiyle ordudan terhis olacağına sevindiği kadar sevinerek davetimizi kabul eden, SSCB'nin Halk Soytarısı Artem Plakhuta'dır."

Ardından balalaykalar tıngırdamaya başladı, simballer birkaç kez birbirine vuruldu ve coşkulu bir ses "r" harfine sanki kalabalık bir otobüste yanına sıkışan kişiymiş gibi kuvvetle bastırarak şarkı söylemeye başladı:

"O-oo, sularrr fokur fokur kaynıyor!"

Kapattım. Sözler tüylerimi diken diken etmişti. Dima'nın kır başını ve 'Atom Heart Mother'ın kapağındaki ineği hatırlayınca sırtımdan soğuk terler aktı. Şarkının bittiğine emin oluncaya dek bir iki dakika bekledim ve sonra siyah düğmeyi çevirdim. Bir an için sessizlik oldu; ama sonra, bariton ses saklandığı yerden yüzüme doğru sıçrayıverdi:

"Kokarcalara çayımızdan verdik içmeleri için,
Kaynamış suyla besledik onları!"

Bu sefer daha uzun süre bekledim ve nihayet radyoyu yeniden açtığımda, spiker konuşmaktaydı:

"Kozmonotlarımızı ve dünyada verdikleri emekler sayesinde cennette vardiyalı çalışmayı hak eden tüm o insanları hatırlayalım. Onlar için bugün..."

Kendi düşüncelerime daldım; daha doğrusu, sanki altımdaki ince buz kırılmış gibi, kendimi birdenbire onlardan birinin içine batmış halde buldum; ve ancak birkaç dakika sonra, bas seslerden oluşan dev bir koro uzaklarda yeni bir şarkının heybetli yapısına son tuğlaları koyarken, yeniden bir şeyler duymaya başladım. Ama gerçek dünya-

nın bilincinde olmadığım halde, sağ dizimi mümkün olduğunca dışa döndürerek –botum vurduğu için su toplayan yerler bu şekilde daha az acı veriyordu– mekanik bir şekilde pedalları çevirmeye devam ettim.

Zihnimde beliren ani bir düşünceyle sarsıldım.

Eğer şimdi, gözlerimi kapattığımda –bir insanın bilfiil herhangi bir yerde olabileceği kadar– Moskova dışındaki hayali bir otoyolda buluyorsam kendimi ve var olmayan asfalt, ağaçlar ve güneş ışığı, sanki sahiden de en sevdiğim ikinci vitesle bir yokuştan aşağı hızla inermişim gibi gerçek oluyorsa benim için; eğer –artık pek de uzak olmayan Zabriskie Point'i unutarak– kimi zaman birkaç saniyeliğine de olsa mutlu olduysam, ne anlama geliyordu bu? Henüz daha çocukken, yaz mutluluğuyla kaplı bir dünyanın parçası olmaktan başka hiçbir şey olmadığım zamanlarda, gelecekte beni neler beklediğiyle biraz olsun ilgilenmeden, bisikletimle asfalt şerit boyunca rüzgâra karşı hızla güneşe doğru gittiğim günlerde – daha o zamanlar bile, ay gezgini çevremde yavaş yavaş cisimlenirken eğri büğrü gözetleme deliklerinden geçerek bilince nüfuz edenlerden başka hiçbir şey görmeden, Ay'ın siyah ve cansız yüzeyinde aslında çoktan ilermeye koyulduğum anlamına gelmiyor muydu?

"Yarın yolcuyuz uzaya
Ama yok içimizde hüzün ya da tasa
Gökyüzünde tek başımıza.
Ay gidiyor en önde.
Olgun arpa başakları, elveda size."

15

Duvarda sivri sakallı bir yüzün altın profilini taşıyan bir pano ve yarım daire halinde yazılıp metal kaplamalı iki

zeytin dalıyla çerçevelenmiş bir "Lenin" kelimesi gördüm. Bu noktadan daha önce pek çok kez geçmiş olduğum halde, etrafta hep birileri olduğu için yaklaşmaya cesaret edememiştim.

Bütün yapıyı yeni bir merakla inceledim: Pano bir hayli büyüktü –yüksekliği bir metre kadardı– ve kızıl kadifeyle kaplıydı. İki ucundan asılmıştı ve arkasındaki küçük kanca duvarda dimdik durmasını sağlıyordu. Etrafa göz attım. Okuma saati henüz sona ermemişti ve koridorda kimsecikler yoktu. Pencereye gittim – öbür ucundan bana doğru ağır ağır ilerleyen iki ay gezgini haricinde, yemek salonuna giden yol bomboştu. Kamp liderleri Yura ve Lena'yı seçtim. Ortalık sessizdi; alt kattan bir pingpong topunun sesi geliyordu yalnızca: Okuma saati sırasında birilerinin masatenisi oynama hakkına sahip olduğu düşüncesi canımı sıkmıştı. Kancayı yerinden çıkarıp panoyu kendime doğru çekince duvarın kare şeklindeki bir bölümü açığa çıktı ve tam ortasında altın yaldızlı bir şalter olduğunu gördüm. Uzanıp şalteri yukarı kaldırırken, midemdeki bulantı daha da kötüleşti.

Hafif bir vınlama duyuldu. Bunun ne olduğunu bile bilmeden, etrafımdaki dünyaya ve tabii ki kendime de büyük bir kötülük yapmışım gibi hissettim. Vınlama yeniden duyuldu ama bu kez ses daha yüksekti; birdenbire, o şalterin, açtığım küçük kızıl kapının ve bulunduğum koridorun – hiçbirinin gerçek olmadığının farkına vardım; çünkü aslında bir duvardaki şalterin önünde durmuyor, fena halde sıkışık bir yerde iki büklüm vaziyette rahatsız bir şekilde oturuyordum. Bir vınlama daha duyuldu ve birkaç saniye sonra da ay gezgini etrafımda maddeleşti. Bir diğer vınlamayla birlikte, dün başımı gidona yaslamadan evvel, haritadaki kırmızı çizgiyi 'Zabriskie Point' yazısının yanındaki siyah dairenin ortasına kadar uzatmış olduğum geldi aklıma.

Telefon çalıyordu.

Albay Khalmuradov'un sesi ahizede gürledi: "İyi uyudun mu, seni göt?"

Aniden sinirlenerek, "Göt sensin," dedim.

Khalmuradov gümbür gümbür bir kahkaha attı – hiç kızmadığını anladım.

"Uçuş Kontrol Merkezi'nde yine tek başımayım. Gençler ortak bir uçuş görevi oluşturmak için Japonya'ya gittiler. Pkhadzer Vladlenovich sana selam söyledi ve hoşça kal diyemediği için de üzüldüğünü belirtti – her şey son anda belli oldu. Ben sırf senin yüzünden burada kalmak zorundaydım. Baksana, radyo vericisini bugün kuracak mısın? Bu kadarı yetmiştir sana herhalde, öyle değil mi? Bittiğine seviniyor musun?"

Yanıt vermedim.

Khalmuradov, "Ne yani, kızgın mısın bana? Omon? Sırf o gün sana otuzbirci dediğim için mi kızdın? Unut onu, olur mu? Uçuşu ertelemek zorunda kalacaktık neredeyse," dedi. Bir an durdu ve sonra devam etti. "Tıpkı aptal bir karı gibi davranıyorsun... Erkek misin, değil misin? Bugün özel bir gün. Bunu sakın unutma."

"Unutmadım," dedim.

Khalmuradov endişeyle tembihledi, "Düğmelerini olabildiğince sıkı ilikle," diye öğütledi, "Özellikle de kaputunun yakasını. Yüzün..."

"Ne yapılması gerektiğini sizin kadar biliyorum," diye araya girdim.

"Öncelikle koruyucu gözlüğü tak, sonra atkıyı boynuna sar, ardından da başlığını kafana geçir. Çenenin altından bağlamayı da unutma. Sonra da eldivenleri tak. Yenlerini ve paçalarını iple bağla – vakumla dalga geçmek olmaz. İşte o zaman üç dakika dayanabilirsin. Anlaşıldı mı?"

"Anlaşıldı."

"'Anlaşıldı' demeyeceksin seni piç – 'emredersiniz komutanım' diyeceksin. Hazır olduğunda haber ver."

İnsan ölmek üzereyken, hayatı bir film şeridi gibi hızla gözlerinin önünden geçer derler. Buna ilişkin hiçbir fikrim yok. Ne kadar uğraştıysam da, bana öyle bir şey olmadı. Onun yerine, Japonya'daki Landratov'un canlı ve şaşılacak derecede ayrıntılı bir resmini gördüm –yepyeni pahalı spor ayakkabılarla sabah güneşi altında sokakta yürüyor ve gülümsüyordu– herhalde o ayakkabıları ne tip ayaklara giydiğini hatırlamıyordu bile. Başkalarını da hayal ettim – Uçuş Lideri yelekli bir takım elbise giymiş yaşlıca bir aydına dönüşmüştü ve Yoldaş Kondratiev de televizyondaki aktüalite programının muhabiriyle ciddi bir röportaj yapıyordu. Ama kendimle ilgili tek bir düşünce bile geçmedi kafamdan. Sakinleşmek için radyoyu açtım ve nehrin ötesinde uzak bir yerlerde yanan ışıklar, üzüntüyle eğilmiş bir baş, kederle yaralanmış bir yürek ve altın saat kösteklerinden başka kaybedecek bir şeyleri olmayan Beyaz Muhafızlar hakkında sakin bir şarkı dinledim.

Bir anda radyo kapandı ve telefon çaldı.

Khalmuradov, "Pekâlâ, hazır mısın?" diye sordu.

"Henüz değil," diye yanıt verdim, "ne bu telaş?"

Khalmuradov, "Seni gidi küçük zırtapoz seni," dedi, "vurduğumuz şu piçten başka hiç çocukluk arkadaşın olmamasıyla ilgili olarak kişisel dosyanda neler yazdığını gördüm. Diğer insanları hiç düşünmez misin? Ben tenisimi özleyebilirdim."

Kısa bir süre sonra, ben artık ortada yokken, Khalmuradov'un şişko baldırlarına geçirdiği beyaz şortuyla Luzhniki'deki kortların asfalt zemini üzerinde durup tenis topuna vuracağını düşünmek nedense inanılmaz biçimde tiksindirdi beni. Onu kıskandığımdan değil, henüz okullu olduğum günlerde o aynı Luzhniki'de geçen güneşli bir eylül gününü şaşırtıcı bir berraklıkla aniden hatırladığım için böyle hissetmiştim. Ama sonra, ben yok olduğumda Khalmuradov ve Luzhniki'nin de yok olacağını fark

ettim ve bu düşünce, hayalimin üzerimde yarattığı sıkıntıyı yok etti.

"Diğer insanlar mı? Hangi diğer insanlar?" diye sordum yavaşça. "Zaten hiç önemi yok. Sen git. Ben kendi başımın çaresine bakarım."

"Kes şunu."

"Sorun değil, sen git."

Khalmuradov ciddi bir sesle, "Kes şunu, kes," dedi. "Raporu tamamlamam, Ay'dan gelen sinyali kaydetmem ve Moskova saatini not almam gerekiyor. Sen işine bak yeter."

Aniden, "Landratov da Japonya'da mı?" diye sordum.

Khalmuradov kuşkuyla, "Ne sordun sen?" diye sordu.

"Bir şey geldi de aklıma."

"Ya, nedir o aklına gelen? Anlat bana."

"Mezuniyet sınavlarında 'Kalinka'yla dans etmesini hatırladım yalnızca."

"Anladım. Hey, Landratov, Japonya'da mısın sen? Seni soran biri var burada."

Kahkahalar duyuldu ve ahizeyi tutan parmaklar telefonun üzerinde hafifçe gıcırdadı.

Nihayet Khalmuradov, "O burada," dedi. "Selamı var."

"Benden de selam söyleyin. Pekâlâ, sanırım vakit geldi."

Khalmuradov aceleyle, "Kapağı iterek aç," dedi ve ezbere bildiğim talimatları tekrar ederek, "hava basıncının seni dışarı fırlatmaması için hemen gidonu tut. Atkını çıkarmadan oksijen maskesinden bir nefes al ve dışarı tırman. Hareket hattında on beş adım yürü, radyo vericisini çıkar, yere koy ve çalıştır. Epeyce uzağa götürdüğünden emin ol, yoksa ay gezgini sinyali engeller... Ve sonra... İçinde tek bir mermi bulunan bir tabanca vermiştik sana. Kozmonot müfrezesinden hiç korkak çıkmadı şimdiye dek."

Kapattım. Telefon yeniden çaldı ama hiç aldırmadım. Bir an için, radyo vericisini çalıştırmamak geçti içimden

ve Khalmuradov piçinin bütün gün Uçuş Kontrol Merkezi'nde takılıp, sonra da Parti'den azar işiteceğini düşünerek eğlendim ama Sema Anikin'i ve bana oraya gidip işi bitirmem gerektiğini söylediğini hatırladım. Birinci ve ikinci kademedeki çocuklara, hatta yabani Dima'ya bile ihanet edemezdim; onlar ben buraya varabileyim diye ölmüşlerdi ve Khalmuradov'a olan kinim, onların soylu kaderlerinin yanında önemsiz ve utanç verici görünüyordu. Cesaretimi toplamam ve yapılması gerekeni yapmam gerektiğini birkaç saniye içinde nihayet anladığımda, telefon çalmayı kesti.

Yarım saat sonra hazırlıklarımı tamamlamıştım. Kulaklarımı ve burun deliklerimi nemlenme sağlayan yağlı hidrofil pamuktan yapılmış özel tıkaçlarla tıkadıktan sonra teçhizatımı kontrol ettim – her şey sıkı sıkı iliklenmiş, iç içe geçirilmiş ve bağlanmıştı; motorsiklet gözlüğünün lastik kayışı biraz fazla sıkıydı ve yüzüme batıyordu ama kurcalamaya kalkışmadım: Nasıl olsa uzun süre katlanmam gerekmeyecekti. Tabanca kılıfını raftan aldım, tabancayı çekip çıkardım, horozunu kaldırdım ve muflonlu kaputumun cebine tıkıştırdım. Radyo vericisinin içinde olduğu çuvalı sol omzuma attım ve tam telefonu açmak üzereydim ki kulaklarımı hidrofil pamukla tıkamış olduğumu hatırladım. Zaten yaşamdaki son dakikalarımı Khalmuradov'la konuşarak harcamak istemiyordum aslında. Dima'yla yaptığım son konuşmayı hatırladım ve 'Zabriskie Point' konusunda ona yalan söylemekle doğru hareket ettiğime karar verdim. Hâlâ sırlar barındıran bir dünyayı ardında bırakmak berbat bir şey.

Sanki derin sulara dalacakmış gibi nefesimi verdim ve işe koyuldum.

Akü, lambanın ışık vermesine imkân tanımayacak kadar zayıflamıştı – ampulün içindeki telin kızıllığını ancak seçebiliyordum; ama gördüğüm saatlerce eğitimden sonra be-

denim ne yapması gerektiğini o kadar iyi biliyordu ki, neredeyse zifiri karanlıkta çalışmam gerektiği halde bir kez olsun duraklamadım. Öncelikle kapağın kenarındaki beş cıvatayı sökmem gerekti. Nihayet en son cıvata da yere düştüğünde, imdat çıkışını açan kolun üstündeki küçük pencereyi el yordamıyla buldum ve son kalan tuzlama et konservemle cama sertçe vurdum. Cam paramparça oldu. Aralıktan elimi soktum, patlayıcı kartuşunun halkasına parmağımı geçirdim ve hızla çektim. Kartuş bir 'F-1' el bombasının patlayıcı maddesinden yapılmıştı ve üç saniye zamanım vardı; bu da bana, gidonu tutup başımı mümkün olduğunca aşağı indirmeme yetecek kadar vakit bırakıyordu. Kafamın üzerinde gök gürlemesini andıran bir ses duydum ve öyle kuvvetli sarsıldım ki az kalsın seleden düşecektim ama dayanmayı başardım. Yarım saniye bekledim ve başımı kaldırdım.

Yukarıda sonsuz uzayın dipsiz kara boşluğu uzanıyordu. Onunla aramızda, motorsiklet gözlüğümün ince pleksiglası vardı yalnızca. Zifiri karanlıkla çevrelenmiştim. Eğildim, oksijen maskesinden derin bir nefes aldım, hantal hareketlerle ay gezgininden dışarı süründüm, ayağa kalktım ve yürümeye başladım – bir aydır doğrulmamış sırtımdaki ağrıya dayanmak için her adımda çok büyük çaba sarf ediyordum. On beş adımın tamamını yürüyebilecek durumda değildim; bir dizimin üzerine çöktüm ve çuvalın etrafındaki ipi gevşeterek içindeki radyo vericisini dışarı çekmeye başladım ama manivela sıkışınca kımıldatamadım. Havayı ciğerlerimde tutmak giderek zorlaşıyordu; kısa bir panik anı yaşadım – yapmak için geldiğim işi bitiremeden o an ve oracıkta ölüvereceğim sandım. Ama bir an sonra çuval aşağı kayıverdi, ben de radyo vericisini Ay'ın görünmeyen yüzüne yerleştirip manivelayı çevirdim. Şifrelenmiş "Lenin", "USSR" ve "Barış" sözcükleri üç saniyede bir tekrar ederek gökyüzüne doğru uçuştu

ve vericinin kenarındaki küçücük bir kırmızı lamba hayata geçerek arpa başakları üzerinde yüzen Dünya resmini aydınlattı – ve hayatımda ilk kez, Anavatan'ın ulusal sembolünün Ay'dan görünen bir manzarayı sergilediğini fark ettim.

Hava ciğerlerimden dışarı boşalmak üzereydi; birkaç saniye içerisinde nefesimi salıvereceğimi ve kurumuş ağzımın boşlukta havasız kalacağını biliyordum. Kolumu kaldırdım ve nikel kaplama somya topuzunu olabildiğince uzağa fırlattım. Ölme zamanıydı. Tabancayı cebimden çıkardım, şakağıma dayadım ve kısa serüvenimin en önemli olayını hatırlamaya çalıştım ama aklıma gelen tek şey, babasından dinlediğim şekliyle Marat Popadya'nın hikâyesiydi. Benimle hiç alakası olmayan bir düşünce, ölümün abesliğine isyan etmeme sebep oldu ve başka şeyler düşünmeye çalıştım ama başaramadım; kış ormanının ortasındaki açık alanı, çalıların arasında oturan avcıları, avcılara doğru kükreyerek koşan ayıları görebiliyordum – ve tetiği çekerken, Kissinger'ın bıçağını neye saplamakta olduğunu çok iyi bildiğini aniden ve şüphe götürmez bir şekilde kavradım.

Silah ateş almadı ama buna hiç de gerek yoktu zaten; gözlerimin önünde parlak renkli can simitleri uçuşuyordu, birini yakalamaya çalıştım, tutamadım ve o siyah, buz gibi ay bazaltının üzerine yığıldım.

Sivri uçlu bir taşın yanağıma battığını hissettim – atkının üzerinden pek acıtmadı ama yeterince kötüydü. Dirseklerimin üzerinde doğruldum ve çevreme göz attım. Hiçbir şey göremedim. Burnum kaşınmaya başladı; hapşırdım ve tıkaçlardan biri burnumdan fırlayıverdi. Atkıyı, gözlüğü ve başlığı çıkardıktan sonra, hidrofil pamuktan yapılma şişmiş tıkaçları kulaklarımdan ve burnumdan çekip attım. Hiçbir şey duyamıyordum ama belirgin bir küf kokusu

vardı. Ortalık rutubetli ve soğuktu – muflonlu kaputa rağmen.

Ayağa kalktım ve el yordamıyla etrafımı yokladıktan sonra kollarımı uzatarak yürümeye başladım. Daha ilk adımda bir şeye takılıp sendeledim ama dengemi korumayı başardım. Birkaç adım sonra parmaklarım bir duvara değdi; ellerimi üzerinde gezdirdim ve yapışkan tüylerle kaplı kalın bir tomar kabloya dokundum. Döndüm ve tam aksi istikamette yürümeye başladım; bu kez daha dikkatli ve ayağımı yerden bayağı kaldırarak yürüyordum ama birkaç adım sonra bir şeye daha takıldım. Ellerim bir kez daha üzerinden kablolar sarkan bir duvara dokundu. Yaklaşık beş metre uzağımda, beş köşeli madeni bir cismi aydınlatan küçücük kırmızı bir ışık gördüm – ve her şeyi hatırladım.

Ancak neyi hatırladığımı kavrayamadan ya da hatta kafamı bile toparlayamadan, sağ tarafımda uzak bir yerlerde kuvvetli bir ışık patlaması oldu; gayri ihtiyari ellerimi yüzüme siper ederek başımı çevirdim ve parmaklarımın arasından, göz alabildiğince uzanan bir tünel gördüm – parlak ışık tünelin sonundaydı ve duvarları kaplayan kalın kablo tomarlarıyla birlikte uzaktaki bir noktaya doğru giden rayları aydınlatıyordu.

Gözlerimi ışıktan uzaklaştırınca, her tarafı yıldızlar ve "USSR" harfleriyle donatılmış ay gezgininin raylar üzerinde durduğunu gördüm, kendi uzun siyah gölgem üzerine düşmüştü. Yüzümü rayların üzerinden bana doğru akan kör edici ışıktan sakınarak ay gezginine doğru sendeledim – ışık nedense batmakta olan güneşi hatırlattı bana birden. Gürültülü bir patlama duymamla birlikte, ay gezgininin gövdesinden bir şey sekti; üzerime ateş edildiğini fark ettim ve siper almak için ay gezgininin arkasına attım kendimi. Gövdeye bir mermi daha çarptı ve birkaç saniye boyunca cenaze çanı gibi çınladı. Tekerlek sesleri

duydum, bir kez daha ateş edildi ve sonra tekerlek sesi kesildi.

Bir insana ait olamayacak kadar yüksek bir ses, "Hey, Krivomazov!" diye gürledi. "Ellerini kaldırarak ortaya çık, seni piç! Sana madalya verdiler!"

Ay gezgininin ardından çaktırmadan bakıverdim: Yaklaşık elli metre ötedeki rayların üzerinde, kör edici parlaklıkta bir projektörü olan küçük bir drezin duruyordu; önünde de, bir elinde megafon öbüründe de tabanca olan bir adam, bacaklarını genişçe açmış, sağa sola yalpalayıp duruyordu. Tabancayı kaldırdı: Silah gök gürültüsünü andıran bir sesle patladı ve mermi birkaç defa sektikten sonra kapağın hemen altından ıslık çalarak geçti. Başımı sakladım.

"Ortaya çık, seni pislik!"

Sesi tanıdıktı ama kim olduğunu tam olarak çıkaramıyordum.

"İki!"

Yeniden ateş etti ve ay gezgininin gövdesini vurdu.

"Üç!"

Bir kez daha çaktırmadan baktım ve megafonu drezine koyduğunu gördüm; kollarını iki yana açtı ve traverslerin üzerinden ay gezginine doğru yavaşça ilerlemeye başladı. Biraz yaklaşınca, ağzıyla uçak motorlarının sesini taklit ederek vızıldadığını duyabildim ve onu derhal tanıdım – Landratov'du. Gerileyip tünelden aşağı kaçmam gerekirdi ama fark ettim ki, öyle yaparsam Landratov ay gezginine vardığı an tamamen savunmasız kalırdım. Bir an tereddüt ettikten sonra eğildim ve alçak gövdenin altına dalıverdim.

Artık tek görebildiğim, gittikçe yaklaşan ayaklarıydı; traverslerin üzerinde adımlarını ustalıkla ama her nedense şapşalca atıyordu. Bir şey farketmiş gibi görünmüyordu. Ay gezginine yaklaştığında daha kuvvetli bir sesle farklı bir vızıltı çıkarmaya başladı; aracın etrafında dolaşırken uçak

gibi yan yatmakta olduğunu anladım. Çizmesi paslı tekerleklerin arasında belirdi ve önceden planlamış olmadığım halde ayaklarına yapıştım. Parmaklarım ayak bileklerine kenetlendiğinde, çizmelerinin neredeyse bomboş olduğunu hissetmek öyle mide bulandırıcıydı ki, onları az kalsın hemen salıverecektim. Çığlık atarak yere devrildi. Parmaklarımı gevşetmedim ve yapay uzuvlar yumuşak derinin içinde anormal şekilde kıvrılıp büküldüler. Ben de onları bir kez daha büktüm ve ay gezgininin altından sürünerek çıktım; ben daha doğrulamadan, traverslerin arasına düşmüş olan tabancasına doğru sürünmeye çoktan başlamış olduğunu gördüm. Yalnızca bir saniyem kalmıştı; beş köşeli ağır radyo vericisini kaptım ve Landratov'un sarı saçlı kafasının arkasına kuvvetle vurdum.

Bir çatırtı duyuldu ve küçük kırmızı lamba söndü.

Landratov'un drezini ay gezgininden çok daha hafifti ve çok daha hızlı hareket ediyordu. Kuvvetli projektör, yuvarlak dehlizi ve duvar boyunca uzanan kabloları aydınlatıyordu, kabloların tümü lifli ve yapışkan bir maddeyle kaplıydı. Anlayabildiğim kadarıyla, dehliz terk edilmiş bir metro tüneliydi. Birkaç noktada, tam da içinde ilerlediğime benzeyen karanlık ve cansız başka tünellere ayrılıyordu. Arada sırada önümden sıçanlar kaçışıyordu –bazıları küçük köpekler kadar büyüktü– ama Tanrı'ya şükürler olsun ki bana hiç aldırış etmiyorlardı. Biraz sonra sağ tarafımda tıpkı diğerlerine benzeyen bir tali tünel gördüm ama yaklaştıkça drezin sağ tarafa doğru öylesine şiddetle savruldu ki, rayların üzerine uçtum ve omzumu çok kötü vurdum.

Az önce üzerinden geçtiğim makas yarım açılmış olduğu için ön tekerlekler dümdüz giderken, arka tekerlekler sağa gitmiş ve neticede, drezin ne tarafa gideceğini bilememişti. Karanlıkta yoluma yayan devam etmem gerektiğini anlayınca, el yordamıyla ağır ağır ilerlemeye koyuldum;

sıçanlar üstüme saldırmaya karar verdikleri takdirde beni onlardan pek koruyamayacak olsa da, Landratov'un tabancasını almadığım için pişmanlık duyuyordum bir yandan da.

Elli metre ya gitmiş ya gitmemiştim ki, ileriden bağırtılar ve köpek havlamaları geldiğini duydum. Döndüm ve geldiğim yöne doğru koşmaya başladım. Arkamdan ışıklar geliyordu; dönüp baktığımda, takipçilerimin sallanan meşalelerini görebildim yalnızca ve meşalelerin önünde traverslerin üzerinden atlayan iki çoban köpeğinin gri figürlerini seçebildim.

Arkamdan biri, "İşte orada! Belka! Strelka! Yakalayın onu!" diye bağırdı.

Tali tünele saptım ve elimden geldiğince hızlanarak koşmaya başladım; bacaklarımı kırmamak için adımlarımı yüksekten atıyordum. Bir sıçanın üzerine basınca düşmeme ramak kaldı ve aniden, sağ tarafımda parıldayan doğaüstü yıldızların parlak sabit noktalarını görüverdim. Onlara doğru hızla koşarken bir duvara çarptım. Kablolara sıkı sıkı tutunarak duvarın üstüne güçlükle tırmanırken, çoban köpeklerinin arkamdan koştuğunu hissediyordum. Duvarın tepesinden yuvarlanarak düştüm; bir tarafımı incitmememin tek sebebi, polietilen kaplı bir koltuk hissi veren çok yumuşak bir yere düşmüş olmamdı. Birtakım kutularla sandıkların arasındaki daracık boşluğa sıkışıp sürünerek ilerlemeye başladım; ellerim birkaç kez sandalyelerin arkasına ve polietilen kaplı koltukların kollarına çarptı. Bir anda her taraf aydınlandı. Çok yakınımda birilerinin usul usul konuştuğunu duyunca olduğum yerde donup kaldım. Yüzümün tam önünde bir gardırobun arka tahtası vardı – üstüne "Nevka" kelimesi damgalanmış geniş bir sunta parçasıydı bu. Arkamdan gelen havlama ve bağırtıları, hemen ardından da bir megafondan yükselen sesi duydum:

"Kesin şunu! Sessiz olun! İki dakika sonra yayındayız!"

Köpekler havlamaya devam ettiler ve küstah bir tenor ses sorunun ne olduğunu açıklamaya çalıştı ama megafon yeniden gürledi:

"Eğer siz ve köpekleriniz divanıharbe verilmek istemiyorsanız siktir olup gidin buradan!"

Havlama giderek uzaklaştı – belli ki köpekler zorla götürülmüştü. Aradan bir dakika geçtikten sonra gardırobun arkasından bakma cesaretini buldum kendimde.

Büyük, eski bir Roma planetaryumunda olduğumu sandım önce. Son derece yüksek, kubbeli bir tavanda, cam ile teneke arasına serpiştirilmiş uzak yıldızlar, güçlerinin yaklaşık üçte birini kullanarak parıldıyorlardı. Gardıroptan yaklaşık kırk metre uzakta eski bir vinç vardı; vincin kaldırma kolunda, yerden hemen hemen dört metre yükseklikte, kocaman bir şişeye benzeyen bir Salyut uzay aracı asılıydı. Bir Agdam T-3 kargo mekiği, Salyut'la kenetlenmişti; plastik bir model uçak kaidesinin üzerinde nasıl durursa, uzay aracı da kaldırma kolunda o şekilde duruyordu. Yapının toplam ağırlığı, belli ki vincin taşıyabileceğinden fazlaydı, çünkü kargo mekiğinin kıç tarafı, yere raptedilmiş bir çift kirişle desteklenmişti. Onları yarı karanlıkta güçlükle seçebiliyordum ama iki projektör ışığı gardırobun hemen yanına gelince neredeyse görünmez oldular; çünkü aynen arkalarındaki duvar gibi onlar da siyaha boyanmış ve elektrik ışığını yansıtan parlak varakla kaplanmışlardı.

Projektörlere filtre takıldığı için tuhaf, öldürücü beyazlıkta bir ışıkları vardı. İlk bakışta inandırıcı görünen uzay gemisinden başka, bir televizyon kamerasını, kameranın yanında sigara içen makineli tüfekli iki kişiyi ve sanki masaya saplanmış buz saçakları gibi duran hayaletimsi saydamlıkta votka şişeleri, mikrofonlar ve yiyeceklerle dolu uzun bir masayı da aydınlatıyorlardı. Masada iki general oturmaktaydı. Bir kenarda, üzerinde mikrofon olan bir

masada sivil giysili bir adam duruyordu. Adamın arkasındaki geniş kontrplağın üzerinde "Haberler" yazıyordu ve bir Dünya çizimi vardı; uzun ve geniş ışınları olan beş noktalı bir yıldız, eğri çizerek Dünya'dan uzaklaşıyordu. Başka bir sivil masaya eğilmiş, mikrofonun arkasındaki adamla konuşuyordu.

"Son altı!"

Bunu kimin söylediğini görmedim. İkinci sivil, kameraya koştu ve onu küçük masaya doğru çevirdi. Bir zil çaldı ve mikrofonun başındaki adam konuşmaya başladı.

"Bugün, Sovyet uzaybiliminin cephesinde, Uçuş Kontrol Merkezi'ne bağlı bölümlerden birindeyiz. Kozmonotlar Armen Vezirov ve Djambul Mezhelaitis, yörüngedeki bir uzay aracında yedinci yıllarına girmiş bulunuyorlar. Bu, tarihin en uzun uzay uçuşudur ve ülkemizi dünya uzay teknolojisinin en ön sırasına oturtmaktadır. Kozmonotların önemli bir bilimsel görevi yerine getirdikleri gün, kameraman Nikolai Gordienko ile birlikte burada bulunmam simgeseldir – kozmonotlar tam otuz saniye sonra, 'Quantum' astrofizik modülünü yerleştirmek üzere gemilerinden uzaya çıkacaklar."

Birdenbire, her yer yumuşak ve dağınık bir ışıkla aydınlandı – başımı kaldırınca, tavandaki lambaların tam güçle çalıştıklarını gördüm; gök kubbeye çakılmış gümüş çiviler hakkındaki o güzel ama safderun efsanelerin esin kaynağı olan ve insanoğlunun yüzyıllardır arzuladığı yıldızlarla dolu gökyüzünün ihtişamlı manzarası gözler önüne serilmişti.

Salyut'un bulunduğu taraftan boğuk vurma sesleri geldi – rutubetten şişmiş bir kiler kapısını döven bir omzun sesini andırıyordu, kapıyı omuzlayan kişi hemen girişteki ekşi krema dolu kavanozları devirmekten korkar gibiydi sanki. Lombar ağzının, uzaygemisinin gövdesinden hafifçe yükselerek aralanan kapısını nihayet gördüğüm sırada, masada oturan mikrofonlu adam konuştu:

"Dikkat, canlı yayına başlıyoruz!"

Kapak yavaşça açıldı ve uzaygemisinin yan tarafında kısa antenli, gümüşümsü, yuvarlak bir başlık belirdi. Masadaki herkes alkışladı; başlığı omuzlar ve bir çift gümüşümsü kol takip etti – yaptıkları ilk şey, gövdedeki özel bir kenete güvenlik ipini tutturmak oldu; yüzme havuzunda saatler boyunca gördükleri eğitim sayesinde mükemmel hale gelmiş hareketleri çok yavaş ve yumuşaktı. Nihayet, ilk kozmonot dışarı tırmanıp uzaya çıktı ve kapaktan birkaç adım ileride durdu. Yerin dört metre yukarısında bu şekilde durmanın büyük cesaret gerektireceğini düşündüm. Tam o sırada, masadaki generallerden biri benim bulunduğum tarafa bakıyormuş gibi geldi ve kafamı gardırobun arkasına çektim. Yeniden baktığımda ise, iki kozmonot da uzaygemisinin üzerinde duruyordu; yıldızların küçücük noktalarıyla kaplı kozmik boşluğun katran karası fonunda, giysilerinin beyazlığı göz kamaştırıyordu. Kozmonotlardan biri küçük bir kutu taşıyordu; uzun bir direğe varana kadar, uzaygemisinin gövdesi boyunca sualtında yürür gibi ağır adımlarla ilerlediler ve kutuyu oraya çabucak vidaladılar. Ardından da televizyon kameralarına dönüp yavaşça el salladılar, aynı sualtı adımlarıyla kapağa geri döndüler ve teker teker içeri girerek gözden kayboldular.

Kapak kapandı ama ben akıl almaz uzaklıkta ışıldayıp duran yıldızlara bakmaya devam ettim – gökyüzünün yarısını kaplayan muazzam Kanatlıat'ı mı, yoksa küçük ama etkileyici derecede kusursuz ve berrak Çalgı'yı mı kucaklayacağı konusunda kararsız kalan Kuğu Takımyıldızı'nın uzun ve narin kollarına bakıyordum.

Sivil giysili adam süratle ve mutlulukla konuşuyordu mikrofona:

"İşlem devam ederken buraya, Uçuş Kontrol Merkezi'ne sessizlik hâkimdi. İtiraf etmeliyim ki ben de nefesimi tuttum ama her şey planlandığı gibi gitti. Kozmo-

notların dakikliğine ve eşgüdümüne hayret etmemek elde değil – yıllar süren eğitimin ve yörünge uçuşlarının boşa gitmediği kesin. Bugün yerleştirilen bilimsel aygıtlar..."

Gardırobun arkasına doğru süründüm. Kendimi her şeye ilgisiz ve kayıtsız hissettim. O anda beni yakalamaya çalışsalardı, herhalde kaçmaya ya da hatta karşı koymaya bile zahmet etmezdim; tek yapmak istediğim şey uyumaktı. Ay'dan kalma alışkanlığımla başımı kollarıma dayadım ve uykuya daldım. Uykumun arasında bir ses duydum:

"Uzayda çalışan insanları gösteren bu televizyon yayını, uçuş mühendisi tarafından ana kademedeki güneş bataryalarından birinin üzerine yerleştirilen kameradan yapılmıştır."

Uzun süre uyudum, belki beş saat kadar. Birkaç kez yakınımda bir yerde birileri küfrederek bir şeyleri oradan oraya taşıdı, sonra ince bir kadın sesi divanın değiştirilmesi gerektiğini söyledi ama ben kılımı bile kıpırdatmadım – rüya görüyor olmalıydım. Sonunda nihayet hareket ettiğimde, ortalık sessizdi. İhtiyatla ayağa kalktım ve gardırobun arkasından etrafa baktım. Mikrofonlu masada kimse yoktu ve televizyon kamerası da branda beziyle örtülmüştü. Bir projektör uzaygemisini aydınlatıyordu. Orada hiç kimseyi göremedim. Gardırobun arkasından çıkıp etrafa bakındım: Her şey aynen televizyon yayını esnasında olduğu gibiydi ama artık uzaygemisinin altında oldukça büyük bir çöp yığını olduğunu fark ettim – dosya kâğıdı kırpıntılarından ve boş teneke kutulardan oluşan ürkütücü bir süprüntü yığını.

Masadaki artık votkaya ve ordövr tabaklarına doğru gittim; içkiye fena halde ihtiyacım vardı. Oturduğum zaman sırtım kendiliğinden bisikletteki duruş şeklini alarak kamburlaştı; büyük bir gayretle doğruldum ve artakalan bütün votkayı bardaklara boşalttım – votka iki bardağı ağzına kadar doldurmaya yetti, arka arkaya ikisini de içtim.

Tabakta kalmış salamura mantarlardan birini de mideye indirmeyi düşündüm bir an için, ancak yapış yapış yağlı bir çatalın görüntüsü beni tiksindirdi.

Ekip arkadaşlarımı hatırlayınca bunun gibi bir salon ve yerde duran çinko tabutlar geldi gözümün önüne – dört tanesi lehimlenerek kapatılmış, bir tanesi halen boş. Diğerlerinin bir bakıma benden daha mutlu olduklarını varsaydım ama onlar için hâlâ üzülüyordum. Sonra Mitiok'u düşündüm. Biraz sonra kafamda o aynı uğultu başladı ve o gün olup bitenleri düşünebileceğimi fark ettim. Ama öyle yapmak yerine, dünyadaki son günümü hatırladım: Kızıl Meydan'ın kaldırım taşlarını koyultan yağmuru, Albay Urchagin'in tekerlekli sandalyesini ve ılık dudaklarını kulağıma değdirerek fısıldayışını:

"Arkadaşını kaybetmenin ve çocukluğundan bu yana ölümsüzlük dakikana kurnaz ve deneyimli bir düşmanla kol kola yaklaştığını öğrenmenin senin için ne kadar zor olduğunu biliyorum – onun adını ağzıma bile almayacağım. Ama üçümüzün de hazır bulunduğu bir konuşmayı hatırla, şöyle demişti: 'Bir adamın hangi düşünceyle öldüğü ne fark eder ki? Bizler materyalistiz ne de olsa.' Bir adamın öldükten sonra başardığı işlerin meyvesiyle yaşamaya devam ettiğini söylediğimi hatırlarsın. Ama söylemediğim bir şey daha var, çok daha önemli bir şey. Hatırla, Omon, insanın elbette ruhu yoktur ama her ruh bir evrendir. Diyalektik budur. Davamızın içinde yaşadığı ve fethettiği tek bir ruh bile var olduğu sürece, bu dava asla yok olmayacak. Bütün bir evren için var olacak ve merkezi de bu..."

Kaldırım taşlarının simsiyah ve tehditkâr bir şekilde parıldadığı meydanı işaret etti.

"Şimdi de, özellikle hatırlaman gereken şey, Omon. Söyleyeceklerimi henüz anlayamazsın; ancak ileride yaşayacağın bir an için söylüyorum bunu, yanında olmayacağım bir zaman için. Bu yüzden dinle. Yalnızca bir tek saf

ve dürüst ruh, uzayın fethinde ülkemizin öne geçmesi için yeterlidir; yalnızca bir tek saf ruh, muzaffer sosyalizm sancağının Ay yüzeyinde açılması için yeterlidir. Ama saf bir ruh var olmalı, yalnızca bir dakikalığına bile olsa, çünkü sancak bu ruhta açılacaktır..."

Birdenbire güçlü bir ter kokusu aldım ve arkamı dönmeye yeltenmişken, kalın lastik eldivenli bir elden yediğim yumrukla sandalyeden devriliverdim.

Kenarında kırmızıyla "USSR" yazan bir başlığı olan ve keçeden yapılmış yırtık pırtık bir uzay elbisesi giymiş biri, kule gibi dikiliyordu tepemde. Kaptığı boş bir şişeyi masaya çarptı ve kırık şişenin sivri ucunu havaya kaldırarak üzerime eğildi; yana doğru yuvarlanıp ayağa kalkmayı ve kaçmayı başardım. Peşime düştü – hareketleri çok yavaş olmasına karşın, korkutucu bir şekilde süratli ilerleyebiliyordu. Gözümün ucuyla arkadaşını gördüm – Agdam T-3'ü askıda tutan siyah direklerin birinden aceleyle inerken, çarptığı varak kaplı yıldızları yere düşürüyordu. Kapıya koştum ve omzumla yüklendim ama kilitliydi. Geri dönerek koştum; ilk kozmonottan sıyrıldıktan sonra karşı karşıya kaldığım ikinci kozmonot, bacağını savurup manyetik tabanlı ağır ayakkabısıyla tekmeledi beni. Kasıklarımı hedeflemişti ama bacağıma isabet ettirebildi – ve sonra da başlığındaki sivri antenle karnıma kafa atmaya çalıştı. Sıyrılmayı bir kez daha başardım. İşte o zaman, herhalde yıllardır özlemini duydukları votkayı içip bitirmiş olduğumun farkına vardım ve gerçekten korktum. Üzerinde "Tehlike" yazan ve üçgen içinde bir yıldırım işareti olan küçük bir kapı gördüm ileride. Oraya doğru koştum.

Kapının ardında daracık bir koridor vardı; koridorun demir zemini adım attıkça gümbürdüyordu. Beş metre kadar koşmaya zorladım kendimi ve sonra manyetik tabanların çıkardığı ağır madeni sesi bir kez daha duydum arkamda. Bu bana hız ve güç verdi: Bir köşeyi dönünce,

önündeki tel koruması yırtılmış yuvarlak bir havalandırma deliğiyle son bulan kısa bir koridor gördüm. Havalandırma deliğinin paslı pervanesi hareketsiz duruyordu. Geri dönerek koşmaya hazırlandığım sırada takipçime öylesine yakındım ki onu bir bütün olarak değil de alakasız izlenimlerin bir derlemesi olarak algıladım: Koyu yeşil pleksiglastan siperliği olan kocaman kırmızı harfli bir küre; üç dişli küçük ve şeffaf bir mızrak tutan siyah bir lastik eldiven; güçlü bir ter kokusu ve gümüş renkli keçenin üzerindeki binbaşı apoletleri. Bir saniye sonra, tel örgünün ardındaki havalandırma deliğinin içinde solucan gibi sürünmeye başlamıştım bile. Vapur çarkına benzeyen koca havalandırma pervanesinin kanatları arasına girmeyi oldukça çabuk becermiştim; ama yukarı doğru giden bacanın içine tırmanmaya başladığımda, muflonlu kaputum toplanıp katlanınca sıkışıp kaldım ve ana rahmindeki bir bebek gibi kıvranmaya başladım. Aşağıdan birtakım hışırtılar geldi ve ayak bileğime bir şey dokundu. Bağırdım ve ayağımı kurtararak yukarı doğru tırmanmaya devam ettim; iki metrelik mesafeyi birkaç saniyede aldıktan sonra, bacanın yatay kollarından birine sığdırıverdim kendimi. Girdiğim yer yuvarlak bir ağızla sona eriyordu ve bunun ardında da bulutlarla sarmalanmış Dünya'yı görebiliyordum; hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladım ve ona doğru süründüm.

Gözlerim yaşla dolduğu için Dünya'yı bulanık ve hayal meyal görüyordum; sarımtırak bir boşluk içinde asılı duruyor gibiydi. Ona doğru sürünerek ilerlerken, beni sıkıştıran duvarlar kaybolana ve zeminin kahverengi fayansları beni karşılamak için havalanana dek, Dünya yüzeyinin bu boşluktan çıkarak yakınlaşmasını seyrettim.

"Hey sen, bayım!" Gözlerimi açtım. Kirli mavi iş gömleği giymiş bir kadın üstüme eğiliyordu; kadının yanında yerde duran bir kova vardı ve elinde de bir paspas tutuyordu.

"Kendini iyi hissetmiyorsun, değil mi? Ne arıyorsun burada?"

Etrafıma bakındım – karşımdaki duvarda küçük kahverengi bir kapı vardı. Kapının yanında, üzerinde Dünya'nın büyük bir fotoğrafı bulunan ve "Uzayda Barış İçin!" yazan bir takvim asılıydı. Duvarları mavi boyalı kısa bir koridorda yatmaktaydım; yakında üç ya da dört kapı vardı. Yukarı bakınca, takvimin karşısındaki duvarda, havalandırma tünelinin siyah ağzını gördüm.

"Ha?" diye sordum.

"Sarhoş musun dedim."

Duvardan destek alarak ayağa kalktım ve koridor boyunca ilerlemeye başladım.

Kadın, "Nereye gittiğini sanıyorsun?" dedi ve beni sertçe geriye doğru çevirdi. Ters yönde ilerlemeye başladım. Köşeyi dönünce, yukarı çıkan ve tahta bir kapıyla son bulan dik bir merdiven gördüm. Kapının ardından belli belirsiz bir vızıltı geliyordu.

Kadın arkamdan iterek, "Devam et," dedi.

Merdivenleri çıkarken etrafa göz attım – kadın merdivenin altından dikkatlice beni izliyordu. Kapıyı ittim ve kendimi sivil giysili birkaç kişinin arkasındaki karanlık bir hücrede buldum. Beni hiç dikkate almadılar. Uzaktan gittikçe yükselen bir gümbürtü geliyordu. Yan tarafıma bakınca bronz harflerle yazılmış bir yazı gördüm – "Lenin Kütüphanesi".

Bir anda farkına vardım – Dünya!

Merdivenin altındaki kuytu delikten çıktım ve metro peronunun öbür ucundaki büyük aynaya doğru sendeleyerek yavaşça ilerledim. Aynanın üstündeki turuncu renkli tehditkâr rakamlar zamanı gösteriyor, henüz akşam olmadığını bildiriyorlardı bana ama zaman ilerliyordu ve önceki tren yalnızca dört dakika önce geçmişti. Genç bir adamın yıllardır tıraş bıçağı değmemiş yüzü aynadan bana

bakıyordu; gözleri öfke doluydu ve kirli saçları karmakarışıktı. Giydiği kirli siyah muflonlu kaputun üzeri yer yer badana lekeleriyle kaplıydı ve geceyi yataktan uzak geçirmiş gibi bir hali vardı.

Geniş adımlarla bir aşağı bir yukarı yürüyen ince bıyıklı bir polis beni süzmeye başlamıştı. Bir tren gelip de kapıları açılınca, hiç tereddüt etmeden kendimi içeri attım. Kapılar kapandı ve tren beni yeni bir yaşama doğru götürdü. Uçuş devam eder, diye düşündüm. Ay gezginindeki lambaların yarısı çalışmıyordu ve bu da aydınlatmayı etkiliyordu. Oturdum; yanımdaki kadın otomatik bir hareketle bacaklarını bitiştirdi, benden uzaklaştı ve alışveriş filesini aramızdaki boş yere koydu. Gözümün ucuyla yıldız şeklinde makarnalarla dolu kutuyu ve donmuş bir tavuğun küçük bedbaht şeklini gördüm.

Nereye gideceğime karar vermeliydim. Acil durum kolunun yanındaki metro planına baktım ve kırmızı çizginin tam olarak neresinde olduğumu anlamaya çalıştım.

Moskova, 1992

SARI OK

12

Bildik sabah sesleri Andrei'yi uykusundan uyandırdı: Koridoru daha şimdiden doldurmuş olan tuvalet kuyruğundaki neşeli konuşmalar, bir çocuğun bölme duvarının ardındaki umutsuz ağlayışı ve komşusunun horlaması. Birkaç dakika için, günün başlayışına karşı koymaya çalıştı ama sonra radyo açıldı ve müzik sanki devasa bir aşçının koca kazanından ortama dökülür gibi çalmaya başladı.

Kulağının dibindeki görünmez konuşmacı, "En önemlisi," dedi, "yeni sabaha nasıl bir ruh haliyle başladığınız. Estonyalı sevilen şarkıcı Guna Tamas sizlere güneşli, sakin ve neşeli bir gün diliyor."

Andrei bacaklarını yataktan sallandırarak ayakkabılarını aradı. Petr Sergeievich hâlâ karşı ranzada horlamaktaydı. Mavi renkli üçgen motiflerle bezeli çarşafın altındaki omuzlarının ve poposunun hararetle yükselip alçalışına bakılırsa, uykunun kollarında en az bir saat daha geçirmeye niyetliydi anlaşılan. Petr Sergeievich belli ki Guna Tamas'ın sabah selamlarına ve koridordaki seslere hiç aldırış etmiyordu ama görünmez zırhının kendisinden başka kimseye faydası yoktu; Andrei için yeni gün, geridönüşü olmayan bir şekilde başlamıştı.

Hızla giyinip, ağız dolusu birkaç yudum soğuk çay içtikten sonra çift başlı horoz işlemeli havlusunu askıdan çekti ve tuvalet eşyalarının durduğu plastik torbayı alarak koridora çıktı. Tuvalet kuyruğunun sonunda Abel adında sakallı bir Kafkasyalı vardı – bugün nedense yüzünde o her zamanki nazik ifade yoktu ve sapından sıkı sıkı kav-

radığı diş fırçası bile kısa bir hançermiş gibi duruyordu elinde.

"Arkanda sıradayım," dedi Andrei. "Bir sigara içip geleceğim, tamam mı?"

Sıkıntılı bir sesle, "Tamam, merak etme," dedi Abel.

Üzerinde derin kazınmış bir graffito –"Şampiyon Locomotive"– olan ağır kapı kirli küçük penceresiyle arkasından kapandığında, sigarasının önceki gün bittiğini hatırladı. Bereket versin ki kapının hemen ardında, bir bul-karayı-al-parayıcının küçük bir insan grubunun ortasında oturduğunu gördü. Gruptan birinden bir 'Mainline' rica etti ve izlemeye koyuldu.

Bul-karayı-al-parayıcı çok yaşlıydı, cildi kırış kırıştı ve ölmek üzere olan bir maymunu andırıyordu. İçine sadaka atılacak boş bir bira kutusu, kartonun üzerinde yavaş yavaş hareket ettirdiği üç küçük fincandan çok daha fazla yakışırdı adama. Belki de bir guru ve öğretmendi – irikıyım yardımcıları kesinlikle çok etkileyiciydiler ve fiziksel olarak da bayağı gelişmişlerdi: İki yardımcı vardı, Çinli siyasi mahkûmlar tarafından düşük kaliteli deriden dikilmiş, kırmızımtırak renkte, bir örnek ceketler giymişlerdi. Kendi aralarında epey ikna edici bir şekilde tartışıyor, birbirlerini göğüslerinden itekliyor ve sırayla bul-karayı-al-parayıcıdan ellişer bin ruble kazanıp duruyorlardı ve o da tek kelime etmeden, hatta kafasını kaldırıp suratlarına bile bakmadan veriyordu parayı.

Andrei onlardan uzaklaşıp pencere kenarında duvara yaslandı. Radyo doğru tahmin etmişti – gerçekten de güneşli bir gündü. Bul-karayı-al-parayıcı başını kaldırdığında kafasındaki dazlak kısım güneşte parıldayınca, artakalan kırlaşmış saç tutamları bir an için gösterişli bir haleye dönüştü ve kartonunun üzerinde yaptığı karmaşık hareketler unutulmuş bir dinin ayinini andırdı.

Yardımcılardan biri kafasını kaldırarak, "Hey!" dedi.

"Ne biçim duman bu böyle? Havasız kaldık yahu."

Andrei yanıt vermedi.

Yardımcı ayağa kalkıp iyice doğrularak, "Sağır mısın?" diye sordu.

Andrei yine hiçbir şey söylemedi. Ne tarafından bakarsan bak, yardımcı yanlış yerdeydi – burası onun çöplüğü değildi.

Bul-karayı-al-parayıcı birden, "Fırıl fırıl döndürüyorum, kazanmak istiyorum," diye hırıldadı.

Belli ki bir parolaydı bu ve yardımcı da mesajı almıştı. Başını salladı, geri döndü ve ortağıyla tartışmaya başladı yeniden. Andrei sigarasından son bir nefes çekerek izmariti onların ayaklarının dibine fırlattı.

Tuvalet sırası daha yeni gelmişti. Abel ortalıkta yoktu ve Andrei'nin önünde yalnızca bebekli bir kadın vardı; bebek ağlıyordu. Hiç beklenmeyecek kadar çabuk hallettiler işlerini.

Andrei kapıyı arkasından kapattıktan sonra musluğu açtı ve aynada yüzüne baktı. Son beş yıldır, diye düşündü, olgunlaşmak ya da yaşlanmaktan çok, bol paça pantolonlar, transandantal meditasyon ve Fleetwood Mac'le birlikte modası geçmiş bir surattı bu. Savaş öncesi yılların ruhundaki gibi, artık oldukça değişik suratlar modaydı – epeyce düşünülecek konu bırakan bir gözlem. Fakat Andrei, konuları kendi kendilerini düşünmeye bıraktı, dişlerini temizledi, çabucak yıkandı ve kompartımanına geri döndü.

Petr Sergeievich çoktan uyanmıştı ve masada oturmuş kaşınırken, bir yandan da *Route*'un eski bir sayısına göz atıyordu – Andrei onu önceki gün bir kutu bira karşılığında bir çingeneden almış ama henüz okumamıştı.

Petr Sergeievich, "Günaydın, Andrei!" diyerek gazetede bir yeri işaret etti. "Kocaayağın varlığı kanıtlandı sayılır, diyor."

"Günaydın, Petr Sergeievich," dedi Andrei. "Deli saçması haberler işte. Dün gece yine horladın."

"Doğru olamaz."

"Evet, doğru."

"Islık çaldın mı peki?"

Andrei, "Tabii ki çaldım," diye yanıtladı, "hem de defalarca. Ama ne yapsam nafile. Sırtüstü yatar yatmaz horlamaya başlıyorsun ve ıslık mıslık işe yaramıyor. Hep yan yatmak için kendini bağlaman lazım. Bilirsin – geçen yıl yaptığın gibi."

"Hatırlıyorum," dedi Petr Sergeievich. "O zamanlar daha gençtim. Artık o şekilde uyuyamıyorum. Çok ağrı veriyor. Sinirlerim, Andrei. Biliyorsun, şu lanet olası reformlardan önce hiç horlamazdım. Boş ver, bir şeyler düşünürüz."

Andrei başıyla gazeteyi işaret ederek, "Başka ne diyor?" diye sordu.

Petr Sergeievich'in düşüncelerine kesin bir yön verilmesi gerekiyordu, yoksa reformlardan önce işlerin nasıl olduğunu hatırlamaya devam edecekti. Petr Sergeievich başmakaleyi özetlerken, tekdüze bir şekilde küfrederek parmağını yeşilimsi sayfada gezdiriyordu. Andrei ise başını sallayıp sorular soruyor, bir yandan da o gün yapmayı plandıklarını kafasından geçiriyordu. Önce gidip kahvaltı yapacak, sonra da kendisiyle görüşecek karanlık işleri olan Khan'ı ziyaret edecekti.

11

Bir düzine çarpık çurpuk küçük masayla dolu uzun ve dar bir oda olan lokanta, yanık kokusu haricinde henüz boştu. Yanan şey her ne ise çoktan çürümüş olmalı, diye düşündü Andrei. Sırtını kasaya yaslamış, pencere kenarın-

da her zamanki yerinde oturuyordu. Güneş yüzünden gözlerini kısarak mönüye baktı: Darı lapası, çay ve Azerbaycan konyağından başka bir şey yoktu. Andrei garsona işaret ederek başını salladı. Garson, parmaklarıyla küçük bir şey –belki de içi dolu küçük bir bardak– tutuyormuş gibi bir hareket yaptı ve soru soran bir ifadeyle sırıttı. Andrei başını salladı.

Üzeri nemli lekelerle ve kırıntılarla dolu masa örtüsüne düşen sıcak güneş ışınlarını izleyen Andrei, yolculuklarına güneşin yüzeyinden başlayan milyonlarca ışık zerresinin sonsuz uzay boşluğuna fırlayıp, Dünya'nın kilometrelerce kalınlıktaki semalarını dünkü çorbanın iğrenç artıklarında yok olmak üzere delip geçmelerinin ne kadar da özgün bir trajedi olduğu düşüncesiyle sarsıldı bir anda. Pencereden içeri giren bu sarı oklar belki de bilinçliydiler, daha iyi bir şeyler umut etmişlerdi – ve umutlarının asılsız çıktığının, acı çekmeleri için gerekli etkenlerin hepsini sağladığının farkına varıyorlardı şimdi.

"Belki ben de, masa örtüsünün üzerine düşen bu sarı oklar gibiyim," diye geçirdi içinden, "ve hayat da içinden geçtiğim bu kirli pencereden başka bir şey değil: İşte düşüyorum, Tanrı bilir kaç yıldır bu masaya düşüyorum, biri mönüye bakarak kahvaltısını beklerken tam şuraya, tabağın önüne..."

Andrei başını kaldırıp köşedeki televizyona bakınca, üç tane kahverengi mikrofona doğru ağzını oynatan ama sesi duyulmayan bir surat gördü kısa bir an için. Sonra kamera başka tarafa döndü ve bir diğer mikrofonun başında çılgınca itişip kakışan iki kişiyi gösterdi; Freudcu bir cinneti utanmazca sergilercesine, birbirlerinin bir örnek kırmızı kravatlarına yapışmışlardı.

Garson kahvaltısını masaya bıraktı. Andrei alüminyum kâsenin içindeki darı lapasına ve küçük bir güneşi andıran erimiş tereyağı damlasına baktı. Canı yemek istemiyordu

ama akşam olmadan önce buraya geri dönemeyeceğini hatırlayınca, ılık lapayı isteksizce yemeye koyuldu.

İlk müşteriler belirdiler ve lokanta onların sesleriyle gitgide dolup taştı – sessizliğin aslında bozulmadığı, yalnızca ona birkaç rahatsız edici unsur katıldığı hissi vardı Andrei'de. Önünde duran kâsenin içindeki lapa kadar kalın ve yapışkan olan sessizlik, arka planında ahmakça ve isterik bir etki bırakan sesleri çarpıtıyordu. Yan masada yüksek sesle kocaayak hakkında konuşuyorlardı – anlaşılan önceki gün yaşlı ve deli bir kadın görmüştü bunlardan birini. Andrei bir süreliğine konuşulanlara kulak vermeye çalıştıktan sonra vazgeçti.

Karşısındaki sandalyeye al yanaklı, kır saçlı bir adam oturmuştu, yakasına küçük gümüş haçlar takılmış gösterişsiz siyah bir ceket vardı üstünde.

Adam gülümseyerek, "*Bon appetit*," dedi.

Andrei, "Beni rahat bırak," diye karşılık verdi ona.

Refakatçisi şaşırarak, "Niye bu kadar suratsızsın?" diye sordu.

"Seni bu kadar keyifli yapan ne peki?"

"Keyifli değilim," dedi öteki, "mutluyum."

Andrei, "Eh, öyleyse," dedi, "ben de suratsız değilim, düşünceliyim. Burada oturmuş meditasyon yapıyorum."

Lapasını bitirdi, çay bardağını önüne çekti ve şekeri karıştırmaya başladı. Refakatçisi gülümsemeye devam ediyordu. Andrei, adamın yeniden konuşacağını düşündüğü için çay kaşığını daha hızlı çevirmeye başladı.

Refakatçisi elini bir orkestra şefi gibi sallayarak, "Tabii ki, düşünmek ve kimi zaman da meditasyon yapmak yararlıdır," dedi, "hatta yaşamda da çoğu kez zorunludur. Ancak tabiri caizse, her şey olayın nereden kaynaklandığına bağlıdır."

Andrei, "Değişik yerler olduğunu mu söylüyorsun?" diye sordu.

"İronik konuşmaya başladın ama evet, aslında var. Kimi zaman biri çıkıp binlerce yıl önce çözülmüş olduğunu bilmediği bir sorunu çözmeye uğraşır ama öyle yaptığından haberi bile yoktur. Ya da onun kendi sorunu olduğunun farkında değildir."

Andrei çayını bitirdi.

"Belki de," dedi, "gerçekten de onun sorunu değildir."

"Aslında hepimizin sorunu aynı. Ama aptalca gururumuz bunu kabul etmemizi engelliyor. Bir kişi, hatta oldukça iyi bir kişi, yalnızsa daima zayıftır. Desteğe ihtiyacı vardır, yaşamına anlam verecek bir şeye. Yüce uyumun yansımasını, yaptığı her şeyde görmeye ihtiyaç duyar. Günbegün çevresinde gördüğü her şeyde."

Pencereyi işaret etti. Andrei dışarı bakınca bir orman gördü; ormanın da ötesinde, tam ufuk noktasında, bir elektrik santralinin ya da fabrikanın gökyüzüne kule gibi yükselen üç kocaman, paslı kahverengi renkli bacası vardı. O kadar geniştiler ki, devasa hacıyatmazlara benziyorlardı. Andrei güldü.

Refakatçisi, "Sorun ne?" diye sordu.

Andrei, "Bilirsin," dedi, "iriyarı sarhoş bir herif geldi gözümün önüne; elinde bir mızıka vardı, başı göğe değiyordu ama çok budalaydı ve ayakta da duramıyordu. Saçma sapan bir şarkı çalıyordu, armonikası yağlanmıştı ve pırıl pırıl parlıyordu. Aşağıdaki biri onun farkına vardığında da, buna yüce uyumun yansıması deniliyordu."

Refakatçisi kaşlarını çattı.

"Biliyorsun, bu yeni bir şey değil," dedi. "Yaratıcıların hiyerarşisi, eksik ve dev gibi bir dünya, vesaire – eğer tarihi benzerlik seni ilgilendiriyorsa. Gnostisizm, tek bir kelimeyle. Ancak bunun seni asla mutlu etmeyeceğini biliyorsun."

"Mutlu etmeyeceğine eminim," dedi Andrei. "Bütün bu korkutucu kelimeler. Peki ama beni ne mutlu eder?"

Refakatçisi kaşığıyla kâsesini kazıyarak, "Mutluluğa giden tek bir yol var," dedi otoriter bir tavırla. "Bütün bunlarda anlam ve güzellik bularak büyük plana itaat etmek. Gerçek yaşam ancak bundan sonra başlar."

Andrei, insanın kimin planlarına itaat etmesi gerektiğini ve bunların tam olarak hangileri olduğunu sormak istedi ama refakatçisinin bu soruyu eline bir broşür ya da başka bir şey tutuşturarak yanıtlayacağından emin olduğu için sessiz kaldı.

Masadan kalkarak, "Belki de haklısındır," dedi. "Sohbet için teşekkürler. Kusura bakma, sabahları hep tatsız olurum. Çok iyi eğitim almış olduğunu görebiliyorum."

Refakatçisi, "Mesleğim gereği," dedi. "Teşekkür ederim. Lütfen bu küçük hatırayı kabul et."

Küçük ve renkli bir broşür uzattı. Kapağında aşırı pembe bir kulak vardı ve on iki kalibrelik kanatlı bir metal nota kulağın içine doğru uçmaktaydı. Pırıl pırıl parlıyordu – belli ki yüce uyumun yansımasıyla parlamaktaydı. Andrei refakatçisine teşekkür etti, broşürü cebine tıkıştırdı ve kapıya doğru yürüdü.

Acelesi yoktu ama yine de hızlı yürüyordu; günün bu saatlerinde hep bu dar koridorlarda dolaşan bir sürü insandan birine çarpıp özür dilediği oluyordu arada bir. Pencereden bakarak gülümsüyorlardı ve güneş ışınlarının oluşturduğu benekler titreşiyordu yüzlerinde. Görülmedik derecede fazla sayıda kadın, Türk malı eşofmanlarla ortalıkta dolaşıyordu; genç olmalarına karşın daha şimdiden kiloluydular ve dış dünyayı sistemsiz bir şekilde incelemekle meşgul, sessiz, kıpır kıpır çocuklar vardı yanlarında. Bazen de fanilaları pantolonlarının üzerine çıkmış adamlar eşlik ediyordu onlara ve adamların birçoğunun elinde bira kutuları vardı.

Andrei, yeni günün onu sürükleyip akıntısına kattığını ve hiç ilgilenmediği bir sürü şey hakkında düşünmeye

zorladığını hissetti. Ama bu konuda yapabileceği hiçbir şey yoktu – etraftan gelen konuşmalar ve sesler engellenemez bir şekilde beynine nüfuz ederek içeride piyango topları gibi yuvarlanmaya başlıyor ve o an için kendi düşünceleri oluveriyorlardı. Önce her yer gözden saklanmış hoparlörlerden dökülen şeytani cıngıllarla doldu, sonra hava durumunu yayınlamaya başladılar, Andrei de yanından akıp giden ve ardında güney rüzgârının daha da şiddetleneceği tahmin edilen pencerelere doğru bakınmaya başladı. Birkaç defa, bul-karayı-al-parayıcılardan birine ait gezici kurban taşının etrafında öbeklenmiş insanları itekleyerek kendine yol açmak zorunda kaldı –bütün bul-karayı-al-parayıcıların ve yardımcılarının birbirine benzemesi gerçekten de şaşırtıcıydı– sanki başparmak tırnağı altına polistiren bir bezelye sıkıştırma ve üç adet ters çevrilmiş plastik fincanı bir kartonun üzerinde dolaştırma sanatını tüm çocuklarına öğreten kendine özgü bir cemiyete aitlermiş gibi, aynı güneyli aksanıyla konuşurlardı hatta. Andrei birkaç dakika sonra, sarı plastik kaplı bir kapının önünde durdu nihayet; kapının üzerinde "XV" numarası ve yukarıyı işaret eden bir oku andıran bir çizik vardı.

Khan yalnızdı; masada oturmuş, çay içerek pencereden dışarı bakıyordu. Giyinikti, her zaman olduğu gibi, üstünde 'Kaliforniya Melekleri' yazan siyah bir eşofman giymişti – bu yazı, o eyaletin melekleri hakkında Andrei'de şüphe uyandırırdı hep. Andrei, Khan'ın uzun süredir tıraş olmadığını fark etti; kendini yeni bir role alıştırmaya çalışan Toshiro Mifune'ye benziyordu, özellikle de taşıdığı Moğol kanından dolayı aynı çekik gözlere sahip olması nedeniyle.

Andrei, "Selam," dedi.

"Selam. Kapıyı kilitle."

"Ya oda arkadaşların gelirse?"

"Gelmezler," dedi Khan.

Nikel kaplama kilit gürültüyle tıkırdadı. Andrei, kötü bir şeyler olacağı hissine kapıldı bir an için: Kilidin sesi ona bir tabanca tetiğinin çekilişini hatırlatmıştı. Ama sonra, bu korku aniden saçma göründü gözüne.

Khan karşısındaki sandalyeyi başıyla işaret ederek, "Otur," dedi.

Andrei oturdu.

"Pekâlâ, ne haber?" dedi Khan.

Andrei, "Fazla bir şey yok," diye yanıtladı. "Son beş yılın nereye gittiğini merak ettin mi hiç?"

"Niçin beş?"

"Sayı önemli değil," dedi Andrei. "Beş dedim, çünkü şahsen hatırladığım kadarıyla, şu an neysem beş yıl önce de aynıydım ben. Aynı şekilde ortalıkta dolaşıyor, etrafı gözden geçiriyor ve aynı şeyleri düşünüyordum. Aradan beş yıl daha geçecek ve her şey yine aynı olacak, anlamıyor musun? Bana niçin öyle bakıyorsun?"

"Hadi," dedi Khan, "kendine gel."

"Ben kendimdeyim zaten."

Khan başını salladı.

"Şimdi söyle bana, hemen" dedi, "'Sarı Ok' nedir?"

Andrei şaşkınlık içinde baktı.

"Tuhaf," dedi. "Bugün ben de lokantada sarı oklar hakkında düşünüyordum. Ya da belki de tam olarak sarı oklar hakkında değil de, daha çok yaşam hakkında. Bilirsin, masa örtüsü kirliydi ve güneş ışığı vuruyordu üzerine. Düşündüm ki..."

"Ayağa kalk."

"Niye?"

Khan masadan kalkarak, "Kalk, kalk," diye tekrar etti.

Andrei ayağa kalkınca Khan epey sert bir şekilde yakasına yapıştı ve birkaç defa sarstı onu.

"Buraya niçin geldiğini hatırlıyor musun?" dedi.

"Bırak beni," dedi Andrei. "Deli misin? Öylesine uğramıştım yalnızca, hepsi bu."

"Biz neredeyiz? Ne işitebiliyorsun?"

Andrei, Khan'ın ellerini ceketinden iterek şaşkınlıkla kaşlarını çattı. Ardından, çeliğin çeliğe ritmik ve düzenli bir şekilde vurmasından çıkan sesi işitebildiğini fark etti; bilinçli olarak farkında değildi ama ses hep vardı aslında.

Khan, "'Sarı Ok' nedir? Biz neredeyiz?" diye tekrarladı ve Andrei'yi pencereye doğru döndürdü.

Andrei, soldan sağa doğru hızla kayıp giden ağaç tepelerini gördü pencereden bakınca.

"Eee?"

Andrei, "Bekle," dedi, "bekle."

Başını ellerinin arasına alarak ranzaya oturdu.

"Hatırlıyorum," dedi. "'Sarı Ok' yıkık bir köprüye doğru giden bir tren. Bizim içinde bulunduğumuz tren."

10

"Başından neler geçtiğini hatırlayabiliyor musun şimdi?" diye sordu Khan.

Andrei, "Pek değil," dedi. "Ayrıntılı olarak hatırlamıyorum. Alışılmadık bir şey olmamıştı sanki. Adımı ve hangi kompartımandan olduğumu hatırlıyordum. Ama kendim değilmişim gibiydi. Kendimi çok garip hissediyordum – sanki hangi vagonda yolculuk yaptığın fark edermiş gibi. Sanki sırf lokantadaki masa örtüsünün temiz olması bile, olan biten her şeyi daha anlamlı bir hale getirecekmiş gibi. Ya da televizyonun farklı suratlar gösteriyor olması – ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Açıklamaya gerek yok," dedi Khan. "Bir süreliğine yolcu olmuşsun, hepsi o kadar."

Andrei sırtını pencereye dönerek, vagon girişinin duvarında, üzerinde iki tozlu kadran ve "... bir kontrol ediniz" kelimeleri olan panoya baktı.

"Ben bir yolcuyum şu anda," dedi. "Ve sen de öylesin."

"Normal bir yolcu, kendini asla yolcu olarak görmez," dedi Khan. "Eğer bir yolcu olduğunu biliyorsan, artık yolcu değilsindir. Onlar, bu trenden inmenin mümkün olduğunu düşünemezler bile. Onlar için artık trenden başka hiçbir şey yoktur."

Andrei, "Tabii bizim için de trenden başka hiçbir şey yok," dedi, ümitsizce. "Eğer kendimizi kandırmazsak yani."

Khan güldü. "Eğer kendimizi kandırmazsak," diye ağır ağır tekrarladı. "Eğer kendimizi kandırmazsak, ancak başkaları tarafından kandırılabiliriz. Her şey bir yana, 'kendim' dediğin şey her ne ise onu kandırma becerisi büyük bir başarıdır, çünkü kandırmayı genellikle bu 'kendim' yapar. Trenimizden başka bir şeylerin var olup olmamasının en ufak bir önemi yok. Önemli olan, sanki başka bir şeyler varmış gibi yaşayabileceğimizdir. İnmek sanki gerçekten de mümkünmüş gibi. Tek fark bu. Ama yolculardan birine bu farkı açıklamaya çalışırsan, anlamayacaktır."

"Sen denedin mi yoksa?" diye sordu Andrei.

"Evet, denedim. Bir trende olduklarını bile anlayamıyorlar."

Andrei, "Çok saçma," dedi. "Bir trende olduklarını bile kavrayamayan yolcular – biri duysa delirdiğini düşünür!"

"Anlamıyorlar işte. Zaten bu kadar iyi bildikleri bir şeyi nasıl anlayabilirler ki? Tekerleklerin sesini bile duymuyorlar artık."

"Doğru," dedi Andrei. "Kendimden biliyorum. Lokantaya girdiğimde – mekân boşken ortalık ne kadar da sessiz oluyor, diye düşündüğüm bile oldu."

"Görüyorsun! Sakin ve sessiz. Bardağın içindeki kaşığın şıkırtısını bile duyabilirsin. Sakın unutma, insan tekerleklerin sesini duymamaya başladığında ve yalnızca ilerlemeye devam etmek istediğinde, bir yolcu olur."

"İlerlemeye devam etmek isteyip istemediğimizi bize kimse sormuyor," dedi Andrei. "Buraya nasıl geldiğimizi bile hatırlayamıyoruz. Durmadan seyahat ediyoruz, hepsi bundan ibaret. Başka seçenek yok."

"Var ama o yaşamdaki en zor şey. Bir yolcu olmadan trende yolculuk etmek," dedi Khan.

Kompartımanın kapısı açıldı ve kondüktör içeri girdi. Andrei, lokantadaki refakatçisini tanıdı – tek fark, şimdi bir üniforma giyiyor olmasıydı; göğüs kısmı parlak gümüşümsü ingilizanahtarları ya da çapraz çekiçlerle bezeli ceket, pırtlak göbeğinin üstünde önü açık duruyor ve siyah üniforma gömleğinin üzerine giydiği kırmızı renkli kazağı gözler önüne seriyordu. Bağlı olduğu büronun işaretini –sapı haça benzeyen, nikel kaplama küçük silindir şeklinde bir anahtar– taşıyan bir sicimi eline doluyordu dalgın dalgın. Sarhoş yolcularla muhatap olurken muşta olarak kullanılabilirdi bu – ya da bir şişe açacağı olarak. Kondüktör de Andrei'yi tanıdı, kocaman gülümsedi ve kepinin siperine üç parmağıyla dokunarak selam verdi.

Kondüktör vagondan çıktıktan sonra Khan, "Neye sırıtıyor bu?" diye sordu.

"Hiçbir şeye. Lokantada sohbet etmiştik onunla. Yeniden olursa ne yapayım?"

"Ne?" diye sordu Khan. "Kondüktörle mi demek istiyorsun?"

"Hayır. Yine bir yolcuya dönüşürsem."

"Yolcu olmaktan vazgeçmelisin, hepsi bu. Hepimizin başına gelir."

"Ne demek bu, hepimizin başına gelir? Burada kaç kişiyiz?"

"Sanırım, pek çok," dedi Khan. "Pek çok olmalı; bizler sadece birbirimizi tanımıyoruz, o kadar. Eskiden kesinlikle pek çok vardı."

"Söylesene, sana bundan ilk kim bahsetti?"

"Bilmiyorum," dedi Khan, "onları hiç görmedim."

"Ne demek istiyorsun? Hiç görmediğin birinden nasıl bir şey öğrenebilirsin ki?"

Khan, "Ama öyle oldu," deyince, Andrei onun bu konuda konuşmayacağını anladı.

"Peki ama şimdi neredeler?" diye sordu.

"Sanırım dışarıdalar," dedi Khan. Bunu söylerken, sonsuz suların rüzgârda dalgalandığı gibi dalgalanan çimenlerle kaplı geniş çayırların kayıp giden manzarasını ortaya seren pencereyi işaret etmişti başıyla.

"Öldüler, öyle mi?"

"İndiler. Bir gece tren durduğunda, kapıyı açıp indiler."

"Şaşırdın galiba," dedi Andrei. "'Sarı Ok' hiçbir zaman durmaz. Bunu herkes bilir."

"Dinle," dedi Khan, "şöyle bir düşün. Yolcular içinde bulundukları trenin adını bile bilmiyorlar. Yolcu olduklarından bile haberdar değiller. Bu durumda, bilebilmeleri mümkün mü?"

9

Andrei vagonunun kapısını açar açmaz, bir şeyler olduğunu anladı. Kompartımanlardan birinin kapısında siyah giysili birkaç adam duruyordu: Siyah şallı yaşlı bir kadın ağlamaktaydı. Radyo kapalıydı ama Abel'in yaşadığı kompartımandaki küçük teypten acıklı bir müzik yükseliyordu. Andrei kendi kompartımanına girdi.

"Ne olmuş?" diye sordu Petr Sergeievich'e.

Petr Sergeievich kitabını bırakarak, "Soskin öldü," dedi. "Bu onun cenaze töreni."

"Ne zaman ölmüş?"

"Dün gece. Yedek listesinden birini Abel'in kompartımanına yerleştiriyorlar."

"O kadar perişan halde olmasının nedeni buymuş demek," dedi Andrei. Petr Sergeievich'in okuduğu kitaba baktı: Pasternak'ın *İlk Trenler*'iydi.

Petr Sergeievich, "Doğru," dedi. "İşler istediği gibi gitmedi. Erkek kardeşinin yanına taşınabilmesi için bir şeyler ayarlamaya uğraştı. Nasıl olduğunu bilirsin, yapışkan bir makarnacı kapıdan içeri adımını atar ve ardından da bütün sülalesini oraya taşır. Ama baş kondüktör belgelere baktığında şöyle dedi: Bir kompartımanda yatağı varmış zaten; üstü açık vagonlardaki bir sürü kişi yedek listesinde bekliyor. Açık vagondan birini buraya taşıyacağına inanmıyorum aslında. Abel ona yeterince yediremedi o kadar. Ya da yanlış adama yedirdi ve bu yüzden de oradan sepetlendi."

Andrei halen sigara almadığını hatırladı birden.

"Kitap ne hakkında?" diye sordu.

"Sanırım, hayat hakkında," dedi Petr Sergeievich.

Sonra da kitabına geri döndü.

Andrei koridora çıktı. Ölüyü kompartımandan daha yeni çıkarıyorlardı, bu yüzden pencerenin önünde durup bekledi – yaslı insanların arasından kendine yol açmaya çalışmak pek hoş karşılanmazdı. Zaten tören de genellikle çok uzun sürmezdi.

Ölü adamın solgun profili kapı aralığında belirdi; iki kondüktörün taşıdığı suntanın üzerinde yatıyordu. Bu amaç için özel olarak saklanan suntanın iki tarafı da kırmızıya boyanmış ve siyah bir çizgiyle çerçevelenmişti; bu haliyle bir yas bayrağı gibi duruyordu ama her nedense 'kül tablası' diye bilinirdi.

Gövde kırmızı renkli eski bir battaniyeyle boğazına kadar örtülmüştü. Abel bir yerlerden çıkıp geldi ve pencereyi açmak için didinmeye başladı – işe yaramayınca iki adam yardımına koştu. Pencere çerçevesini birlikte aşağı çekince yaklaşık kırk santimetrelik bir açıklık oluştu. Bu sırada, siyahlı şallı kadın yüksek sesle ağlamaya başlayınca,

insanlar kollarına girerek gerisingeri kompartımana soktular onu. Kondüktörler tahtayı dikkatle kaldırdılar, bir ucunu pencereden çıkardılar ve cesedi yavaş yavaş dışarı salmaya başladılar – yakışık almayacak şekilde aceleci davranıp insanların duygularını incitmemek için ağır hareket ediyorlardı. Göğsündeki battaniye çerçeveye takılınca ceset az kalsın sıkışıyordu.

Andrei pencere kenarında durduğu yerden, ölü adamın başını ve rüzgârda deli gibi uçuşan saçlarını görebiliyordu – adamın kafası, toprak setin üç metre üstünde kayar gibi ilerliyordu; yarıaçık gözleri, gitgide mavili grili bulutlarla dolmakta olan gökyüzüne bakıyordu. Vagonun sarı duvarından uzaklaşırken, kafa birkaç kez titredi ve sonra yere doğru eğilmeye başladı. Battaniyenin kırmızı ucu dalgalanarak pencerenin önünden geçti ve hafif bir düşme sesi duyuldu. Bir dakika sonra bir yastık ve bir havlu pencereden dışarı fırlatıldı: Cesedin ardından atılmaları bir gelenekti.

Andrei artık sigara almaya gidebilirdi ama pencereden bakarak orada dikilmeye devam etti. Aradan birkaç saniye geçtikten sonra yeşil bayır birdenbire sona erdi ve tekerleklerin rayların eklem yerlerinde çıkardığı dövme sesleri daha da kuvvetlendi. Tren bilinmeyen bir nehrin mavi renkli genişliğini aşarken, bir köprünün paslı direkleri de pencerenin önünden hızla geçmeye başladı.

8

Lokantada müzik çalıyordu: 'Bridge Over Troubled Waters'ın[1] ortasında birdenbire sona eren ve hiç bitmeyen kaset. Andrei, eski dostu Grisha Strupin'in masalardan bi-

1) Azgın Sular Üzerindeki Köprü (ç.n.)

rinde oturduğunu gördü; göğsüne Demiryolları Bakanlığı'nın kanatlı rozeti takılmış son moda tüvit bir ceket vardı üzerinde – muazzam bir para tutardı bu ama Grisha'nın gücü buna yeterdi. Komünistler iktidardayken, vagon koridorlarında bir miktar sigara ve bira ticareti yapmıştı; şimdi gerçekten de büyük çapta işlerle uğraşır hale gelmişti. Grisha'nın karşısında oturan kısa saçlı yabancı, alüminyum kâsesindeki havyarla karıştırılmış haşlanmış karabuğdayı yiyordu. Grisha, Andrei'yi fark edince başıyla işaret ederek yanına çağırdı ve bir dakika sonra, Andrei onun yanındaki boş yere sığışmıştı. Grisha son zamanlarda daha da tombul ve şen şakrak bir adam olmuştu, saçları da her zamankinden daha kıvırcıktı – ya da daha şimdiden bir parça sarhoş olduğu için öyle görünüyordu belki de.

"Şerefe," dedi. "Bu Andrei, uğursuz çocukluğumdan bir dost. Bu da Ivan, olgun yıllarımdan bir dost ve iş ortağım."

Andrei, "Demek ki bu herif bir göçmen, evine geri dön," diye düşündü. Tek kelime etmeden el sıkıştılar. Andrei, başka tanıdık simalar görebilir miyim diye etrafına bakındı. Hiç yoktu. Akşamları alışılageldiği üzere, bir sürü sarhoş Finli ve Arap vardı gerçi.

Grisha, "Bir şey içer misin?" diye sordu.

Andrei başını sallayınca, Grisha üç büyük kadehe masadaki cam sürahiden 'Railroad Special'[2] doldurdu.

Ivan kadehini kaldırarak, "İşimize!" dedi. Kadehini yuvarladıktan sonra da derin bir iç çekti. "Ah, evet, Grisha, unuttum. Üzerinde Saddam Hüseyin'in resmi olan koca bir tomar tuvalet kâğıdı var. Savaştan sonra talep azalınca değeri düştü ve şimdi gerçekten de ucuz. Burada ne kadar eder?"

"Oldukça fazla olabilir," dedi Grisha, "ama hiç tereddüt etmeden bu konuda yapılacak bir şey olmadığını söyleye-

2) Demiryolu Ekstra. (ç.n.)

bilirim. Tuvalet kâğıdının gerçek pazarı çok sınırlı – yalnızca birinci sınıf kompartımanlar. Uğraşmaya değmez."

"Peki ya oturmalı ve üstü açık vagonlar?" diye sordu Ivan.

"Oturmalı vagonlarda hiçbir zaman rağbet görmedi ve şimdi de enflasyon böyleyken, üstü açık vagonlarda da gazete kullanımı artıyor."

"Pekâlâ," dedi Ivan, "üstü açık vagonları boş ver. Ama ya kompartımanlar? Oradakiler de kullanmaz mı?.."

"Şimdilik, elbette," dedi Grisha, "Ama bizim için fark etmez. Sana ne diyorum, orada yeni birine daha yer yok."

"Neden olmasın?" dedi Ivan. "Eğer daha ucuza satıyorsan?"

"Bunu nasıl yapabilirim, Ivan? Teori üzerinde biraz daha az zaman harcamalısın. Eğer tek bir tomarı bile daha ucuza satarsam, beni canlı canlı pencereden dışarı atarlar. Sana ne diyorum, hiçbir şey yapamayız."

Ivan bir sigara yakarak, "Bütün hayatımızı sigara ve bira alıp satarak geçiremeyiz," dedi. "Daha büyük bir şey yapmalıyız. Alüminyumu soruşturdun mu?"

"Evet," dedi Grisha. "Gerçekten de iyi bir iş gibi görünüyor."

"Nasıl bir dolap dönecek?" diye sordu Ivan.

"Para-ruble, sonra da para-para-para," dedi Grisha.

Ivan, uzakta kör edici parlaklıktaki bir şeye bakıyormuşcasına gözlerini kıstı bir anlığına.

"Buldum!" dedi, sonra da cebinden küçük bir hesap makinesi çıkardı ve rakamlara dalıp gitti.

Andrei sessizce, "Nasıl bir dolap bu?" diye sordu Grisha'ya.

"Amma da soru ha! Baş kondüktöre para verirsin ve o da kaşıkları kayıtlardan çıkarır. Bu herif temkinlidir – yalnızca nakit para alır. Tek koşul, kaşıkları kırmak zorunda olmandır, çünkü tek parça halinde olanların sınır geçidinden geçmesine izin vermezler, yani her halükarda sorun yaratabilirler. Bu yüzden de kırıcılara ihtiyacın vardır.

Onlar ruble alırlar, baş kondüktörün aldığının yaklaşık yüzde onunu. Bu, para-ruble kısmı. Bundan sonra üç kez daha para ödemen gerekir – kumandan vagonunda, sınır geçidinde ve korunma parası olarak."

Andrei, "Peki ya, o nasıl hallediyor bu işi?" diye fısıldadı, başıyla Ivan'ı işaret ederek. "Herkese ne kadar ödeyeceğini nereden biliyor?"

"Fiyatları her gün belirliyorlar," dedi Grisha. "Alış ve satış için. Hiçbir şeyden haberin yok mu senin? Gerçek dünya seni çok uzun zaman önce geride bırakmış gibi geliyor bana. Senin şu Khan'la hâlâ sıkı fıkı mısın? Söylesene, bu onun gerçek adı mı, yoksa takma adı mı?"

"Gerçek adı," dedi Andrei."Eğer ilgileniyorsan, takma adı Fren Kolu'dur."

"Ne anlama geliyor bu?"

"Buhar kazanlarında olan bir şey," dedi Andrei, "buharın serbest bırakılmasını sağlar. Zamanında buhar kazancılığı yapmış."

"Tanrım," dedi Grisha, "bir buhar kazancısı. Garsonlarla arkadaşlık kursan daha iyi edersin."

Ivan kafasını kaldırdı.

"Tamam," dedi. "Hadi yapalım. Bakırdan ne haber?"

Grisha, "Bu o kadar da kolay değil," diye karşılık verdi. "Teorik olarak aynı dolap ama bütün kül tablalarının envanter numaraları vardır. Kayıtlardan silinen her tabla için ayrı izin belgesine ihtiyacın olur. Bu da herkesten önce baş kondüktör yardımcısına para vermen anlamına gelir ve benim de ona doğrudan ulaşacak bağlantım yok. Sekreterlerinden biriyle konuştum ama adam çok tedbirli. Kül tablalarından söz ettiğim an, ok gibi dışarı fırladı."

"Hafif yollu çıtlattın mı bari?" diye sordu Ivan.

"Henüz değil. Ama adamın o taraklarda bezi yok gibi."

"Tamam o zaman," dedi Ivan. "Yarın kaşıklarla ilgilen, bakır hakkında daha sonra karar veririz."

Ayağa kalktı, kibarca veda etti ve kapıya doğru gitti. Grisha onun gidişini seyrettikten sonra Andrei'ye döndü.

"Kısa süre önce onu ziyaret ettim," dedi. "Hele bir düşün, bütün vagonda yalnızca üç kompartıman var ve hepsi de banyolu. Yaşam standardı..."

"Bunun anlamı ne?" diye sordu Andrei. "Yaşam standardı?"

Grisha suratını asarak, "Aptal olma, Andrei," dedi. "Aptallık taslamana dayanamıyorum. En iyisi bir şeyler içelim."

"Tamam. Yalnızca söyle bana, dürüstçe, kül tablası ticareti yapmaktan korkmuyor musun?"

Grisha yanıt vermek için ağzını açacaktı ki, aklına aniden bir şey geldi ve dikkatini onun üzerinde toplamak için gözlerini kıstı. Kıvırcık saçları açık pencereden gelen rüzgârda alabildiğine uçuşurken, yüzü birkaç saniyeliğine donmuş bir maskeye dönüştü.

Nihayet, "Hayır, korkmuyorum, Andrei," dedi. "Hiçbir şeyin de beni korkutmasına izin vermeyeceğim."

7

"Khan," dedi Andrei, "hiç ama hiç görmediğin birinden nasıl olup da bir şeyler öğrenebileceğini söylemeyecek misin bana?"

"Birinden bir şey öğrenmek için o kişiyi görmen şart değil. Ondan bir mektup alabilirsin."

"Sen de böyle bir mektup mu aldın?"

Khan başıyla onayladı.

"Bana gösterebilir misin?" diye sordu Andrei.

"Gösterebilirim ama uzun bir yürüyüş yapmak gerekir."

İlerledikçe, üstü açık uyuma vagonları giderek köhneleşiyordu; sıkışık ve kalabalık ranza bölmelerini koridordan

ayıran perdeler daha da kirli bir hal alıyorlardı. Buralar gündüzleri bile bütünüyle güvenli değildi. Kimi zaman sarhoşların üzerinden atlamaları ya da henüz yere devrilip uyuyakalmamış kişilere yol vermeleri gerekiyordu. Ardından oturma vagonlarına geldi sıra – işin tuhafı, buradaki hava daha temizdi; karşılaştıkları yolcular da daha temiz görünüyorlardı ve daha düzgün giyimliydiler. Erkekler, yamalı ve renkleri solmuş pamuklu pantolonlar giyiyorlardı; kadınların üzerinde ise yıkanmaktan rengi atmış sabahlıklar vardı. Koltuklar el yapımı panolarla birbirinden ayrılmıştı; yere saçılmış gazetelerin üzerleri, oyun kâğıtları, yumurta kabukları ve domuz pastırması artıklarıyla kaplıydı.

Vagonlardan birinde üç ayrı yerde gitar eşliğinde şarkı söyleniyordu – aslında herkes aynı şarkıyı, 'Train on Fire[3]'ı söylüyormuş gibi geliyordu kulağa ama aynı anda şarkının değişik bölümlerini söylüyorlardı sanki. Gruplardan biri daha yeni başlarken, bir diğeri bitiriyor ve bir üçüncü grup da nakaratı sarhoş gibi zorlanarak ama yanlış sözlerle söylüyordu.

Khan, bir çamaşır ipinin daha altından geçmek için başını eğerken, "Bu arada, laf mektuplardan açılmışken," dedi. "Aslında sen de onlardan bir sürü aldın. Hatta her gün aldığını bile söyleyebilirsin. Tıpkı herkes gibi."

"Ne demek istediğini anlamıyorum," dedi Andrei. "Şahsen ben hiç mektup almadım."

"Trenimize niçin 'Sarı Ok' denildiğini merak ettin mi hiç?"

"Hayır, sen öyle diyorsan öyledir dedim."

"Bunu düşün."

Açık renk perdelerin ardındaki sesler ağır ağır değişime uğradı, ta ki belirgin bir güneyli aksanıyla konuşmaya başlayıncaya dek. Muflonlu üniforma ve kep giymiş silahlı bir nöbetçinin kilitli kapıların önünde volta attığı cezaevi vagonundan sonra, inanılmaz derecede kalabalık

3) Tren Yanıyor. (ç.n.)

oturma vagonlarından geçtiler; kirli çingene çocuklarıyla dolup taşan çingene kampları ile çöp dağlarının bileşimiydi bu vagonlar. Ardından boş vagonlara vardılar – buralarda bir zamanlar insanların seyahat ettiği söylenirdi; ama şimdi, üzerinde çakıyla kazınmış graffitolar olan çıplak ranzalar, duvarlardaki kurşun delikleri ve yanık izleri vardı yalnızca. Bu vagonlardaki pencerelerin yarısı kırılmıştı ve deliklerden içeri soğuk rüzgâr giriyordu. Yerler çöple kaplıydı – eski ayakkabılar, gazeteler ve kırık şişeler. Andrei daha ne kadar gitmeleri gerektiğini soracakken, Khan döndü ve konuşmaya başladı.

"Neredeyse geldik," dedi, "bir sonraki geçite yani. Söyle bakalım, trenimize niçin 'Sarı Ok' deniliyor?"

"Bilmiyorum," dedi Andrei. "Büyük olasılıkla mitolojik bir şeydir. Belki de geceleri, bütün ışıklar açıkken, dışarıdan bakınca uçan bir ok gibi görünüyordur. Ama o zaman onu dışarıdan görmüş ve trene geri dönmüş biri olması gerekirdi."

"Yalnızca dışarıdan bakınca ok gibi görünmüyor."

Geçide girdiler. Khan hiç konuşmadan sola doğru adım atıp bir kapıyı açınca, üstünde kupkuru bir paçavranın asılı durduğu, basınçölçerli bir dirsek borusu ve paslı bir sobanın geniş ağzı göründü. Sınırdan önceki son vagonlarda uzun süredir sıcak su yoktu ve soba da belki on yıldır yakılmamış gibiydi.

Khan, "Köşede," dedi, "duvarda. Bir kibrit yak."

Andrei karanlık ve dar boşluğa sıkışıp bir kibrit çaktı. Duvara kazınmış kelimeler vardı; çok eskiydiler ve zar zor okunuyorlardı. Şiir gibi sütun halinde ve basit büyük harflerle yazılmış bazı tümceleri çözdüler:

"O ki dünyadan kurtulmuş olan, onu sarı toza benzetti."

"Bedenin bir yaraya döner sanki ve sen de deli bir adama döner gibisin."

"Bütün bu dünya seni delip geçen sarı bir oktur."

"Sarı ok, içinde yıkık bir köprüye doğru gittiğin trendir."

"Bunu kim yazmış?" diye sordu Andrei.

"Nereden bileyim ki?" dedi Khan.

"Ama bir fikrin olmalı."

"Hayır," dedi Khan. "Zaten ne fark eder ki. Ne demiştim sana, çevremiz mektuplarla dolu – onları okumak gerek yalnızca. Örneğin, 'dünya' kelimesi aynı anlamı taşıyan bir başka mektuptur."

"Neden?"

"Düşün bir. Pencereden dışarı baktığını hayal et. Evler, sebze bahçeleri, iskeletler, kilometre tabelaları – uzun lafın kısası, aydınların 'keltür' dediği her şey."

"Kültür," diye düzeltti Andrei.

"Evet; bu 'keltür'ün büyük bölümü de şişeler ve çarşafların arasına karışmış ölü bedenlerden oluşur. En üstünde çimenler olan birkaç katman halinde. Buna aynı zamanda 'dünya' denir. Kemiklerin içinde çürüyüp gittiği madde ve yaşadığımız yer aynı adı taşır. Hepimiz dünyanın sakinleriyiz. Bir sonraki âlemden gelen yaratıklar. Beni anlıyor musun?"

"Evet," dedi Andrei. "Tabii ki anlıyorum. Söylesene, yolculuğa nereden başladığımızı düşündün mü hiç? Bu trenin nereden kalktığını?"

"Hayır," dedi Khan. "Bu beni pek ilgilendirmiyor. Nasıl inileceğiyle ilgileniyorum ben. Kondüktörlere sor. Onlar sana trenin nereden geldiğini söylerler."

Andrei düşünceli bir şekilde, "Evet," dedi, "bunu söyleyebilirler pekâlâ."

"Geri dönelim mi?"

"Ben bir süre burada kalacağım. Beş dakikaya kadar sana yetişirim."

Khan dışarı çıkınca, Andrei pencereye döndü. Bu vagonlara ilk kez geliyordu ve şimdi ortalıkta kimsecikler olmadığı için aklında tuhaf düşünceler canlanıyordu, lokantada aklına hiç gelmeyen düşünceler; kaldı ki bu dü-

şüncelerin oluşması için gerekli olan her şey lokantada da mevcuttu."

Pencereden arkaya doğru baktığında, bir saniye önce durduğu yeri görüyordu – geçmişe akıp giden bir çalı ya da ağaç tarafından teselli edilen bir set parçasını. Eğer içinde bulunduğu vagon en son vagon olsaydı, boşluktan ve rayların iki yanında birden sallanarak uzaklaşıp giden dallardan başka hiçbir şey olmayacaktı o noktada.

"Eğer bir saniye önce var olan her şey gözden kaybolmasaydı," diye düşündü, "trenimiz ve bizler, şimdi olduğumuz gibi görünmezdik. Traverslerin üzerinde havaya dağılırdık. Sonsuz uzunlukta plastik şeritlerle, cam ve çelikle çevrili karman çorman bir yılan sürüsüne benzerdik. Ama her şey yok oluyor. Geçmişte kalan her saniye, içerdiği her şeyle birlikte kayboluyor ve bir saniye sonra neye benzeyeceğini kimse bilmiyor. Ya da hâlâ orada olup olmayacağını bile. Ya da Tanrı'nın, içerdikleri her şeyle birlikte birbiri ardına saniyeler yaratmaktan yorulup yorulmayacağını. Kimse, hiç kimse, bundan sonra bir saniye daha olacağını garanti edemez. İçinde bulunduğumuz an o kadar kısadır ki, onu kavrayamayız bile; tek yapabildiğimiz, öncekilerden birini hatırlamaktır. Ama o zaman, gerçekte var olan nedir ve biz kimiz?"

Andrei'nin gözüne camdaki aksi ilişti; aksinin yok olduğunu, yerine bir başkasının belirdiğini ve böylece sonsuza dek gittiğini hayal etmeye çalıştı.

"Henüz hayattayken bu trenden inmek istiyorum. Bunun olanaksız olduğunu biliyorum ama yapmak istiyorum, çünkü başka bir şey istemek düpedüz saçmalık. 'Henüz hayattayken trenden inmek istiyorum' tümcesini oluşturan sözcüklerin bir anlamı olmadığı halde, tümcenin kesinlikle bir anlamı olduğunu biliyorum. Kim olduğumdan bile haberdar değilim. O zaman burayı kim terk edecek? Peki ya, terk eden o kişi nereye gidecek? Nerede olduğumu bile

bilmiyorsam nereye gidebilirim ki – bunu düşünmeye başladığım noktada mıyım, yoksa düşünmeyi bitirdiğim noktada mı? Eğer kendime burada olduğumu söylersem, 'burası' neresidir? Peki ya, 'kendime söylersem' ne demektir?"

Bir kez daha pencereden dışarı baktı. Ortalık neredeyse kararmıştı bile. Arada sırada rayların kenarından kilometre tabelaları fırlıyordu; karanlığın içinden çıkmalarına karşın alacakaranlıkta açık seçik görülen tabelalar küçük taştan nöbetçileri andırıyorlardı.

6

Andrei, *Route*'un son sayısının orta sayfasını açtı; en ilgi çekici makaleler "Demiryolları ve Traversler" başlığı altında burada bulunurdu. Sayfanın en üstünde kalın harflerle yazılmış bir başlık vardı: TEMEL ANTROPOLOJİ.

Yerine rahatça yerleşti ve gazeteyi ikiye katlayarak okumaya başladı:

"Tekerleklerin her birimize doğumdan ölüme dek eşlik eden ritmleri, tabii ki, bütün sesler içinde en tanıdık olanıdır. Bilim adamları, değişik halklara ait lisanların bu sesin yaklaşık yirmi bin taklidini içerdiğini hesaplamışlardır ve bunların neredeyse on sekiz bini de ölü dillere aittir; eldeki belgelerin yetersizliği ya da deşifre edilememiş olmaları nedeniyle, bu unutulmuş ses birleşmelerinin çoğunluğu yeniden oluşturulamaz bile. Bununla birlikte, çağdaş dillerde var olanlar, tabii ki, hem çok çeşitli hem de ilgi çekicidir – bazı antropologlar onları lisanları tanımlamak için kullanılan diller ya da insanların vagondaşlarını tanımalarına imkân sağlayan kültürel 'şifreler' olarak telakki ederler. Bunların en uzunu, Orta Afrika'daki Cannabis platosunda yaşayan pigmelerin kullandığı ifadedir ve şu şekildedir:

'Oo-koo-le-le-oo-koo-la-la-o-be-o-be-o-ba-o-ba'.

"Bu işitsel betimlemelerin en kısası ise, sert ünsüz 'p'dir ve yukarı Amazon'un sakinleri tarafından kullanılır. Aşağıdaki listede, dünyanın değişik ülkelerinde tekerlek sesinin nasıl ifade edildiği verilmektedir:

"Amerika'da, 'ginger ale-ginger ale'. Baltık ülkelerinde, 'pa-duba-dam'. Polonya'da, 'pan-pan'. Bengal'de, 'choong-choong'. Tibet'te, 'dzong-chen'. Fransa'da, 'clicot-clicot'. Orta Asya'nın Türkçe konuşulan ülkelerinde, 'bir-sum', 'bir-som' ve 'bir-manat'. İran'da, 'avdal-haladj'. Irak'ta, 'jalal-iddi'. Moğolistan'da, 'ulan-dalai'. (İlginçtir ki, Moğolistan'ın iç kesimlerinde tekerlekler daha değişik, 'un-gern-khan-khan' şeklinde seslendirilmektedir.) Afganistan'da, 'nakshbandi-nakshbandi'. Acemistan'da, 'beelzebub'. Ukrayna'da, 'trikh-tararukh'. Almanya'da, 'vril-schrapp'. Japonya'da, 'dodeska-zen'. Avustralya'daki aborjinler arasında, 'tul-up'. Kafkasların dağ aşiretlerinde ve belirgin olarak Basklar arasında da, 'darlan-bichesyn'. Kuzey Kore'de, 'uldu-chu-chkhe'. Güney Kore'de, 'duldukvan-um'. Meksika'da (özellikle Ouichotl Yerlileri arasında), 'tonal-nagual'. Kuzey Çin'de, 'tsao-tsao-tan-tien'. Güney Çin'de, 'de-i-chan-chan'. Hindistan'da, 'bhai-ghosh'. Gürcistan'da, 'koba-tsap'. İsrail'de, 'taki-bats-buberboom'. İngiltere'de, 'click-o-click' (İskoçya'da, 'gluck-o-clock'). İrlanda'da, 'bla-bla'. Arjantin'de..."

Andrei sayfanın en altına, listelerle dolu uzun sütunlardan sonraki kısa paragrafa baktı:

"Ama tabii ki, tekerleklerin sesi en güzel, en etkileyici şekliyle Rusya'da taklit edilmiştir – 'dışarısı – dışarısı' (aynı zamanda bazı ücra bölgelerde 'aşağısı'): Ritm, bizleri ruhlarımızın derinliklerine kadar heyecanlandıran parlak ve uzak bir şafağı işaret ediyor gibidir..."

Kapı çalındı. Andrei otomatikman kapı koluna yapışınca neredeyse klozetten düşüyordu.

Koridordaki ses, "Uzun sürer mi?" diye sordu.

Andrei, "Hemen çıkıyorum," diye yanıtladı ve gazeteyi buruşturup yamru yumru bir topak haline getirdi.

Tekerlekler pis ve ıslak zeminin altında "dışarısı, dışarısı" diye şarkı söylüyorlardı. "Dışarısı, dışarısı, dışarısı, dışarısı, dışarısı."

Sonraki vagonda bir cenazeden dolayı tıkanıklık vardı. İnsanların geçmesine izin veriyorlardı ama kalabalık çok yavaş hareket ettiği için uzun süre beklemek gerekiyordu.

Yakınlardan bir ses, "Badasov öldü," dedi.

Andrei'nin önünde, saçında kocaman kirli kurdeleler olan kıpır kıpır bir küçük kız duruyordu. Dışarı bakarken bir yandan yumruğunu pencereye vuruyor, ara sıra da annesine göz atıyordu.

Ansızın, "Anne," diye sordu, "dışarıda ne var?"

"Hangi dışarıda?" dedi annesi.

"Dışarıda," dedi kız ve yumruğunu pencereye sertçe vurdu.

Neşeli bir gülümsemeyle, "Dışarıda dışarısı var," dedi anne.

"Dışarıda kim yaşıyor?"

"Hayvanlar," dedi anne.

"Dışarıda başka kim var?"

"Dışarıda tanrılar ve ruhlar var," dedi anne, "ama onları şimdiye dek kimse görmemiş."

"Dışarıda insanlar yaşamıyor mu?" diye sordu küçük kız.

Annesi, "Hayır," diye yanıtladı, "insanlar dışarıda yaşamaz. İnsanlar trende yolculuk ederler."

Küçük kız, "Hangisi daha iyi," diye sordu, "tren mi, dışarısı mı?"

"Bilmiyorum," dedi annesi, "dışarı hiç çıkmadım."

Küçük kız, "Dışarı çıkmak istiyorum," dedi ve parmağıyla cama hafifçe vurdu.

Annesi sertçe iç çekerek, "Sabret biraz," dedi, "dışarı çıkman fazla uzun sürmez."

Nihayet, sarhoş kondüktörler 'kül tablası'yla olan kavgalarını kazandılar, gövde toprağa pat diye düştü, sıçradı ve setten aşağı yuvarlandı. Gövdenin ardından bir yastık, bir havlu, iki kırmızı çelenk ve mermer bir kâğıt ağırlığı dışarı uçtu – bütün bunlardan, ölünün önemli biri olduğu anlaşılıyordu.

Küçük kız var olmayan bir akortla, "dışarı çıkmak istiyorum," diye feryat etti, "dışarı, dışarı..."

Annesi kızın eline şiddetle asıldı, parmağını dudaklarına koydu ve cenaze törenine katılan kişilere başını sallarken, çocuğa öfkeli gözlerle baktı. Andrei'nin küçük kızı izlediğini fark edince de bakışlarını ona doğru yöneltti ve sanki, böylesi çocuksu bir saflığı küçümseyen eğlencesine katılmaya davet eder gibi kaşlarını hafifçe kaldırdı.

Andrei, "Bana niçin öyle bakıyorsunuz?" diye sordu kadına. "Belki ben de dışarı çıkmak istiyorum."

"Kocaayağa katılmak için mi?" diye sordu kadın.

Andrei bir yıl önce lokantanın penceresinden bakarken karda gördüğü izleri hatırladı – besbelli ayakkabı izleriydi bunlar ve demiryolu hattı boyunca yüz metre kadar uzandıktan sonra, izleri bırakan kişi buhar olup uçmuş gibi aniden kesiliveriyorlardı.

5

Masadaki lamba yanıyordu; Petr Sergeievich akşam sigarasını içiyor, küllerini de muntazaman boş bir bardağa silkeliyordu. Sanki artık sevmediği ama ihmal ederek üzmek istemediği bir kadını öpüyormuş gibi hafif bir tiksinti ifadesiyle içerdi sigarasını her zaman.

"İşlerini bitirmek lazım," dedi. "Sana söylüyorum, o domuzların işlerini bitirmek lazım."

"Kimin?" diye sordu Andrei.

Ellerini başının arkasına koymuş, ranzasında yatıyor ve tavanda sürünmekte olan siyah bir noktaya bakıyordu.

"Topunun," dedi Petr Sergeievich, her nedense fısıldayarak. "Baş kondüktörden başlayarak, memur vagonunun tamamının. Neler olup bittiğine baksana. Kaşıklarımız olmamasına alıştık, tamam. Ama sıra şimdi de kül tablalarına geldi. Kül tablaları nerede, ha? Söylesene."

"Çalındılar herhalde," dedi Andrei.

"Peki ya kim çaldı onları?" diye feryat etti Petr Sergeievich. "Artık onlar basit birer hırsız değil. Bir şeyler çalan hırsızlara alışmıştık ama bu büsbütün farklı bir iş. Memleketi satıyorlar, olan bu."

"Aman, hadi," dedi Andrei. "Anandan kül tablasında doğmadın ya."

"Kaşıklar ve kül tablaları için mi endişelendiğimi sanıyorsun? Genç kızlar için üzülüyorum ben, masum kızlarımız için, açık vagonlardaki pislik heriflere kendilerini satmak zorunda olan mavi gözlü ceylanlar için. Anladın mı?"

Andrei hiçbir şey söylemedi.

Petr Sergeievich daha sakin bir sesle, "Yüzsüz haydutlar," dedi. "Hiçbir şeyden korkmuyorlar. Bütün yetkiler ellerinde."

"Onların bir şeyler çalmadığı bir gün vaki mi?," dedi Andrei. "En azından bu herifler insanları diri diri pencereden atmıyorlar."

Kompartımanın kapısı gürültüyle çalındı.

Andrei, "Kim o?" diye sordu.

Kapının öbür tarafından, "Andrei, benim," diye bağırdı biri. "Aç çabuk!"

Grisha'nın sesiydi. Andrei ayağa fırlayarak kapıyı açtı. Grisha içeri süzüldü ve hemen kapıyı kilitledi. Yüzünde kan vardı, ceketine de bir miktar kan bulaşmıştı. Demiryolları Bakanlığı'nın kanatlı rozetinin göğsünde olmadığını ve rozetin olduğu yerin yırtıldığını fark etti Andrei.

Grisha'yı sedire oturtarak, "Ne oldu?" diye sordu.

"Soyuldum," dedi Grisha. "Lokantadan çıkmıştım, tek başımaydım, neredeyse eve gelmiştim ve sonra –düşünebiliyor musun?– vagonların arasındaki geçitte oldu. Dört kişi saldırdılar. İkisi önden, ikisi arkadan. Piçlerden birinde sivriltilmiş bir kaşık vardı."

"Çok şey aldılar mı?"

"Çok," dedi, "hiç sorma. Ivan hesabını kapatmıştı bugün ve onlar bütün hepsini aldılar. Piçler. Rezil amatörler."

Andrei bir havluyu cam sürahideki suyla hafifçe ıslatarak Grisha'ya verdi.

"Niçin?" diye sordu. "Ödemeni zamanında yapmamış mıydın?"

Grisha havluyu şakağına bastırarak, "Ne alakası var?" dedi. "Sıradan bir soyguncu çetesiydi. Ama kime çattıklarını bilmiyorlar. Yarın bu civardaki herkesin huzurunu kaçıracağım."

"Birileri yaptırmış olmasın sakın?"

"İmkânı yok," dedi Grisha. "Ivan'dan başka kimse bu konuyla ilgili bir şey bilmiyordu. Onun yaptırması için de bir sebep yok. Ne diyorum, sıradan bir çeteydi sadece."

O ana kadar yüzünü gazetesinin ardına ihtiyatla saklamakta olan Petr Sergeievich, bu noktada kaçamak bir bakış atarak şöyle dedi:

"Görüyor musun, Andrei, görüyor musun? Artık insanları pencereden atmadıklarını söylüyorsun, öyle mi? Ama al işte, yapabilirlermiş demek. Eskiden yaptıkları gibi – ellerini ayaklarını bağlayıp traverslerin üzerine balıklama atacaksın. Alenen. O zaman bizler çayımıza şeker koyabilir, insanlar da koridorlarda terbiyeli olabilirlerdi. Arkadaşına da burada dokunmaya kimse cesaret edemezdi."

"Seni dışarı atacaklarından korkmuyorsun yani, öyle mi?" dedi Andrei.

"Beni mi? Neden atsınlar ki? Hayatım boyunca namusumla çalıştım. Kompartımanlı vagonlarda bir dolaş bak – kapıların yarısına şu mandallardan takılmış. İktidar kimdeyse, bana ihtiyacı var."

Grisha ansızın hayata dönerek, "Kapılar mı?" dedi. "Affedersiniz, adınız nedir? Tanıştığımıza sevindim, Petr Sergeievich. Benim adım Grigory Strupin, 'Mavi Vagon' ortaklığının yöneticisiyim."

Petr Sergeievich kendisine uzatılan eli sıktı, gülümsedi ve yakasını düzeltti.

Grisha göz ucuyla ceketinin yırtık yerine bakarken, "Görünüşüm için özür dilerim," dedi kanlı ağzıyla kocaman gülümseyerek. "Talihsiz bir olay. Şu sıralar kapılar hakkında profesyonel tavsiyeye ihtiyacım var da. Ücret karşılığı tabii ki – daha sonra bir sözleşme yapabiliriz."

"Şey, eğer yardımcı olabilirsem..." dedi Petr Sergeievich.

"Söylesene, kapılardaki kilitler gerçekten de nikelden mi yapılmış?"

"Hayır," dedi Petr Sergeievich. "Yalnızca nikel kaplama. Kilitlerin kendileri ise..."

"Bak, Grisha," dedi Andrei. "Siz burada konuşmaya devam edin, ben de koridorda seni bekleyen birileri var mı diye gidip bir bakayım."

Kapıyı arkasından kapadı.

Koridor bomboştu. Andrei en arkaya kadar giderek geçide göz attı – hiç kimse yoktu. Vagonun diğer tarafında da durum aynıydı. Kendi kompartımanının kapısına döndüğünde, Grisha'nın hararetle konuştuğunu, Petr Sergeievich'in ise dinlemekte olduğunu gösteren kısa onay sözcükleriyle mırıldandığını duydu. Birkaç saniye kapının önünde durduktan sonra vagon boyunca ilerledi. Duvardaki pleksiglas bir dolabın yanında durdu ve bir kitapçık çıkardı. Kapakta yazarın bir resmi yer alıyordu,

Nietzsche'nin daha zayıf, bilgili ve daha ciddi bir numunesini andıran, bıyıklı bir adamdı; kitapçığın adı ise *Hindistan Demiryolları Rehberi* idi. Sayfaların yarısı eksikti; zımbalardan hoyratça koparılmışlardı. Andrei, geçide gelmeden, iyi aydınlatılmış bir yerde durdu, ayağını çöp kutusunun üçgen kapağına koyarak pencereye yaslandı ve kitapçıktan koparılma sırası gelmiş sayfayı okumaya başladı:

"...Muhterem Shri Livmilon tarafından tavsiye edildiği üzere, kendime soruyu sordum. Yanıt neredeyse anında geldi – bilinçli yaşamımın tamamında en çok sevdiğim şey, koridordaki açık bir pencerenin yanında kollarım dışarıda dururken, ayağımı çöp kutusunun üçgen kapağına dayayıp, hızla akıp giden orman perdesini seyretmektir. Kimi zaman insanların geçide girebilmesine izin vermek için omzumu cama bastırmam gerekir ve sonra da Hindistan'da süratle ilerleyen bir vagonun penceresinde olduğumu hatırlarım ama geri kalan zamanın tamamında kime neler olup bittiğinin tam olarak farkında değilim. Hiç dikkat ettin mi, sevgili okur, dünyaya uzun süre bakıp da kendini unuttuğunda, gördüklerinden başka hiçbir şey kalmaz geriye: Tren yavaşlar yavaşlamaz insanların özel sopalarla uzanıp toplamaya başladıkları kenevirlerle kaplı hafif bir yokuş, demiryolunu dünyanın geri kalan kısmından ayıran ve gövdelerine sarmaşıklar dolanmış palmiyelerden oluşan bir hat, nadiren bir nehir veya sömürge tarzı bir köprü ya da zincirden yapılmış mânialarının çelik kolları tarafından korumaya alınmış boş bir yol. Böyle zamanlarda nereye giderim? Bu ağaçlar ve bu mânialar kimse onlara bakmıyorken nereye giderler?

"Benim için ne fark eder ki? Çok daha önemli başka bir şey var. Mutluluğa hepsinden daha yakınım –gerçi bunun tam olarak ne olduğunu tanımlamaya kalkışmayacağım– pencereden çekilip içeri girdiğimde ve bir saniye önce burada olmadığımın bilincimin ucuyla farkındayken.

O an pencerenin dışında yalnızca dünya vardır. Bir de güzel ve akıl ermez bir şey, 'kavramaya' kesinlikle gerek olmayan bir şey, alışılmış düşünce yığınlarının yerine birkaç saniyeliğine var olmuştur; tüm diğerlerini peşinden çeken, onların hepsini soğuran ve kendini 'ben' diye adlandıran bir lokomotif gibi. Bir kez daha uzaktaki bir filin boru sesi duyulur, hiç şüphesiz beyaz bir filin – işte bu mutluluktur..."

"Hey!"

Andrei o tarafa baktı. Grisha önünde duruyordu.

"Eee? Kimseyi gördün mü?"

"Hayır," diye yanıtladı Andrei. "Ama her ihtimale karşı kompartımanda yarım saat daha kalsan iyi edersin."

"Hayır," dedi Grisha, "gideceğim. Komşun son derece yararlı bir herif çıktı. Yarın için randevulaştık. Görüşürüz."

"Görüşürüz."

Grisha geçidin kapısının ardında kayboldu. Andrei kitapçığı kapatıp cebine tıkıştırdı ve kompartımanına geri döndü.

Beş dakika sonra ışıklar kapandığında, Andrei komşusu horlamaya başlamadan uykuya dalmaya çabalarken, Petr Sergeievich hiç beklenmedik bir şekilde boğazını temizledikten sonra sordu:

"Söylesene, Andrei, Grisha sana niçin gizemli diyor? Şaka mı yapıyor?"

"Evet," dedi Andrei, "tabii ki şaka yapıyor. Buralardaki en gizemli kişi odur."

4

Her zaman olduğu gibi Andrei'yi radyo uyandırdı – sınır tanımayan bariton bir ses şiir okumaktaydı:

"Yatıyor ve sanki halen hayattaymış gibi bakıyor
Dışarıdaki toprak setin üzerinden
Örülmüş saçlarına gevşekçe bağlanmış
Renkli eşarbı olan güzel bir kız.
Tren her zamanki gibi gümbürdeyerek ilerledi
Vagonları titreyerek ve gacırdayarak,
Birinci sınıf ve İkinci'si sessizdi
Üçüncü sınıf şarkılar ve ağlamalarla doluydu..."

Petr Sergeievich hâlâ horluyordu. Andrei pencereden dışarı baktı. Gökyüzü sıkıntılı, kapalı ve yağmur yüklü bulutlarla pusluydu – küçük damlalar cama çarpıyordu.

Kapı çalındı.

"Girin!"

Kondüktör çaylarını getirdi. Bardakları masaya koydu, yüz rublelik banknotu aldı ve tık diye bir ses çıkararak kapının nikel kaplama kilidini ardından kapadı.

Tıkırtı Petr Sergeievich'i uyandırmıştı. Yüzünü her zaman yaptığı gibi duvara dönüp birkaç saat daha uyumak yerine, doğrulup gövdesini dirseğiyle destekleyerek yüzünde çılgın bir ifadeyle Andrei'ye baktı.

"Dün gece yine horladın," dedi Andrei.

"Öyle mi? Islık çaldın mı bari?"

"Tabii ki çaldım."

"Saat kaç?" diye sordu Petr Sergeievich.

"Dokuz buçuk."

Petr Sergeievich küfrederek ayağa fırladı ve aceleyle saçlarını taramaya koyuldu; Andrei adamın elbisesiyle uyuduğunu fark etti o sırada, hem de kravatıyla birlikte.

"Nereye böyle aceleyle?" diye sordu Andrei.

Petr Sergeievich koltuğunun altına yıpranmış, deriden bir evrak çantası sıkıştırarak, "İş," dedikten sonra koridora fırladı. Andrei adamın bu çantaya üç yıldır dokunduğunu görmemişti. Duvara dönüp gözlerini kapadı. Radyodaki

şiir bitmiş, haberler başlamıştı. Andrei ses düğmesini gidebildiği kadar saat yönünün tersine çevirdi ama sesler hâlâ gayet iyi duyuluyordu.

Bir çocuk korosu şarkı söylüyordu: "Hepimiz daha iyi bir gün bekleriz. Mavi Vagon sallanarak yoluna devam ederken." Ardından, heyecanlı bir kontralto, "'Mavi Vagon' şirketi," diye duyurdu, "Bizim trenimiz gerçek bir ekspresti!"

Bu, Grisha'nın reklamıydı. Ardından hoparlörden bir cızırtı geldi ve neşeli bir erkek sesi anons etti: "Bir 'Combat' sigarası deneyin – var olan en büyük haz." Sonra uzun bir sessizlik oldu ve ardından 'Sabah Sineması' başladı.

Spiker genizden gelen bir sesle, "Bugün, Japon yönetmen Akira Kurosawa'nın filmi *Dodeskaden*'i tartışacağız," dedi. "1970 yılı yapımı olan film, Akutagava Riunoske'nin *Görünmez Tekerleklerin Ritmi* adlı kısa romanından uyarlanmış. Aslında filmin Japonca olan gerçek adı, tekerleklerin raylar üzerinde çıkardığı dövme seslerinin betimlemesidir. Bu yüzden gözlerinizi kapayın ve sabahın erken saatlerinde, savaş sonrasının kompartımanlı bir Japon vagonunda olduğunuzu hayal edin. İnsanlar işe gitmek için koridora çıkarlarken, kapılarını arkalarından gürültüyle kapatıyorlar. O ünlü Japon güneşi, yakın zamandaki savaşların isiyle kararmış pencerelerin ardında pırıl pırıl parlıyor. Filmin asıl kahramanı kalabalığın arasında beliriyor ansızın; kendi vagonunda 'tramvay delisi' diye bilinen bu genç adam, gerçek vagonun içinde bir o yana bir bu yana gidip gelen görünmez küçük bir trenin –Japonca'da bir 'tramvay'ın– sürücüsü olduğunu hayal etmektedir. Eminim siz de takdir edersiniz ki, hiç de basit olmayan ve kavrayabilmek için çaba gerektiren bir görüş bu..."

Andrei kalkıp hızla giyinmeye başladı. Ceketini giyince bütün düğmelerini iliklediği, güneş gözlüklerini ve şapkasını üst ranzadan aldıktan sonra da eldivenlerini ve şiltesinin

altında sakladığı küçük tahta sopayı cebine koydu. Giyindiği sırada radyo zar zor duyulabiliyordu ama ihtiyacı olan her şeyi alıp almadığını merak ederek kapı aralığında bir an için duraklayınca, genizden gelen imalı sesi bir kez daha duydu:

"... filmin kahramanlarının kendine özgü önemli ve ciddi olaylarla meşgul olduklarını kabul etmek gerekir – küçük ölçekli toptancılık, yavaş yavaş açlıktan ölmek, hırsızlık, doğum, vesaire. Kurosawa böylelikle, vagonun koridorunda bir aşağı bir yukarı koşturan ve hayali treninin tekerleklerinden çıkan sesleri taklit ederek 'dodeska-den! dodeska-den!' diye bağıran 'tramvay delisi'nin eylemleri ile bu insanların yaşamı arasında bir parelellik kurmakla, sosyal açıdan uyum sağlamış kahramanlarından her birinin aslında gerçek vagonun içinde kendi hayali 'tramvay'ı ile seyahat etmekte olduğunu göstermeye kalkışmıştır. Bununla birlikte, Kurosawa gözlerimizin önüne serdiği bu acımasız ve kasvetli dünyadan çıkış yolunu göstermeyi başaramaz. İnsanları boş yere telaşa düşürmenin ne manası var ve sonra da..."

Koridorda radyo açık değildi.

Andrei'nin şansı vardı, kendini bomboş bir koridorda bulmadan önce aynı istikametteki iki geçitten geçmesi gerekiyordu yalnızca. Kokudan anlaşıldığı üzere karafatmaları ilaçlıyorlardı ve yolcular da korunmak için kapalı kapıların ardına saklanmışlardı. Andrei tozlu halının üzerinde aceleyle yürüyüp, idare kompartımanının kapısının yanında durdu. Kondüktör içerideki kocaman madeni lavaboya eğilmiş, bir şeyler mırıldanarak boş bira kutularını yıkıyordu – bir sonraki vagonda bunları folklorik tarzda boyayıp Batı'ya satıyorlardı. Andrei, kondüktörün başka tarafa bakmasını bekledikten sonra çaktırmadan kapının önünden geçip tuvalete girdi. İçeri girince kapıyı kilitledi, sopasını kapıyla kilidin kolu arasına sıkıştırıp avcunun içiyle birkaç kez vurdu – anahtarı olmasına karşın, kondüktör bile kapıyı dışarıdan açamazdı artık.

Pencere hemencecik açılıverdi. Andrei aralıktan başını uzatıp dışarı baktı – yakındaki bütün pencereler kapalıydı. Eldivenlerini giydi; şapkasını ve güneş gözlüklerini de takıp cama sırtını döndü ve elleriyle pencerenin üst çerçevesini yakaladı. Duvardaki madeni kulptan ayağıyla destek alarak iki büklüm olduktan sonra yavaş ve dikkatli bir şekilde dışarı çıkmaya başladı.

Bütün hareketleri gözü kapalı yapacak kadar iyi bilmesine karşın, yine de her seferinde birkaç dakikalığına endişe duyuyordu. Lokantanın yanındaki geçitte sattıkları büyü kitaplarında, yöntem kinayeli tümcelerle dolu olarak, oldukça karman çorman ve gizemli bir şekilde tarif ediliyordu – belli ki kitaplar neden söz ettiklerini bilmeyen kişiler tarafından yazılmışlardı. Bu yöntem için kullanılan en basit edebikelam 'törensel ölüm' tabiriydi. Aslında bir bakıma öyle sayılırdı – pencerelerden setin üstüne atılan ölülere de aynı şey oluyordu. Ancak yöntem epeyce tehlikeli olmasına karşın, aralarındaki tek benzerlik de buydu. Bilinçaltında gizli o meş'um korkuya gelince; onunla savaşmanın tek yolu, sağlıklı bir kararlılık ve mizah anlayışıydı – Andrei, yalnızca vagonun damına tırmanmakta olduğunu hatırlattı kendine.

Pencerenin üstünde, damdaki yağmur sularının akmasını sağlayan bir suyolu vardı. Andrei oluğun kenarına yapışıp kendini yukarı çekti; artık pencerenin kenarına oturmuştu ve bacakları da vagonun içine sallanıyordu. İleride yeşil çalılar olduğunu görünce, dallara çarpmamak için daha hızlı tırmanmaya başladı. Birkaç saniye sonra oluklu ve şaşılacak derecede geniş olan vagon damının üzerindeydi; damın sarı boyası pul pul kalkmıştı ve havalandırmanın mantar şeklindeki paslı bacalarıyla kaplıydı her taraf. Ayağa kalkıp etrafına bakındı.

Uzaklarda, batı tarafında, damın üzerinde insanlar vardı ama yüzlerini seçemiyordu. Andrei, vagonların arasın-

daki boşlukların üzerinden atlayarak ilerledi. Khan'ın vagonunun tepesinde olduğunu belirten bir çentik görünce de ayağıyla yere vurdu.

Yaklaşık beş dakika sonra Khan belirdi; kapüşonlu bir muşamba ceket giymiş ve Andrei'nin gözlüğünün aynısından takmıştı. Tek kelime etmeden batıya doğru ilerlemeye başladılar; vagonları birbirine bağlayan kauçuk geçitlerin üzerinden atlamak için koşarak hız alıyorlardı.

Biraz sonra, lokantanın kaygan damını ve sınır nöbetçisinin durduğu geçidi geride bırakmışlardı. İlerideki kişiler ellerini sallayarak onları selamlamaya başladılar. Andrei içlerinden birkaçını tanıyınca selama karşılık verdi. Aslında onlarla bilinen manada tanışıklığı yoktu – Khan ve Andrei'nin burada karşılaştıkları insanlarla aralarındaki iletişim karşılıklı el kol hareketlerinden ibaretti yalnızca. Kirli bir muflonlu ceket giymiş ve eski bir askeri kürk şapka takmış yaşlı bir adamın yanından geçtiler – her zamanki gibi damın tam ortasında bağdaş kurmuş bir halde hiç kıpırdamadan oturuyor, küçücük madeni bir çubuğu olan uzun saplı bir pipo içiyordu (bunu rüzgârda yakmayı nasıl başardığı ise tam bir muammaydı). Daha ileride, gri cüppelerle oturan bir grup vardı – yüzleri kukuletalarla örtülü olduğu için kaç yaşında olduklarını ya da cinsiyetlerini anlamak mümkün değildi. Daire şeklinde oturmuşlar, vagonun damına kömürle çizilmiş anlaşılmaz bir geometrik şekli inceliyorlardı. Şekil her zamankinin aynısıydı – bitmemiş bir yıldızı andıran simetrik desenli bir daire. Andrei geçen seneki ve ondan önceki yaz mevsimini hatırladı, o zaman da aynı şeyi yapıyorlardı ama bu basit çizime böylesine uzun süre bakmaktaki maksatlarının ne olduğu hakkında hiçbir fikri yoktu.

Genellikle, Andrei damda karşılaştığı insanların özel bir maksatla oraya çıktıklarından şüphe ederdi. Kendisinin asla böyle bir maksadı olmamış ve bu gezintilerden hiçbir

şey beklememişti. Doğru, Khan'la ilk karşılaştığında da oradaydı. O zaman tek kelime etmemişlerdi –burada kimse birbiriyle konuşmazdı– ama birkaç gün sonra koridorda karşılaştıklarında birbirlerini tanımışlardı. Khan daha sonra, dama tırmanmanın yalnızca anlamsız değil, aynı zamanda kesinlikle zararlı olduğunu söylemişti, çünkü insanı trenden gerçekten inme şansından uzaklaştırıyordu – ama sırf yaşam ile ölümün boğucu komünal boşluğundan bir an için uzaklaşmak için, buraya çıkmaya devam etmişti. Trenin ne başı ne de sonu görülebiliyordu – vagonların oluşturduğu çizgi birkaç kez eğilip bükülerek iki yönde de ufka kadar uzanıyordu ama yine de bir yerlerde bir lokomotif vardı mutlaka. Aşağıdaki vagonlarda devam eden pek çok metafiziksel tartışma bir yana, bunun iki kesin kanıtı vardı – kafalarının yarım metre üzerindeki kalın bakır kablo ve görünmeyen bir kaynaktan gelen, hatta kimi zaman işitilebilen o hafif gümbürtü.

Andrei, Khan'ın kolundan çekiştirdiğini hissetti ve işaret ettiği yöne baktı. Bir sonraki vagonun tepesinde oldukça tuhaf bir grup vardı – abartılı Latin Amerika kostümleriyle müzisyen gibi giyinmiş dört kişi. Bir an sonra Andrei ellerindeki enstrümanları fark etti ve gerçekten de müzisyen olduklarını anladı. Tekerleklerin takırtısı müziği duymayı neredeyse imkânsızlaştırıyordu ama küçük orkestranın her şeyini ortaya koyduğunu görebiliyordu – pan flütçü çalarken çömeliyordu ve gitarcıların yüzleri öylesine esrimişti ki, ellerinde gitar yerine tüfek taşıyor olabilirlerdi. Pablo Escobar'ın zırhlı vagonuna saldırıyor gibiydiler. Onların arkasına doğru bakan Andrei, sırtında geniş kenarlı bir hasır şapka asılı tuhaf bir kişi gördü – vagonun kenarına tehlikeli olacak kadar yakın duruyor, olduğu yerde dans ediyor ve ısınmak ister gibi kollarını sallıyordu. Andrei müzisyenlere de bu adama da burada daha önce hiç rastlamamıştı.

Tren, üzerinden tuhaf bir köprü geçen bir nehire ya da bir gölün dar kesimlerinden birine doğru hızla ilerliyordu; köprünün çok alçak korkulukları trenin ancak tepesine kadar geliyordu. Andrei'nin aklına korkulukların üzerinden atlanabileceği geldi – ve tam da o anda şapkalı adam trenin tepesinden zıplayarak korkulukların üzerinden aştı.

Andrei birkaç saniye için bunun gerçekten olduğuna inanamadı. Ardından yüzükoyun yatarak damın kenarına kadar süründü ve eğilerek bir şeyler görmeye çalıştı. Köprünün altında su hemen hemen kıpırtısızdı; yüzeyde büyüyen halkalar vardı ve halkaların tam ortasında da şapka kocaman bir nilüfer misali batıp çıkıyordu. Birkaç uzun saniye sonra bir kafa, siyah bir futbol topu gibi aniden yüzeye fırlayıverdi. Adam kıyıya kadar yüzdü, sonra da çimenli bir toprak tepeciği görüntüyü kapadı.

Andrei ayağa kalkarak Khan'a baktı. Hayranlıkla başını sallıyordu ve dudakları da sanki bir şeyler söyler gibi oynamaktaydı. Etraftaki herkes artık göremedikleri nehre doğru bakıyordu – hatta diğerleriyle hiç ilgilenmeyen cüppeli anlaşılmaz grup bile durmuş, yabancının onları sonsuza dek terk ettiği Doğu yönüne doğru şaşkın şaşkın bakmaktaydı. Yalnızca kürk şapkalı adam her zamanki yerinde hareketsiz duruyor, güçlükle görülebilen dumanlar salıyordu rüzgâra – Andrei onun bir şey fark edip etmediğini ya da böyle bir şeyi daha önceden görüp görmediğini anlayamamıştı. Müzisyenler kaybolmuşlardı. Andrei çevresine bakarak onları arayınca, bir vagondan diğerine atlayan küçük şekiller gördü, daha şimdiden ufka doğru epeyce uzaklaşmışlardı.

3

Anton, "Beğendin mi?" diye sordu. "Dürüst ol."

"Neyi?"

Anton başıyla masayı işaret ederek, "Yeni seriyi," dedi.

"Ne serisi?" diye sordu Andrei. "Hepsi birbirinin aynı."

"Konsept de bu işte," dedi Anton. "Numaraları var, taşbaskılar gibi."

Andrei ranzanın kenarına oturmuş, Anton'un boyamakta olduğu bira kutusuna bakıyordu. Anton küçük bir fırçayı teneke kutunun yüzeyinde gezdirirken hafifçe mırıldanmaktaydı; sakalına boya bulaşmasın diye boynunu tuhaf bir şekilde kıvırmıştı ama buna karşın, daha şimdiden oluşmuş birkaç beyaz leke sakalının bazı kısımlarını erkenden kırlaşmış gibi gösteriyordu. Masanın üzerinde boyanmış birkaç teneke kutu duruyordu ve hepsinin de desenleri aynıydı: Geleneksel Rus giysileri içinde çay bardakları taşıyan elma yanaklı kızların olduğu bir vagon koridoru ve kızıl renk köylü gömlekleri giymiş sarışın delikanlılar; hepsinin de yüzleri aynıydı, tıpkı bir ineğin memeleri gibi.

Anton, "Eee?" diye sordu bir kez daha.

Andrei, "Bence iyiler," dedi. "Ama çok fazla toplumsal eleştiri var. 'Tanrı'nın Budweiser'ı' çok daha iyiydi."

"Anlamıyorum," dedi Anton, "boyadığım her şey niçin 'Budweiser'la karşılaştırılmak zorunda ki?"

"Aklıma geldi o kadar," diye karşılık verdi Andrei. "Gerçekten de görkemli bir parçaydı."

Anton'un karşısında oturan karısı Olga, teneke kutuları ince zımpara kâğıdıyla temizlemekteydi. Kompartımanın kapısı menteşelerinden söküldüğü ve yerden kuvvetli bir cereyan esmekte olduğu için bacaklarının üzerine battaniye örtmüştü. Başka bir battaniye de eskiden kapının durduğu çerçeveye asılmıştı ama yere kadar yetişmediği için koridorda yürüyenlerin ayakkabılarını ve terliklerini görebiliyorlardı. Andrei yamulmuş menteşelere bakarak başını salladı.

"Kapıyı sökmelerine niçin izin verdiğini anlayamıyorum," dedi. "Eğer sen razı olmasaydın kimsenin bunu yapmaya hakkı yoktu."

"Razı olup olmadığımızı soran olmadı," dedi Anton. "Yalnızca geldiler ve Dönüştürme olduğunu söylediler. Kompartımanlardan üstü açık vagonlara. Bize bir şey imzalattılar, hepsi o kadar. Bunun hakkında konuşmak istemiyorum. Civarda arkadaşlarımızdan birini gördün mü bu aralar?"

"Grisha'yı oldukça sık görüyorum," dedi Andrei. "Artık çok parası var. Geçenlerde de Sergei'yi gördüm. Çok değişmiş. Ne sigara içiyor ne de içki. Bedeist olmuş."

"O da ne?"

"Bir din, çok güzel bir din. Bir 'B.D. 3' lokomotifi tarafından çekildiğimize inanıyorlar – kimi zaman ona yalnızca '3 numara' diyorlar; ve bir Parlak Şafağa doğru gittiğimizi söylüyorlar. 'B.D. 3'e inananlar son köprüden geçecekler ama diğerleri geçemeyecek."

Anton, "Sahi mi?" dedi. "Bunu daha önce duymamıştım. Sen de kabul etmedin umarım, öyle değil mi?"

"Hayır, etmedim," dedi Andrei. "Ben hiç değişmedim. Kazara bulduğum şu kısa kitabı okuyorum yalnızca. Adı *Hindistan Demiryolları Rehberi.* Bitirdiğim zaman okuman için sana verebilirim istersen."

Anton bira kutusunu başının üzerine kaldırıp incelerken, "Kitap ne hakkında?" diye sordu.

"Tarif etmek pek kolay değil. Bir trenin içinde Hindistan'da seyahat eden ve başından geçenleri yazan şu adam var yalnızca. Gerçekten Hindistan'da seyahat mi ediyor, yoksa hepsini hayal mi ediyor, anlamak gerçekten de hiç kolay değil. Seversin."

"Yanında mı?" diye sordu Anton.

"Evet."

"Bana bir bölüm okur musun? Ellerim boyalı da."

Andrei, "Hangi bölümü?" diye sordu.

"Hiç fark etmez."

"Öyleyse," dedi Andrei, "okumakta olduğum yerden başlayacağım. Öncesinde ne olduğunu kısaca anlatabilirim

ama –ilk önce, pencereden gördükleri hakkında yazıyor ve sonra da pencerenin önünde durmasını zorlaştıran insanları tarif etmeye başlıyor– birbirinden farklı tiplerin çok uzun ve iğneleyici bir sıralamasını yapıyor."

Andrei kitapçığı cebinden çıkardı, ayracın olduğu yerden açtı ve yüksek sesle okumaya başladı.

"Bunların hepsi nereye gidiyor? Niçin? Hiçbir zaman tekerleklerin ritmini duymuyor ya da pencerelerin ardındaki çıplak ovaları görmüyorlar mı? Bu yaşam hakkında bilinebilecek her şeyi biliyorlar ama hâlâ tek yaptıkları koridorda ilerleyip tuvaletten kompartımanlarına, geçitten lokantaya gitmek; bugünü gitgide bir düne daha dönüştürüyor ve bunun için onları ödüllendirecek ya da cezalandıracak bir Tanrı'nın var olduğunu düşünüyorlar. Ama eğer çıldırmazlarsa, hepsinin bir sırrı bildiği anlamına gelir bu – aksi takdirde, hiç kimsenin bilmemesi gereken bir sırrı ben biliyorumdur. Bir daha böyle masumca ve anlamsızca eve gidebilmemi, yürüyenin ben olduğumdan bile haberdar olmadan, hafifçe sallanan koridorda boş ve donuk gözlerle ilerleyebilmemi imkânsız kılan bir şey biliyorumdur. Ama ben hiç sır bilmiyorum. Ben hayatı olduğu gibi görüyorum yalnızca, ölçülü ve kusursuzca, rayların birleşme yerlerinde takırdayan bu sarı katafalkı asla başka bir şeyle karıştırmam. Hindistan'ı seviyorum ve şu anda Hindistan'da seyahat etmemin nedeni de bu. Ama onlar çılgın bir trenin çılgın yolcuları yalnızca ve söyledikleri kelimelerde duyduğum tek şey tekerleklerin takırtısı. Onlar çok kalabalık oldukları ve ben yalnız olduğum için, fark etmiyor..."

Andrei bir hışırtı duydu; baktığı zaman Anton'un karısının botlarını giymekte olduğunu gördü. Anton da boyalı bir paçavraya ellerini siliyordu.

"Üzgünüm, evlat," dedi, "biz tiyatroya gidiyoruz. Bize en son satırı okursan nasıl bittiğini öğreniriz."

Andrei tereddüt etti ama sonra en son sayfayı açarak okudu:

"Merhamet sınırsızdır ve eminim ki tren durunca, sarı kapının ardında beni bekleyen ve üzerine binip sonsuz yolculuğuma devam ederek İsimsiz'e geri dönebileceğim beyaz bir fil olacak."

Anton, "Anladım," dedi. "İlginç, tabii ki. Ama yine de okuyacağımı sanmıyorum, teşekkürler.

"Beğenmedin mi?"

"Beğenip beğenmediğimi söyleyemem," diye yanıtladı Anton. "Şahsen beni pek ilgilendirmiyor, o kadar."

Andrei boyanmış teneke kutuları başıyla işaret ederek, "Niçin? Peki ya o boyadığın şeyler?" dedi. "Farklı bir dilde aynı şey değiller mi? Vagonu durdurun, vesaire? Ya da bütün bunlar hakkında ciddi değil misin yoksa? Samimi değil misin?"

"Ne demek bu – ciddi ya da samimi değil misin?" diye sordu Anton. "Çocukça fikirlerin var. Yaşam, şimdiki zaman ve sanat –yaratıcı işler– aynı şey değildir. Soc-art ve konseptüalizm vardır, modernizm ve postmodernizm vardır. Ben epey zamandır onları dışarıdaki yaşamla karıştırmaktan vazgeçtim. Bir karım var ve yakında çocuğumuz olacak. Bu gerçekten de ciddi bir şey, Andrei. İstediğim her şeyi boyayabilirim, bunların hepsi değişik kültürel oyunlar yalnızca. Ben treni artık sadece bu boş teneke kutuların üzerinde durduruyorum – çocuğumu düşünmeliyim; o da bu gerçek vagonda seyahat edecek. Anlıyor musun?"

Ayağıyla yere hafifçe vurarak duvarı işaret etti.

Olga kapıda asılı duran battaniyeyi kenara çekti ve "Gitme vakti," dedi. "Gecikeceğiz."

"Ne izleyeceksiniz?" diye sordu Andrei.

"'Zırhlı Tren Bir-Onaltı-Beş-Onbir,'" dedi Olga, "Prodüksiyon oldukça avangart."

"Kimin prodüksiyonu?"

"Üst Ranza Tiyatrosu'nun," diye karşılık verdi Olga, "Aşağıdaki her şey müşterek ve anonim, bu yüzden de prodüksiyonun kime ait olduğunu hiç kimse bilmez. Ama aramızda kalsın, Anton'un dekoru boyadığını söyleyebilirim sana. Bizimle gelmek ister misin? Sen de pekâlâ girebilirsin oraya."

Andrei, "Hayır," dedi, "Khan'a uğrayacağım. Onu uzun süredir ziyaret etmedim."

"Evet, bu arada, aşağıda iyi mi o?" diye sordu Anton. "Kendini keşfetti mi?"

"Evet," dedi Andrei, "ve başka pek çok şeyi de. Görüşürüz."

"Görüşürüz. Aşağıdaki herkese bizden selam söylemeyi unutma."

Tam gitmek için döndükleri sırada Andrei, "Anton," dedi, "bir şey duyuyor musun?"

Anton hareketsiz durarak dinledi.

"Hayır," dedi, "hiçbir şey. Ne duymalıydım ki?"

2

Khan'ın kompartımanının kapısına, o bildik çizikleri gözden saklamaya yarayan, üzerinde kedi yavrularının resimleri olan bir takvim asılmıştı. Andrei, neler olduğunu kavramaya çabaladı birkaç dakika için. Doğru kapıya geldiğinden emin olmak için etrafına bakındıktan sonra kapıya vurdu. Yanıt yoktu.

Andrei kapıyı açtı. Kompartıman inanılmaz bir dağınıklık içindeydi – yalnızca bir cenaze ya da doğum olduğunda veya evini taşıdığın zaman oluşan dağınıklıklardandı bu. Khan'ın ranzasında, gençlik yaşlarını geçeli epeyce olmuş, tombul suratı eski çirkinliğinin kalıcı izlerini taşıyan şişman bir kadın oturmaktaydı: Kocamışlık, estetik sınıflan-

dırmadan merhametle çıkarmıştı onu. Önünde, döşemenin üstünde, birkaç valiz ve şalla örtülü bir sepet duruyordu; sepetten yoğun bir sosis kokusu yayılmaktaydı. Üst ranzadan, vagonun hareketleriyle uyumlu olarak hafifçe sallanan beyaz çoraplı ufacık bir çocuk bacağı sarkıyordu.

Andrei, "Merhaba," dedi.

Kadın boş boş bakarak, "Nasılsınız?" diye karşılık verdi.

"Khan nerede?"

"Burada o isimde biri yok."

"Taşındı mı yani?"

"Bilmiyorum," dedi, "belki taşındı, belki de öldü. Bilmiyoruz. Biz listedeydik ve burayı biz aldık. Kondüktöre sorun, o bilir."

"Eşyaları ne oldu?" diye sordu Andrei, "Kalan bir şey var mı?"

Kadın daha canlı bir sesle, "Burada hiçbir şey yoktu," dedi. "Aklına yanlış bir şey gelmesin. Hiçbir şey yoktu."

"Tasalanmayın," dedi Andrei, "sizi hiçbir şeyle suçlamıyorum. Yalnızca sordum."

"Boş bir ranzadan başka hiçbir şey yoktu," dedi kadın. "Üst ranza da boştu. Ben başkalarının eşyalarına dokunmam."

Andrei, "Anlıyorum," dedi ve arkasını dönerek kapıyı açtı.

Kadın birdenbire, "Siz Andrei değilsiniz, öyle değil mi?" diye sordu.

"Evet. Niçin?"

"Andrei'ye yazılmış bir mektup vardı buralarda ama hangi Andrei olduğu belli değildi. Belki de sizedir."

"Banadır," dedi Andrei, "verebilir misiniz?"

Kadın masanın üzerindeki giysi yığınını didik didik ederek, "Buralardaydı," diye mırıldandı. Bunları düzenlemek aylar alacak. Hayat bugünlerde çok berbat. Koridor her zaman ana baba günü – başa çıkmak çok zor. Buldum. İşte. Size olduğuna emin misiniz? Biletiniz yanınızda mı?"

Andrei dostane bir tavırla, "Biletim yok ki," diye takıldı.

Kadın kıkırdayarak zarfı uzattı.

Cilveli bir tavırla, "Şakalarınızı genç kızlara saklayın," dedi. "Hepsi bu kadar. Başka bir şey yoktu."

Andrei mektubu cebine koyarak, "Teşekkür ederim," dedi. "Çok teşekkür ederim."

"Güle güle," diye karşılık verdi kadın.

Andrei kompartımandan çıkar çıkmaz vagonda dolaşan kondüktörle çarpışıyordu az kalsın ama adama Khan'ı sorma zahmetine girmedi.

Petr Sergeievich sarhoş ve mutluydu. Önünde duran şişe her zamanki 'Railroad Special' değildi; etiketinde lokomotif ocağı olan, şişesi işlemeli kesme kristalden yapılmış bir 'Blaze Away' konyağı vardı masada. Yanında da birtakım çizimler ve planlar durmaktaydı – Andrei, bunlardan birinin bir kapı kilidinin oldukça büyütülmüş haline ait olduğunu fark etti. Resmi görünen ve damgalanmış bazı kâğıtlar da vardı – Petr Sergeievich'in az önce vahşice ısırdığı salamın bu kâğıtlara sarılı olduğu, üzerlerindeki yağlı izlerden anlaşılıyordu; salamın artıkları sanki bir kartal gagalamış gibi masanın üzerine saçılmıştı.

"Nasıl gidiyor?"

"İyidir," diye yanıtladı Andrei. "Sen nasılsın?"

Petr Sergeievich iri ve kıllı parmağını kaldırarak, "Yarın bütün gün yokum," dedi, "sabahın erken saatlerinden itibaren. Ve gece de dönmeyeceğim. Benim yerime çarşaflarımı alır mısın?"

Andrei, "Olur," dedi. "Kondüktöre haber vermeyi unutma. Ayın otuzu oldu mu?"

"Evet," dedi Petr Sergeievich, "zaman uçup gidiyor. Hayat kıl payı yanından geçip gidebilir. İçecek bir şey ister misin?"

Andrei başını salladı. Ayakkabılarını çıkardı, ranzasına yatıp yüzünü duvara döndü ve cebinden *Hindistan Demiryolları Rehberi*'ni çıkardı. Mektup, sayfaların arasına sıkıştırılmıştı. Bir an tereddüt ettikten sonra mektubu okuma faslını yarına bırakarak cebine soktu onu. Kitabı gelişigüzel bir yerden açıverdi.

"Aslında, mutluluk diye bir şey yok, yalnızca mutluluk bilinci var. Ya da, başka bir deyişle, yalnızca bilinç var. Hindistan yok, tren ve pencere de yok. Yalnızca bilinç var; ve kendimiz de dahil olmak üzere diğer her şey, kendi sınıfının içinden geldiği kadarıyla var olur. Öyleyse neden, merak eder dururum, neden diğer her şeyden vazgeçip de sonsuz ve tarif edilemez bir mutluluğa doğru vakit kaybetmeden yola koyulmuyoruz? Tabii ki o zaman kendimizden de vazgeçmemiz gerekirdi. Ama vazgeçen kimdir? Kim mutlu olacaktır? Ya da şimdi mutsuz olan kimdir?"

Uyku basınca, Andrei kelimeleri takip etmekte zorlanmaya başladı – kelimeler birbirlerine dolanarak karmaşık geometrik şekillere dönüşmeye başlamışlardı. Kitabı kapadı.

"Haydi, Andrei," dedi Petr Sergeievich. "İçini kemiren ne? Çek bir fırt."

"Pek canım istemiyor, sağol."

"Sen bilirsin."

Andrei sırtüstü dönerek tavandaki gösterişsiz sarı abajura baktı.

"Petr Sergeievich," dedi. "Nereye gittiğimizi düşündün mü hiç?"

Petr Sergeievich, ağzında kocaman bir lokmayla, "Sorun ne," diye sordu. "Kız meselesi mi? Dert değil. Biri gider biri gelir. Umumi vagonlarda bulursun yenisini. Bütün bu zırvaları unutursun o zaman. Dışarıda o küçük fahişelerden kaç tane var biliyor musun? Paran varsa hepsi senindir."

"Tamam ama, nereye gittiğimizi düşünüyorsun?"

"Sen bilmiyor musun yani?"

"Niçin sen söylemiyorsun bana?"

"Bir sebebi yok."

"Öyleyse söylesene. Nereye gidiyoruz sence?"

"Nereye, nereye... Bütün bunları daha önceden duymadın mı? Herkes bilir nereye, nereye. Yıkılmış bir köprüye doğru gidiyoruz. Andrei, kahrolası kafanı bu tanrının belası saçmalıklarla niçin dolduruyorsun ki?"

1

Bulutlu bir sabahtı – gökyüzü, koridordaki tavan gibi pürüzsüz gri bir satıhla yer değiştirmişti, tek eksiği havalandırma borularıydı. Petr Sergeievich çoktan çıkıp gitmişti. Masanın üzerindeki iki bardak soğumuş çayın yanında kondüktör için bir not vardı. Andrei giyindi, cebindeki mektubu çıkardı ve derhal geri koydu. Sonra da kapıyı kilitleyip masaya oturdu. Petr Sergeievich buna hiç tahammül edemezdi; yatağına ayaklarını koymuş birini de şimdiye dek affettiği olmamıştı ama bugün onu kafaya takmaya gerek yoktu.

Andrei kompartımanın pencere kenarında tek başına birkaç saat geçirme fırsatını hiçbir zaman kaçırmamıştı. Koridorda pencere kenarında durmaktan tamamen farklı bir şeydi bu; koridorda durmadan birilerine yol verir ve diğer insanlarla bütün diğer tarif edilemez yollarla etkileşimde bulunurdun. *Guide*'ın yazarı, bağırıp çağıran insanlarla dolu bir geçit girişinin kenarında manzarayı sakince düşünmeye kendini vakfedebileceğini yazdığında, Andrei aslında ona inanmamıştı.

Çok iyi bir gün değildi – pencerenin yalnızca birkaç metre ötesinden sonsuz bir ağaç duvarı akıp gidiyordu. Bu tip fidanlıklar manzarayı genellikle birkaç saat, kimi

zaman da günlerce kaplardı; böyle zamanlarda trenle ağaçlar arasındaki çimenlikleri ve 'Sarı Ok'un buradan çoktan geçmiş olan vagonlarından fırlatılmış şeyleri izlemekten başka yapılabilecek bir şey olmazdı.

İlk önce aşağıdaki her şey upuzun, gri-yeşil renkli, yekpare bir leke gibi görünüyordu ama birkaç dakika sonra gözleri alışınca, manzaradaki yabancı bedenleri bir anda ayırt ediverdi. Ama belki de alışan gözleri değil de hayal gücüydü – pencereden geçip giden nesneleri algılamazdı pek, dış dünyanın sunduğu en küçük ipuçlarını esas alarak orada olması gerekenleri yeniden tasavvur eder ve yeniden yaratırdı.

En çok rastlanan şey boş şişelerdi tabii ki. Kışları şişeler, karın üzerindeki parlak yeşil beneklere benzerlerdi ama şimdi onları çimenlerden yalnızca hafif pırıltıları sayesinde ayırt edebiliyordu Andrei. Daha hafif olan bira kutuları, trenin geçerken yarattığı rüzgâr nedeniyle, vagonlardan atıldıkları an ulaşamadıkları kadar aşağılara sürüklenmişlerdi. Arada sırada oldukça tuhaf nesneler de görülüyordu – örneğin, küçük bir bataklıkta, kocaman altın çerçeveli bir resim çamura saplanmış durmaktaydı. Ardından da, resimden yaklaşık bir kilometre sonra, düştüğü zaman paramparça olmuş nikel kaplama bir semaverden artakalanlar gözüne ilişti Andrei'nin. Yakında bir yerlerde duran muhteşem bir deri valizin üzerine ise iri ve şişko bir karga konmuştu. Kullanılmış prezervatifler parlak beyaz benekler halinde saçılmıştı her tarafa –kimi zaman bunlardan birini köprücükkemiği gibi küçük bir kemikle birbirine karıştırabilirdiniz– ve çimenlerdeki şişe sayısı kadar da kemik vardı ortalıkta. Bir de kafatasları çok fazlaydı – muhtemelen küçük kemirgenler için fazla ağırdı bunlar ve büyük hayvanlar da gümbürdeyen sarı duvara yaklaşmaya cesaret edemiyorlardı. Nadiren rastlanan son derece eski kafatasları, rüzgâr ve yağmurdan dolayı kireç beyazı rengi-

ni almışlardı ama daha yeni olanlarının üzerinde saç ve et parçaları vardı hâlâ. Sanki camları varmış gibi duran ve çerçevesi parıldayan bir gözlük takmış kafatası, Andrei'yi pek eğlendirdi.

Çalılar ve ağaçlar yakın zamandaki cenaze törenlerinin kalıntılarıyla karman çormandı – çeşitli renklerde havlular, battaniyeler ve yastık kılıfları vardı. Geçip giden ve ilerleyen yeni yaşamı selamlayarak bayrak gibi dalgalanıyorlardı; Andrei bir şairin de aynen böyle söylediğini hatırlar gibi oldu – ardından da yemek vagonunun penceresinden dışarı balıklama atlamıştı şair. Bir sürü yastık vardı ve hiçbiri de yeni değildi – hatta bir bölümü, yaz mevsiminin sık yağmurları nedeniyle çürümeye yüz tutmuştu. Çürümenin çeşitli safhalarındaki sahipleri de genellikle yakınlarda bir yerlerde oluyorlar, türlü türlü pozlarda yatıyorlardı. Bunlardan birçoğu, toprak setin dışında bile ağırbaşlı bir görünümü muhafaza ediyordu: Bacakları dümdüz gerilmiş, bir elleri başlarının altında, öbür kolları ise gövdelerinin yanına boylu boyunca serilmiş halde. Bunun çok basit bir nedeni vardı: Kimi zaman, akrabaların isteği üzerine, görevliler ölünün uzuvlarını iplerle bağlayarak vücuduna belirli bir şekil verirlerdi ve böylece vefat etmişken bile münasip bir görünümleri olurdu – ve bunun dinle de ilgisi vardı tabii ki.

Setin yanındaki çimenlerin arasında gittikçe daha çok beyaz çiçek belirdiğini fark etti Andrei. Onları önce prezervatif sandı. Sonra bildik kır çiçekleri olduklarını düşündü. Aslında birçoğunun selofana sarılmış olduğunu ve sapları tepeye dikilmiş halde yattıklarını fark edene kadar da öyle sandı. En nihayet buketler ve ardından da çelenkler ortaya çıkmaya başladı, hepsi de solmuş beyaz güllerden yapılmıştı. Andrei bütün bunların ne anlama geldiğini tahmin etti: İki hafta kadar önce, Amerikalı pop yıldızı Isis Schopenhauer'in cenaze törenini göstermişlerdi televizyonda

(Andrei onun gerçek adının Janet Midgely olduğunu hatırladı). Tören sırasında pencerelerden dışarı en nadide beyaz güllerden iki ton atıldığını yazmıştı gazeteler – ölen kadın, beyaz gülleri dünyadaki her şeyden çok severmiş. Yüzünü pencere camına yapıştıran Andrei'nin görebildikleri bunlardı. Çimenlerin üzerindeki beyaz benekler iki ya da üç dakika daha giderek yoğunlaşmaya devam ettiler ve sonra da, çimenlerin üzerinde yatan, yan taraflarında çelikten sfenksler olan mermer bir ceset taşı gördü Andrei; üzerine altın zincirlerle bağlanmış zavallı Iris, sıcakta şimdiden iyice şişmişti. Taşın kenarları reklamlarla doluydu –'Rolex', 'Coca-Cola' ve daha küçük harflerle yazılmış bir şey vardı– "gerçek Amerikan lezzetinde" vejetaryen hamburgerleri üreten bir firmanın markasına benziyordu. Taşı koklayan iki küçük köpek vardı; bir tanesi burnunu trene doğru kaldırarak ses çıkartmadan havladı. Diğeri kuyruğunu kovalıyordu: Mavimtrak kırmızı renkli uzun bir şerit sarkıyordu ağzından.

"Dünya kültürünün bize yetişmesi çok uzun zaman alacak," diye düşündü Andrei.

Akşamleyin ortalık kararmaya başladığında, pencerenin ötesindeki ağaç duvarı sona erdi. Önce seyreldiler, sonra aralarında boşluklar oluştu ve ansızın, ortasından yol geçen bir çayır belirdi. Yol kenarındaki birkaç tuğla evin karadelikler gibi görünen pencerelerinin kepenkleri ardına kadar açıktı. Uzaklarda, yan yatmış bir haçı olan, akıl almaz güzellikte beyaz bir kilise, cennete uzanmış bir el gibi kayıp gidiyordu – yalnızca üst tarafı görülebiliyordu, geri kalan kısmı ormanın içinde kaybolmuştu.

Sonra da ıssız bir peron belirdi – Andrei düz betonun üzerinde kasvetli bir yalnızlık içinde yatan eski takma dişler gördü. Hemen yanı başında, bir zamanlar istasyonun adı yazılı tabelayı taşıyan dikdörtgen şeklinde boş bir levhanın

takılı olduğu bir direk vardı. Ardında paslı demir kafeslerden oluşan büyük bir hurda yığının kule gibi yükseldiği, birkaç beton bloktan yapılma bir barikat hızla geçip gitti, sonra da her şey sık ve diri ağaçlardan oluşan bir duvarın ardında bir kez daha kayboldu – yolcuların bakış ve ilgilerinin, dünyalarının derinliklerine nüfuz etmesini engellemek için bu ağaçları diktiklerini söylerlerdi kocaayağa inananlar.

Birisi kapıya vurunca Andrei sıçrayarak masadan kalktı.

"Kim o?" diye sordu.

Pes bir ses, "Abel," dedi. "Dışarı gel hadi, çarşafları dağıtıyorlar."

Andrei nihayet mektubu açmaya karar verdiğinde hava çoktan kararmıştı ve dışarıdaki ağaç duvar da hâlâ akıp gitmekteydi. Gözlerini pencereden ayırdı ve zarfı cebinden çıkarıp kenarından yırttı. İçindeki özenle koparılmış grafik kâğıdının üzerinde, mürekkeple düzgünce yazılmış birkaç satır vardı:

"Hareketin geçmiş tarihi geleceğin üstüne mi çekiliyor? Geçmiş hep başkalarına ya da kendinize ait oldu. Geriye doğru bakınca, pek çok şey ortadan kaybolmuş gibi görünüyor. Anahtar nerede tutuluyor ve onu kime gösterebilirsin? Tekerlekler yolculuğumuzun hikâyesini yazıyor. Dipnot da kapının gıcırtısı."

Mektup imzalanmamıştı. Andrei bir kez daha okudu, elinde evirip çevirdi, katladı ve yeniden zarfa koydu. Sonra ranzasına yattı ve başucundaki lambayı kapatarak yüzünü duvara döndü.

0

Pencerenin dışında tuhaf şeyler oluyordu, Andrei'nin daha önce görmediği şeyler. Bir şehrin sokaklarından alçak demir parmaklıklarla ayrılan bir üstgeçitte ilerlemekteydi

tren. Dışarıda sayısız ışık vardı – sokak lambaları, evlerin pencereleri, otomobil farları. Ama işin en ilginç yanı, aşağıda insanların olmasıydı, çok ama çok fazla insan vardı. Üstgeçidin parmaklıklarının yanında duruyorlardı; Andrei'nin penceresi önlerinden geçtiğinde ise, neşeyle el sallamaya ve çığlıklar atmaya başladılar. Şehir bir festival kutlaması yapıyor gibiydi – gördüğü herkesin dünyayı hiç umursamıyormuş gibi bir hali vardı.

Andrei bu kadar çok bakışın ağırlığı altında bunalmaya başladı sonunda. Ayağa kalkıp koridora çıktı. Vagonun diğer tarafındaki pencerenin dışında, koyu renk ağaçlardan oluşan her zamanki kesintisiz duvar vardı; Andrei kendini daha rahat hissetti. Kalın bir toz tabakasıyla kaplı koridor gözüne bir tuhaf görünüyordu nedense – bütün kompartımanların kapısı ardına kadar açıktı ve ranzaların çıplak demirleri gözüküyordu. Andrei önce şaşırdı, hatta korktu ama sonra trende kendisinden başka bir tek canlı bile olmadığını hatırlayınca sakinleşti.

Mektubu yeniden okumak istedi ve katlanmış zarfı cebinden çekip çıkardı. Bu kez baktığında, yazı değişik bir anlam kazanmıştı sanki, daha önce fark etmediği bir anlam:

"Geçmiş, geleceği arkasından çeken lokomotiftir –
Kimi zaman bu geçmiş sana ait bile olmayabilir –
Geriye doğru yolculuk ediyorsun ve çoktan yok olmuş şeyleri görüyorsun yalnızca –
Trenden inmek için bilete ihtiyacın var –
Onu elinde tutuyorsun ama kime göstereceksin ki?"

Andrei düzgünce yazılmış satırlara göz gezdirirken, kompartımanının kapısına geri dönerek kilidin kolunu tuttu. Ansızın sayfanın altında bir dipnot olduğunu gördü, daha önce dikkatini çekmeyen, küçük harflerle yazılmış kısa bir nottu bu – herhalde sayfanın kıvrıldığı yerin altında kaldığı için görmemişti.

Tam o sırada boş koridorda dikilmekte olmadığını, ranzasında yattığını ve rüya gördüğünü fark etti. Uyanmaya başladı ama uyanmak için gereken o belli belirsiz kısacık zamanda dipnotu okumayı ve hatırlamayı, ya da daha doğrusu kelimeleri hatırlamayı başardı – rüyasında, sıradan dünyaya zorla çekilemeyecek kadar farklı anlamları vardı kelimelerin ama Andrei'nin onları kavramaya ancak yetecek kadar zamanı oldu:

"NOT: Sorun, başlamamıza bir saniye kala bitmiş olan bir yolculuğa hiç durmadan başlıyor olmamız."

Andrei başucundaki lambayı açtı, mektubu çıkardı ve okudu – hiçbir dipnot yoktu. Rüyasında dipnotun olduğunu gördüğü yerde, sanki birisi bitmiş bir kalemle bir şeyler yazmaya çalışmış gibi birkaç hafif çizik vardı kâğıdın üzerinde, o kadar.

Ters giden bir şeyler vardı. Uykudayken bir şeyler olmuştu. Andrei ranzadan kalkıp silkindi, sonra da sağır edici bir sessizlikle sarılı olduğunun ayırdına vardı bir anda. Tekerleklerin ritmi duyulmuyordu artık. Dışarı bakınca, pencereden içeri giren ışık karesinin tam ortasında geniş kara yapraklarla kaplı bir dal gördü. Tren hareketsiz duruyordu.

Andrei koridora çıkınca ortalığın her zamanki gibi olduğunu gördü – ışıklar açıktı ve tütün kokusu vardı. Ama ayaklarının altındaki zemin tamamen hareketsizdi ve Andrei, hafifçe iki yana sallanarak yürüdüğünü fark etti. İdare kompartımanının kapısı açıktı. Andrei içeri bakınca kondüktörün bakışlarıyla karşılaştı; adam masanın yanında hareketsiz duruyordu ve elinde de bir bardak çay vardı. Andrei trene ne olduğunu sormak üzereydi ki, kondüktörün kendisini göremediğini anladı. Adamın uyuduğunu ya da bir tür baygınlık geçirdiğini düşündü önce; ama sonra, elindeki bardağa bakınca, çayın içindeki bir parça şekerin

bardağın dibine düşmeden asılı kaldığını, şekerin üstündeki bir dizi hava kabarcığının da hiç hareket etmeden öylece durmakta olduğunu gördü.

Bundan sonra ne yapması gerektiğini zaten biliyordu. Kondüktöre doğru ilerledi, elini adamın arka cebine sokup anahtarı aldı.

Geçide çıkarak kapıya ulaştı ve anahtarı kilidin yuvarlak deliğine soktu. Delik bir sürü pislikle tıkanmış olduğu için anahtar çok fazla içeri girmedi. Çevirdi. Kapı gıcırdayarak açıldı ve çevresindeki çatlaklara tıkıştırılmış kupkuru sigara izmaritleri dışarı yuvarlandı. Andrei bir an için kompartımana geri dönüp eşyalarını toplamayı geçirdi aklından ama hemen ardından, ranzanın altındaki valizde bıraktığı hiçbir eşyanın artık işine yaramayacağını kavradı. Oluklu demir basamağın önünde durarak, bir sürü yabancı kokuyu beraberinde getiren ılık bir rüzgârın estiği engin ve sessiz karanlığa gözlerini dikti. Sonra setin üstüne atladı.

Ayakları, traversleri kaplayan çakıltaşlarına çarptığı anda, basınçlı havanın çıkardığı bir tıslama duydu arkasında. Ve bir saniye sonra da vagonların arasındaki bağlantılar gerilerek madeni sesler çıkardılar. Tren harekete geçti ve yavaş yavaş hız kazanmaya başladı. Andrei birkaç metre uzaklaşarak 'Sarı Ok'a baktı.

Dışarıdan bakınca gerçekten de parlak elektrik ışıklarından oluşan, meçhul bir okçu tarafından bilinmeyen bir hedefe doğru fırlatılmış, uçan bir ok gibi görünüyordu. Andrei önce vagonların belirdiği noktaya, sonra da yok oldukları tarafa baktı; iki yönde de her şey boş ve karanlıktı.

Nereye gittiğini pek düşünmeden, arkasını dönüp oradan uzaklaştı. Biraz sonra kendini bir çayırın ortasından geçen asfalt bir yolda yürür buldu, ufukta berrak bir gökyüzü şeridi belirmişti. Tekerleklerin arkada kalan gümbürtüsü giderek azalınca, daha önce hiç duymadığı sesleri

oldukça belirgin bir şekilde işitebilmeye başladı – otların arasından gelen yavan bir cıvıltı, rüzgârın iç çekişi ve kendi sakin ayak sesleri.

Moskova, 1993

Viktor Pelevin

Omon Ra

Türkçesi: Barlas Çevikus

Yeryüzünün en sınır tanımaz ve yaratıcı romancılarından Pelevin bu kez uzaya el atıyor. Sovyet Uzay Programı üzerine acımasız bir hiciv ve tek hayali kozmonot olup uzaya çıkmak olan Omon'un kara mizahla yüklü öyküsü. Fantastik yazının eşsiz örnekleriyle tüm dünyada büyük ilgi uyandıran Viktor Pelevin, saçmalığı estetik sınırlarına vardıran ve eleştirmenlerin Gogol ve Bulgakov'un eserleriyle kıyasladığı şaşırtıcı bir yapıtla bir kez daha Türkçe'de. Yazın tarihinin unutulmayacak serüvenlerinden biri için geri sayım başlıyor.

ISBN 975-298-055-4

9 789752 980556

D

edebiyat

roman